

شاد احمد پنجابی
ایسر

پنجابی لغات

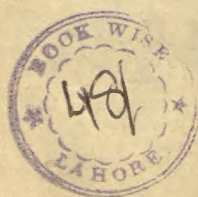

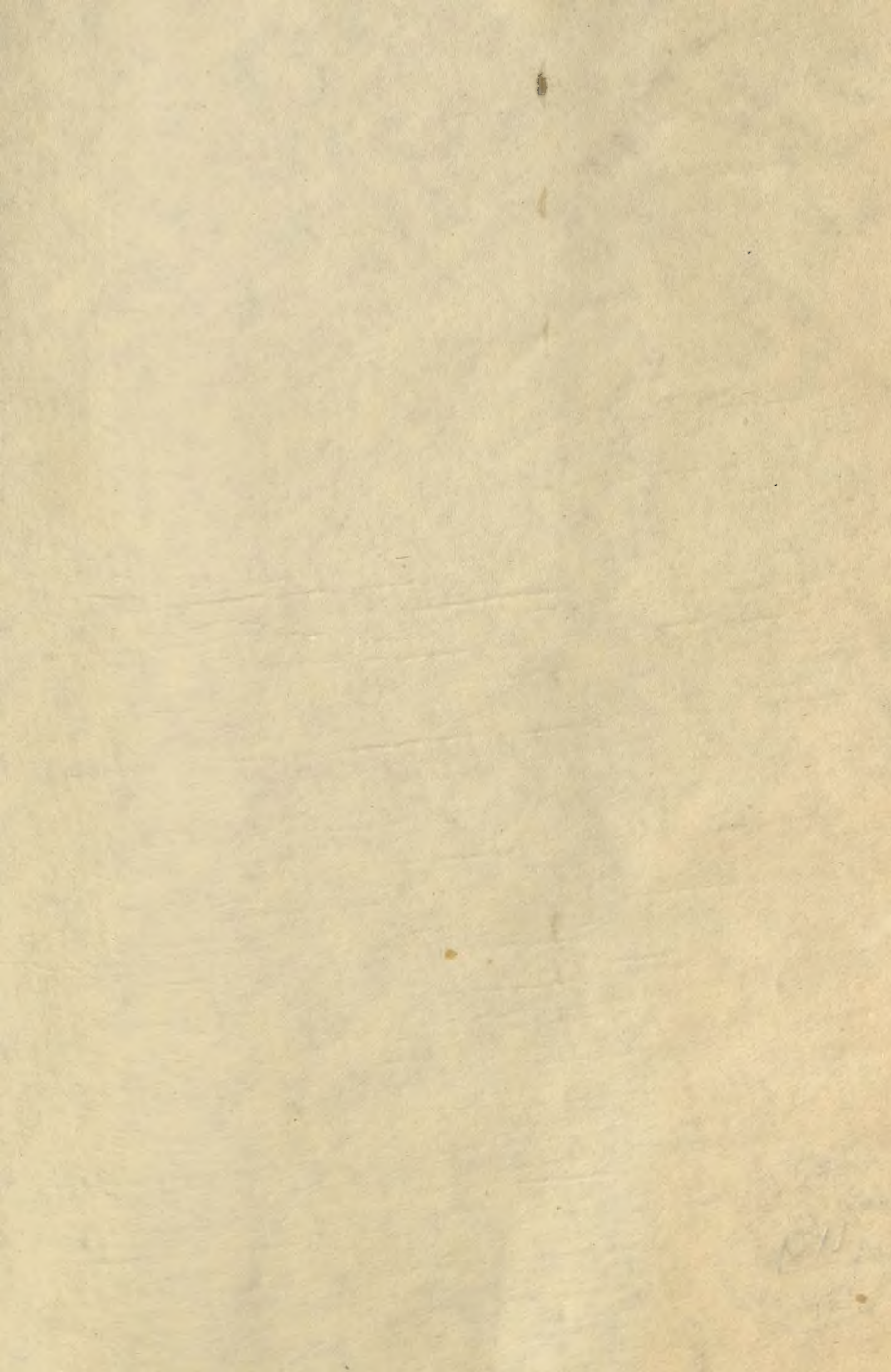
ساڈی پنجابی اکھڈی لاہور

اشعار و غزلیں

چراغِ دل

ارشاد احمد پنجابی

پنجابی لغات

ساڈی پنجابی اکیڈمی

اجازت بنانا چھپے!

ماں ----- پنجابی گناات

زبان ----- پنجابی و اردو پنجابی

ورحہ ----- ۱۹۶۱ء

گنتی ----- ۵۰۰

چھپائی ----- المکتبۃ العلمیۃ لہور

پر بخت ----- عمر فاروق

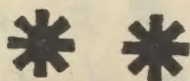
چھپو انبار ----- ضمیر احمد نسیم

دیکھن بار -----

آئینہ ادب چوک مسلم مسجد لوباری دروازہ لہور
فیاض بک ڈپو امین پور بازار فیصل آباد
فیروز سنز دی مال لہور

مل ----- رُپے

دوہیا جلد ----- رُپے

ٹھیکہ پنجابی تے رسمی لوڑاں دا توڑ

پنجابی لغات

۱۔ ڈونگھا

پنجابی اردو / پنجابی

ساڈی پنجابی اکیڈمی

۳۰۔ عثمانیہ سٹریٹ لہور ۲/۱۶

گنتی

اردو	پنجابی	اردو	پنجابی	اردو	پنجابی	اردو	پنجابی
پچھتر	پچھتر	اکادون	اکونجا	پچھیس	پچھتی	ایک	ایک، یک
ستتر	ستتر	بادون	نوسنجا	ستائیس	ستائی	دو	دو
اٹھتر	اٹھتر	ترپن	تردسجا	اٹھائیس	اٹھائی	تین	تین، تیرے
اناسی	اناسی	چون	چرسنجا	انائیس	انائی	چار	چار
اسی	اسی	پچھن	پچھونجا	تیس	تیرہ (تیرہ)	پانچ	پانچ
اکاسی	اکاسی	چھن	چھونجا	اکتیس	اکتی	چھ، پچھ	چھ، پچھ
بیاسی	بیاسی	ستادون	ستونجا	بیس	بیتی	سات	سات
تراسی	تراسی	اٹھادون	اٹھونجا	تینتیس	تینتی	آٹھ	آٹھ
چوراسی	چوراسی	انٹھ	انٹھ	چونتیس	چوتی	نو	نو، نوں
پنچاسی	پنچاسی	ساٹھ	ساٹھ	پنیتیس	پنیتی	دس	دس، دس
چھلیاسی	چھلیاسی	اکٹھ	اکٹھ	چھتیس	چھتی	گیارہ	یاراں
شاسی	شاسی	باٹھ	باٹھ	سینتیس	سینتی	بارہ	باراں
اٹھاسی	اٹھاسی	ترلیٹھ	ترلیٹھ	ارٹیس	اٹھتی	تیرہ	تیراں
نواسی	نواسی	چوسٹھ	چوسٹھ	انائیس	انائی	چودھ	چوداں
نوسے	نوسے، نوے	پینٹھ	پینٹھ	چالیس	چالی	پندرہ	پندراں
اکانوسے	اکانوسے، اکاونے	چھیٹھ	چھیٹھ	اکتالیس	اکتالی	سولہ	سولان
بانوسے	بانوسے	سٹھ	ساٹھ	بیالیس	بتالی	سترہ	ستاراں
ترانوسے	ترانوسے	ارٹھ	اٹھٹھ	تینتالیس	ترتالی	اٹھارہ	اٹھاراں
چورانوسے	چورانوسے	انہتر	انہتر	چوالیس	چٹائی	انیس	آئی
پچھانوسے	پچھانوسے	ستر	ستر	پننالیس	پنچٹائی	بیس	دیس
چھیانوسے	چھیانوسے	اکھتر	اکھتر	چھتالیس	چھٹائی	ایکس	ایکی (اکوی)
ساتنوسے	ساتنوسے	نہتر	نہتر	سینتالیس	سنٹائی	بائیس	بائی (بادی)
اٹھانوسے	اٹھانوسے	تہتر	تہتر	ارٹالیس	اٹھٹائی	تیس	تئی (تری)
ننانوسے	ننانوسے	چوہتر	چوہتر	انچاس	انچٹائی	چوبیس	چوتی
سو	سوائے	پچھتر	پچھتر	پچاس	پنچا	پچیس	پچھی (پنجویں)

جان بچیان

لغات حیاتی دے ہر میدان وح اُت ضروری ہتھیار اے۔ اہ زبان داکھ جہاندر اوسدی تے لفظاں دے بھا
سُجھا دی پکی جان بچیان کراندی ہوئی زبان دا اصل تے سامنے لیاندی لے
بچ بچانوا تے لغات زبان دا سانجھا مال خزانہ ہندی اے، جہدے راہیں کھلے پلے لفظاں ہارا
وانگ مچک مچک موتیاں ہار ترتیب پر ورتے جانے نیں، تاں پتی زبان گواچن توں بچا کے ٹھیک ٹھیک ای
بولی ورتی جاتے۔

لغات دے پچ کسے زبان دے دھن مچلن تے ادلن بدلن دی نرول تاریخ دا مڈھ دی بھجدا اے۔
پڑھن ہار تے لوڑ وند لفظاں دے اڈو اڈو معنے اک تھال دیکھ سکدے نیں تے اگے معنیاں دے
وٹھو وٹھو اگے رنگ بچانن دی سوچھی وی آجاندی اے۔

اہدے پارول لفظاں دی بقت دے سارے ڈھنگ ڈھب گٹھ بچکے ساڈے ہتھ آجانے نیں۔
زبان ہیراں پھیراں توں نکل کے بدھے رستے پندی اے تے اُہدی املا ٹھیک ٹھیک ہر آجاندی اے۔
فیر علم دے کم کرن دی جنگی ریت پین کر کے آوندے سے لئی وی راہ کھٹھ جاندے نیں، جس کر کے
زبان ہر پلے ساویں تے ہر پاسیوں سواہری ہندی ہوئی پیرو پیرو اپنی بیسی ول دھدی رہندی اے،
تے لوڑ ویلے اوداہ وا ای ساتھ نبھاندی لے۔

جویں زبان دی اُساری والیاں نہیاں بھرن لئی ملتی مدت چاہیدی اے، اویں اک جنگی تے ڈھب دی لغات
وی ورہیاں بدھے آدم نال بندی اے۔ انھے، سن توڑ آہرینا اہ کم انج ہرے نہیں چڑھ سکدا، پتی پہلی پوڑی
تے ای بیسی دی کوشش اکھواسکے۔

اک ٹکڑے تے بھروں رہت رنگ دا کھالا کرن کر کے پنجابی زبان لفظاں دی پونجی وٹوں پچ کے
زنجی بچئی ہوئی اے، پتی اہ پنجاب دے کردڑاں و سنیکاں دی بھر پرائی مال بولی اے، جہڑی نویں سنویں پھردی
گل کرن والے چٹکے چٹکے پچ نبھاندی اے۔ ایس کول ول سوتے لفظاں، جھٹھ ترکیباں، شہل محاوریاں،
نرول تلیماں، پڑ بولیاں تے املا ماں دے بھنڈار رنگ برنگے معنیاں نال بھرے پٹے نیں۔

میلان دی ان بجبک مٹی تے مطلب دی سیدھ وتوں او دنیا بھر دیاں اُچیاں زبانوں دا ملکر کر سکی اے ، جس لئی اہدے وڈے پُرانے لٹریچر تے کھرے لوک ادب دے خزانے چُتے گواہ نہیں ۔ پر انجان پنجابیاں کدی او نہ جاتا پتی ماں بولی بکے تال آپنی پچان بچی رہندی اے

فیر ڈاڈا ہر کوئی منگھ آؤندا اے پتی راج سرکار وتوں اہدی پالنا تے نہیں سی ہوتی پتی جس لئی او اپنے حق توں نبت دا بچی جاندی رہی ۔ پر پیسے والے " مائی دے لال آپنی ماں بولی دی نبت بچان ویلے ٹٹھہ دیدم توں ای گھیسے تے چلے کیوں بنے رہے نہیں ؟ او گل وُج گجج کے بندن جوگی اے ۔ کیوں بے انج پنجابی بولی آنے گھر وُج اک سار واہ پچ سر وُڈھ اُتر نہیں سکی ۔ جس پاروں پڑھن لکھن دے سکھتے وُجے میداں تے اُچھا علم دے پڑ وُج او آپنی ربوں اُچی چچی تھاں نہ کل سکی ، اہدے نال ای دیس پنجاب دی پچان دی بھنھی رہی ۔ اوہں او اک رُجی کچی تے وُڈی زبان کُنات دے گھنے گھنوں کُندی بچی تے کو بھی لکھواندی رہی اے ۔

جتنے بیک کُناتاں بن دی گل اے ، کئی کم ہندے ہے میں ۔ جویں انگریزی پنجابی وچوں سٹانک (۱۸۴۹ء) ساکلام ، گرامر بیل ۱۹۲۵ء تے ہیرکس ۱۹۲۹ء داکم ۔

پنجابی انگریزی وتوں لُدیانہ مشن ۱۸۵۴ء ۔ ہیرائن ۱۸۸۶ء تے ۱۹۰۳ء ۔ ولسن ۱۹۰۱ء ۔ میا سنگھ ۱۸۹۵ء ۔ جیو کس داکم ۱۹۰۰ء تے بناری داکس دا اُن چھپاکم ۱۹۲۸ء ۔ پنجابی انگریزی وتوں ٹریڈرسن نالے ایٹن ورگے لوکاں دے جاترے ، ضلعے نامے تے رپوتاں کہن گوجریاں کوششال نہیں پر ڈاکٹر ہاتر ہوراں داکم میا سنگھ والی ڈکشنری دی نری پری نقل سی ۔ گر کھئی پنجابی وتوں بشن داکس پوری ۱۹۲۲ء تے پنجابی حکمہ پٹیاں دے کم ۔

اُن چھپے تے اودہ ورتے پنجابی آئوڈ فارسی یا پنجابی کماں وچوں ابو دھیا پر شاد ، استاد ہمد فشی محبوب مالم ، اہم رازی ایس خانم ، الف دی پٹی تے ذوالفقار احمد داکم ۔

ہُن پنجابی دا ہر من پیارا ادب سامنے رکھ کے سوچتے تے اک کُنات ، اہدی صدیاں بدھی لوڑی ، جس لئی پنجابی پیارے تانگھدے ای رہے ! پہلاں اک لگی بدھی کوشش پنجابی نامہ (۱۹۶۸ء) آئیں دیکھ چکے ہووگے ۔ ہُن تھلوی چروکئی لوڑ تے دنگ دا اُتر اک چونویں تے بھر کُنات دی تہاڈے ہتھ وُج اے ۔ او درسی کتاباں پُرانے ادب ، لوک ادب تے پنجابی زبان دا مزاج سامنے رکھ کے لکھاریاں تے پڑھن ہاراں دیاں لوڑاں موجب ترتیب دتی گئی اے ۔ ایس وُج ٹھیکھ پنجابی لفظاں دی چون ای ملے گی ۔ چیتا رہے ، کُنات وُج اک پورا جہان وُسا اے ، اہدہ اک لفظ اک باب اکھیا جاسکدا اے ، تے پہلی کوشش وُج ساری زبان تال پورا نیاں نہیں کیئا جاسکدا ۔ ہاں جے بھناں پیاریاں ایس بھن دا لکھواواں جواب دتا تے آئندے پھیرے اہدہ گھیر پٹیاں واہ دا وُڈا کر ونا جاتے گا تدریخ پنجابی لفظاں نال پورے پورے نیاں دی آکس کیتی جاسکدی اے ۔ کیوں جے او ڈاڈا اوکھا تے اُت خرچلا کم ہک پرھیا دے کرن گوجریاں ، پتی کُنات لکھاری توں وکھ ہور لوکھ دی من دھن دی کھپیل نال او کم بھٹ بھٹ کے تے بتار سوار کے پگان وُج سہارا بندے رہندے ۔

ماں ای راہ گئیں والا کم آؤگیاں توں پیا زہ سدا سی۔ آویں دی آج دی دنیا وچ کوئی کم سارا پورا نہیں اکھواسدا۔
تے تاتیرن امید اے، سیانے سجن کتاب دجلیاں تھلاں تھکاں دتن دے تال تھونیاں دے کے دی مہربانی کرن
گے۔ کیوں جے علم دی دنیا وچ کھوج بھال تے پرکھ پڑچول دا "ناکرا" چاگو رہے تے میس دے چنگے چنگے
کم دی سامنے آسکن دی آس ہندی اے۔

ہاں! پنجابی گناات والا چوڑا کم پگکان وچ باہوڑن والے سبھاں دے ناؤں چوکھے سارے نیں، چنیاں باے
وڈی پنجابی گناات وچ اچھیا لکھیا جا رہیا اے۔ پر اے ایس کتاب دجھوں ا۔ د اظہر۔ ڈاکٹر نبی بخش بلوچ،
مرزا محمد منور۔ آقا تے راہی غلام یسویب انور۔ محمد حنیف اختر۔ محمد حنیف رامے تے محمد شفیع ہورال دی تگمے تگمے
ہلا شیر تے سچی سہار دیوں سلاہی جاندی اے۔ سچ پچھانو تے پنجابی گناات دجھوں ایس پہلی پہلی کوشش دیاں
آؤناں تھوڑاں تے کاناں میسوں ودھ ہو کر کوئی نہیں جے ماندا انجیدا۔ پر جے ؟ آؤندے پھیرے راہ مار
مجوریاں مل گئیاں تے فیر پنجابی ماں بولی دی رچ پٹیکے سیوا کیتی جا سکے گی۔

ارشاد احمد پنجابی

۲۰/۵ عثمانیہ سٹریٹ لاہور-۲

ایس لغات و فتح

ٹھیکہ پنجابی دے چوںویں لفظ ای دتے گئے نیں۔

لفظان دی ٹھیک پچھان لئی زباں دی بترتے گرامر دے ہیر پھیر والیاں گھنڈیاں دی نالو نال ای کھولھیاں گئیاں نیں۔

لوڑ سمجھ کے لفظان دی اچھا درتوں دکھان لئی پُرانے شاعران، اکھاناں، لوک گیتاں تے بُجھاتاں دے ٹوٹے ڈوگی پاروں پیش کیتے گئے نیں۔

تھاؤں تھائیں ضروری لفظان اُگے مورتاں دی دکھائیاں گئیاں نیں۔ تاں جے دُور پار دے لوک آپو اپنی ہمک تہڑ تے ماں بولی مَرَجِب آہناں دے ناؤں پچھان لین۔

ترتیب اُردو، فارسی تے پنجابی الف ب دی چالو ترتیب ای اپنائی گئی اے پر گھلپیاں تے جھلیکھیاں توں بچن لئی ب بھ، پ پھ، د دھ تے گ گھ ورگے اکھر دکھریاں ولہاں من کے تے وارڈاوی لاگیاں پٹیاں وِج لیاندے گئے نیں۔

اِمل امل بڑی پرکھ پڑتاں تے دھیان نال ول کر کے لکھی گئی اے۔ نال اہ دی مننا پند اے پئی کئی ہڑ زباناں وانگ پنجابی دی پئی لکھائی دی آدھ ورتی اے۔ اے اہ دے وِج پنجابی "ن" "ل" تے اچھی شدتوں دکھ پ + ہ (پھ)، ت + ہ (تھ/ڈ)، ل + ہ (لج/کنج) آتے ن + گ (ونگان) درگیاں کئی نوٹکیاں واجاں ٹھیک ٹھیک نہیں لکھیاں جاسکدیاں، ایس کر کے جد اے نویں اکھر بنان دا ویلا دی نہیں آیا اسان کے اولاد بولی باجھوں دس کریاں پہلے اکھراں راہیں کم سار لیتا اے۔

مصدر، مجاویں مصدر دی بحث وِج گھنجلے نیں پر ایس لغات وِج مصدر نشانی "ن" منی گئی اے۔
[وڈیاں کمائیاں یا بریکٹاں وِج فملاں، مصدران دی لوڑ ویلے چون (جرٹھ) لکھ کے مرکبیاں تے مجاویاں دی درتوں دکھائی گئی اے۔]

{ گتیاں کمائیاں وِج چوںویں ڈوگی لئی پنجابی اُردو دے لفظ تے معنی اکٹھے دتے گئے نیں۔ }

(نکیاں کمائیاں عام دیروے تے معنیاں دے نمبران لئی ورتیاں گئیاں نیں۔)

☐ اہ نشان اُردو پنجابی معنی بھیران لئی یا پنجابی معنیاں دے شروع وِج لایا گیا اے۔

— مورتاں دی دس پاؤں والی سینٹ یا تیر دان نشان۔

— لفظان دی درتوں یا حوالے دی نشانی۔

— ہور اچھا ناں نشانیاں دی دیکھو۔

دیباجہ

پنجابی جو کہ بے بغیر پاک و ہند کے کروڑوں افراد کی ایک قدیم ثقافتی و مادری زبان ہے۔ لغت کے معاملے میں بڑی مظلوم و متہور رہی ہے۔ اتنی بڑی زبان کے لیے لغت کا عدم وجود ایک کڑا پھیلنے والا لکھ لکھت علم و ادبی زندگی کے ہر شعبے میں ایسا ضروری اور مفید ہتھیار ہے جس کی بدولت پوری زبان کی شیرازہ بندی ہو جاتی ہے کہ جہاں الفاظ کی صرفی و نحوی حیثیت کا تعین ہوتا ہے، ہر قسم کا ذخیرہ الفاظ مفردات، ترکیبات، محاورات اور تعلیمات ایسا سرمایہ زبان محفوظ رہتا ہے۔ وہاں متعلقہ زبان کی ذیلی و ضمنی بولیاں بھی بڑی خوش اسلوبی سے یک جا بن گئی ہیں اور مستقبل میں اس زبان کا فطری پورا مخصوص علاقائی طرزوں سے میراب ہو کر تناور درخت بن جاتا ہے۔

کاش کہ پنجابی لغت نگاری کے فن پر مسلسل چلتے سے کام ہوتا رہتا، تو اب تک اس زبان کی متوقع تکمیل اور فی تہذیب کے ارتقائی مرحلے بھی بتدریج طے ہو چکے ہوتے۔ یہ زبان عصری لغاتوں اور وقتی ضرورتوں کا پورا پورا ساتھ دیتی ہوئی برابر پیشی رہتی یہاں تک کہ آج بھی زبان دنیا کی ترقی یافتہ زبانوں میں اپنا منفرد مقام تسلیم کر دیتی ہے؛ زیر نظر کتاب لغت کے باب میں اپنی نوعیت کی اولین کوشش ہے جو کئی برسوں کی کڑی محنت کا پھل ہے۔

پنجابی ادب اور طلباء کی ضروریات کے پیش نظر اس کتاب کی بنیاد ثقہ قسم کی درسی و غیر درسی کتب کے علاوہ عوامی ادب اور بول چال کے اہم ذخیرہ الفاظ پر رکھی گئی ہے۔ مواد کی فراہمی کے لیے ہر قسم کے مطبوعہ و غیر مطبوعہ لٹریچر سے استفادہ کیا گیا ہے اور اس ضمن میں ہر قسم کے فرہنگوں سے بھی مدد لی گئی ہے۔

سرورت اس میں ایسے ضروری مفردات کو شامل کیا گیا ہے جو غیر پنجابی لغتوں میں نہیں ملتے، غیر ضروری طوالت و حصار سے بچنے کی خاطر پنجابی میں مستعمل غیر پنجابی عنصر کے سلسلے میں مشترک الفاظ کی فہرستیں علیحدہ شائع کی جا رہی ہیں اور ایک الگ جات اردو پنجابی لغت بھی مرتب کی جا چکی ہے۔

موجودہ لغت میں زبان کا معیار ٹھکانا پنجابی ہے، جو بڑے مغیر کی تقسیم سے اثر پذیر نہیں ہے۔ لہذا وسطی اصناف پنجاب کا محاورہ مقدم ہے۔ لیکن کلاسیکی پنجابی شعراء کی معتبر زبان کا معیار ٹھیسٹ زبان کی حد تک بہر حال مسلم ہے۔

علاوہ ازیں پنجابی زبان میں بلا تکلف استعمال ہونے والے غیر پنجابی الفاظ کو محدود جگہ دی گئی ہے۔ لیکن غیر پنجابی لہجے اور مزاج کے ضمن میں معذرت مطلوب ہے۔

زبان کی علامتانی تخصیص کے ضمن میں منفرد عنصر کی نشاندہی کر دی گئی ہے: ملائی پنجابی کے لیے: مل پوٹھوہاری کے لیے: "پوہ" ماہی کے لیے "ما" اور جنگلی پنجابی کے لیے "جٹ" کے مختلف استعمال کیے گئے ہیں۔

ترتیب اردو فارسی حروف تہجی کی مروجہ ترتیب کو اپنایا گیا ہے۔ لیکن بھہ۔ بچہ۔ تھہ۔ ٹھہ۔ جچہ۔ جھہ۔ ڈھہ۔ ڈھہ۔ ٹھہ۔ ٹھہ۔ گ کے بعد کی تختیوں میں درج کیا گیا ہے۔ اس کے علاوہ ہیئت سی خالص پنجابی و علامتانی پنجابی آوازوں مثلاً ٹھہ۔ ٹھہ۔ ڈھہ۔ ڈھہ۔ جی وغیرہ کی انفرادی صورتوں کو بوجہ نظر انداز کر دیا گیا ہے۔

مغربی پنجابی لہجے کو رسم الخط کی حد تک مشرقی پنجابی پر ترجیح دی گئی ہے۔ یعنی اتفاق رائے پ + پھہ (پھہ) ت + تھہ، ٹ + ٹھہ، ک + کھہ کو علی الترتیب بھہ۔ ڈھہ۔ ڈھہ اور گھہ لکھا گیا ہے۔ گو پنجاب کے کئی علاقوں میں مذکورہ حروف اپنی اطلاق صورت کے مطابق ہی بولے جاتے ہیں۔ تاہم رسم الخط کا یہ نقص بدستور قائم رہتا ہے کہ وہ بعض لہجوں کو صحیح طور سے ادا نہیں کر سکتا۔ نیز عربی و فارسی سے پنجابی آواز کے لیے رسم الخط اپنانے والے بھی ہاتے دو چشمی کے باب میں چوک گئے ہوتے ہیں کہ یہ حرف بعض جگہ اپنی غیر ملقومی آواز کی خصوصیت کھو دیتا ہے۔ مثلاً اگر ب + بھہ کی بنی بھہ ہے تو پ + پھہ کی آواز پھہ کیوں نہیں اور پھہ کیوں ہے؟ بعینہ گھہ اور کھہ کا معاملہ ہے۔

چند اور مخصوص پنجابی آوازیں بھی غور طلب ہیں، جیسے:۔
"پنجابی شد" پنجابی مصنفوں (ادبی اور سائنسی) کے معاہدہ آنے والے مقصودوں پر بالعموم ایک نامی تشدید ہوتی ہے، جسے آدھی شد کہا جاتا ہے۔ اس کی وضاحت کے لیے ماقبل حروف پر اٹلی جزم ڈال کر مروجہ تشدید (س) ہی کا نشان لگایا گیا ہے۔ جیسے کانا۔ کھوٹی۔ ویلا اور پٹکا وغیرہ۔۔۔ جہاں حرف علت کے بعد نون او لام پر تشدید نہ ہو اسے ہم علی الترتیب پنجابی نون اور پنجابی لام تصور کریں گے اور مخصوص پنجابی لہجے سے ادا کریں گے۔ جیسے کانا (یک چشم) اور کالا (سیاہ) میں تشدید کا وجود نہیں ہے اور نہ ہی اسے ظاہر کیا گیا ہے۔ لیکن اس کے برعکس کانا (سرکٹے وغیرہ کی تیلی) اور بالآ (کڑی یا خستیری) میں تشدید موجود ہے۔ لہذا اسے مستقل نشان ہی سے واضح کرنا ضروری ہے۔

پنجابی "ل" ہم کی یہ مخصوص آواز خالصہ ہمانی ہے جو ٹر اور ل کا "بین بین" معلوم ہوتی ہے جیسے آلا والا۔ کیلا۔ گولا وغیرہ میں بولتے ہیں۔ پنجاب کے بعض علاقائی لہجوں میں یہ آواز منقود بھی ہے۔
پنجابی "ن" پنجابی نون کی یہ مخصوص آواز جو زبان کی نوک سے ادا ہوتی ہے عام نون سے بالکل مختلف ہے جیسے آؤنا۔ بانا کانا (کانا نہیں) کانا۔ پینا وغیرہ میں ہے۔ بعضوں نے اسے ن اور ٹر کی مشترکہ صورت جان کر "ن + ٹر" سے بھی لکھا ہے۔ اس کے کھنکھنے کے لیے سندھی میں (ٹل) دیوناگری رسم الخط میں ॥ اور گرجھی میں ॥ حروف موجود ہیں۔ ہندی لفظ "ن" (گھسان کا رن) میں بھی یہی آواز ملتی ہے۔
استثنا: ہر مشدد نون اور ٹر کے بعد آنے والے ساکن نون اور غیر مشدد لام کے بعد آنے والے نون

میں یہ آواز نہیں ملتی، جیسے -

۱۔ کھانا، ب۔ کرنا۔ کڑھنا، ج۔ ملنا، د۔ جان (جانوں بارن) میں۔ مگر بعض متحرک حروف کے بعد آئینوں کے لام ٹون میں یہ آواز پائی جاتی ہے، جیسے کرنا وغیرہ میں ہے۔

اسی طرح گ اور ن ج کے ادغام سے بننے والی آوازیں، ونگاں اور کچ دکنش وغیرہ بھی قابل ذکر ہیں۔ ایسی بہت سی منفرد آوازیں کی تمیز کے لیے نئے حروف وضع کرنا ہوں گے۔

املا و اعراب املانہایت محتاط انداز میں لکھی گئی ہے۔ غلط املا سے حتیٰ اوسع گریز کیا گیا ہے۔ بغیر ضروری اعراب نہیں لگائے گئے۔ شروع کے مفتوح حرف پر فتح کا نشان سمجھ لیا گیا ہے۔ لیکن اگر لفظ کا ثانوی حرف حرف ملت ہے تو لفظ کی صحت کے پیش نظر ضروری حروف پر فتح کی علامت لگا دی گئی ہے۔ جیسے بھور بھورنا بھین (بہن) وغیرہ۔

چہار حرفی الفاظ کا دوسرا اور پنج حرفی کا تیسرا حرف ساکن تصور کیا گیا ہے۔ مگر تمام متحرک حروف پر بالاعتیاد اعراب لگائے گئے ہیں۔ شروع کا کوئی مضموم و مکسور حرف اعراب سے مبرا نہیں سمجھا گیا۔

محض اعراب کا فرق رکھنے والے ہم املا حروف کی املاتی ترتیب کا اندراج مندرجہ ذیل طریق پر کیا گیا ہے۔
۱۔ مفتوح، ۲۔ اک، ۳۔ ب مضموم، ۴۔ اک، ۵۔ ج مکسور، ۶۔ اک، ۷۔ اور اسی پنج پر "کل"، "کل" اور "کل" ایسے ہم شکل الفاظ مذکورہ بالا ترتیب ہی سے مندرج ملیں گے۔

اصل الفاظ نمایاں رکھے گئے ہیں۔ بعد ازاں صرفی و نحوی حیثیت متعین کی گئی ہے۔ پھر اردو معانی درج کیے گئے ہیں اور آخر میں پنجابی معانی دیئے گئے ہیں۔ ہر دو زبان کے مابین تمیز و تفریق کے لیے مخصوص تفاوتی نشان لگانے کا اہتمام کیا گیا ہے۔ نیز کثیر المعانی الفاظ کے آگے ہر نئے معنی کے لیے نیا نمبر لگایا گیا ہے اور اسی طرز پر ماسوائے آسان و عام فہم معنوں کے اردو پنجابی معانی کی ترتیب و تفاوت کو بہر حال قائم رکھا گیا ہے۔

استناد کے لیے جا بجا لوک ادب اور کلاسیکی شعرا کے کلام میں سے اجزا فراہم کیے گئے ہیں۔ تاہم مقتق قولوں سے کتاب کی افادیت بڑھ سکے۔ علاوہ ازیں ضروری مقالات پر تصویروں اور شکلوں کا التزام بھی کر دیا گیا ہے تاکہ اردو خواں طبقہ مشاہدے کی بدولت الفاظ کی صحیح شناخت کر سکے اور شہری پنجابی لوگ اپنی حقیقی ثقافت سے متعارف ہوں۔
میں امید ہے کہ اہل علم حضرات اپنی قیمتی آرا رئے کر تجھے ممنون فرمائیں گے۔

نام نشانیوں = علامات

۲۔ اہم آکر (ب۔ آ) = آؤنا	ز۔ زیور	مجبو۔ فعل مجبور
۱۔ انگریزی	س۔ شکرت	مح۔ محاورہ
۱۔ اردو	سُتھرا سُتھرا، سُتھرا شاہ	مح۔ میان محمد بخش
اکھ۔ اکھان (شکل)	شج۔ شاہ مادہ مولل حسین	مہ۔ مصدر
با۔ سلطان باہر	شہا۔ شہاب الدین	مذ۔ اسم مفعول۔ فعل ماضی
بجھ۔ بجھارت / پہیلی	ص۔ صفت	مق۔ مقبل
پ۔ پنجابی	مذ۔ صفت مذکر	مُل۔ ملانی پنجابی
پڑ۔ پڑانا (مڑوگ)	مذ۔ ضد متضاد	ممت۔ متعدی متعدی
پو۔ پوٹھواری پنجابی	ظ۔ اسم فرت = (تھان، ویلا)	نا۔ ناں (اسم خاص)
پہا۔ پہاڑی	نار۔ ظرت زمان = ویلا	نجا۔ نہجابت (نادردی دار)
پیلو۔ پیلو شاعر	ع۔ عربی	نکھو/نم۔ نکھن = نکھا = اسم مصغر
ث۔ ٹوٹ (مدین)	موز۔ عورت (زنانی بولی)	و۔ واحد
ٹنڈ۔ ٹوٹ و ٹنڈر	خ۔ ر۔ مولوی غلام رسول	وا۔ وارث شاہ
ٹم۔ صفت ٹوٹ	غز۔ خواجہ غلام فرید	وڈ۔ وڈپن، وڈا = اہم بکھر
ج۔ جمع	ذ (ف)۔ فارسی	ہ۔ ہندی بولی
جج۔ جمع الجمع	قا۔ اسم فاعل	ہا۔ ہاشم شاہ
جٹ/جٹ۔ جمع ٹوٹ	قذ۔ اسم فاعل مذکر	ہد۔ ہدایت اللہ
جڈ/جڈ۔ جمع مذکر	فر۔ باد افزید	ہو۔ ہون (ہوفا)
ج/ج۔ حرف	کر۔ کون دکرنا	یو۔ یونانی
ح/حم۔ حاصل مصدر	ل۔ کہا۔ لوک کہانی	
حز/حزہ۔ حاصل مصدر ٹوٹ	ل۔ گ۔ لوک گیت	
مذ/مذ۔ مذکر	لا۔ لازم مصدر (ب۔ لا۔ لان (لاؤنا))	[] پنجابی استعمال کے لیے
چہ۔ حیوانیات	لو۔ لوک بولی	{ } اردو پنجابی
د۔ دمور (۳۱)۔ د۔ دی	ما۔ ماجی	() متعلق
ذ۔ مذکر	مذ۔ متعدی مصدر	ہ۔ حوالہ
	مٹھ۔ متعلق فعل	

(الف)

آبو، آہو : ص. ادھ بھنے کچے بھنے
(مٹے، دانے) - (۲) نیم پختہ (فصل)
ہرا خوشہ دودھیا پتا :- جوں
آہو، یارکا بھو (اکھ) - [ض. چاہو]
آپ : ذ. آہا اپنا آپ :- آپ نہ جوگی گوانڈہ
ولائے (اکھ) - (۲) خود آپ :-

مارے آپ، چڑھاوے تاپ (بلٹھا)

آپتا : آہا، اپنی ہستی آپ
آپنا : ص. اپنا، ذاتی گھروکا - [ث. اپتی]
آپوڑمت : اپنایت، قرابت، اپنیت، آپس
داری، شریکا برادری

آپھدرا، آپھدرا : ص. خود رائے، خود سر،
آزاد طبع، آسہارا، اموز، اپنی کیتی
(مرضی) کرن والا

آپے : آپ ہی، خود آپنے آپ، آپو،
آپوں :- آپے میں رجتی کجی، آپے
میرے مجھے جیوں (اکھ)

آپھرن : ص. اپھرناد خوب میر ہونا، مغرور
ہونا، وائی / بادی نال ڈھڈ پھل

جان، رجکے رجتن - ہنکارن، رستن
آتن : ذ. عو. چرخہ خانہ، سوت کاتنے کی
مجلس، ترچین، چھوپ :- آتن وج
سہیلیاں، نت پسنے گون (لگ)

آتھرن : ص. قدرے موکھنا، میراب
چیز کا نیم خشک ہونا، کجھ کجھ
کلا / سٹکا ہون - [حذ. انھریوان]

آجڑی : ذ. چرواہا، گلہ بان، گذریا، جڑوان،
بکتروان، چارو - {آجڑ = گلہ}

آدر / آدرہا : ذ. [ص. آدرن]. آڑبھکت،

عزت، جی آیان، خاطر :- آدر

تیری چادر نو (اکھ)

آدھی : ذ. ادھلیا، نصف کا حصہ دار، ادھ
دا بھائی وال - (۲) نصف کے برابر،

نصف پر، ادھ اٹے - [ض. ساویں]

آڈ : ث. کھیت/باغ سیراب کرنے والی نالی
آہ نالی/کھالی جس راہیں کھوہ دا پانی
پیلیاں نو جاندا اے :- آڈوں پانی ایوں
وترے جیوں سہ وترے دلگیر (لگ)

جھڑا آڈ
خیں ٹہدا،
آہ بھاٹ
کوین
قرسی ؟
(اکھ)

آڈھا (آڈا) : بحث و تکرار، کج بجی،
لڑائی جھگڑا، مقابلہ، ضد، مدہتا،
متھا، متکا - [لا]

آر : ث. چمڑا سینے کے لیے چھید کرنے کا
اوزار، موجی دی آر - (۲) چھوٹا
چھڑ، چوبہ، چومبھڑ، چنگا، آٹھنا

آرہوار : ذ. اہل و عیال، آل اولاد، نوکر
چاکر، متعلقہ لوگ، اوڑما کوڑما،
بٹر ٹوبر، جیا جنت، لکھے لائے

آرسی / آرھی : ز. انگوٹھے کی آئینہ دار
انکشتی، انگوٹھے دی شیشے جڑی

مندی بر ویرا وے مربع
والیا، میرا آرسی بنا ہتھ
خال (لگ) - (۲) کانچ،
بلور، کچ :- "آرسی"
دا کول بنایا تے آدھی

راقی پانی منگدا (لگ) - (۳) آئینہ
شیشا :- ہنڈا چھنڈ کے آرسی نال
ویکھن ... (وا)

آزی : ذ. ساتھی، سجن، ہانی، کھیڈ وج

آلا : طاقچہ ، جالا (دیوار کا)۔ (۲) خام □
 آلا بھولا ، الٹھڑ - (۳) تازہ □ کچا :-
 'بن زخم جگر دے آلی ... (غف)

آلا دوالا : آس پاس، ماحول □ آندہ گوانڈہ
 آلی بھولی: ج. مٹی کے ان کھڑت کھاونے □
 'کھکھو کھوڑے :- 'بڈھا 'وہی
 دے سرھانے رووے ، آلی بھولی
 آکھے روکنے (لگ)

آسمارا ، آپ 'مہارا : ص. بے ساختہ □ آہنے
 آپ - (۲) آزاد، خود مختار □ بے 'مہارا،
 آپندرا

آتا : آتہ □ اک سکنہ :- ویکھو 'ٹریٹ
 کلہٹ دے آنے ، راج فرنگیاں دا
 (لگ) - (۲) آنکھ کی گولی یا ڈھیلا □
 ڈیتلا :- نالے راہ روج ہکتے ، نالے آنے
 ٹڈے (اکھ)

آنٹے مانٹے ج. لوری
 (شام کی) □
 بالان دے
 مشہور لوک

گیت ← "بوٹے مانٹے"

آنڈر : ٹ. آنت ، انٹری □ آنڈر پیٹا [ج.
 آنڈراں] :- آنڈراں 'بھیکتھیاں 'مچتہ
 نے چٹول (اکھ)

آنڈ : ٹ. چوٹیوں کے اندے بچے :- [بھٹ]
 آنڈل : ص. آنڈوا بیل □ [ض. خصی] :-
 آنڈل وڑکا ساہن جیوں گائیاں دا
 (وا)

آتن : ص. لانا □ لیان :- 'کتے کھڑی چھاننی
 'مڑ کھنے آتی (اکھ)

آسا پاسا : ظ. آس پاس کا علاقہ ، آرپارہ
 ماحول ، گرد و نواح □ آلا دوالا ،
 لاکا چاکا ، چور گردا

آکڑ : ٹ. [ص. آکڑن]. اکڑ، سختی،
 غرور □ کس ، ٹیڈہ ، آیتھ ، ہٹکار :-
 آکڑ 'پوڑے دی ، لیس لسوڑے
 دی (اکھ)

آکڑی : انگڑائی □ تھکتے جسم دا آپ
 مہارا آکڑن [ج. آکڑیاں] :- سوندا
 می لئے آکڑیاں ، رات رکویں
 روہائے (اکھ)

آکسی : ذ. (ع. عاق)، باغی، منحرف، نافرمان
 □ ویریا / بلیٹا ہویا، 'کلکت، اموڑ

آکھیا : ح. کہا، حکم □ فرمان ، آکھیا
 آکھن : ص. کہنا ، بتانا □ دستن
 آگ : ذ. اگولا، گنتے کا بالائی حصہ □ ہاند
 " [ذ. 'مڈھ] :- گنتے آتے آگ ، 'مڈھ
 'اتے 'منیاد (اکھ)

آگڑی : گنتے کا بھول □ آگ دا 'بھٹل [ص.
 آکڑن]

آگڑو، آگواہا : ص. ف. بیش رو، رہبر □ 'مہری،
 سردار - آگیچ

آل : ٹ. (Mane) ایال □ گھوڑے
 دی 'دھون دے ←
 سنگھنے وال، جاداں
 (لو) - یال

آل مال تھال : ذ. ایک کھیل □ 'کڑیاں دا لوک
 گیت، اک کھیل = تھال ↓

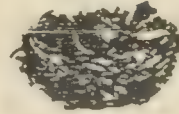
آوا : ہڑاوہ ■ بھٹھی (اٹان پکان دی) :-
اٹ نوکی رونی این ، آوت گیا ای
آوا (اکھ)

آؤن ، آون : مصد آنا :- آوے تے نہ
بھاوے ، ٹھک ہے اجھے آون تے
(اکھ) ، {فا. آؤندا = آئندہ} - (۲)
جاننا ، باد ہونا (سبق) ، سوجھنا ■
جانن ، سکھیا ہون :- کل نہ آوے
ٹھیک دی ... (اکھ)

آؤنی : حذ. آمد، تشریف آوری ■ آون (دی
کار) :- باڑی نہ ساؤنی ، ویکھ
بھڑوے دی آؤنی (اکھ)

آوی : چھوٹا ہڑاوہ ■ گھمباردی بھٹھی
آھر : ذ. ویکھو ← آھر ، {ص. آھری]
آھلک : ث. مُستی ، کاھلی ■ الکس ،
گھول ، ڈھل مٹھ ، آس

آھلنا (آھلنا) : ذ. گھونسلا ، آشیانہ ■
پنچھی دا گھر :-
آھلتیوں ڈگنے بوٹ
مُر آھلنے نہیں
نکدے (اکھ)

آھتوت : ث. زراعت میں باہمی امداد، بیگار ■
وکار ، ونکار ، سنگ ، مانگی ، مفت
دا کم (سجنان لئی)

آہاسی : جاہی - واڑہ ■ اواسی [- لے]
آپاکسی ، آپاک : ذ. آبکلی ■ آبت ، آلتی
آون دی واج

آہالا : حذ. (مصد. آبالتن) . ابال ، جوش ■
کڑھن یا آبلن دی حالت
آہالا : ص. جلد باز ■ کاھلا ، چھملا

آبت (بت) : ذ ■ آلتی - (۲) آبکلی
آپاک

آبتھا : ذ. شال- [ض. لٹا] : بمویا تان گنڈر،
آبتھے لمے پئی ہو کے (لگ) - (۲) شمالی
■ ہریتلا ، ہریتانا - (۳) تیز ■
کاھلا (ساہ)

آبھاسرن : مصد. دل کا حال بتانا، چوں کرنا
■ کسکن ، دھون کڈھن، بھاسرن

آبھرون : ث. سوجن ■ بُرھون - سوج
آبتھڑ واہ / واہا / واچے : متف. اچانک ، ہڑ
بڑا کر ■ ڈر کے ، گھابر کے (اٹھن)
... آتھیا آبتھڑ واہا (غ ر)

آبتھے ساھی : دمہ ■ موٹکنی ، گھری ،
ساہ دی تیزی (بیاری)

آپا : ذ. آہاڑ ، علاج ، چارہ ■ دوا دارو ،
توڑ - [مصد. آپان]

آپتر : ح. اوپر ■ آتے ، {ص. آپترلا]
اہرادھ : ذ. ظلم ، ستم ■ انیا ، انھیر {ص. ی]
آپرالا : ص. ظاہری ، بالائی ■ آپرلا - (ذ)
علاج ، درمان ■ آپا

آپران : مصد. اجنبیت محسوس کرنا ، جھجکنا
■ جھکا آؤن ، اوپرا لکن ، [ص. آپراؤ]
آپتر چھل : ث. قے ■ آلتی ، آپاک

آپھریواں : حذ. نفخ ، ابھارا ■ آپھرا
افارا ، آپھرن دی حالت : [- چڑھ]
آپھل : ص. بالائی آمدنی ، فالتو ، بے کار

آت : ص. ازحد ■ ودھیک ، باہلا - (ث) انتہا،
انت ، تعدی ■ آتھ ، ضد ، ودھیک :-
ات خدا دا وپر (اکھ)

اتہر : ث. (جہ. اتہران)
 اتہرو : ذ. آنسو، اشک، ہنجو، گیلو
 اتہرا : ص. شوخ، سرکش، منہ زور، ضدی،
 شرارتی، اڑبھ، بچلا (بال/گھوڑا)

اتہروہا : ص. اکڑو، پیراں بہار
 اتہلن : مص. اتہلانا، الٹا کرنا، انقلاب لانا
 اتہلن، ہاسا پرتن، موہدا کرن،
 تہلا آچا کرن، آٹان (روٹی/ورقہ)
 اتہو / اتہرو : ذ. آچھو، سنگھی
 رکن پاروں ڈاھڈی کھنگھ

اتہوری : ص. کم مایہ، اوٹھ لدو بیے،
 نگوٹے :- کی جانن لوک اتہوری
 ہو (با)

اٹ : ث. زرخیز مٹی کی تہ - بیت چھلا،
 کنوئیں کی تلچھٹ، چیکنی مٹی، کار
 اٹ : ث. اینٹ : کچی/پکی اٹ :- اٹ
 کٹے دا ویر (اکھ) - (۲) سنگر
 بنیاد، نیہ دا پتھر

اٹاٹک : متف. متواتر، لکاتار، اکسار،
 ستور

اٹاری : اونچا مکان، بالا خانہ، ماڑی،
 چبارا :- کوٹھے آتے ڈھاری، آتے
 بڈھے دی اٹاری (اکھ)

اٹسیٹ : ث. سداب، اک سلونی بوٹی
 اٹکل : ث. قیاس، فن، طریق، اندازہ، جاج،
 سمجھداری، ڈھب، [مص. اٹکلن]

اٹکن : مص. اچاٹ ہونا، نیندر ٹٹن
 الکیوان : حذ. رکاوٹ، بندش، روک، اڑ

اٹارا : حم. منزل، ہڑاؤ، ٹھہر :- راجے دا
 نوکر آیا، محلے دیونی اٹارا (لگ)
 اٹاڑ : ث. دریا کی بالائی زمین، آچاڑ،
 آچی دھرتی - [ض. ہٹھاڑ]

اٹانا : ص. آٹا، سیدھا لینا ہوا
 سیدھا، سر ہرنے - [ض. موہدا]
 اٹاند / اٹہان : ح. اوپر کو، بالا، اوپر
 آتے، اُپرول
 اٹر : ذ. جواب - (۲) شمال، پرہت، چاڑ -
 (۳) مغرب، لہندا

اٹروکا : ص. اب کا، حالیہ، ہن دا،
 اینکل دا - [ض. اٹروکا]

اٹلا : ص. اوپر کا، بالائی، اُپرلا - (۲)
 فالتو، وادھو، اٹلا پتلا

اٹم : ص. آتم، اعلیٰ، ودھیا، چنگیرا
 آچیرا :- اٹم کھیتی مدھ وبار... (اکھ)

اٹن : ذ. آتن :- اتن وچ سہیلیاں،
 نت ہٹن تے کاون (لگ)

اٹوڑتی / تھلی : اوپر تلے، یکے بعد دیگرے،
 لکاتار، ہیٹھ آتے، اکسار

اٹوں : ح. اوپر سے، مزید برآں،
 علاوہ ازیں، اُپروں، سکوں
 اتے : ح. اور، مع، علاوہ (حرف عطف)
 تے، نالے

اٹے : ح. اوپر، بالا، اُپر، اتہان
 اٹیسار : اسہال، دست - (متف.) لکاتار
 اکسار

اٹھ / اٹھالی : ظ. وہاں، اس جگہ
 اوتھے، آت

انکھڑکا : اینٹ سے اینٹ لڑانے کا

کھیل □ اِنّاں نکران = اِنّو روڑا -

(۲) لڑائی جھگڑا ، بحث و تکرار ،

چھیڑ چھاڑ □ جھیڑا ، بھیڑ ، ٹاکرا

النن : ذ. خشک و سخت چھالا □ رتن ، چنڈی

اِنّو روڑا : ایک کھیل □ اِنّ کھڑکا -

النّی : انٹی □ لچھمی
سوتر دی کچھی

النّرن : مص. انیرنا □ انیرنی آتے سوتر
ولین - (۲) ٹھکنا □ ٹیرن

انیرنی : آ. انیرن □ سوتر ولینٹی
آٹھ : ذ. اونٹ □ اونٹ ، مشہور
چوکھر :- آٹھ تان آٹھ ،

نہیں تان ریت دی مُٹھ (اکھ)

آٹھا : ذ. آہار ، بند پھوڑا □ گنجھا
پھوڑا ، گڑ ، [- آٹھ] - (۲) جوش ،
شہوت □ آمہ ، آہار ، مستیوان

آٹھالا : حذ. {مص. اٹھالن = اٹھانا}
برخاستگی □ پھوپڑی دا چُٹک دین

اٹھکھیتلا : ص. آٹھ کھیل جاننے والا ،

شاطر ، چالباز □ کھڈولا ، کھڈار

[ث. اٹھکھیلی = تیران نالی] :-

مان متیتے روپ کان بھرے ، اٹھکھیلی

چھیل چھیلی فی (وا)

اٹھوارا : ظ. آٹھ دن /

ہفتہ □ ساتا ، آٹھا

اٹھوہان : ذ. کڑدُم ،

پچھو □ ٹھوہان ، وٹھوآن ↑

اَج : ث. ظ. آج ، امروز □ راہ دن - [ض.

بھلک] :- آج تے روز مبارک چڑھیا
(بُلھا)

اَج : عوٹ. (ج. آجان). تہمت ، الزام ،
بہتان □ دوس ، آوج

اَجارُ : ث. جنگل ، بیابان ، ویرانہ □ اَجُریا

تھان ، سُنج :- اَجڑوں بھلی اَجارُ
... (اکھ)

اَجارا : ویرانی ، تباہی ، بربادی :-
کٹھوہ باڑا ، زمین دا اَجارا (اکھ)

اَجارُو : ف. ص. تباہ کن ، بیخ کن □ جڑہ پٹ ،
(۲) فضول خرچ □ اٹھ خرچا - پٹو ،
پٹ اکھیڑو

اَجایا : ص. (ع. ضائع) فضول □ ورتھا

اَجڑ : ث. ویرانی ، بربادی □ اَجارُ ، اَجارُ
تھان :- اَجڑوں بھلی اَجارُ ... (اکھ)

اَجڑ : ذ. گلہ ، ریوڑ □ وک (ایڑ)

اَجوڑ : ذ. ان بن ، نفاق □ بے اتفاق ، وکاڑ
[مص. اَجوڑن]

اَجوکا : ص. جدید ، ماڈرن ، □ آج بھلک
دا ، نوا / نواں

اَجھا : ویسا □ آجھا ، اوس ورکا

اَجی : ظ. ابھی ، تاحال ، اب □ ہالے (حالے)
مُہن :- اَجی وی سُرَت سہال... (ل. گ)

اَج : ذ. اونچ ، بلندی ، اوج □ آجان - (۲) اکڑ

غرور □ وڈت (آج بُنا) :- اَج بُنے نو

چھڈ دے نیوا ہو کے چل (؟ ل. ک)

(۲) اک علاقہ (آج سیدان)

آچا : ص. اونچا ، بڑا (آدمی) □ آچا لٹا ،
ودھیا (۲ آ) چٹا ، موچنا

آچا لٹ : بچوں کا ایک کھیل □ اک کھیڈ

آچاڑ : ٹ. اونچان ، بلند علاقہ □ اتاڑ ، آچتی
زمین

اچان چک : متف. اچانک □ اک دم ، اچن /
چیت ، اچاچیتی

اچاواں : ص. اٹھاڑ (چولہا) □ چکواں ،
کھڑن جوگا (چلہا) - (۲) غیر مستقل مزاج
□ ان ٹھکواں ، بے اعتبارا (جی)

اچر / اچرک : ظ. تب تک □ تد تیک :-
اچر جیرے ، چر ٹکا لیتے (اکھ)

اچڑ بیڑے : جذ. بے چینی ، ہاؤں کا چکر □
اچوی ، پھرن دی وادی

اچڑن : مص. آدھڑنا (کھال کا) □ اکھڑن ،
لہن (کھلڑی) :- یوسف دوڑے دوڑ نہ

ہووے ، اڈیاں اچڑ گئیاں (غ ر)
اچکل (اشکل) : ٹ. انکیخت ، جوش □
اتھنا ، چھیڑ - ہولا

اچن چیت / اچاچیتی : متف. اچانک □ اک
دم ، چھیتی ، اچان چک ، اواکھت
اچووائی ، اچوی : بے قراری ، اضطراب
□ تڑفی ، بے چینی ، گنتی کھٹنی

اچیچ : ذ. تخمیس ، خصوصی اہتمام ، تکلف
□ خاص تیاری ، کھیچل

اچیچا : متف. خصوصاً ، خاص کر - (ص) خاص

اچڑن : مت. [لا. آچڑن] چھینا ، ادھڑنا
(کھال کا) □ پٹ کے لاہن ، ماس
اکھڑن :- ہندا چابکل ڈال اچڑیا
ای (وا)

اچھاڑ ، اُشاڑ : ذ. گرد پوش □ غلاف :-

قبر گنتے دی اچھاڑ مشرو دا (اکھ)

اچھالی : اچھلنا □ اچھالا - (۲) جوش □ آبال -
(۲) قے □ اچر چھل

اچھلہکا : ص. اوچھا ، جلد باز ، اتاؤلا
بے وقوف □ بوچھا ، آباہلا

اچھیان : ٹ. باسی اشیاء کی بدبو ، سڑاند
□ آشیانہ ، پھیانہ ، ہمک

اچتا : فد (اختہ. خصی) بے زار ، دکھی
□ اوازار ، اکیا ہویا ، اکتا

اچھے : ح. کہ ، یعنی کہ ، یا (تعجب
کا کلمہ جس میں تردید بھی پائی
جائے) □ پنی ، اگے

آدالے : ظ. گرد □ دوالے :- کڑیاں آہدے
ہونیاں آدالے ... (لک)

آدراں : مص. اداس ہونا □ مھڑن ، اوڈرن
[حم. آدربوان]

آدم : ذ. قن دہی ، ہمت ، محنت :- آدم
اگے ہر شے موکھی (اکھ)

آدمی : صذ. محنتی ، جفاکش □ ہمتی
ہتال ، اتھک

آدوگنا : ص. قب / تہی کا □ تدوگنا

آدسان : مص. بڑھنا ، پھولنا □ نوا نروبا
ہون ، [ادیسانی = نرونی جند]

ادھیارا : نصف (آمدنی) ، {ص. ادھیاریا ،
آدھی = ادھیلیا}

ادھین : ص. مانت ، عاجز ، نمانا ، غلام
آڈار : سمجھدار ، ہوشیار ، اڑنے کے قابل
اڈنت، اڈن جوگا، سیانا بال ، [مص.
آڈارن] :- چرخا وا اڈاریا تے رن
گھلیندی پونیان (اکھ)

آڈاری : حم. اڑان ، پرواز ، تیری :-
جھڑیاں لین آڈاریاں نال بازاں ، آہ
بلیلاں تھک مریندیاں نیں (وا)

اڈٹھا، اڈٹھا : ص. مہ. غائبانہ، دیکھا ان
دیکھا ، ان ڈٹھا ، ان ویکھا

آڈن : مص. کھولنا، پھیلانا ، ٹڈن، کھلارن
:- ... جھول اڈی کجھ پاؤ (معمر)

آڈن : مص. آڑنا ، آڈاری مارن - (۲) خرچ
ہونا ، آڈپڈ جان ، [ص. ہار / ا ،
آڈنا] :- اک سب دوا آڈنا (اکھ)

اڈول : متف. بغیر ہلانے جلانے ، سلکڑے ،
آملک ، نڈول

اڈی : ایڑ ، ایڑی ، ایڈ ، پیر دا پچھلا
حصہ [ض. پتب]

اڈیک : حم. (مص. اڈیکن)، انتظار :- بیٹا
باپ اڈیکے اگتے، اندر شوق سوائے
(غ ر)

اڈاٹ (اڑاٹ) : حم. بھینس وغیرہ کا ڈکرا نا
، اڑنکن، رمباٹ ، (۲) گلا بھاڑ کر
رونا ، باگھا : [کڈھ ، مص. اڑان]
آزار : ذ. ورلا کنار ، اڑا پاس :- آزار بھاڑا
پار جھڑا (اکھ)

آدھ : ذ. آدھ - درمیان ، $\frac{1}{2}$ ، (ص) ادھا

ادھ واٹے : راستے میں ، ادھے راہ وج

ادھار : ذ. آدھار ، اطمینان ، آسرا ، تسلی ،
سیری ، کجھ رج ، چین :- ہل دی
شرمندگی ، دن دا آدھار (اکھ)

آدھال، آدھالو : [مص. آدھالن، حم. آدھالا] .
اغوا کنندہ ، ناکٹھ کھڑن والا

آدھر : ذ. ح. اودھلاؤ ، لڈھڑ :- آدھراں
تھوں پڑو تھ ؟ (اکھ)

ادھراتا (اندھراتا) : شبکوری ، رتانتھا

ادھیرڑکا : ادھ بلوا ، مدھانی بھریا ،
رڑکویں (دیہی)، مٹھا - (۲) دودھ
آمیز دیہی ، گھرڑ

آدھڑ وٹھا : چادر اوڑھنے کا

ایک انداز (عو) - (۲) ←

نیم گشتہ ، ادھ بیتا

[ث. ادھڑونگی (رات)]

ادھسرا ، ادھسیسا : آدھا سیسی، دردِ شقیقہ

ادھے سر دی پیڑ

ادھکڑ، ادھکھڑ : ص. ادھڑ عمر ، نہ بڈھا
نہ جوان، وچلی عمر دا (جی)

آدھلاگن : ث. اغوا شریک عورت (ایک کالی)
، بھڑوی

آدھلن : مص. آشنا کے ساتھ بھاگ جانا، اغوا
ہونا ، نکل نسی جان (زنانی دا) :-

آدھلکیان نو داچ کاھدا ؟ (اکھ)
ادھسول : ذ. اودھم، شور شرابا ، رولاگولا
ادھواڑ : ث. نصف کھیت - (۲) ٹوٹا چاول

اُرَب : اُرَبہ : ص. رُضی، ہٹ دھرم، احمق
 اُرِبِل، مکتا، کتا، اویڑا

اُرُج : ث. اُرُجن، رکاوٹ، ضد
 اُرُک : ث. اُلجھاؤ (بانوں کا) گنجھل،
 اُرُبھس [ج. اُرُکان]

اُرُکا : رکاوٹ، لیور کا عمل
 روک (۲) ٹھوکر، سدرہ، ٹھنڈا،
 ٹھنڈا اُرُکا

اُرُمین : مص. آچکنا، بھانسنہ، پھان (۲)
 پرونا، وتھن (۳) ٹھکنا
 مائھن (۴) دیوچنا، جھوبن، جھپن

اُرُن : مص. جھکنا، لِن، کُتا ہون :-
 عادت بنی کڑی نو، نہ جائے بڑھی اُرُی
 نو (اکھ)

اُرُنکن : مص. تہمد کا پلو اٹکانا، ٹنگن،
 دھوق کپڑے دا لڑا آتا اُرُن

اُرُنکن مص. ڈکرانا، اُرُن

اُرُی : ہٹ دھرمی، ضد :- مپتان شیشاں
 دوستی، نہ کر پُت اُرُی ! (پلو)

اُرُپے : ح. اری، نی، انیے (عو)

اُرُیکا، اُرُیس : ث. سہارا، لیور کا عمل
 چکت، تل، تھم، آسرا :- ماڑی نو
 اُرُیکڑے، جیون میرے پکڑے (لگ)

اساں، اسی، اسیں : ضد، ہم، ہم نے
 (مکام) [لو. آہاں، ص. اساڈا]

استاوا، استاواڑا : (ف. آفتاب) کتجا لوٹا :-
 استاواڑا کسے مسیت دا... (وا)

اروی : مشہور لیلی ترکاری
 ارک : ث. (ف. آرج، ع. مرفق)، کُسنی :-
 ہتھ چھٹ، ارکان چٹے (اکھ)

اَرگھ : ذ. دام، قدر و قیمت، مُتل، بھا
 اَرلا : ص. وِلا، اِدرلا - [ض. ہرلا]

ارلی : کیلی، پنجالی
 وغیرہ دی کٹی :-
 بوند بھیندے
 ارلیاں گاترے،
 مڑ بھیندے نیں
 پھٹ (لگ)

اَرسہن : مص. شروع کرنا، چھوہن،
 رہن

اُرُوڑی : غلاظت گھ، کوڑی، روڑی،
 کوڑے دا ڈھیر :- جے کوئی مٹے
 "گندڑ کوڑا، وانگ اُرُوڑی رہیتے (با)

اریڑیاں : جن. (مص. اریڑن). رھٹ کے برتن
 باندھنے کے لیے لکڑیوں کے ٹکڑے
 ماہل نال لوٹے/ٹنڈاں بٹنن دیاں
 لکڑیاں :- بائے نوہاں سپڑیاں کُجھ
 ٹنڈاں کُجھ اریڑیاں / سونے دیاں
 اریڑیاں، چاندی دی گھڑماہل (لگ)

اُر : ث. روک، اٹکاؤ، اُرُبھس - (۲) ضد
 اُرُی، ہتھ

اُرُن : بلبلا، ڈکرانا، اُرُنکن، ڈڈیاں
 :- آوٹھ اُراندے ہی لیددے نیں -

/ مہی اُرَاوے کتے دے ہاوے
 سانیں دھاوے چون (اکھ)

اُرَاوُنی : ح. گورکھ دھندا، مسئلہ، معما
 گنجھل، مہنارت، اُرُج

اُکاڻه : ذ. فراش ■ اک رُکھ :- اوڻھان
بهڻھان ٽي اُکاڻه ، جوبن ٽٽان ماہو
مانہ (اکھ)

اڪڻھ : ذ. اجتماع ، اجلاس ، مجلس ، مجمع
مجموعہ ، ميزان ■ گڻھ جوڙ ، ٻرھيا ،
ايڪا ← کڻھ

اڪڙن : مص. ڪندہ ڪرنا ، نقش بنانا ■ نشان
واھن يا ڪھوترن - {فا. آکيرا = ڪندہ ڪار}

اڪڙاند ، اڪڙيندڻ . اڪڙيوڻ :- اعصاب
تناؤ ، سختي ■ تھڪيو ، پھٽي آڪڙن ،
اڪڙ

اڪسار : متض. يڪسان ، ايڪ سا ، هموار
لڪاتار ■ اڪو جھا ، پٽدھرا ، سانجھا

اڪلاڻجا ، اڪلاڻا : گوشہ تنھائي ■
اڪلواسا ، ڪٽل :- اڪلاڻجا ، نہ
جھيڙا نہ جھاڻجا (اکھ) - (ص) تن تنھا
آپ ڪلاھا ، ڪلا ڪھرا

اڪلياڻا : ص. اڪيلا - بے يار و مددگار ■
جھدا ڪوئي بھرا نہ ھووے ، ڪٽلا

اڪڻن : مص. اڪٽانا ، تنگ آنا ■ اوزار
ھون ، سَوڙا پٽين ، ڪھجھن

اڪڻن : مص. خطا جانا ■ نشانہ نہ لکڻ ،
پتھ ڪُھنجھن

اڪواسا : ص. ڪج رو ، يڪ رخ ، ٿيڙھا ■
ڪواسا :- رن ڪڙڪڻي ، ھل دھڙڪڻي ،
بلد اڪواسا ، آس پالي دا ڪي بھرواسا
(اکھ)

اڪواسي : ايڪ طرف سے پکڙي ھوئي (روئي)
■ اڪپسي (ميڪ ڪرڻ لڏڻ) - پھدے ٿيڻ

اڪو : ص. بے عقل ، خود سر (بھيس) ■
آپ پٽرا مُور ڪھ ، (مچھ دي قسم) :- بندڙ
پھل ٽي استران ددھليھڙان ... (وا)

اڪُرن : مص. (حم. آسارا). تعمير ھونا ، بلند ھونا
جوان ھونا ■ ودھن پھلن ، آچاھون ،
بن / آسرجان :- ڪوڻھا آسريا ، ترخان
وسريا (اکھ) - (۲) مندسل ھونا ■
زخم بھرجان :- ڏکھ آسريا رب وسريا
(اکھ)

اڪُلوٽي : جذ. بے ڪلي ، بھڃي ، انڪڙائياں ،
اضطرابي ڪروڻي ، ■ پاسے مارڻ ٽي
اڪڙياں لين دي حالت ، - [بھٽن]

اڪسي ، اڪسي : ض. هم آٻان - [ض. تسى]
اڪسي : هٿيار يا ديوار کا تيز ڪنارہ
■ ڪندھ دي تڪھتي نڪتر

اڪسیر (سار) : ظ. ث. صبح سویرے تڙڪے ،
سوختے ، سویرسار - جھلانگا

اڪسيس : ث. اشیرباد ■ دعائے برکت
[ج. اڪسان ، - د]

اڪھي : ح. بل بے ، واھ ، آفرين ■ بلئي ،
وارے ، واھ وا ، شاوا !

اڪھناڪ : (ف. ھوشناڪ). صفائي پسند ، نازڪ
مزاج ■ وھمي / ملوڪ ، شوقين - (۲)
چتر ، چالاڪ ■ سيانا :- اڪھناڪ بھمن
سيندھ دا تڙڪڙ / اڪھناڪ چڙي دھوانڪ
آپنا (اکھ)

اڪ : ذ. آڪ ، مدار ■ ”بوڙ پٽا“ مشھور
”دده ٻوڙا“ - مرگي نو رُڪھ روڻ گے
اڪ ڏھڪ ٽي ڪريو جنڊ پيرياں
(ل ڪ)

وال جھڑن دا روک (۲) ایک داؤ ■
بھلوانی روج اک دا [- مار]

اکھڑن : مص. اکھاڑنا ■ جڑھوں پٹن ،
قالوں لائن ، آچڑن

اکت : ث. آگ ، آتش ■ بواہ

اکتا : سامنا حصہ ■ سامنا پاسا ، ننگ :-
رائی نوکون اکھے اکا ڈھک (اکھ)
(۲) عاقبت ، مستقبل ، ساکھ ■
آؤندا ویلا- (۲) آل اولاد ، دہت ہوت

اکڑ : ذ. اکڑی۔ سامنا رخ ، آکھ اکڑا ،
موند :- گھوڑے دی پچھاڑی ،
انسر دی اکڑی (اکھ)۔

(۲) گھوڑے کا منہ یا اگلے پاؤں
باندھنے کی رسی ■ [منہ پچھاڑی]

اکلی : نشخوار ، بُجکلی ■ آکل آکل کے
چتھن دی کار یا عادت

اکند (اکہان) : ح. آگے ، آگے کو ■ آگے ،
آگے لئی / نو ، اکہان

اکراہا : قا. محصیل ، قرض وغیرہ
وصول کرنے والا ■ آگراہی کرن
والا ، [مص. آگراہن]

اکیرن ، اکھرن : مص. مارنے کو اٹھانا یا
تانا ■ آلارن (مارن لئی) : مگھستے
نہ گھساوے - جھلو آکر آکر آوے
(اکھ) - (۲) آگراہیا جان

اکلا : ص. بے حد ، وارہ چوکھا ، بے
جسبا :- اکنان آتا آکلا ، اکنان
ناہیں مون (اکھ)

اکیران ، اکھیرن : ظ. ح. ایک بار ، ایک
دفعہ کا ذکر ہے کہ ■ اک وار

اکھ : [ج. اکھان / اکھیت] انکھی نین ،
اکھی :- اکھٹاں نال جہان اے
(اکھ) - (۲) بی پنگرن دا تھان [آلو
/ گتے دی اکھ]

اکھ : ث. ایکھ ■ کساد ، گتے :-
اکھ جہان دی سنگھنی ، گھوڑے
پنگن بار (اکھ)

اکھان : ذ. کھاوت ، ضرب المثل ■
سیانی مت ، اکھاوت ، عقل دی کل ،
کھت ، کھانا ، اکھوت :- جے ڈینہ
بھڑے تان مٹر وی بھڑے ، ہے
مشہور اکھان (غہ)

اکھٹ : ص. نہ ختم ہونے والا ■ اُمک
اکھتر : ذ. حرف :- اکھتر اکت نہ
جائے ، نان علم دین (اکھ)

اکھڑن : اکھڑنا ■ جڑھوں نکلن [منہ
اکھڑن]

اکھل ذ. ، اکھلی : اوکھلی ، ہاونہ
چنساں (دھائیں) چھڑن لئی وڈا تے
گدراں چٹھو :- چنساں آہو آہو
جوہر دستن ، جدوں اکھلی گھت
چھڑندیاں نیں (وا)

اکھوانا : خانہ چشم ، آنکھ کا گڑھا ■
کھٹا ، اکھ دی کوٹھی

اکھیانی : دقت ، تکلیف ، مشکل ■ آو کہ
اوکڑ

اکھڑ ، اکھڑا : ث. بھٹکنی ، بال کرنا ■

اَل : ث. (ج. اَلان). کنبی کا درد ■ تراناں
اَل بوجی : کیند ڈنڈے کا ایک کھیل ■
کیند آچھال کے جھوپن، (تارا بوجی)
اَل : ث. زغن ■ چیل (ہنچھی) :- ال دے
آھلے مس ؟ (اکھ)

الآ (الزوا) : ص. الھڑ ، کم عمر ■ ایانا
(الزبتل) :- الا کا کا تون... (لک)
(۲) آلا، خام ■ کچتا (زخم) :- الڑے
کھا آچیرنی ایس (وا) - (۳) آبو ،
کچتا بھٹنا (اناج)

الار : ذ. آبھار، جھکاؤ ، جذبہ ، آکساہٹ
■ جھوک ، موج (من دی) - (۴) آگے
سے اوغھا، پیچھے جھکی ہوئی (کاڑی) ■
کواسا [ض. دا'بو]

الارن : مص. اوپر/ایک طرف اُٹھانا/جھکانا
■ کواسا کرن ، اک ہاسے بھار پان
(۲) لہرانا ، [بانہ -]
الارو : ذ. بیل گاڑی کا عقبی ڈنڈا ■ کلا

نو آلرن تون
روکن لئی جھولدا
ہویا ڈنڈا یا
تھم - (۴)

جھکاؤ والا ■ آلاواں

اَلان : جش. درد ■ سیلان ، تراناں

الان : مص. بات کرنا ■ بولن، کُون :- سمجھ/
سیجھ آلائے ، تھوڑا کھائے (اکھ)
اَلانا : ص. ننکی کٹ (پٹو) والا گھوڑا

اَلانگھ : [مص. اَلانگھن]. بھلانگ ، ڈک
لانگھ

اگلچن : مص. قے کرنا ، آگنا ■ اَلی
کرن ، ڈاکن ، گلچن

اگلن : مص. چھوٹنا، الگ ہونا، میل وغیرہ
کا اترنے کے قابل ہونا ■ آکھڑن ،
لٹھن جو کا یا آتے ہو جان آتھاں آٹھن
اگلاو اڈھی : متد. پیشتر ہی ، آگے بڑھ کر ■
آگے ہو کے ، آگوں ، اکیترے

اکیتر : ذ. سابقہ ■ نفظاں دے آگے لگ کے
نوبر معنے دین والا لفظ - (۴) بھیتہر =
لاحقد

اکیترآ ، اگیتا : ص. موسم سے پہلے بکنے والا
بھل ■ ویلے تون پہلا ، سُوتقا
اکیترے : ط پیشتر، قبل از وقت ■ سوختے ،
[ص. اکیتر / اگیت - ض. پھیتا]

اکیچ : ذ. آگے - پیش پیش ■ آگے ،
اکھاں ، اکیرے - آگرو

اکھ : ث. خبر، پتا ■ آکھ سکھ ، سوہ ،
دست

اکھاڑا : ض. ظاہر ، مشہور، جانا پہچانا ■
متیا دھنیا ، نکا - نتروان

اکھال (ہنگال) : ذ. کھٹکا لٹا ■ بھانڈے
وج بانی بھیر کے لسی مکھن وغیرہ
لاہن، [مص. اکھالز]

اکھرن : مص. وصول ہونا ■ اگر اہیا جان
(۲) اُگرن :- آکھری سو ہی ،
(اکھ)

اکھڑن : مص. کھٹنا - عیاں ہونا ■
کھٹھن - نکھرن

اَل : ث. المشہور ، لقب ، عرف عام ■
مشہور نان / مکنان

اَلَنگهن : اوپر سے گزرنے ، خلاف ورزی
کرنا □ حدوں/آنتوں لنگھن، پٹن

اَلَو (بوچی) : ٹ. ٹاس، ایک کھیل □ تارا
بوچی ، اَلبوچی

اَلوآن : ص. بے ریش ، نوخیز چھو کرا □
ان داڑھیا ، لوآن (چھپر)

اَلوئا : ص. بے نمک □ بے لوئا، پھکا [ٹ.
اَلوئی] دال اَلوئی ، کپڑے سبونی/
سبونی (اکھ)

اَلہڑن : ص. ہاتھ سے مخصوص سلائی کرنا
□ اَلہڑی کرن (کپڑے دی کٹی موڑ
کے تروپے لان)

اَلہما (الاهما) : کلد، شکوہ ، احتجاج ،
شکایت :- کلد اَلہما ، بھٹی خواری
یار دے پاروں سپتے ہو (با)

اَلئی : پھپھوندی ، کابی □ میل ، بُور
جالا (پانی دا)

اَلیون : ص. انڈیلنا، (خشک چیز) ڈالنا، پان،
لُدن :- بُک چنے دا چا اَلیریا سُو
(وا)

اَلیگن : ص. نقشہ کھینچنا، خاکہ اتارنا،
ٹریس کرنا □ آتوں لیکن، ڈولن

اَلیل : ٹ. وقتی چاہ، ترنگ □ من دی مَوج
اُماء : ذ جوش، شہوت □ اُٹھا، اُچکل، ویگ
امب ، ام : ذ. آم [نک. امبی = کچا امب]
چھڑ کے دیس دوآبا ، امیاں اُمو
توسیں گی (ل گ)

امپن (ہمپن) : ص. تھکنا، گرم ہونا، متورم
ہونا □ لاکھیا جان - [حذ. امپھاٹ]

اَلاون/اَلان : ص. اُٹھانا □ چُککن، چان :-
سُن یوسف، چُپ غم رُج رہندا کدی
نہ نظر اَلوے (غ ر)

اَلاہنی : حد. [ص. اَلان] - مرثیہ، ماتمی کیت
□ موئے دے گُن دسن [ص. پٹنی] :-
اک پٹن اُمو اک اَلان اُمو (اکھ)

اَلتھن : ص. ترجمہ کرنا، رسم الخط بدلنا □
ترجمان (ص) ، اَلتھا کرن

اَلَدَن (لُدن) : ص. انڈیلنا □ باہر سٹ
وکھان، پان، گھٹن ، اَلیرن

اَلَرَن : ص. ایک طرف جھکنا □ بچھانہ
یا اک ہاسے اَلن - (۲) ڈھلکنا □
فصل دا پک کے ڈھلن

اَلسان : ص. اونگھنا □ آنکھلان، {ص. السانا
= مہرخار}

السیتھ، السیت : ٹ. نقصان، خواری، دھوکا
قریب □ تروٹ ، مُدکھ ، گڑبڑ ،
دھوکھا ، چھل (لیکھے رُج) :-
سرپٹھ ، ستو السیتھ (اکھ)

اَلک : ص. کسمین، شوخ □ ایانی :- ہیر
میالان دی اَلک وچھیری ہلدی (ل گ)

اَلکھ : ص. نہان □ جو نہ لہیے ، ان ڈٹھ -
(ٹ) جڑ، بنیاد :- سوھرے اکیہیں

مرچاں ہان ، گھنڈ کڈھنے دی اَلکھ
مُکال (ل گ) - (ذ.) مُخدا □ رب ، رب
دا نان / ذکر :- ہیر دی خاطر
منگن چڑھیا گھر گھر اَلکھ جگایا (ل گ)

اَلمبا (الامبا) : آک بھوکا □ لمب، لامبو

اَلن : ذ. آن ، خشک آنا □ ساک گاڑھا
بنان لئی پایا جان والا مکئی دا آنا

اُبُجدا (ان پُجدا) : ص. لاچار، بے توفیق ■
ماڑا، نمانا، ہاتھ: ان پُجے موهوں
نہ بولدے نیں (وا)

اُنت/اُنت : ث. انجام، آخر ■ اوڑک :-
اُنت سچ دا سچ ہی تیرے گا (وا)

اُنت، اُنتی : ث. بُنائی ■ اُنت، اُنتی :-
اُنتال : ذ. جانکنی، نزع ■ موت ویلا
(ث.) انتہائی کراہت ■ سَوڑ، کیریچ

اُنج : ح. ووں، ویسے ■ آویں، (ض. اُج)
اُنجھک : ص. بے دھڑک ■ نڈر -

اُنجھ : ص. کم خور ■ تھوڑا کھان والا -
[انجھ گھوڑی]

اُنگھ : ث. (ص. انکھی/انکھیلا) غیرت،
عزت نفس، خود داری ■ آن، پت :-
شیراں وانگو پالیں انکھ نو (لک)

اُنگ : ذ. عضو، 'جز، حصہ ■ جسم، ٹوٹا
اُنگرن : ص. کونپل / انگوری کا پھوٹنا
■ 'ہنگرن، ہونگرن نکلن

اُنگل (اُنگلی) : ث. انگشت، انگلی :- پنجو
انگلان اکتو جہیاں نہیں 'ہندیان
(اکھ)

اُنگن : ذ. آنکھ، صحن ■ وہڑا :- کلیان
ہوئیاں بھڑیاں مینو انگن ہويا
ہردیس (لک) - انگن وڑیا بھاوے
نہ تے کچھڑی جے نلج (اکھ)

اُنگھلی : غفلت، 'ستی ■ الکس، گتھول
اُنگھڑ، ان گھڑت : ص. ناتراشیدہ، الھڑ،
ان گھڑیا، اکتھڑ، کھروا، موہڑ

اُمڑی، اُمڑی : عو. امی، ماں ■ بے بے
اُمٹک (ملکڑے) : متہ دھیرے سے ■
ہولی، سہجے، اڈول

اُملوک (ملوک) : ذ. خشک لسوڑی جیسا
پھاڑی پھل ■ پُٹویر

اُموڑ (اُموڑ) : ص. خود سر، ہٹ دھرم،
نافرمان، ضدی ■ ڈھٹھ، ہٹھٹی :-
وارث شاہ اُموڑاں 'نو موڑ ناہیں
ایہاں وادیاں توڑ نبھانیاں نیں (وا) -
[ث. اُموڑی] :- غصہ کھا کے
قاضی جواب دتا، بھڑی بہ وی جا
اُموڑی نیں (وا)

ان : ح. {اکثر = سابقہ}۔ کلمہ نفی ناہ، نہ،
جویں : ان چنگا = نا درست، وغیرہ]

ان : ذ. اناج، دانہ :- ان پانی کھا،
نکت دی سیدھے جا (اکھ)

اُن : ث. آون، پشم ■ بھید/اوٹو دی جت :-
لیلا لیا اُن 'نوہتھوں کھائے کیاہ (اکھ)
انام : ذ. (نک. انامی) گلے کا مشہور زیور
اک گھنا :- گل دا دیاں انام (پلو)

اُبھول (ابھول) : ص. معصوم، بھولا
■ سَدھڑ، بے گناہ - (۲) نادانستہ،
انجانے میں ■ بھلیکھے نال، اُمھارے

اُنکھلان : مص. اونگنا ، نیند کی جھپکی
آنا اُنکھلاٹ / جھوکان اُون ، نیند
دے جھوٹے اُون

اُنسن : مص. بُنا اُتی (بُتی) کرن
اَنوَر دھ : ص. ناسفہ (موتی) اُن وٹھیا
اَنھ : ص. اندھاپن ، اندھیر ، ظلم اُنھیر ،
بے انصافی ، انیا

اَنٹھا : ص. اندھا ، تاریک ، نابینا اُنٹھا
اُنھال ، اُنھالا : ذ. موسم گرما اُنھالیاں۔ [خ]
[سیال]

اَنھراٹا : شب کوری اُنھراٹا نہ دسن دا
روک - اندھراٹا ، رتا تھا

اَنھولڈ : ث. عدم موجودگی ، فقدان
تھوڑ ، موکتا ، وگوجا ، مُکھ [خ. موند]

اَنھوئی : ص. جھوٹی ، خلاف واقع اُنھوئی
ان ریتی :- دشمن کل کرے اَنھوئی
(اکھ)

اَنھے واہ : مت. اندھا دھند اُنھے سوچے
سجھے ، انھیاں ہار / وانگ

اَنھیر : ذ. اندھیر - دھاندلی اَنھیر ، غیر
انھیرا : تاریکی ، اندھیرا - (ص.) تاریک
[خ. چاننا]

انھیر جانتن : ذ. جنیل کی قسم دے ہرا
رہن والا پھوڑا

انی : ح. اری ، عورت کے لیے خطاب
نی ، اڑیے (عو)

اَنیندا ، اُنیندرا : ص. بے خواب اُنکھلاؤ
(رات دا آئیندا)۔ (۲) بے خوابی

نیندر پوری نہ ہون :- اک میری
اکھ کاسنی ، دوا رات دا آئیندا
کتیا (لگ) - راتیں کیتے آئیندرا
کتیو ای ؟ ایڈی نیند والا لڑھ گیا
تیں وے! (وا)

اواسی : فازہ ، جانی اواسی - مَوٹہ
کھولھکے اندرلی ہواڑ پابر کڈھن
تے اکس لاہن دی حالت

اواگت ، اواگھت : مت. اچانک ، بے تحاشا
اچن چیت

اواٹی : حش. آمد کی خبر ، افواہ اُون
دی دھم ، چرچا

اوبھڑ : اجنبی ، نامحرم ، بیگانہ اوبھڑ ، غیر ،
اوبرا ، بگانا

اوپرا : نامانوس ، نامحرم اوبھڑ ، غیر ، ان
ڈیٹھا ، ان جانی/جاتا

اوت : ذ. بُوڑھا اُونٹ اوتھا اوتھ - (۲)
احق اوتھ اوتھ آدمی ، (مص. اوتھ)

اوتّا : ص. کج فہم ، بد مزاج اوتھا ، کتھا ،
اوتھا

اوترا (اوترا) : ص. بے اولاد اوتھا ،
اوترا نکھترا/نکھتا [ث. اوت]

اوتھے : ظ. وہاں [خ. ایتھے] ، {اوتھوں =
وہاں سے} :- اوتھے ایتھے دوہیں
جہانیں خیر رانجھے دی منگن (لگ)

اوٹ : ہٹا اوتھا ، آہلا ، اوٹا ، سہارا :-
لکھ اوٹھے کول وسندیاں دی
بھائییاں جیڈی کوئی ہار ناہیں (وا)

اوتھ : ذ. اونٹ ، مُتھر اوتھ ، اوتھ ،
ڈاچی

اوٹھا : ص. اونٹ سے متعلق ■ اوٹھاں
دا :- مال اوٹھا ، گھر کوٹھا (اکھ)
سوکھا :- اوکھا بہن پکان اے ،
سوکھا بہ کے کھان اے (اکھ)

اوگ : ث. ہل کے دستے کو قائم اور مضبوط
رکھنے کے لیے کڑ میں لگی ہوئی
لکڑی ■ ہل دا اک حصہ

اوگن : ث. عیب ، باپ [ض. گن، ص. - ہار]
اول : ث. Navel String ، آنول ■ ناڑو
(۲) نفرت ■ الکت ، کیریج ، کربابن
اولا : آمد ، آنولا ■ مشہور کھٹا پھل
:- تولے دا کھادا ، سیانے دا آکھیا
(اکھ)

اولا : ص. عجیب ، نرالا ، انوکھا ■ کولا
اولو : ذ. چوبچہ ■ وگدے کھوہ دی
دھار پین والا تھان/ٹوہا - چلھا
اون : ث. گھانا ، کمی ، کسر ■ تھڑ ، تھڑوں ،
[ص. اونا]

اونٹا : (اوتھا) ض. آتنا [ج. اونے] :- اونے
پتیر پارے جیتی لمتی سٹوڑ (اکھ)
اوندھا ، اونٹھا : سُور ■ باہرلا ، بد جانور
اونسیاں/اوسیاں : [آؤن سیان] ج. قیانہ
آرائی کی قسم (کسی عزیز کی آمد کا پتا
لگانے کے لیے زمین پر لکیریں کھینچنا
یا تیلیاں لیٹ لیٹ کر کھولنا) ■
اک شکون - (۲) سخت انتظار میں ہونا
■ ودھیک الپکان والی حالت [- ہا]
اوٹھڑ پوٹڑ : ذ. معمولی علاج ■ دوا دارو ،
توڑ ، آہا ، ٹوٹکے

اوٹھا : ص. اونٹ سے متعلق ■ اوٹھاں
دا :- مال اوٹھا ، گھر کوٹھا (اکھ)

اوٹھل : اونٹ ایسا بے ہنگم ■ اونٹ ورگا ،
اوٹھ مٹوہا ، کوجھا آدمی
اوٹھی : ذ. شتر سوار ■ ڈاجی والا - (۰)
ساربان ■ آٹھ ہال

اوج : ث. عو. کلنک ، عیب ، بدنامی ■
دوس ، کالک ، آج

اوجھر : ذ. اوجھڑی ، معدہ ، اوجھ ■ پچونی
اوجھڑ : ذ. دشوار گزار ، آلتی راہ
■ بکھڑا راہ ، کٹراہا ، اوٹا رستا

اودرن (اُدران) : ص. اداس ہونا ■
'ہٹرن' ، جی نہ لگن :- تکی دے
سوہرے میں روج بناواں ، جاں جی
اودرے ، مل مل آواں (لگ)
اوڑ : ث. قطعہ باران ، خشک سالی
■ تلتی ، سوک ، سوکا ، روڑا :- لک
اوڑ ، کھیتی چٹوڑ (اکھ)

اوڑک بظذ. انجام و خاتمہ ■ انت ، چھیکڑ ،
اخیر - (۲) آخرکار ■ چھیکڑے ،
اخیرے ، انت 'نو :- اوڑک پیہ
'مولیا تیں بننا ہٹی (اکھ)
اوڑن : ص. سوجھنا ، یاد آنا ، سبھائی
دینا ■ سُجھن ، چیتے آؤن

اوکڑ ، اوکھ : ث. دقت ، دشواری ،
تنک ■ آکھائی ، پتا ، کھیل

اوکڑن : ص. خمیدہ ہونا ، آگے 'جھکنا
■ آؤن ، رانن ، کُٹا ہون

اُہری : ص. مستعد کارکن ، مصروف طبع
آدمتی ، ہمتی ، کم دا چاوان :-
اک اُہری ، سو کما (اکھ)

اہل : ص. مست ، بھر پور ، گٹ - مستانا ،
مستانی ، کملی [جوانی]

اُہلا : پردہ ، اوٹ ، اخفائے راز ، پناہ
پڑدا ، بہت ، لکا ، سہارا

آہلک : ث. الکس ، سُستی ، آس ، گتھول
جگتھ پُنا - { ص. آہلکی = کارہل }

اُہلنا / آہلنا : ظ. ذ.
کھونسلا ، نشیمن
پنچھی دا گھر ←

اُہیشاں : بُھنے (بھونویں) سترے [کتک]
جوان دے

اہن : ث. برف ، اولے ، گڑے ، چندرا
کتکر : (اہن ماری کہیتی) - (۲) پیتا

اُہناں : آن ، آنہوں نے { ص. اُہناں / اہناں
= اُہنوں نے }

اُہو ، اُہی : ضم. وہی - { ضم. اُہو = یہی }
ایال : ذ. بھیڑ بکریوں کا گلہ ، اجڑ [نا.
ایالی] - (۰) ← آل

ایانا (لیانا) : ص. ذ. معصوم بچہ ، نادان
بالک - اُجبان :- ایانا گل کرے ،
سیانا قیاس (اکھ)

ایڈ ، ایڈا ، ایڈا : ص. اتنا بڑا ، اس قدر
آینا وڈا

اُہرا ، اُہر : ث. مکان کی بنیاد ، نیم نشان
... کندھ اُہرے لگتے آسی (اکھ)

اُوہلے ، اُہلے : ح. اوٹ میں ، بچھے ،
لُکا وچ :- اکتھوں اوہلے ، گتھ
بھڑولے (اکھ)

اُوئے : ح. اے ، حرف خطاب (مردوں کا ،
مرد کے لیے) = مرد پلان دی واج ، جے
زنانی پُلائے تے "وے یا اوے" :-
جوانی کملی تے راج چوچکے دا ،
اوے کسے دی کی ہرواہ میٹو (وا)
اُویڑ ، اُویڑا : دیر . تاخیر = اوہل کویل ،
دیر ، چرک - { اویرے ، چرکے = دیر
سے }

اُویڑا : ص. کج فہم ، چڑچڑا ، بد مزاج ،
ترش رو ، کھروا ، کتا ، سڑیل
اُویسلا : ض. غافل ، لاپرواہ ، کھیسلا ، ویسلا ،
گھولا

اُویں ، اوویں : ح. مَووں ، ویسے ، آج
اوداں - { ض. اُویں = یوں }

اُواہ : (ایہ) ح. - یہ (ف = راین) { ض. آہ
= وہ }

اُوا : ص. ویسا ، آجہا - (۲) دُہی ، آہو ،
اُہدر : ظ. آدھر ، اس طرف ، اوس پاسے ، { ض.
اُہدر ، اُہدر }

اُہر / آہر : ذ. سرگرمی ، مستعدی ، کم دا چا ،
پیار ، آدم - (۰) انتظام ، پرہشہ ، اُہر پھر :-
پھیر گوت کُنالی دا اُہر ہویا (وا)

اُہرن : ث. سندان (لوہا کوٹنے
کا) ، سردان :- مہنے مَن
کے میں ایوں ہو جاندی جیوں
اُہرن وچ بھالا (لک)

باجھ : ح. رینا ، بغیر ■ باجھوں :- باجھ
'بلاياں بولنا ، احمقانہ کم (اکھ)

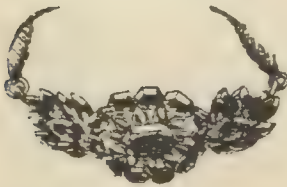
باجھی (باجھی) : باجھ ■ وراچہ ، بٹلہاں
دی 'نکر ، چبڑے ملن دا تھان
[باجیاں سیکن (مح)]

بار : ث. [ج. باراں] جنگل ، پنجاب کاشمیر
علاقہ : [کرانا بار ، نیلی بار وغیرہ] -
(ذ) انبار غلہ ■ بوبل :- بار چاون تے
قیامت آون (اکھ)

بارا : دروازہ ■ 'بوہا - (۲) بھاگ :- [کھلو]
باری :- کھڑکی ، جھروکھا ■ نکڑا 'بوہا :-
چاندی دیاں باریاں سونے دا دروازہ
(لگ)

بارا : ص. کڑوا (ہانی) ■ کڑوا (کھوہ) :-
کھوہ بارا ، زمین دا آجڑا (اکھ)

بازو بند : ذ. بہٹا :- بازو بند وے
بے شرما گھنا (لگ)

باشا : ذ. (ف. بادشاہ)

باز (مشہور پرندہ)

باشک : ذ. ناگ ■ ناگ ، ہانی دا سپ :-
باشک ناگ نہ ہاتھ لیاوے (ہا)

ایس ، ایس : ضم. اس - اپنے {ایسے = اسی}
ایکا : اتفاق ، اتحاد ■ سانجھ سٹوک

آئین : ذ. غلہ دان کے نچلے سوراخ کی ڈاٹ
■ بھڑولے دا ڈٹا (اَن کڈھن لئی)

آیتنا (آیتنا) : ص. اس قدر ، اتنا - [ضم. اوٹا]
(ب)

بابا : بابا ، باپ ، دادا :- بابا بابا
کھندے سان تے سدا 'سکھالے رہندے
سان ، جان بابا کھایا تے کمال 'دکھ
بابا (۹)

بابل : ذ. عو. باہل ■ پیو ، باپو :-
دھیاں کر کے جوان بابلا ! کاہنو
'ہٹا ایس حیران بابلا (لگ)

بابو : ذ. باپ ■ پیو (عو.) :- پہلی لوری
امان دیوے ، بابو ونڈے پوریاں -/
بابو مینو مجتھ لے دے ، میں جیٹھ دی
تسی نہیوں پینی (لگ)

بات : ث. پہیلی ، کہانی ■ 'بجھارت [نک. بتولی]
:- بات ہاواں بتولی ہاواں (یجھ) -
(۲) بات ■ گل ، [نک. باتڑی] :-
کتونت نہ پچھے باتڑی بہٹے 'سہاگن
نار (اکھ)

باتھو : ذ. ہتھو ■ مشہور ساک

باتا : کل کریر ■ کریر دا 'ہٹل / 'بور :-
بھگتن مہینے مینہ پے جاندا لکدا
کریراں 'ٹوبانا (لگ) - (۲) ایک برتن ، یاسن
■ کھلے 'مونہ دا مشہور بھانڈا

ہائتا : [ت. ہائتا : آنواں]۔ کھدر ۱۱ کھڑی
دا کھڑا :- اے ہائتا نہیں قصور
جہا (وا)

ہائتا : ص. بکرے دا/ والا - [ث. باکری]
:- ددہ ماجھا ، گھو گوا ، بٹولی
باکری (اکھ)

ہائتا : ذ. (نک. بکھلا) ، پہاڑی شیر :-
جس واسطے بھریں تون وچ جھلان ،
جتھے ہائتا بکھیلے تے شینہ پیڑے
(وا)

ہائتا : کلا بھاڑ کر رونا ۱۱ اڑاٹ [اڈ]
ہائتا بٹلا : موٹا/ جنگلی بٹلا :- کھاون
والا کھا گیا تے رہ گیا ہائتا بٹلا
(لک)

ہائتا (ماگھی) : لڈی ناچ (فیراں دا)
ہال / ہالٹا ، ہالک : ذ. انسانی چہ ۱۱ نکا
(ہالک) ، جاتک :- ہال ہال
ہنگھوڑیوں جاے (اکھ) ، جس سس
دے ہالٹے ہٹ ، اک منگان اک
وہا ہوان (لک)

ہالٹا : چورس کڑی ۱۱ شہتیری (۲) مگدر
ہالکا : شاکرد ، چیل ، مرید :- جہا ہالکا
مشتیاں ہاویاں دا (وا)

ہال کٹارا : ابابیل ۱۱
اک چڑی ،
سلارا ، وال کٹارا
(۲)

ہالٹن : ذ. ایندھن ، ہزم ۱۱ ہالٹن دیاں چیزاں
:- لکھ کولے ، کوہے ، [ہالٹن چیلن] -
(مص.) جلانا ۱۱ جالٹن ، ساڑ

ہالٹو : ص. سوزاں ۱۱ ساڑور (نڈ) ریت ۱۱
موٹی ریت :- ہالو ریت تیرے وچ تھل
دے (ہا)

ہالٹ : ث. رسم ، عادت :- ہالٹ نہ گئی تیری
ہڈہ ہڈھیے دی ویرن (۹)

ہالٹا : عرض کا دھاگا ۱۱ پٹا ، [ص. تانا] -
تانا لایا ہالٹا لایا ... (لک) (۲)
لباس ، پہناوا ۱۱ پہراوا :- جس ہالٹے
دامان کریں تون سووی سنگ
نہ جانا (ہلٹا) - چٹا چٹا تیرا چولا
متر ، کالا تیرا ہالٹا (لک) - (۲)

ہیشہ ۱۱ کم ، کام
ہائندر : ذ. بندر ۱۱ مشہور
جانور { ہائندری
= بندریا } ←

ہائٹ : ث. (۱) گنے چھیلے
کا ہتھار - (۲)

ہائٹنے کا ایک زیور ۱۱ چاندی دی
کڑی [ج. ہائٹن] :- کئی ہیر دے
سجن کوکڑو ، ہیراں دے وچ
ہائٹن (لک)

ہائٹ : ث. [ج. ہائٹن]۔ اذان ۱۱ ٹاہر :-
مکڑا ہائٹن دیا ... (لک)

ہائٹا ، ہائٹکی : ذ. موزن ۱۱ ہائٹک دین والا :-
ملا چور ، ہائٹکی گواہ (اکھ)

ہالہ : ث. بازو - (۲) ہائی ، سہارا - [ج.
ہائین ، ہاہوان] :- ہائین ہائین / ہاہوان
کل نو آوندیاں نیں (اکھ)

گہنا : آھو باھی جھڑی گھول گھول
لاھی (اکھ) - گھڑا دیو باھی ،
میں آئی سجویاھی (لک) ↓

بائیڑ : ٹنڈ، چرخے / رہٹ کا وہ حصہ جس
پر ماہل چلتی ہے □ بیڑ

ببب : ذ. {ص. بیانا = پداری} بابا ، باپ :-
رب دیوے ، بب نہ دیوے (اکھ)

ببیر (ذ.) ، ببیری : ٹ. تن □ دھڑ - (۲) مٹی
کے برتن کا ٹکڑا □ ٹھکڑ ، ٹھیکری
بببہ : ٹ. دعاڑ ، درد ناک چیخ □ دہاہ
بببہ ، [بببہاں مار کے رون (مح)]

بببہ : ٹ. مصیبت ، آنت □ بببہ ، بلا

ببب : ذ. قے ، ڈکار □ آبب :- بولی کاج
وگاڑیا ، جیٹوں مولی دا ببب (اکھ)

ببب : ذ. جتہ ، جسامت ، حجم □ بوت ،
روتہ ، ڈیل ، قدبٹ ، ہستی ، واہ

ببب : دھوکا □ ول جھل - (۲) وقتی
ضرورت / کام ، مطلب □ کم ، گوں ، لوڑ

ببب :- میں نہ میرے بببے ، دے بلدی
دے بببے (اکھ)

بتولیآ : ص. باتونی □ پُرگو □ گالتڑی ،
کھیتی

بتی : باتی □ وٹی ، وتی (روں ، تیل
دی) - (۲) [۲۲]

بتی : بیگار □ وکار ، مفت دا کم :- کر
بتیاں ، کھا جتیاں (اکھ)

بانہ (بانہ) : ٹ. بندھن ، اقرار ، شرط □
وعده □ بندہج ، روک ، ٹھیکا ، لکا

بدھا کم

بانہا : غلام □ گولا - {ٹ. بانہی = باندی}

بانہنو : ذ. باندھنو □ کنڈھاں مار کے
رنکی ہوئی (جٹی نے رنگ برنگی) جٹی...

بانٹی کار : فا. معار ، انجینئر □ بان آمارن
والے :- بانی کار مناریاں آچیاں دے

باوا : {ٹ. باوی = ماں} ، بابا ، پو :- باوی
بہ کے چھٹے کی ، چھٹے کی بنائے گی

ہتتاں 'نو کھوائے گی - (۲) سادھو فقیر
:- جہاں بالکائیاں باویاں دا (وا) - (۳)

"بیوا ، کھلونا □ کھڈونا جینی دا باوا
باولی ، بولی : زینہ دار کنواں □ وان

باہلا ، باہرا : ص. بے حد ، زیادہ □ و
ودھیرا ، چنگا چوکھا :- تھڑیاں دے

کرم باہلے... (اکھ)

باہلی ، باہولی : ٹ. بازو ، آستین □ بانہ
(۲) تیرنے کا انداز □ تاری ترن ویلے

باہوان مارن دا ڈھنگ

باہوڑن : مص. مدد کو آنا □ وتتن ، پکترن ،
بانہ پھڑن - فا. باہوڑ ویٹا :- آوکھے

ویلے باہوڑ پیرا (عم) - دھی ہووے
ساہوڑے ، جوانی کدے نہ باہوڑے

(اکھ)

باہوڑیں : ح. المدد ، الامان □ بچاؤ ، پکتریں
باہی : بازو □ بانہ (۲) چارہائی وغیرہ کا
بازو □ ہینہ - {ع. میرو} - (۲) بازو
کا مشہور زیور □ چاندی دا کلاس ورکا

بُتھاڑا ، بُتھاڑ : ذ. مویشی کا منہ □
بوتھا ، بُتھا

بتھیرا : ص. بہتیرا ، کافی □ چوکھا ، واہلا
بُٹ : ذ. سخت سُسوڑھا □ مسیراں (بہد)
بٹ بٹ [بترتر] : متف. ٹکنی باندھ کر ، ٹکر
ٹکر □ اک ٹک لاکے ، [ٹک]

بُٹی : (نص.) بوجی ، بے زیور □ بُجی
گھنے توں سکتھی : - بُٹی پکے
وہندی نہ ، گھڑا دیو کنگنا (لک)

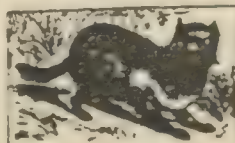
بٹھل : ذ. مٹی کا برتن □ دورا
بُج : ث. مستقل روگ ، داغ □ کوئی انگ
ماریا جان ، کوجو ، بُریانی
بُج : ث. آفت ، برق □ بجلی :- بُج کینڈ
آتے پیندی اے (اکھ)

بُجنا : مُل. ہاتھ کا تھک آمیز اشارہ □
بھٹ لغت ، کھٹلا ای/بُٹا ای (لو)
بجارا : بود □ بوج ، پٹیری

بجاری : فا. ذ. تخم ریز □ بیجن والا ،
واہک :- کٹک دا بجاری ، چھٹی
دا شکاری (اکھ)

بجڑا : بیا □ اک چڑی ، بیڑا

بُجو : ذ. (Badger)

کفتار □
مردے کھانا
اک پاڑو جانور

(۲) بد صورت □ کوجھا [چین دار بُجو]

بُجھار : فا. ص. ٹکتہ رس ، زبرک ، دانا ،
رمز شناس □ میانا ، بُجھن ہار

بُجھارت ، بُجھاؤنی : پہلی □ بات ، بُجھکت

بُجھن : لا. بندھنا □ پھڑیا/جوڑیا جان

[منہ بدھا، منہ بنھن، منہ کھٹلن] :-

بدھا چورے چھٹا جھاگڑو (اکھ)

بُجھن (بُجھ لیں) : مص. بوجھنا ، حل کرنا

□ سوچ کے جانن ، چھانن

بجواوا : فا. محافظہ مددگار □ بچان والا ، واہرو

بجڑی ، بُجی : گتلی کو ڈنڈے سے ایک

بار آچھالنا □ نکڑا مل [تولا]

بُجکا ، بُجکی : بقمہ ، گھڑی :- ماں مرگئی

ٹنگی دمی دان بُجکی (اکھ)

بُج کج : ذ. بجر (بجھلی کے) □ بجیر - (۲)

چنگا ہوئے □ چنگڑ بوٹ - بجر بالے ،

نیائے کچیانے

بُجولگڑا ، بُجولگا : نہا چہ □ بیڑا -

بد : ث. برات کے ساتھ لایا جانے والا

خشک سیوہ جات اور مٹھانیوں کا تحفہ □

شکن ہاروں لاڑی دے پٹہ ونڈن

جوک مٹھانیاں تے سُکترے میوے

بدام : بادام □ مشہور سُکا میوا (ص. بدامی)

بدانا : ذ. موٹا اور چھوٹا شہوت □

موت بدانا - (۲) (مُردانہ) اک مٹھانی

بدل : ذ. بادل ، ابر □ گھٹ ، جھڑ

بدو : ص. گنوار ، جاہل □ بدنام ، [کر]

بدو بدی : متف. جبراً ، زبردستی □ ملو مٹی ،

دھکو دھکی ، دھگانے :- بدو بدی

دا سودا نہیں ہوندا (اکھ)

بدھا : م/ذ. بدھا ہوا □ بتھیا ، ان

کھٹلھا :- جٹ تے پھٹ بدھے چنگے

بُرن : مص. چھڑکنا ■ تروٹکن (۲)
بھوار بڑنا ■ بھوار ورھ

بُری : (وڈ. بُرک). لقمہ، نوالہ ■ گراہی
برل : ذ. شورش، خبط ■ بھاجڑ، بھسوڑی
برو : ذ. سخت قسم کی ایک گھاس ■
اک گھاس دا نان

بروالا : چوکیدار ■ پرو۔ (۲) ایک ذات
بروٹا، بروٹی : بوٹا ■ جھاڑی بوٹی :-
اک بروٹی جھتر جھوٹی دانہ ونٹو
ونٹی دا (بجھ)

بروری : ■ ہنسی ■ رہتی

برونہ : ذ. دروازہ، دہلیز ■ دلیج

برھون : ث. مریض کے منہ کی سوجن ■
سوج (مونہ دی)

برھون : ذ. برہا ■ وچھوڑا

بُریار : مص. بدمعاش، بدکردار، لنگا ■
بھڑوکار

بُریانی : برائی، بدگوئی، غیبت ■ چغلی
بریتا : ریتلا جزیرہ ■ دریا وچ ریتلاتھان
:- آچھل ندیاں تارو ہوئیاں وچ بریتا
کہا؟ (شح)

بُڑا، بُڑاٹ : ذ. ہڈیاں ■ بک بک، بکڑا،
بکراٹ - [مص. بُڑان]

بُڑولا : مص. منہ بھٹ، پیٹ کا ہلکا ■
بوٹلا، بکواسی، بھونکا

بُڑک : ث. آہٹ، چاپ ■ ساڑی واج،
پچھل

بُڑھک : ث. [مص. بڑھکن]. بیل کی آواز

(اکھ) - (۲) یک مُشت (اکٹھا)،
نقد ■ کٹھا روک، ان مُتڑیا (نوٹ/
رہتا)

بڈھا رڈھا : چار و ناچار. مجبور، پابند
بڈھیلو : مص. پابند (میشی) ■ تھان آتے جتھا
رہن والا (ڈنکر)

بڈاوا : بھوت، چھلاوا ■ چھلڈا

بڈن : لا. ڈوبنا، غرق ہونا ■ ڈبتن
[مت. بوڈن] :- بھید، بڈ موٹی،
مینگی / بھینگی تر آئی - / مُلا
بڈن منظور کیتا، پتہ دیون منظور
نہ کیتا (اکھ)

بڈہ : ذ. بڑھاپا ■ بڈھیا، بڈھا وارا
(۲) بوڑھا ■ بڈھا

بڈھا : مص. بُڑھا، بُرانا (جی) [نہ. نڈھا]
بڈھ سہاگن : ث. مص. سدا سہاگن
براجیا : نراج، فساد، خانہ جنگی ■
کُبت

بُڑالا : شور و غل ■ بِلارا، رولا

بُڑالی : مٹی/لکڑی کی ہاری

بُرجی : نک. چھوٹا برج / منارا

بُرتھا : مص. بے ارتھ، فضول ■ اجابا نکا

بُرجھ : ذ. برکھ، درخت ■ رُکتہ :-
برجھاں باجھ نہ چھاواں (لگ)

بُرجھا : مص. ہٹا کٹھا، مشنڈا

بُرجھن : کُترنا ■ بُرجھ کُترن

بُرخا : بُرقع، مشہور پردہ :- برخا نہ بگل
بی بی مستور اے (اکھ)

بُڑا : مص. ابلق چشم ■ چٹاکھا (کھوڑا)

نہ ہوندے بگتے (اکھ)

بگبگھان : مص. بلبلا، دھاڑنا ■ بگہ بگہ کرن ، شینہ/آوٹھ دا بولن

بگتیاں : جٹ. سکوں کا ہار ■ پیسیاں دا ہار
'ہگنا : ذ. رسی ■ (کسے بھانڈے دی پکڑ لئی) گانی ، گلاواں

بگتوں : سفیدی ■ چٹیاں ، چٹپٹ (کچی لکڑ دا)

بگتو : ٹ. سیدہ صبح ■ سویل دی لو
بگھیاڑ : ذ. بیڑیا ■ اک ہاڑو جانور ، ناپر :- فی بگھیاڑ جیڈا 'مونہ ، کسے چندرے دی 'نوہ (ل ک) [ت. سی]

بگھیاڑ ↑

بگھیلّا : چھوٹا جیتا

(لو) باگھ دا جیڈ :-

آیا بگھیلّا تیرا

نکل گیا 'بھوں

(ل ک)

بلا : هوا کا تیز جھونکا ، موج ■ وا دا

بلا ، جھولا ، لہر - (۲) گُلچھڑا مزا

بلا : کنارہ کشی ، علیحدگی ■ کنارا

بلا : ص. گربہ چشم آدمی ■ کتیرا - (۲) تمنہ ، نشان

بلار ، ہلاکڑ : فا. ص. باتوں ■ کہتی

بلارا : چھپھا ، شور و غل ■ بول 'برالا ،

چبولا ، زولی :- اغن پیسے کرن

'بلارے (غف) - (۲) جھونکا ■ 'بلا :-

ٹھنڈی وا دے بلارے ...؟ (ل ک)

تعلیٰ زور دا (بڑا) بول ، بھبک ، لکرا ،
ونگرا ، بلد دی واج : ڈھکیان 'نو
'بھتل گئیاں اڑھکل بڑھکل جدوں
کتنہیں پنجالیاں دھریاں (ل ک)

'بستا : ص. باسی ■ چا - (۲) 'بوچا ■ 'چتا
سادا - (۲) اداس ، سوگوار

'بسکن : مص. مسکنا ، رونا ■ 'ٹسکن ، 'بس
'بس کرن - (۲) ہکنا ■ ابالے کھان

'بشن : مص. آبستا ، گل سڑ جانا ■ 'بس
ترک جان ، کھانے دا سواد و گڑ جان

ریشیر : ذ. ناک ■ ہانی دا وڈا کالا سپ ، باشک

'بک : نڈ. اوک ، دور کا ■ دولٹا ، ہتھان

دی پالے ورگی شکل ے اوس وچلی

ٹے :- 'بک چینے دا چا 'الیریا 'سو

(وا) [متف. 'بکیں]

بکروٹ ، بکروٹا : جوان بکرا ■ پشورا

بکڑا ، بکڑاٹ : ذ. بڑبڑاہٹ ، ہڈیان ،

بکواس ■ بڑبڑ ، بڑاٹ - بکواہ

'بکٹل : ٹ. بکل ■ موڈھیاں ڈوالے چادر

وغیرہ ولین دا اک ڈھنگ :- لیف

دی 'بکل مار کے چھتلیاں وچوں جا

(اکھ) سیری 'بکل دے وچ چور ('بلتھا)

بکُن : مص. ذائقہ بگڑنا ■ سواد و گڑن

بکلیاں : جٹ. 'کھنگیاں ■ آبالواں اناج

بکی : ہرن [نک. بک] -

(۲) مرزے خان

کی مستانی کھوڑی -

بکھیرا : چھکڑا ■

جھیرا - (۲) مزاح ■

مغول

بکا : ص. سفید ، گورا ■ چتا :- کالے مول

ہُلہی ، ہولہی :
ہلڈاگ
وڈہلٹا
کتا

ہُلہی : تکر ہونٹ کی ہنکھڑی ،
نازک ہونٹ ہٹلا (بال دا) ہٹلہ -
[ہٹلہیاں ٹیرن (مح)]
ہٹے : ح . واہ ، چہ خوب ہٹا شکرے -
واہ وا ، شاوا :- ہٹے ہٹے او ہنڈی دیا
شیر پیتا ! (لک)

ہٹلی ماسٹی : لڑکیوں کا ایک کھیل
کڑیاں دی مشہور کھیل

ہٹلیا : (ہر) . ہٹل ہٹل ، ڈھکا :- اوٹھ
ہٹلے مہیلا ، کدی نہ ہوندا ساتھ
ہٹلیل : ٹ . آواز ، خبر ، اکہلی ہٹل دی
واج ، متد ، دس ، ہٹلا

ہٹیل - (د) : ہٹلنا (کھیل کا) ہٹیل ،
ہٹیل ، مروڑی (وٹن)

ہٹیلہیا : ہٹیلہیا ہٹیلہیا کول دی قسم :- باغی
وچ ہٹیلہیا ہولے ، ... (لک)

ہٹ : ڈ . کوہان ہٹل (ہٹل دا)

ہٹا : کھیت کا کنارہ ، سرحد ، (ہٹرا)
طرف ہٹیل دا کنڈھا - حد ، ہٹا

ہٹ ، ہٹر : ٹ . صلح ہٹ ، رہ ، سانجھ - (۲)
ساخت ، سازش ہٹل ڈھنگ ، تیاری -

جھوٹے سچ :- میں نہ کیتی چوری
کٹی ، ایویں ہٹ ہٹا (لک)

ہٹ ، ہٹتی : ٹ . ہٹا ہٹا آٹا

ہلاک : ڈ . ہلاق ہٹک دا
اک گہنا
ہلاہٹا : اک کا شعلہ
الامہا ، لاٹ

ہلبتوڑی : چنڈ الودی
قسم ، چاکھی

ہٹلن : مص . ہٹلنا ، سرکش ہونا ہٹلن ،
مکرن

ہٹل : ڈ . ہٹل ہٹل ، داند :- ہٹلن نہ ہٹل ،
کھان گے ہٹل (اکھ)

ہٹل : لا . جلنا ، روشن ہونا - [مت . ہٹل]

ہٹلنگا / ہٹلنگڑا : تکر ہٹل کا بچہ ہٹلورا

ہٹلندر ، ہٹلندر : ٹ . ہٹل کا ہنچہ یا
ناخن نیز اس کی ضرب ہٹل دی
توہندر ، کھروند ، کھروند ، رگڑ ،
جھیرٹ . [مص . ہٹلندر /
وٹلندر]

ہٹل : ڈ . ہونٹ ہٹل

ہٹلہا : سفید کھروں اور سفید ہی ماتھے
والا (موشی) ہٹلہیا :- ہٹلہ
دا ہٹلہیا ، متھے ہٹلی ضرور
ہوسی (اکھ)

ہٹلہڑ : م . موٹے اور بھدے ہونٹوں
والا ہٹلہڑو ، وڈہٹلہا

ہٹلہی : ٹ . "کھتے"
کی قسم کا ہٹلہ

بوجھا : کیسہ ، جیب □ کہیسا :- سیر
شکر میٹو آتی ، میں کڑیاں دے
بوجھے پانی (لک)

بوجن : مص. (لو). دبوچنا □ جھون

بودا : مص. لمبے بال □ (ج. بودے)، (۲) کرم
خوردہ □ بھگا ، بوڈا ، پھوکلا، (۲) سو
کا ایک زیور □ گت دا گھنا :- میرے
بودے دا چھنکار (لک)

بودی : کافی ، چوٹی (مرد کی) □ سر دی
ودھائی ہوئی لٹ (۲) چوٹی □ ٹیسی (رکتہ
دی)

بور :- ذ. نئے نئے پھل کا شگوفہ □ پھل
رکتہ دا پھل - (۲) کامی □ پانی دی
آلتی :- ڈھاب تیری دا گندھلا پانی
آتوں بور پٹاواں (لک)

بورا : تھیلا ، بوری ، توڑا :- سیال دا
کورہ ، روڑی دا بورا (اکھ)

بورہ : مص. باورا □ ڈوربورہ ، کھلا [لٹ -]
بورہ : سفوف ، برادہ - (۲) کھنڈ - (ص)
بھورا □ ککتا (ونگ)

بوری : ص. گوری (بھینس) □ ککتی (جٹھ)
:- بوری مہی وے وکیلا تیری ..
(لک)

بوڑ : ذ. سیلاب ، طغیانی □ ہڑ :- حے بوڑ
آوے تان بنت ودھاوے (اکھ)

بوڑا : ص. دندان شکستہ ، پھولا □ دند
'نٹا، بے دند (۲) ٹوٹی گردن والا (برتن)

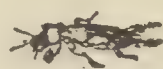
بوڑن : مص. غرق کرنا ، ڈبونا □ ڈوبن
بوڑہ (بوہڑ) : ذ. برگد ، مشہور رکتہ
'بوسٹرن : مص. فریب ہونا ، موٹا ہونا
(بھینس کا) □ مٹن ، پھنڈیاں جان

بوک : ذ. 'نربکرا' □ بو بکرا

ہندی : ث. ز. نقطہ □ نگرے ورکا مٹھے دا :-
ہندی لاونے دا شوق ، ٹکا لاونے دا
چا (لک)

ہندھیج : ث. بندش ، رکاوٹ □ بانہ ، روک
مناسی ، ٹھیکا

ہینڈا : جھینگر (ایک
کیڑا) □ چیکن

والا ٹنڈا

ہنڈوا (ہندوا) : سانپ کی قسم □ اک زھریلا
سپ :- لڑے ہنڈوا کھتو ٹوا (اکھ)

ہنو : ث. دھن ، 'دلھیا ، نو عروس □
وتی ، سجویامی

ہنہ : ذ. بند ، باز □ واڑ- روک، ڈکا

ہنیرا (ہنی) : چھت پر دیوار کا بلند کنارہ ،
حد ، منڈیر □ کوٹھے دا ہنٹا ، مٹن
ہنٹی : ہان فی ماں ! ہنیرے ہولے کلا-
چول میرے چھن 'نو ہنیرا میرے
ٹپن 'نو (لک)

ہوا : ث. (لو) (ع. وبا) - بیماری ، آنت
'ہوا : ث. بھوبھی ، پھپھی :- نگرے دی ہوا
(بھوا) 'رس گئی (لک)

ہوتا (ہوتی) : ص. شتر بچہ □ ٹوڈا :- اوٹھ
جالی ، ہوتا پنجتالی (اکھ)

ہوتھا : حیوانی چہرہ ، بھدی شکل □ ہتھاڑا
ہوٹ : ذ. پرندے کا بچہ □ ہنچھی دا ہوڑا :-
آہلنیوں ڈنچے ہوٹ مڑ آہلنے نہیں
نکدے (اکھ)

ہوٹا : ہوتا ، ہودا □ رکتھڑا :- ڈھائی
ہوٹے تے ہتھ باغبان (اکھ)

ہوٹی : رکتہ ، گوشت کا ٹکڑا □ ہیرا

بوکا : چرسا ۛ کُھوہوں پانی کڈھن لئی
چم یا ربڑ دا ڈول ، [نک. بوکی]

بوکن : مص. دھاڑنا، چنگھاڑنا ۛ بُکن،
کُچن :- جتھے شینہ بُکن ،
شوکن نانگ کالے (وا)

بوکنی : ٹوٹی ۛ لوٹے دا مُونہ ، ٹوٹی
بول : ذ. بات ، کلام :- آجتا بول کدی نہ
بولان ... (ل گ) - (۲) مصرع ۛ بُتا
:- دو بول سُنا ماہیا (ل گ) (۳) طعنہ
ۛ مہنا ... مارے بول جٹھانی (ل گ)
بوللا : ص. بہرہ آجتا سُندا، ڈورا (جی/کتن)

بولّا : نا. ص. بڑبولا :- بولیاں دے بول
بھارے، مہینیاں نے پنڈ کالے (اکھ)

بولا : ناک کا ایک زیور ۛ
کہنا ، ناساں دے وچ
کار پایا جاندا اے ۛ

بولد (بلد) : حی. ذ. نیل ۛ ڈھکتا ، بلیدا
بوٹن : مص. بولنا ، بُرا بھلا کہنا ۛ مندا
بولن :- چاچے نو بھتیجا بولے ۛ
زمانہ کھوٹا (ل گ)

بوٹسی : بات، طعنہ ، طنز ، مزاح ۛ ٹوک
ٹکور - (۲) گدھے کا آخری بول ۛ
لوک کیتان دی قسم [ج. بولیاں، -ہا]
(۳) زبان ۛ کُونی - (۴) نیلامی

بوٹلن (بوٹرن) : مص. حواس اڑنا ۛ ڈور
بورا ہون ، گھابرن

بوٹدی : ت. بوند ، قطرہ - (۲) چھاپے

ہرنٹ) والے کپڑے کی قسم - (۲) دانے
(لوٹوں کے) ۛ نگدی (بوندان ورگی)

بوٹدا : دُم (بجلی، ہرنڈے کی) ۛ بوجھ :-
چیں چیں چیں میرا بوٹدا سڑیا...
(اکھ) - (۲) مولی گاجر کا پتوں والا
حصہ ۛ مُڈھ

بوٹنگا : ص. بے وقوف ، گاڑی ، بے ربط ،
بڑبولا ۛ مُورکی ، بے عقل ، گالڑی

بوہا ، بوہا : در، دروازہ ۛ تاک ، دروچا
'بوہا تاک بھلا ، لیکھا پاک بھلا (اکھ)

بوہڑن (باہڑن) : مص. مدد کو آنا ۛ
پکرن ، بانہ پھڑن ، واہر آؤن

بوہکر : ت. جھاڑو ، جاروب ۛ بُہاری
بوہل (بھل) ذ. غٹکا انبار ، خرمن ۛ کنک/
دانیاں دا ڈھیر ، کھلوار :- بُھکتھا
گدوں ، بوہل دار اکھا (اکھ)

بوہلی : کیہیں ۛ متجسس ۛ دا پہلا
پہلا دُدد :- دُدد ماجھا گھیو گوا
بوہلی باکری (اکھ)

بوہلی : (- کُتا) ۛ بُلھی

بہا : ص. بامی ۛ ان سچرا ، پُروتھا

بہاٹھ : ت. دہلیز ، چوکھٹ ۛ مُہاٹھ ،
دلیچ ، سردل

بہارا/بہاری : آ. (مص. بہارن). کھجور کا
جھاڑو یا ٹہنی ۛ کھجور دا ٹہن ،
وڈی بوہکر :- آچی کھجی جیندے
لے بُہارے (ل گ)

بہان : ت. بھیری (دو برس کی) ۛ
الک وچھیری ، [گھوڑ بچتی]

بہا : ح. ص. اور ، اس پر □ ، تے ، ہوز ،
آتوں :- اک چکڑ یا بھیدان
موتریا (اکھ)

بیاجڑیا : ص. سودخور ، ساہوکار □ سودیا
بیبا : ص. (ث. بیبی) سفید :- آتوں

بییاں ، داڑھیاں وچوں کالے کان (اکھ)
(۲) سفید پوش □ بھلامنس - (۳) راجا
[ض. گولا] :- گولا ہو کما بیبا
ہو کھا (اکھ) - (۴) مرد کا خطاب
(عو) □ [مرد نو سدن لئی ناں] :- بیبا !
بند گھڑائے ، گھڑا ڈبتے پائے (لک)

بیٹ : ث. نشیبی دریائی زمین □ مشہور بھوئی
:- بیٹ والی وسو یا دڑپ والی (اکھ)

بیجن : مص. بیج یونا □ گڈن :- ... بیجیں
کنک تے دستیں آجوں ! (اکھ)

بیرا : تکہ - ٹکڑا □ بوئی - ڈکرا

بیری : بیر کا درخت :- بیریاں نو بیر
لک گئے ... (لک)

بیڑ : ذ. رستا (گھاس پھوس یا پرانی کا) -
(۲) باڑ

بیڑا : تکمہ ، بن - کاج - (۲) بیڑا (پرندہ)

بیڑن : مص. کسنا ، تیار کرنا □ کانھی
ہان :- بیبا کھدر نو گھوڑا بیڑیا
ای (لک)

بیڑا : ص. دوغلا اناج □ (کنک + چھولے)

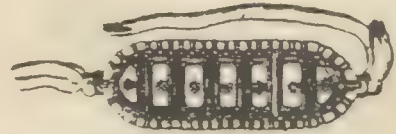
بیلا : کچھار ، دریائی جنگل □ جھتل

بیلی : ذ. بار ، دوست - (۲) عافظ ،

مدد گر □ راکھا ، سجن ، ساتھی :-

دوم نہ بیل ، کنک نہ بھیار (اکھ)

بہتا : بازو بند □ بانہ / ڈولے دا اک گھنا ،
باہتا ↓

بہر : ث. جوش شہوت □ لوڑہ ، ویر ،
مستیوان ، [مص. بہرن]

بھک : ث. کھاد کے لیے مویشیوں کو
رات بھر کھیت میں بٹھا رکھنے کا عمل
□ گوپے مثل لئی ڈنکر بہان = گوہڑ

بھکڑا : مویشیوں کا مرض □ بہ ہی جان
دا روگ [ص. بھکتل] - (۲) مُستی ،
ناچاری □ مڑتن ، نتان

بھل : ث. گاڑی کی قسم □ گڈ بھل (۹)

بھمن : ذ. برہمن ، ہندوؤں کی ذات □
بابمن ، [ث. بھمنی]

بھن : مص. بیٹھنا □ بیٹھن [مت. بہان / بہاؤن]

بھنی : ح. [مص. بہن] صحبت ، مجلس ، بیٹھک
□ بیٹھنی ، آٹھن بہن دا ڈھنگ :- اوٹھ
دی بھنی ، ہرن دی چال (بجھ)

ہو / ہوں : ح. ص. بہت ، زیادہ ، کثیر □
ویدھیک ، ودھیرے {- چنگا = بہترین}

ہو بھیسیا : ص. نقال ، ماہر بازیگر ، شعبدہ باز
□ ہسہوڑوہا (ہو رنگیا) ، نقلی :-
برہما چھڈ جھوڑا ہسہوہیسیا اوٹے
(وا)

ہے تے : ث. مان ، والدہ □ اماں ، بیہ

ہی : ذ. بیج ، تمم □ [مص. بیجن]

بین : ث .
تومی
سپاڈیاں
دا واجا

یستی (یستی) : عرض ، دُعا ، منت ، ترلا ،
عاجزی :- کر کے وضو نماز شتاب
پڑھدی ، فارغ ہو کے یستی بہت
کردی (م)

پینڈی : ذ . ص . بھاری گاڑی کے ساتھ دو
موبشیوں کے آگے جتا ہوا مویشی
پینڈل - (۲) ماہر ترین رسد کش ، سُہری
بانی

پیسر : ذ . فاک کا زیور ، نک دی والی
بیور : ذ . جہیز کا جوڑا ، کڑی + دہنا
پیسر (پیر) : ذ . بیسی ،
جبرا ، بٹی دندے
جبرا ، پیسر ←

(بھ)

بھا : ذ . بھاؤ ، نرخ ، ارگہ ، اکہ ، ٹھکدا
/ چالو مل :- بھا نال بھرا کی ؟
(۷) حصص حق ، فائدہ :- دالوں بھا نہیں ،
کالوں بھا ہے (اکہ) - (۳) واسطے باب ،
بھاگن لئی : [ساڈے بھا] - (۴) بھائی
بھاپا ، بھرا (لو) - (۵) ث :- [بھاہ]

بھائی : ث . بھاوج ، بھائیو (لو) ، بھرجانی
:- بھنا دے بھائیو جوں ، میں
جیتانے تون سون (لگ)

بھاجڑ : ح . بھکڑ ، افراتفری
نسا بھتھی ، بھسوری :- پینڈیں
بھاجڑاں ، گجی نوکتن دا چا (اکہ)

بھاجی : پکوان - (۲) ← [ورتن بھانجی]

بھار : ذ . وزن ، بوجھ ، لدا :- بھار دا
- ہولا ، ساتھ دا سُہری (اکہ) - (ح)
کے بل ، بھرنے ، پرنے : [گوڈیاں بھار]
بھارا : ص . بوجھل ، بھاری ، وزنی
بھار والا - بھارو

بھارا گورا : ص . مرغیان مرغ آدمی ،
تارک الدنیا ، سنجیدہ ، تیگی ساڑ ، ریا

بھارو : ص . بوجھل ، بھاری ، منحوس
بھارا ، ہش ، چندرا - (۲) ← [پھاڑو]

بھاڑا : کرایہ ، مزدوری ، محصول ، عوضانہ
بڈل :- بھاڑا دینا تے پار لنگھنا (مح)
(۲) دودھ دوہنے وقت کا چارہ
دڈھ چون ویلے دا پٹھا گتوا

بھاسرن : ص . سرکش ہونا ، چوں کرنا ،
بھڑاس نکالنا ، کُسن ، آبھاسرن ،
بھیت آکھن ، دل دی ہواڑ کڈھن

بھاف : ث . بھاپ ، بخار ، بھڑاس ، ہواڑ

بھاگ بھری : ص . بھاگوان ، سُہاگن ، آلاڈن
بھاگن - (۲) وارث شاہ دی سجنی (؟)
بھاگا : ص . بد نصیب ، آبھاگا ، نبھاگا :-
بھاگا کُتا سائیں بُھنائے (اکہ)

بھال : ث . تلاش { ص . بھالان = ڈھونڈنا }

بھامڑ (بھامڑ) : ذ . الاؤ ، شعلہ بار آگ
ڈمانڈڑ ، مَچ :- سچ آکھیاں بھامڑ
مچدا اے (بُھلا)

بھان : ذ . ریز کاری ، ٹٹے پیسے - (ث) تہ
وٹ ، بھن - (ص) بھانا ، پسند آنا

چنکا لکن ، سُکھان :- بھاندے دا
سبھ کُجھ بھاوے (اکھ)
بھانا : ذ. مرضی ، رضا ، تقدیر □ بھاؤنی ،
من مرضی

بھانجی : حصّہ ، خاندانی میل ورتن □
شریکے برادری دی سانجھ = ورتن
بھانجی (کڑی والیاں ولوں) - [ض. بد]
[ص. بھانجی دار]

بھانڈا : برتن ، ظرف □ بھانڈا ٹینڈا
:- بھانڈے ٹینڈے سامبھ لٹو (ل گ)

بھانگ : کسر ، نقصان □ ٹوٹ ، ٹھون -
(۲) حصّہ ، پتی :- رُستے دا بھانگ کُڑ
توں مٹھا (اکھ)

بھانے : ح. متف. خیال / رائے میں □ جاجے ، تکتے
:- مرمر بُڈھی گیتڑے گلے لوکان
بھانے ویاہ (اکھ)

بھانسی : مُجلی ، مخالفت ، رخنہ ، بدظنی ڈالنا
(سکائی وغیرہ میں) □ بھری [مار]
بھاوی : ث. : تقدیر ، مُشدی □ ہونی
(بھانا) :- بھاوی ماردی نہ آپ
جگا کے (ل گ)

بھاویں : ح. خواہ ، چاہے □ توڑے
بھاہ : ث. آگ ، آتش □ اک :- بھاہ دا
سُڑیا ٹٹھنے کنوں ڈردا اے (اکھ) -
(۲) جھلک ، چمک □ بیہ

بھائی وال : ذ. ص. شریک کاروبار ، پتی دار
□ بھیاں ، سانجھی [ذ]

بھایا / بھایا : بڑا بھائی □ وڈا بھرا
بھبک : ث. دھاڑ ، بھبک □ بیہ ، [مص.
بھبکن]

بُھل : ث. گرم راکھ / ریت □ تتی سواہ
بھیلان : مص. بھوننا □ تتی ریت یا سواہ
روچ بھتن ، [لا. بھیلان کن]

بھبو : ذ. کن پڑے □ گھنٹے - (۲) "بھنگو"
(۳) ہٹوا □ ڈراؤنی چیز

بھبوڑن (بھبوڑن) : مص. پنجوں تلے مسلنا
□ پنجیاں نال بھنجے رولن ، نوپندراں
مار مار کے توڑن

بھبّا : کھلے ہوئے (میٹھے) چاول □ کھلے
ملے ہوئے پتلے چول :- ماواں دھیان
بھبّا پکا ، مٹھا بے بے مٹھا (اکھ)
بھت : ذ. بھات □ آبالویں چول :- ڈولہ
رت ، کھا بھت (اکھ)

بھت : ذ. کواڑ □ بوبے دا بھت / تاک
بھتا : زمینداروں کا ناشتہ جو اُن کے لیے
کھیتوں کو لے جایا جاتا ہے □ دن
چڑے دپہر دا کھایا :- آتے ڈوریا
کڈھے دی چیل ورکا ، بھتا لے
دیور دا چلی (ل گ) - [فا. بھتے
ہار]

بھتیریا : بھتجہ □ بھرا دا پُتر ، [ث. بھتری]
بھتے ویلا : ناشتہ کا وقت □ ۱۱/۱۲ دا
ویلا

بھتے ہار : فا. بھات لے جانے والا / والی
□ بھتیر ، روٹی والا (لو)

بھتّی : تعزیت کا کھانا □ کتوڑے وٹے
دی روٹی

بھتّی : خوراک ، مُطعم □ راکھویں
پنچھی دی خوراک - (نک.) □ [بھت]

بُھتھر/بھجری : ص. خوب سیر [رجتی] ،
موٹی تازی ■ بُھجلی ، موٹو

بُھچلان : مص. بھکانا ، بُھسلانا ، ورغلانا
■ ٹھکتن ، ولان ، ورغلان

بُھجھنی : نم. بے کرتوت ، گرسنہ ، کنجوس
■ شومنی ، چیڑھی (چیڑھی) ، بُھکھتی

بُھجن (بھکھن) : لا. بھڑکنا ، دھکنا ،
جوش کھانا ■ بھن مکھن ، [اک -]
[مت. بھکھان]

بُھد بُھد : ث. مُقتل ■ پانی نکلن دی
واج (جھتھر / مراھی وچتون)

بُھڈورا : نک. بیڑ کا بچہ ■ لیل :-
[بھیڈ دا بھڈورا]

بُھر : ح. ص. بھرپور ، عین ■ پورا : [بھرسیال]
:- بھر سمندروں گھوگا لایو (اکھ) -
(۲) پر ، مگر ، لیکن

بُھراڑ : ذ. لباس کا پھٹنا ■ لنگار

بُھراوا : پھناوا ، لباس ، پوشاک ■ پھراوا
- تھکڑے ، لیڑے ، جامے

بُھرائی : ذ. دفالچی ■ ڈھولی (۲) سخی سرور
دے مُرید :- نگاہے جانا تے بھرائیاں
تون کی چھٹا؟ (اکھ)

بُھرائی ، بھرتپن : ذ. ساجھا ، بھائی چارہ -
برادری ■ بھائی ولپتا ، سانجھ ، بھائی

بُھرت : ذ. بھاری دھات کی قسم - (۲)
ہٹ ، نیت . [- بھر]

بُھرجائی : بھاج ■ بھابی ، بھابو (لو)
:- ویرا تیری وتی آئی ویرا ساڈی
تان بھرجائی (لگ)

بُھٹ : ص. چُھوت چھات ، ناہاکی ■ چُھوہ
پلیتی [مص. - بھٹن]

بُھٹھر (بھٹ ٹ ر) : ذ.
جنگلی مرغی/تیتھر
کی قسم ■ ریتھر دا
تیتھر
↑ بھٹھر

بُھٹڑ : ص. پلید (آدمی/عورت) ■ ملیچٹھ ،
ہلیت - [مص. بھٹن ، بھٹڑن]

بُھٹھ : ذ. بھاڑ ■ وڈی بھٹھی - (۲) بھاڑ
میں جانے ■ دُر ، بھٹھی وچ ڈبے :- بھٹھ
سونا ، جھڑا کتن کھاوے (اکھ)

بُھٹھا : پڑاوا ، بھٹھا خشت (لو) ■ اٹاں
پکان دا آوا

بُھٹھور : ث. چولھے ، بھاڑ یا تندور کی
جلی ہون مٹی ■ بھٹھی دی مٹی

بُھٹجا (ٹٹا) : ما. شکستہ ■ [مص. بھٹجن] -
(۲) بھٹا [بھٹا پٹی (عو.)]

بُھٹجن : لا. سرپٹ بھاگنا ، پٹھ دیکھانا ■
نستن ، ڈر کے مُڈرک لان :- مردان نو
بُھٹجن مہنا .. (اکھ) - (۲) ٹوٹنا ■
ٹٹن :- جو گھڑیا سو بُھٹجنا اے (اکھ)

بُھٹجن : لا. بُھٹنا ، [مت. بُھٹن] :- اسان
بیجیا بُھٹجیاں دانیان نو (وا)

بُھٹجن : لا. [مت. بھین] . بھیکنا ، تر ہونا
■ ہسن :- جیٹوں جیٹوں بھٹجے کملی
تیوں تیوں بھاری ہو - / میرے
بھج گئے وری دے لیڑے چھتھوں
دیاں پتین کنیاں (لگ)

بُھجوڑا : فا. ص. بھگڑا ، ڈرہوک ■ بھٹکل
بھجوکڑ ، نسوکڑ ، ڈراکل
بُھجھٹنگ : ذ. کالا (سانپ) سب [ص. بُھجنگا]

بھڑکار : ذ. شعلہ ، بھڑک ، بھڑکن دی
واج :- آتش دا بھڑکار... (غذ)

بھڑکن : مص. آچھلنا ، کودنا ، ناچنا ،
[نچتن ، نچن ، آچھلن] (مت. بھڑکان)
بھڑکی : شدت کی پیاس ، بے کلی [تہا کڑا ،
ڈھڈی ترہ

بھڑن : لا. بھڑنا ، لڑنا ، ٹکرانا [جین
جڑن ، گھل پٹن ، [مت. بھڑن]

بھڑولا / بھڑولی : تندور نما غلہ دان
آن دی کوٹھی :- آئی ڈھنئی دی راہی ،
جتنے ماں بھڑولے پائی (اکھ)

بھٹس : ث. بھسم ، راکھ [سواہ ، رکھ
:- رانجھن میرا ، میں رانجھن دی
کھڑیاں دے مونہ بھٹس وے (غہ)

بھٹس : ذ. خون کی کمی [رت دی
تھوڑ - (۲) لپکا [جھٹس ، گجھ

بھٹسا : ص. ما. یرقانی [بھٹس داروگی ،
زرد ، بد رنگ - (۲) بد مزہ [بھٹسا
'بھٹسا ، بکبکا ، [مص. 'بھٹسن]

بھٹسر : ث. گردے والی زمین [دھدلائی
بھٹس

بھٹسری : شیریں نان [منٹھی دوتھی
روٹی

بھٹسڑ : ذ. گرد باد ، جھکڑ [جھکتھ ،
جھکتھڑ ، گتھ (۹) :- بھٹسڑ کولوں
'بھٹسڑ چنکا (اکھ)

بھٹسوڑی : افراتفری ، شتاب ، بے تابی ،
بے چینی ، پیچیدہ مسئلہ ، 'عجلت
کاہلی ، کاہل ، بول ، بھاڑ تراکڑ ،
[بے]

بھکانا : ذ. مٹانہ [پیشاب دی تھیلی - (۲)
غبارہ [بھلوس

'بھرجی : بھرجیا [بھرنوئیں ترکاری ،
آلو / ساگ پتر

بھرجن : لا. بھر / جانا - { مت. بھرن =
'بھر کرنا }

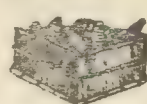
بھرم بھا : ذ. ساکھ ، اعتبار [وساہ ، پرتیت
بھرمان : مص. 'بھسلانا ، ورغلانا [شک /
بھرم پان

بھرن : لا. 'بھربھرانا ، ریزہ ریزہ ہونا
بھورے بن / لٹھن ، [مت. بھورن]

بھرواسا : بھروسا ، یقین ، اعتبار [وساہ
:- یار دے بھرواسے ، خصم گویا
ہاسے (اکھ)

بھرواں : ص. بھرپور ، 'بھر ، گنجان
رجواں ، سنگھنا ، ٹھوسواں

'بھرواں : ص. 'بھربھرا ، خستہ [بھرنہار

بھروٹا : گھاس کا 'ہولا
[گھاء دا دکتھا - (۲)

ٹوکری [چھکڑو ←

بھروٹن : مص. بہلا بھسلا کر لینا ، ٹھکنا
[مچھن ، مائٹن

بھروکاری : ص. 'بھر از کار ، مصروف طبع
اُپر پھر وال ، آدمتن

بھروُن ، بھروہن : مص. شاخ کر منٹھی
میں سے گزار کر پترے آتار لینا
پتر دھروہن

بھری : 'ہولا [گتھا (گھاء / گتیاں / کانیاں دا)
:- سرے کانیاں دی بھری ، میل
بزار دی (اکھ)

بھڑاس : ث. زمین / دل کا بخار [ہواڑ
بھڑتھا : بھرتا [کھٹلی اک وچ 'بھتی
ہونی ترکاری (وٹون)

بھکروٹن : مص. گرد سے اٹنا بھیل / دھتدل
وج رُزن / دولن

بھکتن : مص. سفوف وغیرہ چھڑکنا
دھوڑن ، بھورن

بھکتی : زر و مال کی صندوقچی دھن
صندوقڑی - (۲) پُر : [بھری بھکتی]
بھکھ : ث. ہلکا بھار بھٹا تاپ -

(۲) سُرخی سونہ دی لالی - (ذ) دھوپ
کا سراپ ، شعلہ ریت دی چمک ، - [کو]

بھکھ : ث. بھوک ، اشتہا بھکھان دی
لوڑ - (۲) خواہش چاہ ، سیک -
(۳) غریبی بھکھ ننگ - [ض. رج]

بھکھ : ث. بھیک ، گداگری خیر خیرات

بھکتھا : ص. بھوکا ، حریص ، ان رجتا
بھکھڑ ، لوبھی ، چندرا

بھکھالا ، بھکھاؤلا : ص. لالچی ، حریص ،
بھوکا بھکھڑ ، لوبھی ، بھکھیڑا :-
اکنان ہاڑا پیا بھکھیڑیاں فی (وا)

بھکھڑا : خار خشک اک کنڈیالی
بونی

بھکھلان : مص. ہلکا تپنا بھٹا بھکھن ،
تاپ چڑھن

بھکھن / بھخن : مص. بھڑکنا ، شعلہ مارنا ،
جوش کھانا بھجن ، مکھن

بھکھن : مص. بھگنا ، کھانا بھکتن ،
کھاؤن : [ہوا بھکھن (ع)]

بھکھنا : ث. آتش شوق ، طلب چاہ ،
ریحہ ، سبک - وارث شاہ نو سبک دیدار
دی اے ، جیویں ہیر نو بھکھنا یار
دی اے (وا)

بھگ : ص. بوسیدہ سلتھا ، ہرانا [بھکتی]

(۲) بھون کر کوٹا ہوا کوئی اناج یا
تل ، جن میں میٹھا ملا لیتے ہیں بھتن
کٹوئیں میٹھے دلتے :- دیوالی
بھتھوں بھگا (۱)

بھگنان : مص. بھگانا ، بھٹانا ، پورا کرنا
تارن ، نیڑن ، [لا. بھگتن]

بھگل : ذ. کالا دیسی کھیل :- ادھ مانہ
بھگل بانہ (اکھ) - (ص) بھگڑا بھجور
نموکڑ - (نص) دودھ سے بھائی ہوئی کٹے
بھنسن دھتھوں نستی (گال مہی)

بھل : ث. دریائی یا سیلابی مٹی بھل نوپی ،
چپکنی مٹی - (۲) سوچن سوچ (لتان
دی) - (۳) آفریں بھلے

بھیل : نیک نامی بھلا ناوا : [بھل بھل]
بھیل : ث. بھول ، غلطی بھل سارا ،
وسر بھول

بھلاوا (بھلاوڑا) : مغالطہ ، دھوکا ، شائبہ
بھل ، بھلیکھا ، بھلاوڑا ، دھوکھا
:- کوئی ہا بھلاوڑا ٹھکیوای ، میر
گھٹیا چا مسان میان (وا)

بھلتھا (بھلتھا) : دھکا ، داؤ (بھلوانی
وج پتہ دا دھکا) ، زور ، دا

بھلتک (بھلتک) : نڈ. فردا آؤندی کلتھ :-
چھڑے پتن ہانی اچ لنگھیا فیرنہ آؤنا
بھلتکے (لک) - (۲) کل کو کلتھ

بھلتسو : ذ. نیک اطواری ، شرافت
ساؤ پنا ، بھلانیسی

بھلتن : مص. بھولنا ، وسرن ، کھنجن
بھلوان : ذ. بھلوان ، بلوان ، کسرتی ،
کشتی باز گھلکا ، مل ، گھلاٹیا

بھنک : ٹ. بھنہناٹ - خبر ، اطلاع

□ دس ، سوہ ، بڑک بھن بھن - (۲)

بھنکن : ص. بھنہنانا □ بھین بھین کرن

بھنگا : ذ. مسروٹہ مال کا عوضانہ یا بدل

جو چور طلب کریں ، (بلیک میل)

□ مال ڈنکر مڑان لٹی رسہ گیران

نور دتے جان والے رسے

بھنگرا : فقیروں کا ناچ □ خوشی دا ناچ

بھنگن : ص. ریزہ ریزہ کرنا ، توڑنا

بھورن بھورا بھورا لہن (کھان لہی)

بھنگو کُتّا : ذ.

ایک (Tent Worm)

لاروا □ شہور کیڑا ، بھنگوا ↑

بھنگولی / بھنگیڑا : ، بنج (بھنگ) نوش

□ نشی ، بھنگ

بھتن : مٹ. توڑنا پھوڑنا □ تروڑن -

{لا. بھجن = ٹوٹنا}

بھتن : مٹ. بھننا □ اک آتے مکے پکان

{لا. بھجن ، مٹ. بھنان} □ بگون

بھناوے جون (اکھ)

بھنویا : بھنوی □ جیجا بھنیجا

بھنوا : بھانجا □ بھین دا بھتر (جایا)

{ٹ. بھنوی ، بھنیوی}

بھو : ذ. ڈر ، بھتر ، خوف ، کھٹکا ،

اندیشہ □ ڈر ، کھٹکا ، دھڑکو ،

بیسو

بھوآ : ٹ. بھری □ بھتھی :- فی اسداؤ

میری بھوآ ... (ل گ)

بھوار : ٹ. بھوار ، بہت ہلکی بارش □

بھیر بھک ، بوز ، بھار (بھندہ)

بھلول : ص. ذ. مجذوب ، مست الست ،

دیوانہ □ کھلا رملہ ، بھلول ، ستھڑ

بھلیانی : بھلانی ، نیکی □ بھلا (چنگا کم)

بھایکھا (بھلوا) : بھول ، شک ، غلط

فہمی □ بھلاوا / جھولا ، دھوکھا

بھمٹ (بھمٹ) : ذ. ہٹکا ، پروانہ □

بھمکڑ = بھمن بچہ

بھمٹل بھوسے : جذ. آجھاڑ □ بھسورے -

(۲) ذہنی منحصر □ چکر ، ازاؤنیاں

بھمیری : (Dragon Fly)

ایک [آڈنا] کیڑا □

جہاز کیڑا :- آڈ بھمیری ساون آیا

(اکھ) لکڑی کا (ہٹلا) لائو (۲) تلی

بھن : ذ. تہ ، بل ، بھانج □ وٹ ، بھان

(ٹ) شکست □ بین توڑ ، تروٹ

{ص. بھنواں}

بھنّا : ما. مغرور ، بھاگ ہوا □ بھنّا تہا :-

بھنّے پھرتے مول تہ بھجن ... (اکھ)

بھنّا (بھنّڑا) : ما. ص. بھیکا ، تر ،

آوردہ □ بھریا / بھنّا ہویا : [عطر بھنّا]

بھنان : ص. ریزکاری لینا □ ٹڑان ،

بھان لین

بھنجال : ذ. ساجھی ، شریک کاروبار □

بھائی وال ، بھیل

بھنڈ : ذ. بھانڈ ، مرانی □ ڈوم ، مراسی -

(ص) بدنام کُتن □ بھنڈی خورا

بھنڈا ، بھنڈاریا : ایک کھیل □ بالان دی

اک کھیل : [- کتنا کُتو بھار ...]

بھنڈن : ص. بدنام کرنا ، ہادے بھرنّا

□ بھنڈی لان ، نشر کرن

بھنڈی : ح. شہر ، بڑوہنگدا ، رسوائی

بے عزتی □ بھنڈی - (۲) فساد □ کپت

بُھور (بُھور) : ث. بھوار ، نفی تھی
بارش ■ بھکت ، بھمار

بھورا : ذ. ذرہ ، روٹی وغیرہ کا ریزہ ■
لیکا ٹکڑا

بُھورا : ص. بُھورا سا بُھورا - (۲) دیسی
کھیل ، براؤن رنگ ، ککٹا بُھورا رنگ
■ بھکتل (کھیل) :- بُھورا شال
بُھورا دوشالا... (اکھ)

بُھورتازن : نص. عربی النسل سیاہ گھوڑی
■ کالی بُھور تازی (عربی) گھوڑی
:- بُھورتازناں گدھے نہ ملیے جی

بھورن : مت. بُھربھرا ، ریزے کرنا
■ بُھنکن ، بھورے کرن - ڈھوڑن

بُھورن (بُھورن) : ص. روشنی دینا ■
چڑھن (چن سورج دا)

بھورھا (بھورا) : تہ [سرد] خانہ ■ ٹوبا

بُھوری : سخت چھالا ■ چنڈی ، ماس دی
گنڈہ (۲) - چکر دار بال ■ والان

دی (منحوس) چکری

بُھوسلا (بُھوسلی) : ص. براؤن ، بُھورا
■ مٹی کیلا رنگا

بُھوک : ث. پیاز وغیرہ کا پٹھا ■ (بُھوکاں)

بُھوکڑ : ذ. پتکا ، پروانہ ■ بھٹ ،
بھین پتا

بُھوکنی : فوارا (خون کا) ■ وڈی تریری
[لہودی -] ، وڈی دھار

بُھوکھڑا : بُھوک کا مرض ■ ہاڑا

بُھوگن : ص. سہنا ، بُھگنا ■ بُھگن ،
جھلن

بُھول : حذ. بھولاہن ، نسیان ■ بُھلیکھا ،
بھولنا

بُھوال : ذ. چکر ، گردش ■ بھوانی ،
چکری (بھوالی)

بُھوان : ث. بھویں ، ابرو ■ بھروٹے
بھوتے

بُھوان : مت. گھانا ، بھرانا ■ چکتر لوان
چکران ، [لا. بھون]

بھوانی (بھوانی، بھوانی) : ح. چکر ■
گھرنی گھرنی ، چکری

بُھوترن : ص. بھلنا ، خرمستی کرنا ،
بھوت کی طرح جوش میں آنا ■

بُھوے ہون ، بھن ، بھترن ، چامٹن
بُھوتنا : ذ. بھٹنا ، چھلوا ، بدروح

■ چھلیڈا ، بُھوت
بُھوتا : بازوبند ■ بٹا ، باہٹنا ↓

بُھوجرا : ص. خاکسار ، خاک نشین ■
بے یار ■ مٹی واسی ، بھانا

:- بھوجرے ، اللہ گوجرے (اکھ)

بُھوجھن : ذ. ڈوبنا
■ ململ دی رنگلی

بُجٹی ←

بُھوڈا : ص. بے سینگ گھونا (بلد) [روڈا-]
بُھور / بُھورا : بھونرا ، مشہور کالا

کیرا ↓ رُوح

بھلے : ث. (بھا، جھلک (رنگ دی) ■
رنگت، چمک، [- مار] (ذ) ڈر ■ بھو
بھیاواں : ص. بھیانا، بھیانک، ڈراؤنا
[جی بھینا]

بھیت : ذ. راز، بھید ■ آہلا، گنجھی
کل، [ص. بھیتی]

بھیڈ : ث. (Sheep) بھیر ■ لیلی، بھیدی

بھیدو : ذ. مینڈھا
چھترا ←

بھیر : ذ. بُرائی، بدی، قبح ■ بُریائی
کھوٹ، مند، کوچہ

بھیرا : ص. بُرا، بد ■ مندا - [ض. چنکا]

بھیرا : ص. تنک ■ سوڑا، [ث. بھیری]
:- کلیاں ہوٹیاں بھیریاں... (ل ک)

بھیرن : مت. بند کرنا ■ ڈھون - (ر)
لڑانا، لکڑا دینا ■ نکران

بھیکھ : ذ. بھیس، چناوا، ویس

بھیل، بھیلی : کڑ کی بڑی ڈھیلی ■ کڑ
دی روڑی، ڈلا

بھین، بھینون : مت. بھگونا، تو کرنا
■ بُسان، [لا. بھجن]

(پ)

پا : ذ. پاؤ (چوتھائی سیر) - (ر) چوتھائی
حصہ، $\frac{1}{4}$:- پانہ پڑھی، وخت نو

پھڑی، (اکھ)

پاتنی : ذ. پتن کا ٹھیکیدار - ملاح ■ پتن
والا مُہانا

بھولو : بندر ■ باندو - (ر) بھولا بھالا
سندھڑ، بُہتان بار

بھون : ث. بُہوم، کمرہ ارض ■ دھرتی،
بھوئی، بُہنجا، زمین (ر) چکر ■ گڑ
بھون : ص. آوارہ گھومنا، پھرنا،
چکرانا ■ گھمن :- دن گویا بھون
کے تے رات گواں سون کے (اکھ)

بھوندو : فا. ص. آوارہ گرد، گھومنے پھرنے
والا، پوقوق ■ پھرونتو، بونتل

بھونڈ : ذ. بھڑ،
تتیا ■
دھمڑی -
[بھونڈان دی

کھکھر چھڑی]
= کھل
(کابی) ←
بھونڈ)

بھونکا : بہت بولنے/بھونکنے والا ■ بڑبولا

بھونواں : ص. بھوان ■ بُہجتا ہوا
بھونی : چرخ (کنویں کی) ■ چرکھڑی

(ر) گھومنے والی ■ بھون والی
بھوہ : ذ. بھوسی ■ ککھ/بھکت، ٹوڑی

:- کتک گاہ لئی بھوہ آڈ کیا... (یجہ)
بھوپرا : (Cell) تہ خانہ ■ ڈونگھا ٹویا،

بھورا

بھوپے : ص. غصے/جوش میں ■ مچڑ
بھولیں : ث. زمین، بھوم ■ { بھون

بیانڈا : = غیر منقولہ و منقولہ
جائیداد}

بھپوڑا (بھوڑا) : آ. گوبر وغیرہ سمیٹنے کی
لکڑی ■ گویا کھوڑا سہرن دا ہتھیار

ہاتھی : آپلا ■ تھیا ہویا گویا ، تھاپ
ہانک : ٹ. 'بھوٹ ، نفاق ■ 'بھٹ ،
'دھڑا ، بھونک

ہائٹن : لا. (مت. ہاڑن) - بھٹنا ، نفاق
ہونا ■ 'بھٹ/ وگاڑ پین :- گھر ہانا
رزق دا گھانا (اکھ)

ہادھا (ہانڈھا) : فال گو - نجومی :- رتتر
کھمبی ہنی ، ہادھا 'بھٹن کیوں
گنی (اکھ)

ہارکھو : فا. نقاد ، نکتہ چین ■ ہرکھن
ہارا ، ہرچولیا

ہارون : ح. ہارے ■ (ض. آرارون) - (۲) لیے
بوجہ ■ سبتوں ، وجہوں ، لئی
:- خواری یار دے ہارون سہتے
ہو (با)

ہاڑ : ڈ. شکاف ، رخنہ ، قتب ■ سنہ ،
کھٹیا ، وڈھا ، تریڑ ، لنگار - (۲)
خلا ■ ہاٹ ، 'ہاڑ - (۳) کڑھا ■
'ڈونکھا کھٹیا ، کھوہ دا ٹویا - (۴)
پہلی ہل چلائی - (۵) جڑ ■ جڑہ : [ہاڑوں
ہن] - (۶) فرق فاصلہ ■ وتھ

ہاڑچھا : ہرنالا :- کتکھاں دی کلتی ،
دند کھند دا ہاڑچھا (اکھ) - (۲)
ناودان ■ کھوہ دا ٹپ جس وج نڈان
وچتوں پانی ڈگدا اے

ہاڑن : مص. بھاڑنا ، چیرنا فا. ہاڑو =
درندہ} ، [لا. ہائٹن]

ہاسا : ہانسا ، پہلو ، جانب ، طرف ،
کروٹ ، ہسلی ■ :- دا ، حصہ ،
وکھتی :- جٹ دا ہاسا ، بھٹن دے
ہاسا (اکھ) - (۲) علاقہ

ہاستی : ہتلی روٹی
ہاستے : ظ. ح. طرف ، جانب - ایک طرف
■ ہستے ، دا ، لامبے - (ج) علاقے
[و. ہاسا]

ہاک : ٹ - ہپ ، ریم ■ رادہ
ہاکا : خارش کی قسم - گندا مواد ■
کھڑک ، پاک [-پ]

ہاکھڑ : ڈ. کانھی ، کجاول وغیرہ ■ زین/
ہلان دا لٹا پٹا

ہاکھی : ڈ. جانب دار ، متعصب ، جاتی
■ ہکھ (رتی) کرن والا

ہاگن : مص. غلافنا ■ چاشنی/شیرا چاڑھن
ہال : ٹ. قطار ، لڑی ، قطار ، لائن ■ لنک ؟
ڈار - (۲) پرورش ■ ہال ہوس - (۳)
پھل دہانے کا ڈھنگ ■ (پیل)

ہالسی : فذ. ہالنے والا - سرپرست ، مالک
عیالی - ■ ہالنہار ، واگی :- ہالی نہ
چھڈن ہالی چھڈن (اکھ) - حق
ہالی دا دتا نہ جاوے اوکھے بڑے
ہاڑو چارنے (لگ)

ہان : ٹ. خارش ■ 'کھڑک دی قسم :-
ہان ہندوں ، کوڑھ جندوں (اکھ)

ہان : ٹ. منع ، آب ■ چمک ، ریش - (۲)
کاف ، آس :- پٹ سوئی جو بن آندے
دی ہان ہووے (وا) - (۳) آبرو ہان ،
ہت - (۴) مص. ڈالنا ■ گھٹن -
(۵) آندیلنا ■ آلین ، آلدن :- پانی
آے پانی ، اگلی وی ہاگوانی (اکھ) -
(۵) پھٹنا چاڑھ لین ، پھن

ہانم : ٹ. ہانچوی ہار بیانے والی ہانچوان

پاھندا : ہندی پڑھانے والا ، استاد ■ سیانا
مجموعی ، پادھا

پاھو / پاھی : ذ. کرایہ دار ، حصہ دار
مزدور - مزارع :- مالک گھر نے
پاھو کھلاڑے (اکھ) - پاھی نو
ستاوے گھر آؤندا رزق گواوے
(اکھ)

پاٹیا ، پاٹ : پاؤں کا باٹ ■ پا -
پا دا وٹا = پینا
پٹپ : ذ. جوئے / پاؤں کا پنجہ - (ن)
اڈی)... ٹھمک ٹھمک پٹپ دھردی
(لک)

پٹی : ذ. سٹی ■ ناچ ، پٹان بھارنچا
جاندا اے :- پٹی پا نہ دھرت
کمباؤندی اے ... (وا) - (۲) میدان
آبھروان رڑا

پیل : ذ. پیل (درخت) ■ (نک) - پیل
پیل دیا پتیا کی کھڑ کھڑ لائی آ
(لک)

پیل پٹیاں / پیل پترے :
ز. ج. ہتوں والی
بالیاں ■ کن دا اک
کھنا :- پٹیاں ، کھڑا
لے پیل پٹیاں ←
(لک)

پیتلا : تلوار کی نوک / حصہ ■ تکھیانی
پیتلاں : جہ. فلل دواڑ ■ پیتلا مول ، راہ
توت جلیے وانگ لمی ہوندى اے
پر ایدا سوادکالی مرچ ورکا ہوندا اے
:- ہر مسالے پیلان مول (اکھ)

سوا :- مینہ ہانچی گھر آجی ، گان
تیجے مول نہ لیجے (اکھ)

پاند : ذ. اختتام ، حد ■ مکا - (۲) گنے کا
اکولا ■ آگ - (۳) نہر کا انتہائی سرا
[ن. مڈھ] :- پاند دا امیر ، مڈھ دا
فقیر (اکھ) - (۳) پانٹی ■ پیند

پاندھ : ث. چودھراٹ ، سرداری (؟)
موجو چوھدری پند دی پاندھ والا (وا)

پاندھی : ذ. راہرو ، باتری ■ راہی ، مسافر
پندھ کرن والا ، پندھیڑو :- چڑی
چوھکدی نال جان نوے پاندھی (وا)

پانڈی : ذ. بار بردار - حٹال ، مزدور ■ پنڈان
ڈھون والا -

پانی لاگ : ذ. پانی کا زہر ہو کر لکنا ■ پانی
نہ سکھان

پاوا : پیل پایہ ■ منجی دا تھم ←
(۲) حلال چوہائے کی
ٹانگ ■ کھروڑا -

لی [ث. ہاولیانی] : جولہا ،

بافندہ ■ جلاہ :- پاؤں چڑھے شکار مولا
خیر گزارے (اکھ) آوٹھاں نال
گریڈے کھیلے کملی ہاولیانی (اکھ)

پاؤنٹا : پاؤں کا زیور ■ پیر دا اک کھنا

پاہ : ث. کھاد - سوکھا کوہر ■ سلہڑ - سکا
کوہا :- پاہ گھت کے مگروں واہ
سائیں چاہے ے دوونا لاہ (اکھ)

پاھڑا : ہرن ■ باران سنگھا ،

پاھلا (پالہا) : ص. غیر مصروف . بے کار
■ وہلا نکا

پتکنا : ص. سبج ، تیز ساعت ■ سپکتا
پتن : ذ. گھاٹ ■ دریا پار کرن دا تھان
پتوڑ (پتل) : ذ. ہٹے کا پیلا ■ ڈوٹا
پتی : چھوٹا پتا۔ (۲) باریک پتے۔ (۳)
شراکت ، حصہ [ص. پتی وال/دار]
پتیر : ذ. (ع. فطیر) تازہ آٹا ، تازگی ■ سبجرا
گندھا آٹا [خ. خمیر ، ص. پتیرا]
پتیلا : دیکھ :- چونکے وج پتیلا ای (لک)
پتھا : چکی کے نیچے ہاٹ کی لکڑی
پتھران : ص. پتھر مارنا ■ پتھرو لن
پتھلا (پتھلی) : آتی ہالتی ، دھرنا ■
چونکڑی ، تھو کے جن ، پسرکا
پتھلن : ص. آٹک دینا ، پلٹنا ، آتھلانا
پتھن : ص. تھاپنا ■ تھپن :- ٹنڈاں پتھو نہ
جانے۔ (اکھ) / مٹی دا ہارا پتھدیے
مائے میریے (لک)
پتھرا : فا. اینٹیں بنانے والا ■ پتھن ہارا
پٹ : ذ. ران ■ ستھل : [ڈنڈٹ]۔ (امر)
(۲) آکھاڑ ■ آکھیڑ۔ (۳) ریشم :- پٹ
موٹی جو رین آٹلے دی ہان ہووے
(وا)
پٹا : کلے کا طوق ■ گل دی گانی ، رستی
پٹار : ذ. (ٹ) گول ٹوکری ■ چھٹکو
(پٹاری) :- کت کت بھریا پٹار - /
تینو کیل کے پٹاری ہاواں (لک)
پٹاس : ٹ. پٹاسی ، آسترے صاف کرنے
کا چمڑا ■ چمڑا ، [ص. پٹاسن]
پٹاکا : پٹاکا :- بوٹ (چھولیا) چٹخنے
کی آواز ■ ہائن / پٹکن دی واج :-
چھولیاں ٹو ہووے پٹاکا (لک)

پھنی : ہلک ■ جھٹنی [ج. پھیاں =
مڑکان]
پھولن : ص. مسوڑھوں سے چبانا
(ف. مکیدن) ■ مسیرن ، پٹان نال
پھٹن
پت : ٹ. گنے کا قوام ■ گنے دا کاڑھواں
رس۔ (۲) پتا ■ پتر :- ٹاپلیاں وے پتان
والیاں۔ (لک) - (۳) آبرو ، عزت ■
انکھ ، ہان پت :- لکھتیں پتھ نہ
آوندی دانٹ منڈاں دی "پت" (ہیلو)
پت : ٹ. انھوریاں ، گرمی دانے
پتہ دھیا : اولاد ■ پتر دھیاں ، بال بچے
پتارن : ص. بدنام کرنا ■ نندن :- ماں
ہووے جے یارنی ، پتہاں دھیاں
نہیں پتارنی (اکھ)
پتاسا : پتاشہ (مٹھائی)۔ (۲) 'بلبلا :- 'دنیا
وہن ندی دا ہاشم توں ہین دج پتاسا ،
ہل چھل واسا (ہا)
پتال : ذ. ہاتال ، تحت اثرے ■ دھربھلی
زمین :- ٹنڈاں دے گل گانیاں ،
لیاؤن پتالون نیر (لک)
پتر : ذ. پات ، برگ ■ پت :- باغیں
پتر ساوے (لک)
پتر (پت) : پٹا ، پوت ■ [ٹ. پتری]
:- ... پتہاں نوکھوانے کی پت وڈے
ہون گے (لک) - پتر کپتر ہو
جانڈے نیں ماپے مکھاپے نہیں (اکھ)
پتران ، پتریلن : ص. لے ہالنا ، پٹا (متبشے)
بنانا ■ پتر بنان ، جھولی ہان
(ص. پتریلہ = لے ہالک پٹا)
پتل : ذ. پتل ■ مشہور دھات

پٹے : جذ۔ کانوں کی لوؤں کے متوازی
کٹے ہوئے سر کے بال ■ زلفان،
جُتے، چھتے

پٹیل : ٹیک ■ گامی دا ڈھو

پٹھ : ث۔ کم عمر (بکری) - (۲) جوان
نو عمر ■ پٹھی (ذ۔ پٹھا)

پٹھ : ث۔ کمر ■ لک دا گوشت - (۲)
آلی طرف ■ پٹھا پاسا - [خ۔ سداہ]

پٹھا : گھاس ، سبز چارہ ■ پٹھا دتھا -
(ج۔ پٹھے) (۲) اکروک (ڈنگراں دا)

پٹھا : کمر ■ کنڈ ، لکت - (ص) الٹا
آوندھا ■ موعدا - [خ۔ سداہ]

پٹھکندا : خار واژ گونہ ■ اک دوا / بوٹی

پٹھو : ذ۔ پشت کا بوجہ ■ مگرا (ص)
مددگار ، حمایتی ■ پاکھی - (۳)
چھکو

پٹھورا (پٹھوری) : بکری کا طاقور بچہ
پٹج : ذ۔ لاج ، عذر ■ بہانہ :- بال دا
پٹج ، ماں دا رج (اکھ)

پٹج : استعداد ، پہنچ ، طاقت ، حیثیت ■
واہ پٹج ، ہسلی ، ہمت ، اہڑ

پٹجکے : متد۔ بکمال ، پورا پورا ■ رجکے
پٹجن : مص۔ پہنچنا ، پورا ہونا ■ اہڑن

پٹھارا : سفید مٹی ■ ہوجا

پٹھارکتی : کندھے اور سینے کے گرد چادر
لبیشے کا مخصوص انداز ■ گلی وانگ
آریب چدر بنھن دا ڈھنگ - (۲)
چاندی کی زغیری والا زیور ■ آریب
پٹن دا اک وڈا سارا گھنا

پٹاکن : مص۔ بچے / بٹیر کا بولنا ■ فرفربولن

[کلاں -] (۲) پٹخنا ، پٹخانا ■ پٹکان

پٹہٹی : کنہٹی ■ پڑ پڑی

پٹکا (پٹ پٹٹوا) : ماتم ■ سیاہ :- دو
ڈڑکا ، پٹا پٹکا (لگ)

پٹکارن (پٹکان) : مص۔ پٹخنا ، پٹھاڑنا ■
پٹکا کے مارن

پٹکی (پٹکا) : چھوٹی ہکڑی - (۲) پٹخی ■
ڈیکنی

پٹن / پٹن : مص۔ اکھاڑنا ■ اکھیڑن - (۲)

برباد کرنا ■ آجاڑن - چوڑ کرن - (۳)

نوجنا ■ کھوہن (وال) - (۴) کھودنا

■ کھوترن :- عشق دا پٹیا کدی نہ

پٹھیا پٹ سیا مُدھ پہاڑوں ہو؟ (با)

پٹن : مص۔ (ح۔ پٹنی) ماتم کرنا ،

سینہ کوہی کرنا ، پٹ لینا (سر)

سینہ ، ران / پٹ ■ آنے آپ نو

مڈ پٹھڑاں مارن :- اک پٹن نو اک

آلاہن نو (اکھ)

پٹنا ، پٹنی : ح۔ ماتم ، سینہ کوہی ، نوحہ

■ سیاہا ، وخت :- سا نو پٹنا ہور

چموڑیو ای (وا)

پٹو (ف۔ پتو) : کبیل - (۲) تباہ کن ،

بیخکن ■ آجاڑو :- دیہاں دا پس

ہریا پنجاں وچ ، ویکھ پٹو دے

کارے (لگ)

پٹولا (پٹوہلا) : ریشمی ٹکڑا ، گڑیا کا

خوشنا پہناوا ■ پٹ دی ٹاکی :- مر

کئی کڈی "پٹولیاں" کٹھنوں

(اکھ)

پٹولتی ، پٹولتی : ذ۔ ریشمی کپڑا بننے

والا ■ جلاہیا ، پٹ جلاہ

دھیل □ پھڑی ہوئی - جھڑی گل
 مہی نہ سوئے تے نہ ہی دودھ دے
 (ص) بدیر □ کوئل ، چرا کا (Late)
 بچھلک : ذ. لواحق، پہلی/سوتیلی اولاد
 مترے جا ، (ہلے خاوند دی اولاد)
 بچھن : ہاجھنا □ (بچھ/نکت لان)

بچھن : ہوجھنا □ سوال کرنے [ض. دستان]
 بچھنڈا : لات □ چھڑ ، [مص. بچھنڈن]
 بچھواڑا : پس منظر □ پچھلا حصہ، پچھاڑی
 بچھوکتا : خاندان کے پچھلے حالات -
 پس منظر □ بچھتا کا

بچھوکتا : عقب ، پشت □ پچھاڑی، پچھے ،
 کند :- بیہناں روندیاں بچھوکتا کہنے کے
 جھڑے گھر ویر نہیں (لگ)

بچھتوں : پچھوا □ پچھ دی وا - [ص. پرا]
 بچھتوں : بعد میں ، بعد ازاں مکروں ،
 فیر :- ہا کہت کے پچھوں واہ (اکھ)

بچھانہ/بچھپا : ظ.ح. بچھے □ بچھے ، مگر
 بچھی : ٹوکری (کھجور / کے بتوں
 کی) - (۲) گنے کا بھوک □ پیڑیا ہویا
 گنا - (۲) پرندہ □ پنجھی ، پکھتی

بچھیت/بچھیتا : ص. بعد از وقت - بے وقت
 (بے موسم) □ کوئلا - چرکا - بے بہارا
 بچھیتتر : ذ. (Amx) لاحقہ ، [ض. اکیترا] -
 (۲) بے وقت ، بعد کا □ کوئلا

بچھیتی/بچھتری : موسم گزرنے کے بعد
 کی کھتی (نصل) □ [ض. اکیتی]

بدبھڑا/پیڑا : کھمبی

کی قسم □ کھمب :-

جٹ کی جائے کلوکے

بد پیڑے کھا (اکھ)

بجھان / بجھان : مت. پھنچانا □ اڑان ، [لا.
 بچھن]

بچھرت : ث. کیرچ □ ہڈی دی ٹکڑی، کپچر
 بچھارن : تھپکا ، چمکارنا □ پیار دین ،
 بچھ بچھ کرن ، پلوسن :- ہندوں ہکیا
 میں پچھار یارو (وا)

بچھن : لا. بضم ہونا □ مسکھان :- کٹنے
 نو کھیر نہیں پیدی (اکھ)

بچھونی : حم. قوت باضم ، معدہ □ اوجھ
 آندر پٹا

بچھ : ذ. زخم، کاٹ □ ٹک ، [مص. بچھن]

بچھ : ث. بوجھ ، باز پرس ، پرس □
 سوال ، ہر کہ - (۲) پیش کوئی □ اکھ دی
 کل - (۲) خاطر عزت □ آدر بھا

بچھ : ث. پیچ آشر برج □ آبالویں چولان
 دا ہانی :- "بچھ" - ہندیاں ہندیاں ،
 چول وی آجاندا اے (اکھ)

بچھتا : ہٹھ ، بچھا - (لو) عقب □
 کند ، ہٹھ ، مگر لا ہاسا

بچھاڑی : مشکین کسنے / ہٹھ پر ہاتھ
 باندھنے کا ڈھنگ □ پچھے ہٹھ ہٹھن -

(۲) چاندی کا زبور آڑی ترچھی ہٹیوں
 طرح ہنتی یں □ اک گھنا

بچھاڑی : رسا - [ض. اکڑی] :- ہٹ دی
 بچھاڑی ، منج دیاں واکاں (اکھ)

بچھان : ث. بچھلا حصہ - (۲) ابتدائی رات
 □ مڈھلی رات = ڈونگھیاں سامان

بچھان : ث. پچھان ، شناخت □ سیان

بچھانن : پچھاننا □ سیانن - [مف. پچھانا]

بچھٹن : ننڈا □ ننڈن بھٹن - چھٹن

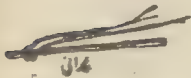
بچھڑ : ص. بے وقت دودھ دینے والی

ہرال/ہرالی : گئے ، چینی چاول کے بے کار
تکے خشک نال ، بھوک :- دھائی
والا ہند ہرالیوں سیاندا اے (اکھ)

ہرائڈا : چوٹی بند ■ دھائے دی گت

ہرائڈی : چھوٹا ہرائڈا - (۲) ہائیتی
ہواندی

ہرائی/ہرائن : ث. بیل

ہانکنے کی (کیل /
نوک والی) چابک

ہما چھڑی ■ بلد ہکت دی سوئی ↑
ترٹ :- اک آٹھ کے ہلیں تیار ہوئے ،
اک ڈھونڈے پھرن ہرائیاں فی (وا)

ہراہنا : ص. مہان ■ پروہنا ، بھان (لو)
ہرہنتہ (ہرہندہ) : ذ. بندوبست ، انتظام

ہربھانی : (ذ. = ہریہ) ، خاندانی عورت ، مالکہ ■
ججانی ، چدھرائی - ساؤانی :- دھن
"ہربھانیاں" چھڑیاں سرہائے چائی
رکھ سوئدیاں نیں - / آپ وگتئی
ڈومنی نال ہریہ وگتئی (اکھ)

ہرہائٹا : ص. اتھام ■ بے باتھا (کٹھوہ ، نئے)
(۲) بڑبولا آدمی - (ذ) رسم و رواج
ریت - ہرہت

ہرہت : ث. ریت ، رسم ■ چھڑ ، ریس
ہرکان : مت. آڑانا ، جاغنا ■ جاچن ،
ہرکھن ، (۲) لوٹانا ■ ولان

ہرہتن : ص. لوٹنا ہلٹ جانا ■ مژن ،
وتن - (۲) آلتنا ■ آلتھن - آلتھن

ہرہتیت : ث. عزت ، اعتبار ■ ساکھ ، بھروسا
:- بھلے بھانیاں وج "ہرہتیت" اُسدی
(وا)

ہرجن : ص. جی لکنا ، خوش ہوا ، بھلنا

ہدم : ذ. زہریلی قسم کا سانپ ■ سپدا نان
:- جیکوؤں لڑے ہدم ، آہ ہٹ نہ
مکے قدم (اکھ)

ہدن : ص. ہادنا ■ بھندن
ہدن : ص. کھیل میں خوب آگے لگنا ،
وار نہ آؤن ، [نتہ ہدان]

ہدنا : ص. ہادو ، اوچھا ، چھنچھورا ■
ہوچھا :- ادنے دا کھاتے ہدن دا
نہ کھاتے (اکھ)

ہدنی (ہداری) : ننھی سی
چڑیا ■ ہدی ←

ہدھر : ث. سطح ، ہمواری
- (۲) معیار ■ ہدھرائی -
(۳) ہموار زمین ، کھلا میدان
رڈا

ہدھرا : ص. ہموار ■ سواہرا - [ض. کھڑوڑا]
ہدھرائی / ہدھرایگی : ہمواری ■ ہدھر
پر : ح. لیکن - (۲) ہرایا - (۳) پار سال
ہرؤں

ہر : ث. ہل ■ ہلی :- والوں نکتی ہر
سلات/صراط (فر) - (ح) اوہر ■ آہر
ہرا : ہروا ■ چڑھدے ہاسے دی تکھتی وا
[ض. چھتوں] :- ساون وگے ہرا آہ
وی ہرا (اکھ)

ہراڈھین : ماتحت ، نوکر ، ملازم ، غلام
:- ہراڈھین مٹنے وچ نہ (اکھ)

ہرار : دو سال پہلے/بعد ■ ہر تون ہر
ہراک : ذ. میٹھا سموسا ■ مٹھی ، [نک]
ہراکڑی]

ہراگا : گنجائشی چیز ، ایک دفعہ سا مکھنے
والا اناج/مقدار ■ ہور / دتھا

ورچن - رُجتن ، {حذ : ہرچاوا
= پھلاوا}

ہرچول : ث. بڑتال ، تفتیش ■ ہرکہ
[مصر. ہرچولن] ، {فا. ہرچولیا =
ناقذ}

ہرچونی : تعزیتِ غائبانہ ■ مکان (عو)
ہرچھاواں : ذ. سایہ ، ہرچھانیں ■ چھایا
ہرچھتی : چھت تلے لکڑی کا اڈا :- ویرا
پیر رکتھے شکرے فی ، ”ہرچھتی“ اُتے
شکرے فی (لگ)

ہردھان : ص. منور ، منظم ، پنج ، کل کلان
کرنا دھردا :- سس نہ ننان ، مٹھی
آپے ہی ”ہردھان“ (اکھ)

ہرسانگ (ہوڑسانگ) : ذ. سیڑھی ■ ہوڑی
ہڑسانگی

ہرسجن (ہرسجن) : مصر. ہسجنا ■
مڑھکے نال ہسجن

ہرسن : ص. خوش ، نہال ■ ساوا دھان ،
من کھڑیا ، رجا

ہرسیستا ، ہرسے : ذ. ہسینہ ■ مڑھکا

ہرگٹ : ص. مشہور ، عیان ■ آگٹھا ، نشر
:- ’لک‘ لنگ لانیان ”ہرگٹ“ ہوئیان
وج گئے ڈھول نگرے (لگ)

ہرلا : ص. اس پار کا ■ پارلا [خ. آرلا]

ہرمل : ذ. موٹے چاول ، (ممرے)

ہرنا : ذ. شادی ■ ہرنیوا :- ہرنا مرضی

دا ، نہیں ے مرنا (اکھ) - (۲) رومال

موڑے لئی (کپڑا) - رتکی پگ

ہرنار : ث. نامحرم عورت ■ ہرائی نار

ہرناون / ہرنانہن : مصر. بیابنا ■ نکاح لیان

ہرنے : ح. کے بل سہارے ، پہلو ■ ہرنے/
بہار [سر- = سر کے بل]

ہروار : ذ. قبیلہ ، عیال ، اولاد - متعلقہ لوگ

■ آرہروار :- دادا جیوے. دادی

جیوے وادھے ہروار دے (لگ) -

(۲) چاند کا ہالا ہوار ، بڑ (جن دوالے)

ہروال : ذ. بڑبال ■ اکھیاں / گتیاں اندر

وار آگن والے وال (اک روگ)

ہرواھن : مصر. پرواہ کرنا - (۲) بہانہ وہان

ہروتا : (مہ) [مصر. پرون] :- کاکے دی پگ

”ہروتی“ ... (لگ)

ہروتھا : ص. کل کا ہاسی (کھانا) :- ہروتھا

’نکتر وسارا پیدا کریندا ہے (اکھ)

ہروٹھا/ہروٹھا : پرائٹا ■ گھیو لگی

تلویں روٹی ، [نک. = ہروٹھی]

ہروستن : پروستا ■ روٹی ورتان ، ہرین

ہروکا : ص. ہارسال کا ■ ہر / ہرون دا

ہروکٹھا (ہروکٹھے) : اوٹ ، اوجھل ،

اوٹ میں ■ اہلے

ہرولا : آ. دیوار لینے/چکی کا پاٹ صاف

کرنے کا کپڑا ■ [نک. ہرولی]

ہروٹن : مصر. صاف کرنا ، ہلکا ہونچھنا ■

ہرولا پھیرن ، کپڑے نال رولن

ہروں : ظ. ہارسال ■ اگلے/پچھلے ورے = ہر

ہروھنا/ہراھنا : ص. مہان ■ عجان (لو) :-

کھر کھادا ”ہروھنیاں“ ، چڑیاں

کھادا کھیت (لگ)

ہرھا ، ہرھے ، ہرہیا : ث. ہنجایت ، ہنجایتی

مجلس ■ ستھ :- کھیتیں جوں کجر ،

”ہرے“ وج آدر (اکھ)

ہرہاں : ح. ہرے ، دور ■ ہرے ، ہرٹھے

پُڑن : لا. [مت. بوڑن]. چھنا ۞ کھن
(کنڈا) براتیں دیں پھراں وج جھٹ
دے پُڑن بولان دے کنڈے (وا؟)
پڑوہا : اناج کا مخصوص ناپ ۞ اک بھانڈا
پڑوہی : ایک پیانہ :- اک پڑوہی جیان
دی ، روئی سٹھاں جیان دی (بجھ)
پڑھا کٹو : ص. بہت پڑھنے والا ۞ پاڑو
پڑنہار :- پڑھیا بہت پڑھا کٹو دا تے
سولان دُونے اٹھ (اکھ)

پڑی : قطار ، دھاگے وغیرہ کی تہ : [پتے
یا رکھتو دی پڑی]
پسار/پسار : ذ. پسناری کا کام - (۲) زیادتی
وسعت - کام کا شیرازہ ، پھیلاؤ ۞
کھلار :- کھنٹو ایڈ پساں پساں
این (وا) (۳) وڈا کمر ، [مصر. پساں]
پساری : ذ. پسناری :- صجبان گئی تیل
نوکئی پساری دی ہٹ (پلو)
پسرن : لا. پھینا ۞ پھیلن ، رکھلن ،
[مت. پساں]

پسکڑا : آلتی پالتی ۞ ہتھلا ، [مار کے
پٹھن]

پسلٹا : [ج = پسلٹے] کروٹ ، بے چینی
۞ پاسا ، پلسٹا

پسان : مت. پھسلانا ۞ پیار پلوس کے مدد
لاہن ، [لویری - ، لا. پسن]
پسن : لا. پھینکا ۞ پھنجن [مت. پسان]
:- جٹ پسان وئی ... (لک)

پسو ، پشو : ذ. چوہا ، ڈھور ، ڈنکر
چوکھر - (ص) احمق ۞ گوار
پسون : ذ. پسو ، کیک ۞

اک زہری کپڑا ←

پسرا : پنجسیرا ۞ سپر (وٹا)

پرہتھیں : متف. ازدستِ غیر ۞ برائے ہتھیں ،
پرایاں کولوں :- ہتھیں ونج ، پرہتھیں
کھتی ... (اکھ)

پرہیلی : پہلی ۞ بھارت :- اک برہیلی
چڑھکے ٹھیلی (بجھ)

پریرن : مصر. رغبت دلانا ، آکسانا ۞
توغین ، چک/آلارا دین
پریشھن (پریشھن ، پروسن) : مصر. پروسنا ،
بانٹنا ، کھانا چٹنا ۞ ورتان ، پان
(روئی) ، [فا. پرہیا]

پریڈے : ح. ہرے ، دُور ۞ پراہاں ، ہریرے
پڑ : ذ. تیسری جد کا رشتہ : [پڑپوتا] :-
پڑ پیا ساک گیا (اکھ)

پڑ : ذ. چکی کا پاٹ ۞ چکی/گھراٹ دا پتھر
پڑ : ذ. ہجوم ، جمع :- پڑ بچتا نہیں آچکے
اگترے (اکھ) - (۲) بھری مجلس -
(۳) کشتی گہ ۞ اکھاڑا - (۴)
کاہنے کا کھلیان ۞ کنک دا گہ :- پڑ بندا
اے ، بھریاں مک جاندیاں نیں (اکھ)
پڑا : بڑی پڑیا ۞ وڈی پڑی - (۲) ضرب کا
نشان - نیل/لاس (سوئی / پرانی دی)
پڑان : مت. چھانا ۞ ونہان :- کن پڑا
کے مندران پایاں (لگ)

پڑتا : پردہ راز ، حقیقت ۞ بہیت : [اڑتا
پڑتا]

پڑچھا : ٹکڑا ۞ ٹوٹا ، چھوڑا ، چٹھتی
(ماس دی)

پڑدا : پردہ ، بھید ۞ آہلا ، لکا ، بہیت

پڑسانگ : ذ. لکڑی کی سیڑھی ۞ پوڑی ،
وڈی پڑسانگی

پڑکوڈی : ٹ. کبتی ۞ مردان دی
مشہور کھیل

ہگت تھان : ذ. شادی پر مردوں کو دیا
جانے والا لباس کا ٹھنڈا ایک رسم
ہگتن : لا. منظور ہونا ، ہورا ہونا
ہگین ، کلیاب ہون :- باراں ویہاں
ہگیان (ل گ) - چاہ مراد تیری جد
ہگسی (عم)

ہگتھرن (ہنگھرن) : لا. ہگھلنا ہگھرن
[ہتہ ہگھارن]
ہل : ذ. بادبان ، ہلا - (۲) جو کا بھوسا
بھوہ

ہلا ، ہلا : ہلاو ، پھلو ، دامن ہلاو
ہلا : ذ. ہلاو ہجنی والے چول
ہلاو : ذ. فضا ، خلا : [اسان دی کھلے
ڈالہ]

ہلاک : ث. چھلانگ ، چھال - (۲) اسہال
ہلاکت : مص. کود کر سوار ہونا ہلاکتی
مارن

ہلانا ، ہلان (ث) : ذ. ہلان کاٹھی ،
ہلانی گدتی :- روندی گھوڑ
چڑھائی ہگ ہلان بھرائی (اکھ)

ہلاہ : ذ. ہلاس ایک درخت - (۲) پھاہ ،
(سوٹا مارن دی واج)

ہلتن : ث. ہلاٹ ، زردی ہلتن (ذ)
ہلتنا : تلوار چلانے کا فن گنگا - (۲) ←
ہلتنا - (۲) ← ہلتنا

ہلر : ذ. چاول کا بھوسا ہنجی دا بھوہ ،
ہرال

ہلسیٹا (ہلسیٹا) : کروٹ ہاسا ،
[ج. ہلسیٹا]

ہلمان : مت. [لا. ہلمن] ، لٹکانا لٹکان
[ص. ہلموان]

ہسلا : ص. ایک طرف کا اک ہاسے ،
ہاسے دا ، ہٹوان ، وکھی دا
ہشکارا : (ذ. ہشکارا) ، شادی کی ایک
رسم ہسلی (۹)

ہک : ث. سخت زمین - (ذ) ہختی - یقین ،
سازش ، عزم ہسٹا ، ہکیانی
ہکرن : مص. مدد کو پہنچنا - کام آنا
ہاوڑن :- سجن اوکھی ویلے ہکتر دے
نیں (اکھ)

ہکڑ : [مص. ہکڑن]۔ گرفت ، ایک داؤ
کس ، کڑ - (۲) آسیب ہجن بھوتنے
دا اثر / ہوکھا

ہکھ : ذ. ہکھ ہکھب - (۲) بادبان
ہکھل - (۳) ہانسا ہاسا - (۴) حمایت روٹی
ہکھا : آ. ہکھا ہکھب ، ہکھی :- آدم
اگے لچھی ہکھے اگے ہون (اکھ)

ہکھنڈ : ذ. ڈھونگ ، مکر ، فریب ، ریا
دھوکھا ، وکھاوا ، [ص. ہکھنڈی]

ہکھو (ہکھتی ، ہکھنو) : ذ. ہرندہ
ہنچھی ، ہکھیرو :- سکا ڈھنگر
باغ وچ ہکھتی نہ ہندا کو (ل گ)
ہکھتی ث. ہکھا ہوا جھلن دا ہتھار :-

میں تان موٹی ہنگھارے نال ، مینو
جیتلو ہکھیاں نال (ل گ) - (ذ) ہنچھی

ہکھتی وال / واس : ذ. خانہ بدوش ،
ہکھواری ، جھونپڑی والا ہکھری واس
ہگ : ث. دستار ہکھری ہ

:- ویراں پکان پھیریاں ،
ستجیاں تے کہتیاں (ل گ)

(۲) عزت :- رکتہ ہک رکھا ہک (اکھ)

ہگ ہنہ : ص. دستار بند جوان ، معتبر
کھرو ، ہگ ہنہن جوکا ، سیانا جتا

پنچ : ذ. (wheel). پتیا چک :- سونے
دا پنچ ہوا دے (لگ)

پنجاب : نڈ. ستلج اور سندھ کا درمیانی
علاقہ پنچند ، پونھو بار توں لا
ہاولپور تیک دا دیس :- وارث شاہ
دلاں پنجاب لٹتی تیویں جوگی مُنو
لُیا ناریاں نے (وا)

پنجالی : آ. (yoke) جوا جوگ، جولا، بلد
جون دا انجر
پنجر :- جسے
لاگو ہوئے
والی ، ستو
ہل ، ماڑو

پنجالی (اکھ) [وڈ. پنجال (گڈ دا)]

پنجتانی : کپڑے کی قسم [دھوق/کھنسی]
پنچ دُونجی : تقسیم کا مخصوص زراعتی طریقہ
جس میں ایک کوہ اور دوسرے کو ۲
ملے ۵ ۵ ۵ ۵ ۵ دی ونڈی = پنچ دو
پنجر : ذ. حیوان ڈھانچہ چکرنگ ،
انجر پنجر

پنچکلیانا، پنچ کلیانا : ص. کُھروں ، دم
اور ماتھے کا سفید (مویشی) پلتھا
پنچ گیترا : گیند اور مہروں (گیتھوں)
سے کھیلا جانے والا لڑکیوں کا مخصوص
گیتوں بھرا کھیل اک نظمیلی کھیڈ
پنجن : مص. رونی دھنکنے کی کمان پنجن
دی کمان ، پنجنی - (مص. دھنکنا کل
نال تمبن [تمتہ پنجان] :- چٹی رُون
پنجا کے لیاواں -/دودھ ولاواں رُون
پنجاواں (لگ)

پنجن تارا : آ. مشہ ۲ رُون پنجن دا ہتھیار
پنجو ترا : بانجویں بار چلایا ہوا ہل پنجوہر -
(۲) ۵ فیصد سو پچھتے پنچ (رہیے)

پلنگھ (پلہنگ) : ذ. پلنگ، عمدہ چارپائی
ودھیا منجا (نواری ڈھانسنے والا)
[نک. پلنگھڑی ، پلنگھڑی]

پلنگھ پیرھا : فرنیچر - (Great Bear)
بنات التمش (ع.) آہیے ہاسے دے
مشہور "ن" تارے

پلوانہ : ذ. ایک گھاس اک گھاہ دا ناں
پلوٹھا : ص. پہلوٹھی کا پلٹھا، پلٹھی دا :-
گھر کوٹھا ، مال اوٹھا ، پتر پلوٹھا
(اکھ)

پلوٹسن : پیار سے ہاتھ پھیرنا چکارن ،
پیارن

پلٹھی : بوٹ (چنے) کے سبز پتے ، جنہیں
مفلس لوگ سبزی کے طور پر استعمال
کرتے ہیں چھولے دی نرونی پتی
پلے : پاس کول - (۲) دامن میں لڑ
پلے :- پتہ نہ پلے بی بی ہار گھنے کہ
چھلے (اکھ)

پلٹی : دالوں کی بیوسی دالاں دے
چھلڑ ، بھوہ
پلیا (ج. پلیے) : ابتدائی سفید بال
پہلے پہلے دھولے

پلیت : ص. پلید ، ناپاک ان دھوتا
پلیتھن : ذ. خشک آٹا خشکا (پڑیا لٹی)
:- میں کھنڈ دا پلیتھن لاواں ویرا
تیرے پھلکیاں مُنو (لگ)

پلٹھا (پلوٹھا) : ص. پہلوٹھی کا پلٹھا پلٹھی دا
پسن : ذ. نیکی ، خیرات ، ثواب برجنا
نہاتی اونا مُن (اکھ)

پنٹا : موت/دھاگے کا گولا [نک. پنتی]
(فا) بھکاری منگتا

پنچ : باج = (۵) [ص. پنجاواں]

پہن : مص. بھیک مانگنا۔ خیزات لینا ■
منگدیاں پہرن :- جہناں کھادا
پہنکے ، آہ کی جان دے!/- آپ پہننے
گھوڑا گھننے (اکھ)

پہنہار : ذ. ستہ ■ ماشکی ، (پانی ہار)

پنھی : ایک گھاس ■ گھار جھدی جڑ دا
نال 'کھس' اے

پنٹی : ما. [مص. پگتن]. پوری ہونے کی
:- مینڈی آس مراد پنٹی (لگ)

پنسی : پنڈلی ■ کھچ پنھی لت -

(۲) گولا (دھاگے دا) - (-) لڈو ■ ونی

ہونے مٹیائی :- بنائیاں پنیاں، کھائے

مٹھے دا پو (لگ) - (۵) فقیری

ہوار : ذ. رُوح کا وقتی سفر ■ مر کے جیو

پین، ہوار :- چوڑا گیا ہوار، آہنٹو

اوتھے وی وگار (اکھ)

ہواڑا : فساد ، جھنجٹ ■ وخت ، جھکڑا

ہوان : مص. ڈلوانا - پھانا ■ گھتان ،

لدان

ہواندی : ہانٹی ■ پیند - [ض. سرہاندی]

ہواہ ، ہواہ : ذ. گاؤں سے متصل اراضی

■ رُوڑی والی تہوں - پنڈ لاگی زمین

:- مڈھ "ہواپے" کھتری جانے چوڑ

چپٹ (اکھ)

ہوبٹ : حسین ورنکین

تلی ■ بیجیری ←

(۲) ایک نمکین [سٹونا] پکان

ہوت : ذ. بیٹے کی اولاد ■ [ض. دہت]

ہوترا ، ہوتا : ہونا ■ [ث. ہوتری]

ہوڑا : نوزائیدہ بچے کا لنگوٹ ■ کلوت

ہوتلا : ہتلا ، [ث. ہوتلی]

پنجیری : قسم شیرینی ■ (سوجی ، گھیو
کھنڈ ، پھل مکھائے کے گری وغیرہ
دی) اک مٹیائی

پنڈہ : ذ. سفر، مسافت ■ پنڈا {فا. پاندھی،

پنڈھیرو = مسافر} :- کوئی لٹرا

پنڈہ ہے مڈھ کیتا پنڈا مژدیاں

ہی تھکت گیا تین وے! (وا)

پنڈ : ث. [نک. پنڈ وکلی] بوجھ ، گٹھڑی

:- چور نالوں پنڈ کاپلی (اکھ)

پنڈ : ذ. موضع ، گاؤں ■ گراں- (ث. پختہ

کھجور = [پھنڈ (میوا)])

پنڈ پیرہ : ذ. آقا پتا ■ نال تھان

پنڈا : تن ، بدن ■ دھڑ ، جسم، - [ہال]

پنڈورا : گاؤں نکا پنڈ - (ص. دیہی) پنڈ دا

پنڈی : نک. بستی : [پنڈی بھٹیاں/راولپنڈی]

پنگار (پنگارا) : جذ. بست بہار ، فصل کا

پھوٹا ■ پنگرن دی کار ، بہار

پنگرن : مص. ، کونیل پھوٹا ■ آنکرن ،

پوٹیاں دا آگن ، پھٹن

پنگر وڑی : کونیل ، نئی شاخ ■ ہونگر

پنگھارا : ذ. پکھلاؤ ■ پنگھار- (۲) پسینہ ■

مڑھکا :- میں تان موٹی پنگھارے

نال، مینٹو جھٹلو پکھیاں نال (لگ)

پنگھرن : لا. پکھلنا - ہسیجنا ■ نرم ہون

پنگھوڑا : جھولنا ، ہندولا ■ جھلونا

پنن : مص. پھٹا ■ کپڑے نال چھانن - (۲)

رُفُو کرنا - (۳) بُرا بھلا کہنا

ہورہیا (ہوہریا) : ذ. محنت مزدوری □
 آؤکھی کھائی

ہورے : کیرم □ کیڑے -

ہوری : گنے کا قدرتی ٹکڑا □ گنے دا
 رتی ٹوٹا ، مٹی

ہوڑ : ذ. ہاؤں ، مُسم □ کھر ، پتیر
 : [ہاتھی گھوڑے دا ہوڑ]

ہوڑن : مت. چھوٹا ، گھونپنا □ کھوبھن
 چتھن ، چوبھن ، [لا. ہڑن]

ہوڑی : سیڑھی □ پڑسانگی :- کھوہ روج
 ہوڑی ، ستن میری کٹوڑی (ل ک) -
 (۲) درجہ ، بند ، نظم دی قسم

ہوش (ہوچھ) ٹ. (Tail). پونچھ ، دم □
 مگرلا حصہ ، پوچھل

ہوکتھا (ہوکتھو ، ہوکتھوں) ذ. منحوس
 اثر - (۲) سایہ ، شکون □ پرچھاواں

ہوٹلا : ص. پٹلا ، نرم □ کولا ، ہلکا ،
 {ہولے پیریں = دے ہاؤں}

ہوٹلا : جوتا ، ہاپوش ، بیزارہ جتی دا اک
 پیر ، کھٹلا ج. ہولے = جوتے}

ہولی (ہاولی) : جتوتی □ چواتی ، م آئے
 ہوں : ذ. ہاؤں ، قدم □ پیر

ہوں : ٹ. پیپ ، گندہ مواد □ پاک

ہون (ہین) : ص. پڑنا ، [مت. ہان] :- بھائی
 مرن تان ہونندیاں بھج ہاپیں (وا)

ہولا : کھانے پکانے کی اشیاء باندھنے کا
 رومال □ کندھوری ، کندھوری

ہونٹا : ص. ہونڈا □ مشہور نرمے مونٹاگتا

ہونٹے : ز. جذ. ہازیب □ پیران دا اک کھنا

ہوتھی : لہسن کا ٹکڑا ، تری - (۲) کتاب

ہوٹا : سر انگشت ، انگلی کا سرا □ آنکل

دی نوک :- پنجان ہوٹیاں دے نال ،

پنجان آنکلاں دے نال (ل ک) -

(۲) پرندے کا معدہ = سنگدان مرغ □

ہوٹ :- چیں چیں چیں میریا ہوٹا

سڑیا ... (ل کھا)

ہوتھی : ص. ذ. پیٹھ سواری کا مویشی

ہوج : ذ. ہود : [نواں ہوج (نسل)] - (۲)

”ہوجن“ کا امر ، ہوت □ لیپ ، ہوجا

ہوجتا : ح. سفید مٹی کا پتلا لیپ □ ہوجارا

ہوجتن : ص. ہوتا □ پتلا لیپ کرن

ہوچھ ، ہوچھل : ٹ. دم □ دچی ، ہوشل :-

سنگ نال دوستی ، ہوچھ نال ویر (اکھ)

ہودنا : ذ. ہودینہ □ اک مہکویں ہوئی

ہوڈا : ہاؤں رکھنے کا اڈا □ کندہ / کھوہ

یا گھائی وچ پیر رکھن لئی ڈونگھ

ہور : ذ. گنجاشی چیز ، (ہوری) تعداد یا

مقدار :- گین گین لاواں روٹیاں بھر

بھر لاہواں ہور (ل ک) - (۲) بیڑی

سوار قافلہ :- ہور بھرے وچ بیڑے

.. (غ ر)

ہورا : نالی میں سے بیج ڈالنا □ بی ستن دا

ڈھنگ (وانس دی ہوری) :- کیرا

بادشاہ ہورا وزیر چھٹا فقیر (اکھ)

ہورن : ص. بھرنا ، پُر کرنا □ دفن

کرنا □ دفنیرن ، زمین وچ دفن

ہورلا : ذ. نمونہ ، نقش قدم □ پیر - (۲)

{ج. ہورنے (ہورے) = آبی کیڑے}

پہتا : [ما. ← مص. پہنچن] پہنچا پہڑیا
پہرا : دور ، وقت وارا پہرا : {گھنڈی دا
پہرا = نایر کتی ، کلجک}

پہراوا : پہناوا ، لبس ، پوشاک پہن
ڈھنگ ، بھراوا = لیڑے ، تھکڑے
پہریا : اجرت ، مزدوری کتم ، محنت
پہتن : ص. پہلی بار بیانے والی لیاری
(کل/بجھ) پہلا سوا

پہن : لا. اثر کرنا ، کلر کر ہونا ، دل
کو لگنا بھن ، لگن
پہنائی ، پہناؤنی : شادی کا تحفہ = ”پگ/
تھان“

پہنچا : ہانچا - (۲) - (ہرندے کا پنجہ)
پہنچی : ز. پہنچی کٹ دا گھنا :-
میلے کیوں تے پہنچی لیاویں ، لے جا
میرا کٹ میچکے (لگ) - (۲) پیر دا
گھنا :- پیریں پہنچیاں واہ وا بھن
(لگ) - (۳) پنجہ (چڑی دا)

پہنن : مص. پہتا ، اوڑھنا پان :- بھگن
کیا ترے تھوک ونجا ، گل لگنوں ،
قیل چینوں ، ”پہنوں“ کہا (اکھ)

پہوڑا : آ. کویر سمیٹنے کا ہتھیار پہاڑا :-
میٹو ماریا نال پہوڑیاں دے (وا)
پئی : ح. کہ ، یعنی کہ ، مطلب یہ
کہ اخے

پیا جسی : پیاڑی کنک روج آپ مہارے
آگن والی بوئی :- دم پیا جی ، کھیت
پیا جی (اکھ)

پیارن : مص. پیار کرنا پیار/دلاسا دین
پیاک / پیاکل : ص. فا. تمباکو نوش ،
بلا نوش دھیرے پین والا

پوئجھن : مص. پوئجھنا گھٹ کے صاف کرن
(ذ) پوئجھنے کی چیز پوئجھن والا کپڑا

پوند : ح. شروع ، ابتداء پیندی سٹے
:- پوند بھیندے ارلیاں گاترے ،
مڑ بھیندے نیں پھٹ (لگ) - (ذ)
کنے کا اکولا آگ - (ث) نہر کا آخری
حصہ - (پاند)

پونگ : ث. ننھی ننھی پھلیاں پچھراں
پونگرے :- پونگ پکڑ نہ جاندی ،
ڈمبریں پاوے ہتھ (اکھ)

پونی : لوبے کی چھلی پنی لئی ، شے آکھ
پونی : کاتنے کے لیے بٹی ہوئی روئی روں
دی کولی وتی :- گوہڑے وچوں

پونی کتن (مح) :- پونی کت بھروئے
کھٹ (بٹھلا)

پوہ پھٹی / پھٹالا : ظ. صبحدم ، صبح صادق
ہ بجے وڈی سویل ، نماز ویلا

پوہرن : مص. محنت سے کمانا جان گھالن
[ح. پوہریا : محنت]

پوہن (پہن) : مص. اثر کرنا ، کلر کر ہونا -
پسند آنا لگن [دوا / وا -]

پویا : ذ. (ف. پویہ) تکتھی دوڑ ، دہٹ
پہا : کچا راستہ ، پگڈنڈی کچا راہ
ڈنڈی (پیلی دی) ، واٹ ، راہ ، پیڑا
:- سہے نو نہیں ہسے نو ... (اکھ)

پہارو / پہاڑو : ذ. پہاڑی مینڈھا / بکرا
چھترا ، لپلا ، مال ڈنگر :- اوکھے
بڑے پہاڑو چارنے (لگ)

پہان : م. ہسانا پہائی کران [لارہین]

پیڑھی : چہار ہانک □ چوکی (۲) نسل □ جد
پیستی : گڑ کی ٹکیا □ گڑ دی ڈلی، بھیلی
پیکا (پکے، پوکڑے) : میکا □ موہٹی دا
پو گھر، [ض. سوہرے] :- جیون
میرے پیکڑے (لگ)
پیکڑی : پیڑی، لوہے کا کڑا □ پیر دی
کڑی

پیکھنا : (۱) گڑیا، ہنلی □ مورت - (۲) عجب
نظارہ □ اوٹی کھیڈ، درشن :- کرو دید
ایس جگ دے پیکھنے نو (وا) - (۳)
شہر پیکنگ - (۴) قدرت □ کرنی :-
موجود پوری دا پت چاک لگا ہ پیکھنے
جل (ذوال) جلال دے فی (وا)
پیل / پایل : ٹ. مور کا ناچ، خرام ناز □
منکیلی ٹور، [ج. پیلان] □ مٹ گئے
تربل دے موی پھلاں پاؤندی دے
(لگ)

پیل : ص. مُست، آرام طلب، لینا رہنے
والا □ چلتا ڈھلا، پے رہن والا
ریلک : ٹ. زردی، پیلا رنگ - (۲) مشہور
ساگ = مکو، کینج مینج

پیلن : مت. چلانا، آہستہ دھکیلنا - [لا. ہلن]
پیلو : □ جال [ون] کا پھل - (نا) اکشاعر
پیلی : کہیت، کہیتی :- پیلی نو واڑ
کھانے ؟ (اکو)

پین (پون) : مص. ڈالا جانا، پڑنا □ کہتیا
جان. رکھیا / دھریا جان [مت. ہان]
پینا : ذ. کچے پاؤ کا باٹ □ پائتا،
با دا وٹا (کچتا)

پینچا : فذ. دھنیا، تَداف □ پینچارا، رُون
پینجن والا. [لو = تیلی] :- پینچارُون
پینچے کا (لگ)

پیان : مص. ہلانا، نوش کرانا □ چھکان،
پیاون

پیتا : عرض، پھیلاؤ، جھول □ بانا، بر
پیتھن : مص. پیسنا، دلنا، خوب رگڑنا
□ پین (گلی شے) :- چتک دا پیتھیا
چنگا... - / پیتھے دا کی پیتھنا؟ (اکو)
پیچ : ذ. آپاشی، سیرابی □ رُون :- پاند
دار پیچ، نہ پیت نہ پیت (اکو)

پیچن : مص. سیراب کرنا یا ہونا - (۲)
خوب کسنا □ پھسن، گٹھیا جان
(گندہ دا)، [ص : پیچویں / پیچوان]

پیڈو ذ. پیڑو □ دھتی دا پیٹو

پیرنی : ص. رقاصہ □ تچنی، ناچی
پیڑ : ذ. راہ، نقشہ پا □ کھوج کھرا
:- تیرے سجرے پیڑ دی ریتا (لگ)
پیڑ : ٹ. دکھ، درد، تکلیف

پیڑا : گول / نرم ٹکیا □ گول نیکی [آئے
/ کھوئے دی] :- پیڑا جو کرنی آن
آڑو جہا... (لگ) - / چنکی کر بھالی نے
پیڑے لئے چرا (اکو)

پیڑا : پیدل گھومنے کے نشان □ پیڑ،
کھرا - (۲) پچھلے پاؤں کا رستا :-
رستا نہ پیڑا، نکل گیا بھیرا (بجھ)
پیڑن : مص. رس / عرق نکال لینا □ غوڑن،
رس کڈھن - [کوبلو / ویلنے وچ] :-
پیڑا پیڑ کے رت غوڑ لیا ... (شح)

پیڑھا : دلہن کی
خوبصورت پیڑھی □
نیویں کرسی ←

پیڑھا موڑھا : فرنیچر
□ کرسی چوکی

پینجو : ذ. کریر کا پختہ پھل □ پکتا بانا
پینچ : ذ. منصف ، پنج ، ثالث □ نیانی
چوہدری :- پینچاں دا کہنا ، سر
متھے تے سہنا ... (اکھ)

پیند : ث. ہائیتی □ داؤن ، دَوین

پینڈا : ہاپیادہ سفر - مسافت □ پندہ :- اللہ
رہی مکی دور ، میں کتلی پینڈا
دور (ل گ)

پینڈو : ذ. ص. گوار ، دہاق □ پنددا وسنیک
پینڈی ، [ث. پینڈن]

پینگھ : ذ. جھولا رسی دا پنگھوڑا - (۲)
قوس قزح □ [ج. پنگھاں ، مص.
پینگھن]

پیو ، پیو : ذ. باپ □ ابا ، باؤ :- پیو نہ
ماری پدنی تے پتر تیرانداز (اکھ)

پیوا : بنولا □ وڑیواں

پیسا : مذ. پسنے والا (مزدور) □ پین /
دین والا ، پین ہارا

پیٹھ : ذ. بیسی □ بٹی دند ، پیڑ - (ث.)
پیڑھا ، چوکی (وہی دی)

پین : مت. پینسا (لا. پین) - (۲) پسنے
کا غلغلہ ، طویل یا صبر آزما کام □
'مکت کتم : [گلا - پین]

(۴)

پھاٹ : ذ. مار - (۲) زخم □ (ث.) دریای
شاخ □ واہ ، وریں ، نہر :- جھڑا آڈ
نہیں ٹپدا ، آہ پھاٹ - کوئی ترسی ؟
(اکھ)

پھاڈی : صد. پھنڈی ، پھڑا ہوا /
پگتن ویلے ناکام [خ. میری / دولی]
پھاڑی : قاش ، پھانک □ پھل دی قدرتی
مکڑی ، [وڈ . پھاڑ]

پھال : ث. پھل (ہل دا) - (۲) پچتر

پھانا : (ف. فاندہ) . دھات / لکڑی کا
تیکھا ٹکڑا □ موٹی پھال

پھانڈا : سرد اور تیز ہوا □ پھنڈ ، ٹھکا
وا (سینہ وج)

پھاوا : ص. تھکا ماندہ - نڈھال ، بے حال
□ گھیل ، تھکا ٹھکا

پھاؤڑا : آ. گوہر سمیٹنے کا پتھار □ پھوڑا

پھاہ : ذ. پھانسی کا پھندا پھاہا ، کیڑکتی
:- منگنا ٹنگنا ، ویاہ پھاہ (اکھ)

پھاہن : مت. شکار پھانسا ، پھنسانا پھندے
وج لیان ، [لا. پھسن ، مذ. پھاتھا]

پھاہندی : ص. پھندے پان والا ، شکاری
پھاہی : پھانسی پھندا ، جھنجٹ ، [پا]

:- وای پادشاہی ، نہ پگے تان پھاہی
(اکھ)

پھین : مص. چچنا ، پھینا □ سوہین ، پھان ،
کٹھن ، چچن ، [ص. پھیللا] :- سوئیو پھینے
چھڑی چھوڑی چپے (اکھ) - چھہرا
وے سلاری والیا تیری ہن جوانی
پھینی (ل گ)

پھٹھا ، پھٹھڑا : پھانا لعاف □ لیف -
(۲) خوشامد □ چوچ ، لیوا ساہی

پھٹھرا / پھٹھر : ذ. (Lung) پھٹھڑا :-
پھٹھرنہ گوشت ، حاکم نہ دوست

بھٹاکا: غلہ وغیرہ بھٹکنے [جھٹ] کی آواز
 بھٹڑ / بھٹیا / بھٹی : مہ. کھابیل، زخمی
 بھٹڑ : مہ. مغرور، بد دماغ، بھٹیا
 ہویا، ہنکاری

بھٹکارن : مہ. بھٹکارنا، بھٹاکا لان۔ (۲)
 لعن طعن کرنا، بھٹ لعنت کرن

بھٹکن (بھٹکن) : مہ. بھٹنا، بھٹکن، بھٹکن
 ہر مارن، [حم. بھٹکا]

بھٹموہا : کٹی، چندری، بھڑا (آنگل دا)

بھٹن : مہ. لہوٹھان کرنا، بھٹ لان
 بھٹن : مہ. بھوٹنا، کھلنا، بھوٹان
 بین - بھٹن / کھٹن

بھٹن : مہ. مغرور / بد دماغ ہونا
 بھٹ چڑھن۔ (۲) موٹا ہونا۔ (۳)
 دودھ بھٹنا، بھٹیاں بھٹن :- دودھ
 نے بھٹ بھٹیاں کی ڈھل؟ (اکھ)
 (۴) اخلاق کھونا [حم. بھٹ / بھٹواں]

بھٹی : لوح پٹی، تھتی :- بھٹی بھٹی
 سک جا! (لگ)

بھٹی : دہی کی قلیل مقدار، (دہی دی
 بھٹی)۔ (۲) ناصاف روتی، کپاس
 کپاہ :- کپاہ دی بھٹی، جھٹ
 رکھتی اوتھے لٹی (اکھ)

بھٹن : مہ. بھٹنا، بھٹنا، بھٹن

بھہر (بھہر) : ذ. [نک. بھہری]۔ کندھے کی
 بھہری ہڈی، مور دی ہڈی

بھہرتو : آوارہ گرد، بھہرتو، بھہرتو

بھہڑ : مہ. ٹیڑھا پن، ٹیڈہ (لکڑ / بھٹے دی)

(۲) بانجھ گائے، سنڈھ، نکڑی گائے

بھہڑ، بھہڑ :- لوہری گئی دودھ جوان

بھہرن (بھہرن) : مہ. ہرا بھرا ہونا،
 بھٹن، آدیساون :- سڑیا سبھ کجھ
 بھہردا، بھٹا لانا واڑ، اک ہاں سڑیا
 نہ بھہردا جو بولیاں دتا ساڑ
 (لگ)

بھہری : حیوانی تپ دق، بھہریاں دا
 اک چندرا روگ

بھہڑ : [ث. بھہڑ / بھہڑ]۔ بھہڑا :-
 بھہڑ نہ ماس، بھہڑ نہ ساک
 (اکھ)

بھہڑا : [ج. بھہڑے]۔ خوشامد،
 چاہلوسی، چوچ، بچ، جھوٹھی سلتوت

بھہڑے کتن : مہ. کتنی، مکار، ٹھگنی
 :- بھہڑے کتن، لگی لٹن (اکھ)

بھٹ : ث. تھتہ، بھٹا (پنجالی / گڈ دا)

:- پہلے دینہ اوس جھٹے تے بھن سٹی
 آہناں بھٹ (لگ)۔ (۲) کھاڑ، گھا :-

زخم تیر تلوار دے ہون بھٹے
 مرہم نہیں زبان دے بھٹ دی اے
 (وا)

بھٹ : ث. بھٹ، نا اتفاق، وگاڑ،
 ان بن :- جھٹ بھٹ، اوتھے لٹ
 (اکھ)۔ (۲) خربوزے کی قسم کا
 نرم اور بھیکا پھل۔ (۳) بھٹ

بھٹ : حمہ. بد مزاجی، غرور، حقارت
 اکڑ، ہنکار، مغروری۔ (۲) مہ.
 لعنت :- بھٹ سندا جی گندا (اکھ)۔
 بھٹ دھی دا کیسا کھادا (لکھا)

بھٹا : بھڑا، تھتہ، بھٹ (لکڑ)

بھٹار : ث. ٹھٹی ٹھٹی دراڑیں، نکڑیاں
 قریاں، بھوٹاں

بھسڑا: چاول (فصل) کا بھوسا □ بریک پھت
بھسکا: کھل □ کاڑھا گرا (لپائی دا)۔ (۲) بھستا
بھسکنی: مص. روہانسا ہونا۔ پھلانا □ بھس
بھس کرن

بھسن: مص. بھنسنا، آجھنا، [متہ. بھان،
ص. بھسوان]

بھسن: مص. کچلا جانا، مواد خارج
ہونا □ مجھ نکلن [متہ. بھین، بھین]
بھسوان: ص. پیچیدہ، تنگ [— کڑتا]

بھک: ث. بھوسی □ مونجی دے بریک
چھلڑ، چوکر - (۲) بھتھار

بھک: ث. بھیکا پن □ بھیکائی - (۲)
سرد مہری، یگاڑ □ وگاڑ

بھکا: اناج (دانہ بھکا) - (۲) بھیلی کی چیز،
خوراک □ کوئی "بھکی" اک دم مونہ
وج سنن دا ڈھنگ :- توتی گنلاں دی
جٹوین، فی مروڑ بھکا مار (ل گ)

بھکا (بھٹکل): ص. بھیکا، ہلکا (رنگ)
بے تک □ ان گوڑھا اٹونا

بھکڑ: ذ. مغلف گالی □ گندی گال = بھس

بھکڑی: ہتک، بے عزتی، [— لا :-
آپ ہووے نکڑی، کون لاوے

بھکڑی (اکھ)

بھکن: مص. بھانکنا □ بھکا مارن

بھکتی: بھانکی، سُفوف □ دھوڑا (دوا دا)

بھگواڑا: انجیر، کی قسم □

شاہ بجیر ←

بھل: ذ. مگر بھل بھلونگا - (۲)

بدلہ - (۲) بھتھار کا لوہا/تیز حصہ

بھل: ذ. بھول، سرکا ایک زیور □

سر دا اک گھنا - (ص.) سبک □ ہٹولا

بھڑ گئی لتاں بھنان (اکھ)

بھڑکا (بھراکا): مطلع کا صاف ہو جانا
□ بدلاں دا پائن / دھپ لکن (مینہ
مگروں)

بھڑکڑا: (Snorting). ناک جھاڑنا □ بلہ
بھڑکان نک سکن دی واج

بھرن: اچانک سوجھنا □ سچھن، آوڑن -
(۲) اثر کرنا □ پن، پوہن

بھرنا: گلے کا مشہور زیور □
گل دا اک گھنا ←

بھرواہی: چو کھٹے والی آری

بھروٹن (بھوٹن): مص. ڈھونڈنا،

تلاشی لینا □ لٹھن :- نہیں لہتے
لال کواچے، مٹی نہ بھرول جو گیا!
(ل گ)

بھروٹ، بھروٹل، بھروٹو/بھرتو:
ص. آورہ گرد □ ہریار، سیلی پتھرا

بھڑبھڑیا: ص. لاف زن، شیخی خورا □
کپوڑو، کپتی، بھڑ مار - (۲) بھڑھیا

بھڑکی: مویشیوں کا ایک مہلک مرض
□ تڑٹاٹ، بھڑکی :- آئی بھڑکی
بھڑکن نہ دیسی (اکھ)

بھڑن: مص. پکڑنا، تھاننا، گرفتار کرنا □
بھندن. [لا. بھڑین] :- مارن والے
جھٹ گئے، پچھلے گئے بھڑیج (اکھ)

بھستا: لڑائی، جھگڑا، فساد □ گنجل ہواڑا،
:- دتا رہن فساد نہ کوئی بھستا/ آؤ
کیڈھے وڈھے اہ بھستا (وا)

بھٹلی : بھونے ہوئے کیلے چاول [ج].
بھلتیاں [(۲) ماتھے کا سفید نشان
 ہستے دا چٹاک :- ہلتے دا بھلتا نہیں
 تے متھے بھلتی ضرور ہووے گی (اکھ)

بھلیرا : کل فروش ■ **بھل** وین والا
بھیلی : ذ. گاندھی ، عطار ■ عطر بھیل
 بنان یا وین والا

بھمبا (ف. پنبہ) : رونی کا ٹکڑا ■ بھابا ،
 بھابا ، رُون دا تومبا

بھتن : ذ. بھندنا ، کلی - ریشم کا بھول
 ■ بھوندا ، بھیل :- کالے آتے کالے آتے
بھتن کالے (بجہ) - (۲) ایک گلی (لو)

بھمتی : مص. گھاس کا بھول [ج. بھمنیاں]
 (۲) قیری ناچ ■ بھرائیاں دا ناچ
 [- پا] - (۲) دھاگے کا بھول ■ بھوندا
 :- بھین لاوے بھمنیاں ... (لگ)

بھند ذ. (ف. فند) : ڈھونگ ، مکر ، قریب
 دھوکا ■ دھوکھا ، چھل :- یاران
 چوراں عاشقان بھتے آون بھند (اکھ)

بھنڈ ث. (مص. بھنڈن) : مار پیٹ ■ کٹ
 (۲) ← جھب (مینہ دی)

بھنڈ ث. پختہ کھجور ■ پکی کھجور
 [- پھنڈ میوا]

بھنڈر : نص. 'بوڑھی بیکار بھنس جس کے
 دودھ دینے یا بیانے کا زمانہ بیت چکا
 ہو ■ بھرڑ

بھنڈن : مص. تختوں وغیرہ پر زور زور سے
 مارنا جھاڑنا ■ جھمین ، بھنڈ دین

بھنڈن : مص. بھوڑنا ، گولی سے اڑانا ■

بھنلا (ج. ← بھتلے) : بھوننے سے کھلی
 ہوئی مکی کے دانے ■ بھلی مکی
بھلانی : حص. بے جا خوشامد ■ بھول (ث)
 [ج. بھلانیان]

بھلاہ : ذ. ہلاہ ، کیکر کی قسم ■ بھلاہی
 :- داتن بھلاہ دی ... (اکھ)

بھلکا (نک. بھلکی) : ہتلی (پردے والی)
 روٹی :- ویرا وے تیرے بھلکیاں
 'نو ، میں کھنڈ دا پلینھن لاواں -/
 ویرا بھلکا ہلکی آن بھوڑی جہا
 (لگ)

بھلکاری : بیل بوٹوں
 والی اور مٹی /

بھتی :- ہتلی آتے
 تان کھنڈا ڈوریا ، بھاری تے بھلکاری۔
 / ویر میرے نے کٹتی دتی ،
 بھابو نے بھلکاری (لگ) - (۲) کشیدہ
 کاری ■ کسیدا ، کڈھائی :- وچ دروازے
 دے لچھی کڈھ بھلکاری (لگ)

بھلکن : لام. کپڑے دھو کر جھاڑنا ■
 بھولن (دھوئے کپڑے) - (۲) ہلکا کرنا

بھلن : مص. بھل لانا - (۲) بھوڑے ٹکنا
بھلن : مص. بھولنا - بھولوں پر آنا ■
 بھل لکن - (۲) سوچنا ■ بھتن
بھلوا : بھبھولا ■ بھلتیا ہویا چھلا

بھلوس : ذ. بوائی گولا - غبارہ ■ بھکتا
 بھلہا (ج. بھلنے) : گندم گاہنے کی (سریع)
 لکڑی ■ تختہ - (۲) روندانی ■ گہانی

بھلسی / **بھلھی** : سوچی کی لکڑی ■ بھٹی
بھتلے : جذ. 'سکھا کر بھونی ہوئی مکی
 جو بھول جاتی ہے ■ بھجکے بھتلی
 ہوئی مکی

ٹیک آذان

بھنیر ، بھنیرا :

ص. ذ. ٹاک

کھڑپا، نانک ←

بھوٹ : حمہ شکنکی

کھڑ- (۲) کونیل بونکر، دوجا پنگرا

بھوٹا : بلبلا بڑھڑا

بھوڑی : بھنسی- (۲) بھگندر اکزیر بلا بھوڑا

بھوس ، بھوسی : ذ. گوہر سجر گوا ،

:- جتھے بھوسی ، اوتھے کجھ

بوسی - / ماں بھوسی بھوسی ، پت

جٹھے گہیرے (اکھ)

بھوسڑ : ص. کمزور ماڑا نانا پر موٹا -

(۲) بڑدل ڈراکل ، بگنا

بھوک : ذ. بھوکٹ ، سفل ، فضلہ

بھوگ ، رہند کھوبند / کھہند

بھوٹکا : ص. خالی، تھوٹھا - (۲) محض، نرا

بھوگر ، بھوک : بھنکار شوکر

بھوکلا : ص. کھوکیلا ، بے رس

مکھتا ، بھوکا

بھوکن : ص. بھونکنا ، جلانا

بھوک مارن ، ساڑن ، [حمہ بھوک]

بھوکنی : آ. دھونکنی بھوک مارن والی

نالی / نڑا

بھولا : بیاض چشم جٹا (اکھ دا)

بھولن (بھولن) : ص. غور سے تلاش

کرنا۔ تلاشی لینا بھولا پھالی کرن

ڈھونڈن :- آہنیاں میں کچھے ماراں

بہ بھولاں پرائیاں (اکھ) - / عیب کسے

دے بھول نہ سکان (حمہ) - / بھول

نہ کاغذ ہدیاں والے ... (با)

بھوٹدا : طرہ - بھندنا بھمن

بھوہ ، بھوہر : ٹ. بھوہار - (۲) بھونک

بھوک :- بھوہ بھکا، شیطان دا دھکا

(اکھ)

بھوہڑ : ذ. جھوٹ ، باج گپ ، بچ

جھوٹو [- بچہ]

بھوہڑی ، بھوہڑ : چٹائی ، صف ، مجلس

تمزیت سوغ دی اک ریت رسم

[- با] :- تیناں آتے بھوہڑیاں ڈب

مونیاں چوہڑیاں (اکھ)

بھوہی : قطرہ بوند ، ٹیکا :- بھوہی

بھوہی پیالا/تلا بھر دا اے (اکھ)

بھوہی ، بھوہی : دیوانہ کڈری بھوہی

ہوئی گڈڑی

بھہس : ذ. گلی ، گلی گلوچ گندی گال ،

بھنڈر [- تول]

بھٹ : ٹ. فساد ، شر ، خرابی - (۲)

بد عورت

بھٹتی : آنت ، بلا ، دھچکا، نقصان اک

ماڑو روگ ، بیماری ، ٹوٹ ، دھکا

بھیرا : جوگی/فقیر کا گشت گڑا - (۲) آمد

آؤنی :- کھنچے پہاڑ دیے! کدے پا

وطنان ول پھیرا / کتے کو بھان پکے

دھیاں ، چار دنان دا پھیرا (ل گ)

بھیرن : ص. لوٹانا ، بھیرنا ، گھانا وٹان

:- بھائییاں بھگان بھیریاں (ل گ)

[ص. بھیروان = گول ، پرتاواں]

بھیر (بھیرا) : ذ. شرارت، بدی، جھکڑا، فساد

بگاڑ ، خرابی ، نقصان ، قصور ، [ص.

بھیرن] :- دوئے بھڑے نیں آنے

بھیرن نو (۹)

تاری ، تَیری : حمہ تیراکی ■ ترن دا ڈھنگ - (۲) جلد جلد نہانے کا عمل ■ جھٹ پٹ دا نہان ، [- لا]

تاڑ : ٹ. تاڑ ، نظر ■ تک، گھوڑی، گھوڑا دھیان ، تاڑی

تاڑا : آ. مُشتہ ، مُٹھیا ■ پینجے دا ہتھیار : [رنجن تاڑا]

تاڑن : مص. گھوڑنا ، تاڑنا ■ تاڑی لان ، جھاکن ، سمجھ جان - (۲) قید کرنا ■ ڈکتن ، بند کرن [ڈیے/ڈرنے وچ]

تاڑی : ٹکٹی ، گھوڑی :- عقل فیکر دیاں سبھ بھل گیتاں ، عشق بچائی تاڑی ہو - (با) / وچ سنگھنی چھان دے لا تاڑی وانگ بُڈھے تہسٹیاں آ بیٹھا (وا) - (۲) تالی ■ توڑی :- جھُٹرنہ تاڑی ، اجائی مُونہ ٲے داڑھی - / تاڑی مار آڈا نہ بابو اسی آپے آڈن ہارے ہو (با)

تازی : ص. (عربی) ، اسپ تازی ■ عربی گھوڑا :- تازی کُوں اشارہ (اکھ)

تاک : ذ. طاق ، آلا ■ وڈتی تاکی :- بُوہا تاک بھلا ، لیکھا پاک بھلا (اکھ)

تاکّی : کھڑکی ، دریچہ ■ باری

تامبا : تانبہ ■ ترامبا (تمبسر) ، اک دھات تان : ح. تا ، تب ، اس لیے - تو ، تاکہ ■ تے ، تذبذب - آوے تان نہ بھاوے (اکھ)

تان جو/پٹی : ح. تاکہ ■ تابیوں ، تانبے ، ایس لئی کہ

تان : ٹ. زور ■ تن ، کتس ، آکڑ - (۲) ترنگ (میں) ■ تران وچ :- گھوڑی آؤندی ویر شمشیر دی آؤندی اے بڑے

پہیڑن : مص. خراب کرنا ■ پہیڑ پان پہیڑن : مص. پھیلنا ■ کھتلن ، کھنڈن ، پتسن

پہیٹن : مص. یکجان کرنا ، خوب پینا ■ پہیٹنی لان ، چمچ نال گھولن

پہیٹکئی : مینکئی ■ مینگن :- بکری بُڈ موئی پھینکئی تر آئی (اکھ)

پھین : مت. دبانا ، مواد نکالنا ■ مجھ کڈّھن ، [لا. پھستن]

پھینہنا : ص. چپّی ناک والا ■ نک بٹینھا ، [- پھدکتر]

(ت)

تا : ذ. تاؤ ، تیش ، حرارت ، طیش ■ سیک ، تہت ، گرمی ، وٹ ، بھڑاس ، [مص. تان]

تاپ : ذ. تپ ، بخار ■ کتس ، بھکے ، بھخا :- میٹو تاپ قہر دا چڑھیا (لگ)

تارا : نا. ص. تیرنے والا ، تیراک ، پتیراک ■ ترن ہارا ، تارو :- تارا دریا دی موت مردا اے (اکھ) - (۲) تارا میرا ■ اک مشہور فصل :- ہالا ہوئے تے بُہت وگاڑے ، سرھون تارا تے چھولے مارے (اکھ)

تارن : مت. تیرانا ■ پارلان - (۲) ادا کرنا ■ آتارن ، رُپیتا بھرن

تارو : ص. نا. پیراک ■ ترن والا ، تاریاں لان دا گتئی :- تارو ہانی دی موت مردا اے - (۲) تیرنے کے لائق (گھرا ہانی) ، طغیانی ہر ■ پڑ آئے ، ڈوبو :- آچھل ندیاں تارو ہونیاں میں کندھے رہی کھلو (شح)

:- کھا جوانیا ! تاہری نکتوں
سُہوں باہری (اکھ)

تاہن : مصر. ڈرا کر بھکانا ، ہانکنا □ ڈران
تراہن ، پکن :- ہلے دا کی واہنا ،
اہدے مکر مگر جانا یا پھڑ جنکھی ڈھکا
تاہنا (اکھ)

تاہیں ، تاہیوں : ح. سوہی ، تہی ، اتنے
میں □ تدے ، تان ہی ، اتنے نُو

تائیں : ح. لیے ، تک □ لئی ، تیک :-
گائیں کتے تائیں (اکھ) - (۲) کوہ نُو :-
ہوون فیض ہزاراں تائیں ، ہر بھکھا
پہل کھاوے (خم)

تبھکن : مصر. ڈر کے چونکنا □ تربھکن ،
ترٹھن ، آہڑ واہے اٹھن

تپتا : علاقہ ، پرگنہ □ ٹپا □ کھی دا ٹک ٹپ
تپالی : متعدی بیماری □ کھلیرو روگ
(بوا ، طاعون وغیرہ)

تجڑ : پلاس ، بوریا □ ٹاٹ ، ترپڑ
تچکا : قطرہ ، بوند □ چوآ (تچکا)

تجن (ترپتن) : مصر. رفو کرنا □ کپڑے
دے دھاگے کڈھ کے سُونی نال اہدے
ٹک بھرن ، گنڈھن {تپنی : سُونی}

تپان : مصر. بھرمانا □ پنگھارن :- کر گلاس
اَس طفل فریبی دل میرا تپایا (غر)

تت ذ. : اصول ، عنصر □ اصل ، نُہوڑ -
کُن

تتا (تتڑا) : ص. گرم :- تناکھائے مُوند
سڑائے (اکھ) - (۲) کمبخت ، سوختہ
بخت □ بُرا ، وچارا - چندرا :- کسے
تڑے سے سی نیو لایا اسان بیجیا
بھجیاں دانیاں نُو (وا)

تان (پلو) - (۲) مصر. تپانا □ بھخان
(۳) پھٹانا □ جھورن :- ویلا وقت
وہایان ، کی ہوندا پھوون تایان (اکھ)
تانا : ذ. مُول کا دھاگا □ لے دا دے
دھاگے ، (ض. بانا ، پٹا] :- تانا پٹا
ریشم اے / (اکھ) - تانا لایا بانا لایا
(ل ک)

تاندلا : معمولی ساگ □ ایک قسم کا :-
جتھے جاوے تت بھڑتی تاندلا ورے
اوسے پٹی (اکھ)

تانگھ : ٹ. دلی آرزو - انتظار □ آڈیک ،
[مصر. تانگھن] :- تانگھاں یار دیاں
لائیاں دُودھ نُو جاک نہ لائی (ل ک)

تائن : مصر. تانا □ تن :- ہانے وے ربتا
بُڈھا پیا چادر تانی ، مُچک کے پتلا
ویکھدی میرے بابل دا ہانی (ل ک)

تانی ، تائیں : تک □ تیک ، تائیں - (۲)
طول کے دھاگے □ تانا :- گھر تندہ تانی
مُجلاہ نال ڈانگو ڈانگی (اکھ) - (۳)
تانے ہوئے □ تان کے :- ہانے وے
ربتا بُڈھا پیا چادر تانی (ل ک)

تاوڑی ، تاوڑی : بڑی
ہنڈیا □ تولا
:- تاوڑی وچٹوں
اِکو دانہ
ٹوپدا اے (اکھ)

تاوُن : ٹ. گنڈھے آئے کی پرات / مقدار
:- گھر بارتاں چکیاں جھوتیاں نیں
جہناں تاوُناں گنٹھ پکائیاں نیں (وا)
تاوُنی : مار پیٹ کی سزا □ دہڑ کٹے
تاہری : آلو بڑوں اور دال ملا کے پکائے
ہوئے چاول □ آلو وڑیاں والے چول

ہیں ■ جلاے دا تر

کُرا : ناد ■ موند دا واجا ←

تراٹ : ٹ. ٹیس ، تیز درد

(آنکھ کا) ■ تکتھی ، پیڑ

(اکتھی دی) آلاں ، [- بے]

تراڈاں : جٹ. چیخ ہکار- (۲) ← بڑھکان ،

بلد دی واج :- تراڈاں وڈیاں روج

خیر (اکھ)

تراکڑی ، تڑاگی : آڑ بند ■ لنگوٹی :-

جانڈے چور دی تڑاگی سہی (اکھ)

تراٹما (ترامبا) : تانبہ ، مس ■ مشہور

دھات ، تیسر

تران : ذ. ٹ. زور ، قوت ، سہارا ■

تان ، مان ، واہ : [یک دی تران]

ترانگل : ذ. پنجے ایسا ہتھیار جس کے ذریعے

کھلیان سیٹھے ہیں ■ ترنگلی ، تنگلی

تراہ : ذ. تراس - خوف - دہشت - ڈر

تراہن : مص. ڈرا کر بھگانا ■ ڈران ،

نسان ، ترہکان :- دیے تراہ جے جانے

گنڈڑا اے (وا)

ترہکَن : مص. ڈر کر چونکنا ■ توہن

ترہائی : حش. سیون ، رفوگری ■ سلائی دی

قسم ، آڈے نانکے ، تروپے - (۲) ترہان

دا کم نے کائی (آجوت)

ترت : متف. ترنت ، فوراً ■ جھٹ ، فٹافٹ

:- ترت دان ، مہا دان (اکھ)

ترمُترا : ص. 'لُترا ، 'جُلبلا ■ کابلا چھوبلا

ترتھل ، ترتھلی : ٹ. بلجل ، زلزلہ ،

تہلکہ ■ بھجال ، ہنڑا دھڑی

ترٹ : ٹ. ہالی کی چھڑی ■ سادی بہرائی

تت تت ، تتا تتا : بیل یا گھوڑا ہانکنے
کی آواز :- تتا تتا گھوڑیا ، دانا بھکا
جوڑیا (لگ)

تت بھڑتی / پلتی : ص. منحوس ،

بد قسمت ■ تتی ، نبھائی :- جتھے

جاوے تت بھڑتی ، آہو چرخہ آہو

ھتھی (اکھ)

تتر : ذ. [ٹ. تتری].

تتریک مُسکتھنا

پنچھی :- ماس

تتر ، دا ملنا تتر

دا (اکھ)

تتو تاریاں ، تتلیاں بتلیاں : جٹ. ہانی

کی سطح پر ٹھیکریاں دوڑانے / تیرانے

کا دلچسپ کھیل ■ ٹھیکری تران

تتے تا : عین جوش میں ، لگے ہاتھوں ■

لگدے ہتھ ، سجرے تا

تتے کھا : متف. لگے ہاتھوں ■ لگدے ہتھ ،

نالے ہی

تتھن ، ترٹھن : مص. خوش / مہربان ہونا

تتھر : ظ. ح. تب تک ■ تدریکر ، آچر ،

تاہوں

تد (تدون) : ظ. ح. تب - اس وقت ■ تان

تد وی : ح. تو بھی - تاہم ■ تان وی

تداہیں : ح. تبھی - تب سے ■ تدھی / تون

تدوکننا : ص. تبھی کا ■ آدوکننا - چروکننا

تدے : ح. تبھی ■ تاییں ، تاہیوں

تدھ : ض. 'تو ، ■ تیں [تدھاں / تینو

= تہجے] :- تدھاں لگے ٹھنڈی (لگ)

تر : ٹ. ککڑی ■ اک ترکاری : [- کھیرا]

تر : ذ. کھڈی کا ڈنڈا ، جس پر کپڑا لپٹے

کت اگے ساڈے نالدياں چرخے چُک
کیتاں (ہد) - بیڑی پور ترنجین دیاں
کڑیاں ... (ل ک)

ترنڈا : جمع - گروہ رال ، ڈار : [سورنڈا] :
بہتیں رتیں آدم رنڈا ، گھر سورنیاں
دا ترنڈا (اکھ)

ترنڈن : مص. توڑنا ، چرانا ، اڑمیں : - چنگی
کر بہالی تے پڑے لئے ترنڈ (اکھ)

ترنڈی : گدہ بکری / بیڈ (اجڑ) ؟ : - بھگیاڑاں
نے ترنڈیاں ہاڑیاں نیں (؟)

ترنڈو : ذ. (Orion) ، مشہور تارے (برج) [ع.
الجوزا] - (۲) رسی کا جال جس میں گھاس
پھونس باندھتے ہیں گھما پھٹے پنہن لئی جال

ترنڈگل : [نک. ترنگلی] (Pitchfork) سہ شاخہ /
پنج شاخہ گھما توڑی سمبرن دا ہتھیار

ترانگل (مُل) ↑ - (۲) ”چھری کنڈا“
ترنی : مویشی چرانے کا ٹیکس ر زمینداران
آتے جُوہ چران دا لگان : - چرانڈ
چرے نہ چرے ترنی بھرے (اکھ)

تروآ : سرکنڈے کی چھت - چٹائی پھوپڑی
(سرکڑے دی) : - مرگنے ہُشاک
تروئے کون ہنڈائے ؟ (اکھ) - (۲)
اسقاط رتون دی حالت : سو سوآ
اک ترؤآ (اکھ)

تروہا ، توہا : ٹانگا ، سلائی ر نگندا ، سیون
ترورا : روغنی اجزا ر تھندیائی = [تریت]
تروکڑ : ص. ت. بے قاعدہ دودھ دینے والی
لیاری [ض. ستر سو] : - داتری لہجے

ترلٹی (لٹی) : بردہ آہلا (۲) جائے ضرور
ترلٹھن : مص. ڈر کر بھاگنا ، دہل جانا
ترہن ، ڈہن ، نستن : - جویں ہرنیاں
ترٹھیاں بار وچتون (وا)

ترٹھن (تٹھن) : مص. مہربان ہونا ،
خوش ہو جانا ، [ص. تروٹھا]
ترخانا : تجاری ر ترخان دا کم

ترسن : مص. (حم. ترسیوان) ، آرزو کرنا
تاناگھن : - بتلو ! چھڈ کے دیس دوا
امیاں نو ترسیں گی (ل گ)

ترکالاں (تکالاں) : جٹ. شام ، شفق
کوڑھیاں شاہاں : - آتوں پتیاں
ترکالاں ، کُچجی مارے چھالاں
(اکھ)

ترکتن : مص. گل سڑ جانا ر بٹسن ، بو
چھٹن

ترکتھل (تکتھل) : ت. بیل ، برق
رتج - (ص.) تین لڑکوں کے بعد پیدا
ہونے والی لڑکی یا تین لڑکیوں کے
بعد پیدا ہونے والا لڑکا ر منحوس /
بہارو بال - (۲) تیز ر چھہلا

ترلا : عرض ، التجا ، منت ساجت ، عاجزی
درخواست ر بینی ، منت

ترمتی ، ترجمی : باز کی قسم کا ایک پنجھی
ترون : لا. تیرنا ر پانی آتے رڑھن - (۲)
ادا ہونا - کامیاب ہونا ، [مت. تارن]
تروئج : ت. ہونٹ درد ر بٹھ پڑ (سوج)

تروئجن : ذ. ”چرخہ محفل“ ایسا صحن جہاں
دو شیرازیں ہستی کتی ہوتی چرخے
کاتیں آتن : - الف ایس ترنجنوں

جانندے چور دی تڑاکی سہی (اکھ)
 تڑان : مہ، بھان (ویزگاری) لین، [لا. تڑان]
 تڑاٹن : مہ، تڑپنا [بے چین ہون
 [حہ. تڑاٹ، تڑاٹنی، مہ. تڑاٹلا]
 تڑکن، تڑکن : مہ، بھنگارنا [تڑکا لان :-
 میں مونگرے تڑک لیائی روٹی کھاتے
 کڑھی تیرا ! (لگ)

تڑکن : لا. درڑایں پڑنا، تڑخنا [تڑ
 تڑاؤن، تڑاؤن بولن، [حذ. تڑکار]
 تڑکے : ظ. صبح سویرے [سویر و سویر
 تڑن : لا. درڑایں پڑنا، تڑاؤن، تڑکن
 (۲) گستاخ ہونا، اکڑنا [اکھا
 ہون، اکڑن، تنگھون، تڑاؤن بولن
 :- چوڑے جہا جوان نہیں جے
 تڑے نہ (اکھ)، [حذ. تڑا]
 تسی : تسیج، مالا :- آتوں میاں تسی
 وچتوں میاں کسبی (اکھ)

تسی، تسیس : (ض. ج. حاضر) - تم
 تک : ث. جس پر نگہ انتخاب ٹھہرے [چون،
 پسند - (۲) نظر، اندازہ،
 دانست [دھیان، جاج، خیال
 {میری تکتے = میری دانست میں}
 نکتا : آ. رھٹ کا کتا [ٹھاکن (کتا) -
 (۲) سٹے کا چھوچھ [پھوک

تکر (تکن) : ح. تک، تا [تیک، تائیں
 تکڑا : ص. مضبوط - چاق چوبند [تکڑی
 زور آور، [ث. تکڑی]

تکڑی (تکڑی) : آ. ترازو، کنڈا (کنڈی)
 [جوکھنی، (وڈ. تکڑ) - (۲)
 زور آور (عورت) :- آپ ہووے تکڑی
 کون لاوے پھکڑی ؟ (اکھ)

جو تروکڑ لئیے جو (اکھ)
 ترون (تون) : مہ. اسقاط ہونا [کچا
 [کچن، [ص. تروول]

تروٹکن : مہ. پانی چھڑکنا، ہاتھ سے
 چھڑکاؤ کرنا [تروٹکا لان
 ترہ (تہ) : ث. پیاس، تشنگی [پانی پین
 دی لوڑ / چاہ

ترہا (ترہا) : تین دن کا باسی [ترہا
 ترہاکڑا : شدت کی پیاس [ترہونکلا
 تری : [ج. تریاں] - [تکڑی تھوم دی پھاڑی
 تریا کل : فا. ص. ثالث - غیر جانبدار، پنج
 [نیائی، مُنصف، تیجا تہاک
 تریٹ : ذ. چکنائٹ، تری، روغنی مادہ
 [شورے آتلی تھندیائی، ترورا

ترییری : لہو کی پتلی دھار، [- چھٹ]
 تریڑ : ث. درز، برتن کا بال [سہین پاڑ
 تریڑا : گرم پانی کی ٹکور [ٹکور لئی دھار
 بٹھ کے پانی پان

تریل : ث. شبنم، اوس :- تریل چٹیاں تیرہ
 نہیں لہندی (اکھ)

تریلی : ٹھنڈا پسینہ [مڑھکا (جھڑا
 کمزوری / ڈر ویلے آؤندا لے)
 تریمت : ث. عورت، زن [زنانی،
 تریوں

تریوڑ (تیوڑ) : ذ. دہی میں دودھ دوھنے
 سے بننے والا مرکب [دیں وچ چویا
 ہویا دودھ

تڑ (تڑھ) : ث. گھاس کا ریشہ [بریک
 پٹھا/پنی (گھاد دی)
 تڑاکی : لکوں [لک دا گھنا / پھناوا :-

تلائی: توشک □ نہالی، گندا، گدی، گدیلی...
ساؤندا لیف نے تلائی... (ل گ)

تلکن: مص. پھسلنا □ تھندے یا رکے
تھاں توں ڈگن/ رڑھن- (ث.) پھسلن
□ چیکنی جگہ

تلکنا: ص. "پھسلنا"، والا، چکنا □ تلکوان
تلولا: تلک، مصنوعی خال □ جھوٹا تن
تلی: خشک سالی □ اوڑ: تلی بادشہاں
نہ جھلی (اکھ)

تلی دھراوا: ہاتھ پر روپا رکھنا، منگنی
کی ایک رسم □ رہیا رکھائی، کُرمائی
دی اک رسم

تلحر: ذ. (Starling)

مشہور پرندہ ←

تمتا: اندرائن، حنظل □ اک کتوڑا پھل
—: تمتمے مول تربوز نہ ہوندے (با)
تمبن (تمبن): مص. (رونی) تومنا □ روں
تو ہتھیں کھوہن یا توڑن،
[حشہ ممبائی]، تممائی

تمبو: ذ. (tent)، تخیمہ، ٹینٹ

تمک: ذ. غصہ، تاؤ □ ساڑ (جی دا)
تمیسر: ذ. تانبہ □ قامے دی قسم - (۲)
کشتہ (قامے دا)

تنان: ث. طناب □ رستی، ڈوری، [ج. تنانواں]
تنغنی: ایک ساز □ وامے دا نان: — اہو
تنغنی اہو راگ (اکھ)

تنجن: ذ. چرخہ خانہ □ تیرغین، کتن
والیان قیویاں دا کٹھ، آتن

تندوا: ہانی کا ایک ظالم [تاراں والا] جانور

تندی: تانت □ ونکے سُکائی ہوئی ناڑ

تنگ: ذ. بوری کا منہ باندھنے والا دھاکا

تکلا: کیکر کا پھل □ ککر دا پھل (۹)

—: بیرے فی تینو بیر بھیرے،
ککرے فی تینو نکلی (ل گ)

تکن: مص. غور سے دیکھنا □ ویکھن،
تاؤن، [حشہ تکنی، مت. تکان]

تکھتا: ص. تیکھا، قیزوند، سریع،
نوکیلا □ ترکھتا، کاملا، کٹیلا،
چوبھواں

تکھل: ص. (۱) ← [ترکھل] - (۲) بجلی

تگادڑے: جذ. جھکڑے: گھر کھیڑیاں
دے جدوں ہیر آئی چک گئے تگادڑے
انے جھڑے (وا)

تکڑا: ص. زور آور □ تکڑا

تل: ث. زور □ واہ - (۲) مہارا □ آسرا،
اڑیس - (۲) توہم - مقابلے/ برابر کا،
جیسا □ ساواں: — امیاں تل نہ بیر،
بھاویں ہوون ڈھیر (اکھ)

تل: خال □ ماس آتے ربوں کالا نشان، تن
تلا: تالاب، حوض □ پکا چھٹڑ، سر

تلا: نیچی نرم زمین - (۲) گھاس (ایک قسم)

تلا (تلتھا): لکڑیوں/ کائیوں یا گھاس
بھونس کا گٹھا جس پر دریا عبور کرتے

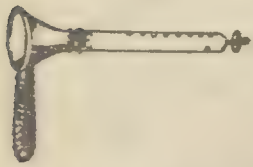
ہیں ککھان کائیاں دی "جھٹ پٹاؤ"
بیڑی: — تلا بٹھ توکل والا ہو

مرد آتے تیرے ہو (با) - / نے وی ڈونگھی
تلا بھانا ہن وی شہاں ملتے

(شح) - / ککھ لیا یکے تلھڑا بٹھ لیندا
تے دریا دے ترن دا فکر کردا

(مق) - (نا) سوبی کا باپ □ تلا
گھیار

تلا لھی: تلوں کے ٹانڈے □ پھوک،
بٹھے (تلاں دے)

توتنی : نفیری ،
شہنائی ←
:- باہو توتنی
وجائی (لک)

توتہا (توتہنا ، توتنا): ذ. طومار ، اہام ،
الزام تراشی ■ جھوٹا دوس ، بنت ،
آج :- کہے غیب دے توتنے بولنی
ایس ؟ (وا)

توتک ، تروٹک : ٹ. نقصان ، نشہ اترنے
کی بے چینی ■ توٹ :- روزِ حشر تک
نہیں مچد توتک مست خراباں (محد)

توڑا (ٹوڑا) : دو سالہ اونٹ ■ بوتہا

تورا : چال، کنٹرول بس، استعمال ، ■ ورتون
تورن : مت. روانہ کرنا ، الوداع کرنا/ کہنا
وِدیا کرن ، گھٹن

توریا : اک فصل :- تورے نو تیلہ پے
کیا دوویں رو لیتے پٹی دے مُدّہ
بہ کے (لک)

توڑ : ذ. جواب، ازالہ ، مٹد باب ، خاتمہ،
ترباق ■ آتر ، آپا ، بدل ، ضد

توڑ : ذ. کھلی جگہ، احاطہ-(۲) ← [تاڑا]
توڑا : کمی ، قلت ،

گرائی ■ سہنگ، تھوڑ

(۲) توڑا ■ بورا

(۳) beam) کیلی

شہتیر :- توڑا

توت دا جے بھویں

نہ (اکھ) - (۲) ایک

زیور ■ اک گھنا

توڑن (تیرن): مص. خوب بھرنا ، بھر کرنا

■ ٹھوس ، نپ نہ کے بھرن

(۲) پٹا (زین دا) :- توڑے تنگ پیرائے
ہوون گجٹھے نہ رہندے تازی ہو (با)

ٹنگڑ : ذ. وسیوں کا جال ■ ← [ترنگہ]

ٹنگڑن : مص. چارپائی بُتنا ■ منجی آنن

ٹنگڑی : تص. جالی (بھوسی باندھنے کی)
■ نکا ترنگڑ

ٹنگلی : سہ شاخہ / چار شاخہ ■ ترنگلی

ٹنن : مص. تاننا، تن لین (۲) تن جانا ■ آکڑ کھلون
ٹنن : مص. ٹھونسنا ، گھسیڑنا ■ دھکن،
واڑن ، دھسن ، ٹھوسن

تواڑ : ٹڈ. زمینی تاڑ ، گرمی ■ تونس ،
قا ، بھڑاس

تواشیر / تواکھیر : ٹ. طباشیر ■ اک
ٹھنڈی دوا

توائی : ٹ. (تباہی) جلدی ، شتابی ■ کاہلی
توت : ذ. شہتوت (بھل) ■ جلیبا/ بدانا -
(۲) اک درخت :- توڑا توت دا ، جے
بھویں نہ (اکھ) (نک. توتوڑا).

توتا : حد. طوطا، [ٹ. توتی] :- آلے وچ موتی
وچ بولے توتی (بجھ) - (۲) گھاس
کا کیڑا ■ اک ٹڈا

توتوڑو : آ. بگل ، شہنائی ■ دھو توتو

توتک : ٹ. طوطی ■ توتی (پرندہ) :- آلا
بھریا کورڈیاں وچ توتک غچے (بجھ)
[نک. توتکڑی] :- رتتر موران ہائی
لڑائی توتکڑی جھڈاون آئی (لک)

توتکڑے : جذ. لڑکیوں کا ایک گیت
"نھال" ورگے گیت ؟

ٹوٹ ، تروٹ : ٹ. نقصان ، خاتمہ ■ گھٹاٹا

کون : ضم. تو تیں [ج. مہاں ، مہاں]
نُون (تروُن) : مص. حمل گرنا / ساقط
ہونا (جانور کا) ■ جا مُنتن - (ث.)
طاعون ، ہلیک

توہ : ث. بُھوسی ■ بیوہ (جواں دا)
توئے/توپے : کئے نو بُلان دی واج ■
کُور کُور [توپے توپے] ہر رُور رُور
توی : ڈ. بڑا [وڈا] توا - (۲) چھوٹا توا
تویٹ : ڈ. تعویذ - (۲) ایک طلائی زیورہ کل/
متھے دا گہنا :- ڈوری وٹکے گلے وچ
ہاواں ، سجن! تویت بن جا (ل گ)

تویٹری : نک. [ج. تویٹریاں]
کل/متھے دا گہنا - (۲) چھوٹا تعویذ

تہ : ث. پیاس ■ (ترہ) ، کجہ پین دی چاہ
تہا : ص. تپسا ، ویسا ■ اُجھا
تہاٹھوں : تم سے ■ تہاٹھے کولوں
تہاڈا : ص. تمہارا ■ تہاڈا
تہاکڑا : حم. پیاس کی شدت ■ ترہاکڑا ،
تربونکلا

تہان : مص. [مف. تہایا، تہائی] پیاسا ہونا :-
کوہ نہ متری بابا تہائی - / دریا دا
پسایا نہ بُھکھا نہ تہایا (اکھ)
تہاٹھو : تمہیں ■ تہاٹھو
تہر : ث. تیسری بار ■ تہجی وار دا کم ،
تہری وار = (تہرم)
تے : ج. اور آئے ، ہور - (۲) اوپر ،
ہر آئے :- ... نہ دتا رب دے
راہ تے (اکھ)

تہتھ : قہجہ تک/سے ■ تہتھوں - (۲) تہی
تدے :- پانی ایس گراں دا پیوٹا
سی تہتھے رب تے مقبلا کھلیا میں (مف.)
تہج : ث. ثلث، تہائی، تہ = {ص. تیجا = تیسرا}

توڑے : ح. اگرچہ ، خواہ ، چاہے ■
بھاری :- توڑے تنک پھرائے ہوون
گجھتے نہ رہندے تازی ہو (با) -
(۲) اک گہنا

توڑی : ح. تا ، تک ■ (توڑیں) ، تیک
توڑی : تالی ■ تازی - (۲) ہڈیا ■ تاوڑی
توڑی : بھوسا - بُھس ■ بیوہ ، پھنڈے/
گاہے ہوئے اناج (کنک) دا پھوک :-
کوٹھے آئے توڑی ، مس تیری
چوہڑی (ل گ)

توسا : توشہ ■ سفر خرچ :- اپنا توسا
آپ بیروسا (اکھ) - (۲) ← [بھتی]
توٹکی : ڈ. بندوچی ، گن مین ■ مُتک
والا ، بندوق

توکر (تروکر) : نص. بُرائی ددھیل ■
۸ ، ۸ مہینیاں دا سُوا :- داتی لے
جو ، توکر لے جو (اکھ)
تول : ث. توشک ، گدیلا ■ گدا

تولا : فا. تولنے والا ■ جوکھا ، دھڑوائی

تولا : وڈ. بڑی ہڈیا ■ بانڈا ، تاوڑا
تومبا : کھوکھلا کڈو ، (۲) ایک ساز ■
اُکتارا :- تار بنا ، تومبا وجدا ای
نہ (ل گ) - (۳) روٹی کا ٹکڑا ■ پھجا -
(۴) لوک گیتوں کی بازاری قسم

تومبڑ ، تومڑ : ڈ. تھوٹھا [کھوکھا]
کڈو ، [نک. تومڑی]

توں : ج. سے ■ تہیں

تون : ث. گندھے ہوئے آٹے کی (کثیر)
مقدار ■ اک ڈنک لٹی گدھا ہویا آٹا =
[تلاؤن] :- نہ بیٹھی تون ہکا کے نہ دتا
رب دے راہ تے - / مکتھ تون ہکاے
کی ، مہتان نو کھوائے کی (ل گ)

(تہ)

تہاٹ: آ. تہاٹی ۛ چوڑا ڈنڈا، مٹی تہن
یا کپڑے دھون / کٹن والا ڈنڈا

تہاڑا: تہکی - داد ۛ تہیوکا، شاوا،
[مص. تہاڑن]

تہاٹن: مص. مقرر کرنا - تہیہ کرنا ۛ
متین، نیت کرن :- رائجیے جٹ
ہوران ۛ تہاپ چھڈی کتنے جا کے
کن پڑاؤندے نیں (وا)

تہاٹنا: ٹ. تہکی، داد ۛ تہاڑا، شاباش
:- پنجاب پیراں دی تہاٹنا ... (وا)

تہاٹی: تہکی ۛ تہاڑی، تہیوکا - (۲)
← [باتھی]

تہال: ذ. بڑی [وڈی] تہالی - (۲) لڑکیوں کا
مشہور لوک گیت / ایک کھیل ۛ
کھدو گڈیان: [آل مال تہال]

تہالی: [ج. تہالیاں]

مشہور ساز ۛ چھینے ←

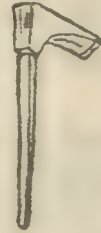
تہان: ٹڈ. (ہ. استہان). جگہ، مقام
ۛ تہاہر، ٹکانا = تہاؤں

تہان: ذ. گھوڑ سال ۛ توہلا :- گھوڑے
تہاتیں مرد مکاتیں (اکھ)

تہانیں: ح. براہ، براستہ ۛ وچٹوں،
راہیں

تہتا، تہیتی: تہ در تہ لگایا ہوا ڈھیر
ۛ تہتدا، گتھی (نوٹان دی)، تہتی:
اتھ پڈ تہیتا آندراں دا (بیجھ)

تیڑ: ٹ. دراڑ ۛ تریڑ - (ذ. ستر ۛ ہیٹلا
دھڑ :- آتون تیڑوں ننگے، جہان
کولوں چنگے (اکھ) - / تیڑ نو لنگوئی
دوؤں ... (ل گ)

تیسّا: آ. تیشہ ۛ ترکھان دا
مشہور ہتھیار (سند) ←
[نک. تیسی (راج دی)]

تیک: ح. تک ۛ تائیں،
تیکر :- شریک لاوے
لیک، مجھے جتھے تیک (اکھ)

تیلّا: ایک فصل دشمن کیڑا ۛ مجھہ دی
قسم :- بہادوں مینہ نہ پیا، تیلّا لگ
کھا دیں گیا (اکھ)

تیلی: [ض. ← ڈغا] - (۲) ناک / کان کا زیور ۛ
[کوکے دی -] :- تیلی دی تہان
لونگ پنڈاواں ... - / پچیاں تہان دا
لونگ منس دیاں، تیلی وی منساں
ریسو ریس (ل گ)

تیں: ض. تہو ۛ تون، - نو = مجھے}

تہنڈا، تہڈا: ص. تیرا ۛ تیں دا

تہنو: تہجھے ۛ تہدہ نو، تیکوں

تہور: ذ. دوہتا، قمیص اور شلوار / کھکرا،
دلہن کو تہیال کی طرف سے
تحفہ ۛ نانکیاں وٹوں ویاہ دا جوڑا،
تہوکپڑے :- ”تہور“ دیو سودا یکی
نہ پوے خیال (نجا)

تہوڑی: چین جیبن، تہور ۛ متھے دے
وٹ

تہویں: ٹ. عورت، بیوی ۛ زنانی،
تہریمت

تہیلا: تنکا ۛ تیکھا، تیلی، ککھ، تھکھنا

تہاکا : [ج. تہاکے]، تہیڑا □ ہانی روج
ہتہ مارن دی واج ، [— مار]

تہبتن : مص. تھوپنا - تھاپنا □ پتھن
تھوکا ، تھوکتی : حص. تھپکی □ تھاپڑا
[مص. تھپوکن]

تھتھا : ص. توتلا ، ٹکت والا □ ہکڑا
تھتھلا ، ہکلا ، اڑاڑ کے بولن والا

تھتا : ہلندا ، ہنڈل □ تھتا

تھرتھلٹ : (مص. تھرتھلٹن) : کبکی ،
زلزلہ ، ہلکے ، کھلبلی □ ترتیتی ،
بھپال

تھرمار : ذ. ایک گھاس □ گھاہ دی قسم
'تھڑ : ٹ. کمی ، قلت ، غربت □ تھوڑ
[ص. 'تھڑیل]

تھڑا (تھڑھا) : جوترا ، پلیٹ فارم :— تھڑے
آتے تھڑا... (بجھ) - مائیں تھڑے تے
بیٹھن نہ دے آکھے 'ہورا تول (اکھ)
تھڑکن : مص. دھڑکنا :— دلڑی بھڑکے ،
چھاتی تھڑکے (غف)

تھڑکن : مص. لغزش کھانا ، بیٹھنا ،
بھکنا ، ڈگمگانا □ تھڑن ، ڈولن

'تھڑن ('تھڑجان) : مص. کم ہو جانا ،
محتاج ہونا □ گھٹن ، غریب ہوجان

تھڑن : مص. گھمرا ہونا ، بھٹکنا □
کراہے پین ، نیت وگرن

'تھڑوں : حص. کمی ، ضرورت □ تھوڑ ،
محتاجی ، 'تھڑ ، وگوچا

'تھٹک : ٹ. 'تھوک ، 'تف □ 'تھوہ ، 'تھکائی
تھکیلا : ص. جلد تھکنے والا □ ماڑا ، پھوسڑ
'مکھیارا

تھکیوان : حص. تھکن ، ٹکن □ تھٹک ، 'ٹٹ
تھگزن : مص. تھکی لگانا □ ٹاکی لان
:— ہاشم کون فلک 'نور تھگڑے تے
جا چڑھے دھر پوڑی (ہا)

تھگڑے : حص. کپڑے ، لباس □ پھناوا
لیڑے

تھل : ذ. ریگزار □ ریتلا دیس : [سی دے
تھل ، ص. تھلوچی]

تھلا : تہ ، نچلا حصہ □ ہاتھ (ٹ. پیندا
:— ہانی بھاٹ ہویا دو طرفے خشک
تھلا دسیا (غ ر)

تھاتے : حص. تلے □ پٹھ ، [ص. تھلوان]
تھم : ذ. کھمبا ، متون ، رکن □ آسرا ،
'تل ، تھتا ، [نک. تھمتی]

تھم ، تھم : ذ. سفید / داغ (جلد کا
روگ) □ چٹاک ('پھلہری دا)

تھنج : ذ. تھنوں کا درد □ تھن پیڑ - (۲)
ہستان □ تھن

تھندا : ذ. چکنا ، مرغن ، روغنی □
چریلا - (۲) چکنائی □ چری

تھنکرپڑی : نص. سخت و خشک تھنوں
والی □ کرڑے تھناں والی (لوہری)

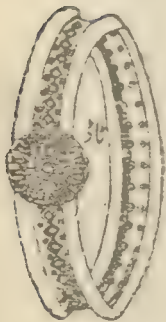
تھوٹ : گڑھے گارے کی قابل استعمال
مقدار □ متھتی / گھیا ، مٹی دا پیڑا

تھوٹی : تاوا □ پتھر / مٹی دا توا :— تھوٹی
چڑھی تے دشمن وی نہ ونجے (اکھ)

تھوڑ : ٹ. کمی ، کوتاہی □ 'تھڑوں ،
گھانا ، [ص. تھولا / تھوڑا]

(ٹ)

ٹاٹری : ٹ. خاندان □ ٹبر (قبیلہ)
 ٹاپ : ٹ. پتلی روٹی :- ٹاپ کنک دی
 ٲے جیو ڈولیا ای (وا)
 ٹاپا : چھلانگ ، آچھل کود □ ٹپ ،
 ٹپوسی ، چپال ، [- ٹپ]

ٹاپن : مص. ہلکا کھودنا □
 ٹپ / ٹپا لان
 ٹاڈ : ٹ. زیور (کھنی کے لیے)
 [ج. ٹاڈاں] ←

ٹاکڑا : موازنہ ، مقابلہ ، برابری ، سامنا
 □ بھیڑ ، میل - لڑائی
 ٹاکی : ٹکڑا - تھگی ، پرزہ □ ٹلی ،
 لیر ، ٹکڑی
 ٹالا : حمڈ. التوا ، درگزر ، معافی :-... اللہ
 کرمی ٹالا ہو (با)

ٹانڈا : ڈنٹیل (باجرے جوار کا) □ ٹنڈل
 ٹاوان : ص. [ٹ. ٹاویں]. کمیاب ، فاصلے پر ،
 کوئی کوئی □ وولا ، چھدرا :-
 کنک کما دی سنگنی ، ٹاویں
 ٹاویں کنگنی (اکھ)

ٹاھر : ٹ. چیخ ، ہکار □ کڑوک ، ہاک ،
 لکر

ٹاہلی ، ٹاہلی : ٹ. شیشم □ مشہور رکھ :-
 وے ٹاہلیاں پٹان والیاں (لک)
 ٹاہر ، ٹیر : ٹ. مادہ ، ٹٹو : [لنگی ٹاہر]

تھوک : ذ. ذخیرہ ، کثیر چیز □ ڈھیر ، مال
 کٹھا سودا۔ (۲) ہالکل آکا :- وارث
 رتن فقیر تلوار گھوڑا ، چارے تھوک
 اہ کسے دے بار ناپیں (وا)

تھوم : ذ. (ع. ٹوم) ، لہسن □ مشہور ہوئی
 تھوں : ح. سے ، از □ توں ، تھیں
 تھوہ : ذ. جگہ ، مقام □ ٹھور ، ٹکانا۔ (۲)
 سراغ ، نشان □ کھوج ، نشانی۔ (۳) یاد
 چیتا

تھوہ : ٹ. تھوکنے کی آواز □ تھکت
 تھوہر : زقوم □ اک نکرا آکا (بوٹا)
 تھہ : ذ. کھنڈر □ آچا ڈھیر ، رُٹا ،

تھہی ، تھئی : تہ در تہ ڈھیری □
 تھیدی ، تھبا

تھیکن : مص. (تلوار) میان میں ڈالنا (؟) :-
 دھڑوہ شمشیر کھلا سر آئے ، ترس
 ہوئے تان تھیکے ہو (با)

تھیلّا : مچھلی کی قسم □ اک مچھتی
 تھیں : ح. سے ، از □ توں ، تھوں ،
 کولوں

تھین ، تھون : مص. ہونا :- متران نال
 کریندے ٹھکیاں ، تھیندے جنم
 کسان (اکھ)

تھیان ، تھینون : ملنا □ بٹھن :- مٹھے
 پیر پیر نہ تھیتوئے سارا سال ڈیکدی
 رہیں (لک)

تھیوا : نگیہ □ نغ :- تھال تھال مندری
 مندری آگے تھیوا (لک)۔ (۲) ٹھپا

ٹٹا : ٹوٹا ، شکستہ ■ بھٹجا [ٹ. ٹی]
 ٹٹری : کتجا پن ■ کتج ، کتجا سیر
 ٹٹکاری : ٹٹخاری ■ ڈنگر ٹورن لئی واج ،
 کٹکاری ، ٹٹکاری ، [مص. ٹٹکلن]

ٹٹوکی : ٹٹوہلی : ایک قسم
 کی چڑیا ■ مشہور چڑی
 ٹٹہنا : جٹنو ■ کوڈی ٹٹہنا

:- انہا ویکھدا نہیں ٹٹہناں ٹو (وا)
 ٹٹئی : خس کی کھڑکی ، پردہ ■ آہلا ، لکا ،
 ٹک (ڈ. :- ٹٹئی آہلی شکار (مح)
 ٹٹیان : مص. چیتنا ، چلانا ، فریاد کرنا
 ڈڈیان

ٹٹسہری : ایک آبی پرندہ ■ پنیلا پنچھی ■
 ٹٹوکی (؟)
 ٹٹچر : ٹ. پھلی کا بچہ ■ نکی تے موہنی
 پٹھی

ٹٹچکر : ٹ. طنز و مزاح ، طعنہ زنی ■
 ٹوک ٹکور ، جھٹ ، ٹونا ، ٹٹکاری

ٹڈا : ڈ. زیور
 کا نام ■ اک
 کہنا - (۲)
 اک ساز

ٹڈا : جھینگر (ٹ. ٹڈی)
 (۲) - {لال ٹڈا :
 لال بیک}

ٹڈن : مص. کھولنا ، پھیلانا ■ کھولن ، اڈن
 ٹرہٹی : بکواس ، گپ ، فضول کلام ■
 یکتڑی ، بیٹڑی (گل) ، بک جھک :-
 اکے ماردی بھوٹ ٹرہلیاں فی (وا) -
 (۲) بکواسی

ٹٹا : (ف. تہ). ٹیلا ، بلند زمین ■ ٹلا ،
 آچی بھون :- آچی ٹیٹے ماسی
 وٹے (بجھ) - (۲) نکمی ریتلی زمین
 :- ٹٹا واہ کان آڈا خٹکا کھا (اکھ)

ٹٹر : ڈ. کٹنبہ ، بیوی بچے ■ ٹٹری :-
 ٹٹر بھٹھا مرے وٹڑا سیلاں
 کرے (اکھ)

ٹٹھن : مص. (ح. ٹٹھی) ، غوطہ
 لگانا ■ ٹٹھی مارن - (۲) کٹواں گہرا
 کرنا ■ گار کڈھن (کھوہ وچون)
 ٹٹھن : مص. کھسک جانا ، ٹل جانا
 ■ اکھ بچا کے تر جان

ٹپ : ڈ. چھلانگ ■ چھال :- نکا پانی
 ویکھ کے وڈا ٹپ نہ مار (اکھ)

ٹٹا : ماہیے کا ایک بول ■ گیت (۲) مصرع -
 (۳) لوک گیت کی قسم [کا] - (۴) آچھالا
 ■ ٹٹھا - (۵) کسی یا بیلچے کی ضرب
 ■ کہی بھر مٹی ، کہی دا ٹک/ٹپ -
 (۶) قطعہ زمین کا ■ زمین دا ٹوٹا :-
 ٹٹا زمین دا اک تے ناں زمیندار (اکھ)
 ٹٹری ، ٹٹڑی : جھونپڑی ، کٹیا ■ جھٹکی :-
 چوہڑیاں دی ٹٹری ، جٹک نالوں
 وکتھری (اکھ) ، { - واس = خانہ
 بدوش}

ٹٹن : (مص. پھلانگنا ، پھاندنا ،
 کڈونا ، آچھلنا ■ پار لنگھن ، پار
 کرنا ، آچھلن :- ہولے ہولے ٹپ فی
 کڑے جندبالا نیڑے آیا (لگ)،
 (ص. فا. ٹٹنا) :- گرو جھناں دے
 ٹٹنچے جیلے جان چھڑپ (اکھ)

ٹٹوسی : آچھل کود ■ ٹٹوسی ، ہلاکی ،
 چھال :- ڈڈ ٹٹوسی کٹکنی ڈانگو
 ڈانگ کپا (اکھ)

لُکُر : ذ. روئی (لُکڑا) :- مکرر کھادے ،
ڈنگ ولانے ... (اکھ)

لُکَرَن : مص. سامنا ہونا ، مقابلہ کرنا ،
انتقام لینا ، لُکرانا ■ لُکر لان ،
کُڈا ملن ، ٹاکرا کرن ، سِجھن

لُکَن : مص. فصد کھولنا ، ٹیکا لگانا ■
کجھ کُٹن ، ٹک / پچھ لان

لُکَن : مص. کترنا ، دانتوں سے کاٹ
لینا ■ کُٹن ، بھورن ، دندیں وڈھن
[مت. لُکَن] :- ... آنکلیاں لُکا می
(ل ک) ، [ص. لُکوان]

لُکَن : مص. چپن لینا ، برقرار ہونا ■
لُکھ لُکا لین ، سون

لُکور : ث. سینک کرنا (کرم رچیز کا) ■
بھارا - (۲) طنز و مزاح ■ ٹوک ،
لُچکر :- آپ کسے جہی نہ لُکور کرنوں
رہی نہ (اکھ) ، [مص. لُکورن]

لُکوری : آرام ، تسکین ■ لُکا ، لُکھ :-
سولا والے سدا لُکھالے دل تون
لین لُکوری ہو (با)

لُکسی : پورا چاند [چن] - (۲) لُکیا ■ کچی ،
چاکی (صاین دی) - (۳) گولی (دوا دی) -
(۴) روئی ■ متی :- چھوٹا دیور لاڈلا
فی لُکی کھوہ کے لے گیا (ل ک) / دال
لُکی کھانڈیاں کھانا ... ؟ (اکھ)

لُک : گنوں کے ٹکڑے (بوائی کے لیے)
ڈھیر ■ ڈھک (لُکیا ہویا) ، سترے

لُٹل : ذ. کجھ ، بڑی گھنٹی ■ وڈی ٹلی
لُٹل : ذ. گلی ڈنڈے کی ضرب ■ ڈنڈے
دی سٹ (گلی ڈنڈے دی کھیڈ وچ) -
(۲) غیر یقینی کامیابی ■ لُٹوا ، لُٹلا

لُرکان : مص. چرانا ■ چارن - (۲) لُرخانا ،
ٹال دینا ، [فا. لُرکاؤ = چور] :- دسن
دا بکلا چھیاں دا لُرکاؤ (اکھ)

لُرکن : مص. لُرلرانا - ہادنا ■ بکن -
ہڈن :- آپنو ماردے نیں جھڑی
لُرکندی اے (وا)

لُرن : لا. چلنا پھرنا ■ لُرن ، [مت. لُورن]
لُک : ذ. کاٹ ، نشتر وغیرہ کا زخم ■ پچھو -
(۲) شروع ■ رجبہ - (۳) فریب

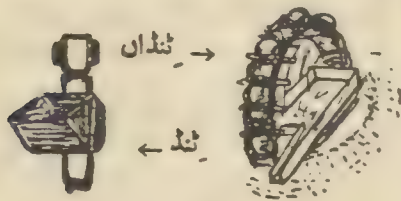
لُک : ذ. لُکڑا (روئی کا) :- موند چاں
لُک نہ دیواں کھا پچھ بٹھیریاں - (۲)
سوراخ (کپڑے کا) ■ چھیک (۳) کپڑا
[لمبا / ٹڈی] لُکے کا نشان - (ص) ذرا
سا ■ تھوڑا جہا

لُک : ث. لُکنکی تاڑ - (۲) قرار ■ آرام ،
لُکا - (۳) جڑا ہوا نگینہ ■ نغ ، تھوہوا
لُکا : لُکا ■ ادھیان ، لُکا :- لُکے دی ہانڈی
گئی ... (اکھ) - (۲) دولت ■ پیسے
:- لُکے وی لُکے جوان وی اڑیا (اکھ)

لُکا : آرام ، تسکین ، راحت ، تسلی ■
لُکھ ، چپن ، لُک :- جیچر جیویے ،
آجُر لُکا ہی لیتے (اکھ)

لُکا : گول نشان ■ لُکنا ، لُکی ہار
پکلا - (۲) ماتھے پر لُکنے والا زیور
■ متھے دا مشہور گھٹا :- بندی
لاونے دا شوق ، لُکا لاونے دا چا
(ل ک) - (۳) تلک ■ تل ، تلولا ،
تن (۴) تھفہ ■ بلا (تکما)

لُکر : ث. لُکراؤ ، تصادم ، سرے لکائی
ہوئی ضرب ■ لُکھا - لُکھا ، بھڑ

ٹنڈا : کپاس کی ڈوڈی ■ کپاہ دا پھل -
(۲) ٹینڈا ■ ٹنڈو ، مشہور ترکاری

ٹنڈل : ذ. کوبھی کا ڈنڈھل ■ مڈھ تے تناء ،
ڈنڈل (کوبھی ... دا)

ٹنگن : مصر. دانہ دانہ کر کے کھانا

ٹنگ : ذ. کنوئیں کا سوراخ / گڑھا ■ کھوہ
دا پاڑ ، چھیک سوما [مصر. ٹنگن]

ٹنگن : مصر. لٹکانا ■ پلان : - میں کھڑی
کٹلی ٹنگن .. (لگ)

ٹنگن : مصر. آڑنا ■ نیفے بیٹھ / پلٹے لکن
(۲) چڑھانا (آستین) ■ آچا کرن
[باہواں / پھنچا -]

ٹنگنا : ذ. کھوٹی - الگنی ■ کٹلی -
دوہاے بدھی ہوئی رسی (کپڑے
ٹنگن لئی) - (۲) چوکھنے والا جال
ٹنیا : ذ. توڑے دی قسم - (۲) مورکھ ، بے وقوف
ٹوبھا : جوڑ ■ کچا تلا : - آرلے ہاے
ڈھاب مینیدی ہرلے ہاے ٹوبھا
(لگ) - (فا) غوطہ خور ■ چوبھا

ٹوپا : اناج ماہنے کا ایک پیانہ ■ چار پڑوپیان
ٹوٹ : ٹ. نقصان ، شکست ، کمی ■ گھاٹا ،
تھوڑا : - ... نفع ڈھیر اے ٹوٹ نہ
آؤندی اے (مق)

ٹل : ذ. ایڑی چوٹی کا زور ، انتہائی
کوشش ■ پوری واہ ، ڈاڈا جتن

ٹلا : کپڑا ، لباس ■ پیرا : [ٹوم / ٹاکی -]
ٹلا : ٹیلا ■ تبا ، پھاڑی : - ٹلیوں
کبتے ، گان چویندا بھتے (اکھ)

ٹلتی : گھنٹی : - اوٹھ دے کل ٹلی (مح)
(۲) ٹاکی ، لیر : - نیلی ٹلی چول
بتھے ، دے گواچے راتی بٹھے
(بجھ)

ٹمب : ٹ. تحریک ، چھڑ ، چھونا ■
ٹبھ ، چوبھ ، چک

ٹمبن : مصر. چھونا (انگلیاں) ، آکسانا ،
ہلانا ، چھڑنا ، اشارہ کرنا ، تحریک
کرنا ■ چوبھ دین ، چھوہن ، ہلان ،
آٹھان - (۲) کنوئیں کی تہ سے مٹی
[کلر] نکالنا ■ ٹبھن

ٹمک : ذ. بڑا صندوق - (۲) ٹوکرا - (۲) بڑا
ڈھول ■ نگارا : - ادھی ادھی رات تے
کس گھر ٹمک وجیا ؟ (لگ)

ٹمکن (ٹمن) : مصر. ٹمٹانا ■ بلن بھجن (تارے دا)

ٹمکنا : ذ. نقطہ ■ بندی ، گول نشان
ٹنٹا : جھکڑا ، جھنجٹ ■ ویر ، بکھیرا
ٹنڈ : ذ. کٹا ہوا بازو ■ ٹنڈنی ، [ص. ٹنڈا
(تھ)]

ٹنڈ : ٹ. [ج. ٹنڈا] - قسم کوزہ ، قادوس
■ کھوہ دا لوٹا / گڈوا : - ٹنڈا
دے کل گائیاں لیان پتالوں نیر
(لگ) - / ٹنڈ جہا بھانڈا نہیں جے
رڑھے نہ (اکھ)

ٹوٹا : ٹکڑا ۱۱ ہوری ، ڈکرا۔ (۲) کمی
۱۱ گھانا [ض. لاہا]

ٹوٹڑ ، ٹوٹن : ذ. چندیا ۔ ۱۱ ٹوٹی ، سردا
پھلا حصہ

ٹوٹسی : ٹوٹی ۱۱ لوٹے / نلکے دا مُونہ
ٹوڈا : حید۔ ایک برس کا اونٹ ۱۱ بوتا :-
ٹوڈی کیتا تید کوہ ، ڈاچتی کیتا
وید کوہ (اکھ)

ٹور : ٹ. چال ڈھال ، رتار ۱۱ ٹرنی :-
کان گئے ہنساں دی ٹور! (اکھ)

ٹورا : کوچ ، روانگی ، گزر اوقات ۱۱
سفر ، لانگھا چالا

ٹورن : مت. چلانا ۱۱ پکن (گھوڑا/گڈی)۔ (۲)
رخصت کرنا ۱۱ ٹورن :- دیہاں مُندیان
نئی دولتاں بگائیاں ہن ہن ٹور باہلا!
(لک)

ٹوس : ٹ. بدبو ۱۱ آچھیاہن

ٹوک : ٹ. روک ۔ (۲) طعنہ ۱۱ ٹچکر

ٹوکا : گنڈاسا ۱۱ ہٹھے کترن

دا ہتھیار ←
(۲) کھٹ بڑھی (پرندہ)

۱۱ اک پنچھی۔ (۳) جھینگر ، ایک کیڑا
۱۱ گہا دا گھوڑا ، ٹڈا :- ٹڈی
مونی ٹوکا جمیا (اکھ)

ٹوکواں : ص. پیچیدہ ، مشکل ، چیدہ ۱۱
آوکھا ، ہاڑواں ، ٹوک بھریا

ٹولا : زمرہ ، گروہ ، دھڑا ۱۱ ٹولی ، ڈھانی
ٹوٹن : ص. ڈھونڈنا ۱۱ لہٹن [حم. ٹول]
ٹوم : ٹ. زیور ۱۱ گہنا ، [ج. ٹومان]

ٹونا : فریب ، طعنہ زنی ، ضرب ۱۱ سٹ ،
ٹوک ٹکور

ٹونا : جادو ، ٹونکا ۱۱ دم جھاڑا ، منتر :-
جوگی نال نہ رن دا ٹرے ٹونا
(وا)

ٹونکن : مص. بھونکنا ، پیچنا (پتلے کا)
۱۱ اجایا بھونکن

ٹوہ : ٹ. ٹول ، تلاش ، تجسس ۱۱ کیڑ، سُوہ
ٹوہر : ذ. ٹھاٹھ ، رعب داب ، شان ۱۱
ٹہکا ، وجکا

ٹوہن ، ٹوہن : مص. تلاش کرنا ، ٹولنا ،
جانچنا ، بھید لینا۔ چھڑنا ۱۱ رائے جانن ،
دبا کے جاچن ، ہرکھن :- تاوڑی
وچتون اکتو دانہ ٹوہدا اے
(اکھ)

ٹوہنی : چھڑ چھاڑ ، آزمائش ۱۱ ٹوہن دی
کار

ٹوٹی : چھوٹا گڑھا ۱۱ ٹکڑا ٹویا ، ڈونگھ :-
ٹنکی جھی ٹوٹی ، ٹپ نہ سکے کوٹی
(مُجھ)

ٹویا ، ٹوآ : ذ. گڑھا ، نشیب ۱۱ کھڈ ،
ڈونگھ ، گور :- لڑے بندوآ ، کھٹو
ٹوآ (اکھ) ۔ (۲) دغا ۱۱ دھوکھا
[۔ د]

ٹہکا : آب و تاب ، شان ، تمکنت ۱۱ ٹھاٹھ ،
ٹوہر ، ہمت

ٹہکن (ٹہک پین) : ص. چمکنا ۔ لہلہانا ،
کھلنا ، خندہ رو ہونا ، شگفتہ ہونا ۱۱
ہٹلان ہار ہسن ، ہن مُکھ ہون ،
کھڑن

ٹھوا : (Guess) فال ، قیاس ، قیاس ،
غیر یقینی اندازہ ، آئندہ کا قیاس
اٹا سٹا ، اونسیاں اٹکل ، [— مٹلا]
ٹھینی : ایک پرندہ :— ماں ٹھینی پیو
کلنگ ، بھیجے رنگ رنگ (اکھ)

(ٹھ)

ٹھاپ : ٹ. تھاپ ، چپٹ دھتپھا (سر آتے
ماریا ہویا پتہ)

ٹھاٹھ : ٹ. لہر ، دریا وغیرہ کی موج ،
[ج. ٹھاٹھاں] - (۲) شان ٹکا
ٹھاٹھا : پگڑی کا انداز ٹکا "موندہ منڈاسا"
ٹھارن : مٹ. یخ ٹھنڈا کرنا ٹ برف نال
جان ، [لا. ٹھرن]

ٹھاکن (ٹھاگ دین) : مص. سختی سے
روکنا ، منہ کرنا ٹھکن ، ہوڑن - (ذ.)
رھٹ کی چکلی کی روک ٹکا ، کتا
(کھو دے ہلدا)

ٹھانا : ذ. تھانہ / تھانا ، جگہ ٹ تھان :—
ٹیٹھا روج مسیت دے مار ٹھانا (مہ.)
ٹھاٹسن : مص. مارنا ، جوڑ دھنا (کسی
عضو کا) - ضرب کھانا ٹھاٹسیا جان
ٹھاہر : ٹ. قیام مقام ، جگہ ، وقتی
ٹھکانا ، بسیرا ٹ تھان ٹکانا ، ٹھہرن
دی کار / جگہ

ٹھٹا : ص. ناہموار ، بھٹا (جوتا / پیر) ،
کچ پا ٹیٹھوان (پب) ، یٹھویں اڈی
والا پولا

ٹھبکن : مص. پاؤں کا ناہموار پڑنا ،
لفز ش کھانا ٹھبی ملن ، پیر آچا
نیوا یا ٹھٹا رکھیا جان

ٹھل : ٹ. سیوا ، خدمت ، نوکری :—
ٹھل دے محل نیں (اکھ) - [فا. ٹھلیا]
ٹھلاری : مائیس ٹ کھوڑے دی ٹھل کرن
والا ، کما

ٹھلان : جٹ. ایک

زبور ٹ مٹھے
دا کھنا ←

ٹھن : ذ. بڑی ٹھنی ٹاٹن ، ڈٹن - (مص.)
زیب دینا ٹ سجن - (۲) مُسہرہ ٹ گوٹ
ٹپ : ٹ. چوڑے / سینٹ کاجوڑ - [ض. پلستر] -
(۲) بند کا آخری شعر

ٹٹ : ذ. کریر کا کچا پھل - (ص.) بہت کھٹا
ٹڈھ : ٹ. ٹیڑھا پن ، کچی ٹ کُٹ ، ونگ
[ص. ٹڈھا] - (۲) بھینکا پن - (۳) اکڑ
ٹٹیں

ٹیر ، ٹیری : ٹ. ٹٹو کی مادہ ٹ نکاری
کھوڑی

ٹیسٹی : چوٹی (پھاڑی کی) ، بلند ترین شاخ -
انتہائی بلندی ڈھرا چٹائی ، بودی (رکھ
دی) :— گنجی گٹار ٹیسی اہلنا (اکھ)
ٹیک : ٹ. نشانہ ، آماج مارا [— لا] -
(۲) شست ٹ نشانہ [— بنہ]

ٹیکٹن : مص. سہارا لینا - جھکانا ٹ نوان ،
[مٹھا / گوڑے —]

ٹیمن : مص. سالن کی سطح سے بھگونا (نوالا)
ٹ لا لا کے کھان (روٹی) ، توکرن
ٹیں : ٹ. ٹینس ، غرور ، خود پسندی
اکڑ ، انکھ ، ٹڈھ

ٹینا : ص. [ٹ. ٹینی] (Tiny) . بالشتیا
گٹھا - (۲) چالاک بچہ ٹ نکڑا ہال
(۳) ایک پرندہ ← [ٹینیا]

ول ہیا ترکے نو سدا ہووے نہ
 باجہ ٹھہو لیے جی (وا)

ٹھہی : آبادی (گنواروں کی) وستی
 ٹھہیار، ٹھہار : ذ. مسگر ■ ٹھہیرا،
 کسیرا :- ٹھہیاراں دے کبوتر شی
 کیتیاں نہیں آڈدے (اکھ)

ٹھڈ، ٹھڈا : ذ. پاؤں کے پنجے کی ضرب،
 ٹھوکر ■ ٹھڈا :- سو سو آون
 ٹھڈے ہو (با)

ٹھر : ث. خنکی - ٹھنک ■ ٹھنڈیانی
 ٹھرک : ذ. حظ شہوت، چسکا - عادت کی
 غلامی ■ موہ پیار [مڈ. ٹھری]

ٹھرن : لا. ٹھہرنا، سرد / یخ ہونا ■
 'من ہون (ہالے نال)، [مت. ٹھارن]

ٹھرورا : ص. سرد مزاج ■ ٹھنڈیرا، ٹھروور
 ٹھسکر : ث. گروہ ■ گنڈہ - (۲) بھارت، اڑانی
 ٹھسکن : مص. مسکنا ■ ڈسکن - پھس
 پھس کرن، [حم. ٹھسکورا]

ٹھسکن : جگہ چھوڑنا، پھسلنا ■
 ٹکن، ڈھلکن

ٹھک : (ث. آثار، بنیاد ■ نیہ - مٹیاد -
 (ذ. پختی ■ بکیانی - (۲) ٹھونک ■
 ٹھکن دی حالت - (م) عزت - (ہ)
 اتحاد، اقرار ■ سانجھ - ایک - گٹھ،
 بانہ - (۶) اسلوب ■ پک ڈھب - (۷)

جمع ■ کٹھ

ٹھکا : ذ. سرد ہوا کا مسلسل جھونکا ■
 اکسار جھٹان والی ٹھنڈی ہوا : [سیال
 دا ٹھکا] :- سینہ بھرے ٹھکتے دی
 ماری ... (اکھ)

ٹھکن : لا. ٹھونکا جانا، زد و کوب
 ہونا، پٹنا ■ گڈیا جان، [مت. ٹھوکن]

ٹھہی : آڑے پاؤں کی ضرب ■ کویری دی
 لت یا گتے آئے آڑے پیر نال ماری
 ہون سٹ

ٹھپا : لکڑی کی کندہ مہر ■ چھاپ
 ٹھہر : ذ. شلغم ■ گونگلو

ٹھہرن : مص. ہموار کرنا ■ بدھران -
 (۲) بڑب کرنا ■ کھا جانا - (۳) 'ہوا
 بھلا کرنا

ٹھہن : مص. بند کرنا (کتاب / کل)
 وغیرہ :- ٹھپ رکھ نقد اصول دے
 مسلے (غف) - (۲) مہر ٹھپا لگانا -
 (۳) چپ کرانا

ٹھہوی : تھوکی، دھپا، چپت - زور دار
 تھپکی ■ تھاپڑا، دھپپا، تھوکڑا
 ٹھٹھ : ذ. بیڑ، ٹولا ■ بندیڑ - (۲) شان
 ٹھانٹھ

ٹھٹھ : ذ. انگوٹھے کا سرا ■ ٹھٹھو
 (لو) - (۲) تضحیک آمیز انکاری
 کیفیت ■ انگوٹھے دی ناہ، [وکھا]
 ٹھٹھ : ص. شرمندہ ■ کٹچا، [ہو]

ٹھٹھا : ہنسی مزاح ■ بخول، ہاسا
 ٹھٹھولی

ٹھٹھا کے : متف. دل جمعی سے ■ سجا کے
 ٹھٹھروگ : ذ. ہنسی، مرض کا بہانہ ■
 بخول - بیاری دا پتچ

ٹھٹھیرن : مص. جھجکنا، ہچکنا ■
 جھکن، رکن، جھکن

ٹھٹھن : لا. سنا ■ پھن، [مت. ٹھٹھان]

ٹھٹھوٹی : طعنہ بازی، مزاح، ضرب
 (ٹھٹھیرے کی)، ٹھوکر ■ بولی
 ٹھٹھولی - ٹھٹھیار / ٹھار دی سٹ :-

ٹھوٹھی: پیالی کی قسم ■ دیسی برچ /
پیالی - (۲) نصف ناریل ■ ادھٹا
کھوپا (گری دا)

ٹھوڈی: ٹھوڑی، زرخندان ■ کھاڈی
ٹھور: ٹ. جگہ ■ تھان، ٹھاپر، ٹکانا
ٹھوسن: مص. ٹھونسنا، خوب بھرنا ■
ٹوڑن، تپکے بھرن، بھورن

ٹھوکر، ٹھوکر: ٹ. آبخار ■ جھال،
چندر (ہانی دی)

ٹھونکا: ہلکے نیند ■ ٹھونکا، جھوک :-
بھورا ڈاہ کے کیکڑاں بیٹھ رانگھا،
ٹھونکا لک ہریم دا لاؤندا ای (وا) -/
مینو جھٹ کو ٹھونکا لا کین دے
سُتے ٹونہ جکا (پلو)

ٹھونکا، ٹھونگھا: انگلی کے جوڑ کی
چوچ یا ضرب ■ چنچہ دی مار

ٹھونگن: مص. چوچ سے نوج نوج کھانا ■
ٹھونکا پنچھی دا چنچہ مارن - (۲)
ہلکا کھٹکھٹانا ■ آنکل دا ہونا مارن
ٹھوہاں، ٹھوآن: ڈ. بیچھو ■ مشہور
زہری کیڑا، جھڑا ہوجھ چنک
کے ٹردا لے

ٹھہکن (ٹھہکن): مص. کھنکنا، ٹکرانا
■ بیہڑن :- کول ہٹے بھاندے ٹھہک
ہی تھندے تپ (اکھ)

ٹھہٹا، ٹھہٹا: گول ٹھیکری (کھید
روچ) - (۲) گول روپیہ ■ ڈھا'لو' رپٹیا

ٹھٹ: ڈ. ٹھٹہ پن، پٹنگ ■ ٹھٹک
ڈھب :- گل نہ آوے ٹھٹ دی
کدوں واکن لہندی (اکھ)

ٹھکرون: مص. دھیمی ٹھوکریں لگانا ■
ہولے ہولے ٹھوکن

ٹھکا: ص. بُڈھو توتا (طوطا) جھڑا
بولن نہ سکھے - [غ. را]

ٹھلا: مص. موٹا تازہ ■ ٹھٹھا
ٹھلن (ٹھلن): مص. [ح. ٹھل]. روکنا
■ ڈکن

ٹھلن (ٹھلن): مص. چل پڑنا (دریا
میں)، پلنا ■ رڑھن، ترن (بیڑی دا) -
(۲) چھڑنا (درد)

ٹھلہ: ٹ. موج دریا، لہر، لہتہ (۲) رکاوٹ
ٹھم ٹھم: ٹ. خرام ناز ■ پیاری چال
ٹھمکار: ٹڈ. جھنکار - خرام ناز ■ غریلی
ٹور

ٹھٹنا (ٹھٹنا): ڈ. معمولی سہارا،
وقتی سینڈ ■ تھم، تل، آسرا

ٹھٹاکا: جھنکار، اچانک ٹھنکنے کی آواز
■ ٹھنک، چھٹاکا (بھاندے ٹھنکن دا)

ٹھٹڈ: ٹ. ٹھنڈک، تسکین، خنکی، سردی
■ ٹھٹڈیالی، ٹھٹڈ، ٹھر

ٹھٹکان: مٹ. جھنکار پیدا کرنا ■ چھٹکان
(۲) ← ہر کھن، لا. ٹھنکن :- ہاوے
سبھ کوئی ٹھٹکالے کوئی کوئی (اکھ)

ٹھٹکن، ٹھٹکرون: مص. چوچ سے نوجنا -
دانہ دانہ کھانا ■ چنچہ یا ٹھونگے
مارن

ٹھوٹھا: جام سفال ■ مٹی دا
پالا :- بدلے ٹھوٹھے لوان
ہرات (ل ک)

جالتن : مص. جھیلنا ، سہنا ■ جھانکن - (۲)
 بسر کرنا ■ گزارن ، ریتان :- سیٹی
 راتیں لیکھے ہومن جونال صاحب
 دے جالیاں (شح) - (۲) جلانا ■
 ساڑن ، بانن

جامنؤ : ذ. جامن ■ مشہور رکھ ے
 ابداء پھل :- جیٹھ ہاڑ وچ امب
 ہتھیرے ، سون جامنؤ پپلاں (لک)
 جان : ح. جب ، جوبنی ■ جد :- چڑی
 چوہکدی نال جان مٹرے ہاندھی
 ... (وا)

جانبی : ذ. براتی ■ جنیتی - [ض. میلی]
 جاندؤ : ذ. مڈا ■ مرنا ، مڈن پینا
 (عو. کال)

جانؤ : ص. فا. واقف کار ■ جاندا ، پچھاؤ
 {مص. جانن = جاننا}

جالتی : ذ. عاشق ، دلی دوست ■ مسچا
 متجن / یلی

جاہ ، جا : ث. رسائی ، مجال ■ مہتج ، رھت
 جایا (ث. جانی) : . . بیٹا :- دھن کان دا
 جایا ، رجن سارا دیس وسایا
 (اکھ)

جبارا : جبارا ، جیرا ■ بڑبھ ، بڑباچی
 چپن : مص. جاپ کرنا ، {حذ. جاپ =
 ورد}

جہن : جوتا جانا ■ جتن (گڈی اگے)
 جہتھ : ذ. جڑے ہوئے بال ■ جٹاں
 جپٹھا : کتولی ، بازوؤں کی مضبوط گرفت ■
 تکرڑی جپٹھی ، کللاوا

ٹھنڈا ، ٹھنڈا : ٹھوکر ، سنگ راہ ،
 پیر کا ٹکرانا ■ ٹھوکر ← [ٹھنڈا]

ٹھیکن : مت. آٹو کرنا ■ ہتھ نال پھل
 بوئے جہان ، [لا. ٹھیکن ، فا. ٹھیکا]

ٹھیلن ، ٹھیلن : مت. آستکی سے چلانا
 (بیڑی) لڑھکانا - تیرانا - دھیرے سے
 دھکیلنا ■ تارن ، ریڑھن ، دھکن
 (ہانی وچ) :- اک ہریلی چڑھکے
 ٹھیلی (جیہ) ، [لا. ٹھیلن]

(ج)

جا : ذ. بیٹا ■ پتر ، اولاد :- اکوجا
 سوئی ستا (اکھ) - (۲) مجال ■ جاہ

جاہن : مص. محسوس / ظاہر ہونا - دکھائی
 دینا ■ پتا لکن ، دسن :- پت مکپت
 پنکھوڑیوں جاہے (اکھ) - / گدون
 جاہنا این - (وا)

جاہیسی : ذ. بنگلیر ■ تکرؤا جیہا مارن والا
 (کتوڑی داکھڈاری) ، جیہنے مار

جاتک (جا تکرؤا) : ذ. بیٹا ■ بال ، منڈا
 جاج : ث. اسلوب ، طریقہ ■ ڈھنگ ،
 ڈھب - ول ، [مص. جاجن]

جاگ : ث. ضامن ، دیہی جانے کے لیے ترشی
 ■ جمن :- تانکھاں یار دیاں لائیاں ے
 دودھ منو جاگ نہ لائی (لک)
 (۲) بیداری ، ہوش - [ض. نیندر] :-
 جاگ آئی تان لد گیا ماہی (لک)

جاگا : بیہ شادی پر رات بھر جاگنے اور
 کیت گلنے کی رسم ، رنجکا ■ جگراتا

جٹھیرا : ص. اولین ■ اولان دا ،
ہلوٹھا ، وڈا ، وڈیرا (پُتر)

ججیان : ذ. بندہ نواز (حرفِ خطاب) ■ لاک
مزدوری دین والے [خ. سیی] :- آپ نے
ڈُپٹی باہنی ، ججیان وی گالے (اکھ)

ججیان : ث. (ف. زچہ) ■ جنی

ججیر، ججیرک : ح. جبتک ■ جد تیک ،
ججیران

ججن : مص. (ص. ججوان) بھانا ■ بھین (۲)
ججھکنا ■ جھکن :- جج جج کے
ججیہا کھندی اے (بُٹلھا)

جد : ح. جب ■ جدوں جسلے ، جس دن
جد : ث. گل ، آہا واجداد و وڈویرے ،
جد پڑھی

جدن : ظ. جس دن ■ جت (جس) دھاڑے
جدوکتا ، جدوکتا : ص. جب کا ■ جد دا
جدا : ص. اپاہج ■ لنگا لوبلا :- جدے نے
کانے دی اک رگ وادھو ہوندی
اے (اکھ)

جدا / جیدا : ص. جتنا بڑا ■ جتا وڈا
جرم : ذ. جنم ■ جمن (جن) دی کلر :- مان
جرم دیندی اے کرم نہیں دیندی (اکھ)
جرمن : مص. جنم لینا ، پیدا ہونا ■
جمن :- تحت ہزارے توں جتیا
رانجھا، میں سیالان دے جرمی (لگ)
جرن : ص. جھیلنا ، سہنا ■ جھٹن، سہارن
جڑت : ث. موتی لگانے کا کلم ، مُرستع
کاری ■ پیرے موتی جڑن ، جڑائی :-
وچ وچ میکھاں لائیاں سنہری
پیریاں جڑت جڑائی ... (لگ)

جھٹی : معاقہ ، بنگیری ■ گل وکڑی ،
کلیہڑی {ص. نا = جاہی} :- گھٹ
گھٹ ہالے جھپیان دن رہ گئے
جھٹی دے تھوڑے (لگ)

جت : ث. بہت گھنے بال ■ بندے دے
سنگھنے وال [ص. جتل ، جتاؤلا ،
جتیلا]

جت : ضم. جس ، {جت ول = جدھر}
جت : ث. جیت ، فتح

جُت : ذ. جوتا ، پیزار ■ جوت ،
جھتر

جتن : مص. جیتنا ■ ہران ، ہار دین
جُتی : جوتی ■ کھلے ، ہولے ، جوڑے
جتھے : ح. ظ. جہاں ■ جس تھان

جٹ : ذ. [ث. جٹی] ، / جاٹ ، کسان ■
زمیندار ، اک ذات :- جٹ وکاڑے
مُرشد نال... (اکھ)

جُٹ : ذ. جُفت ، جوڑا ■ جوتا (ڈمکیاں ،
ٹھوٹھیاں یا یاراں دا) ، جوڑ

جُٹالی : انہوہ کثیر ■ بھاری بھیر :- [جُڑ]
جُٹان : جٹہ گندھے ہوئے بال ■ جڑاؤ
وال ، جُپھ

جُٹن : مص. مشغول ہونا ، گتھم گتھا
ہونا ■ جُٹن ، جُپن ، رُجٹھن

جٹوڑ : ص. آجڈ ، گنوار ، زور آور ■
مورکھ ، ڈنکر موزہ جھا

جُٹھارن ، جُٹھاتن : مص. جُٹھونا کرنا ،
پس خوردہ چھوڑنا ■ جوٹھ چھڈن

جُٹھتر : ذ. ← جٹھیا [جٹھ دا پُتر]

جُڑُن : مص. جُڑنا، چمٹنا، میسر ہونا،
ہاتھ آنا ■ چمڑن، میلن

جڑھ : ث. جڑ، بیخ، بنیاد ■ مڈھ،
مڈھ دیان رگل، اصل (رُکھ ہوئے
دی)

جس : ذ. تعریف، عزت، شہرت،
نیک نامی، گن۔ [مص. جسین]

جکڑو، جکڑ : ذ. ہل کو پنجالی سے
باندھنے کی رسی ■ نن

جکو دھکی / ٹکی : متف. طوعاً، کرہاً،
جیسے جیسے کرے ■ دھکو دھکی،
چھاکا، شک بہرم نال، مسان

جکھن : لا. وزن ہونا، تِلنا، [متہ.
جوکھن]

جگ : ذ. جگت، زمانہ، [ہندوئی = رواج]
جگت : ث. تدبیر، سلیقہ، بھت ■
کیرس، سیاق : جگت نال چلے
سب کچھ ہلے (اکھ)

جگراتا : رنجکا ■ رات دا پہرا، جاگا۔ (۲)
شب بیدار ■ آئندرا

جگتن : مص. روشن ہونا ■ بتن : [دیوا -]
جگنی : کلے کا ڈوری والا زیور ■ کل
دا اک پلاواں گھنا۔ (۲) مشہور لوک
نظم - (۳) دل کی آواز ■ اندر دی
واج - (۴) دل

جُل : ٹڈ. پرانا لعاف ■ جُلا، گندھولا
(ہاتھی / بلد لئی)، [نک. جلی] :-
پتھوں جُواں دی جُل جے سٹ
ولین کیکر کٹھے ہوئے ماکھ
سارا (۹)

جَلَن : مص. جانا ■ ولین

جلوٹھ، جلُون : ث. سوزش، تیز
خارش ■ جلیواں، ساڑ، سڑوون
سڑوون کرن دی حالت، [لک]

جلتھ : ث. مرطوب زمین، دلدلی علاقہ
■ جلتھن - (۲) مُستی، کاپلی ■
آس، گھول

جلتھا : ص. سخت مُست ■ ڈھلڑ، گھٹولا
جلھکن : مص. رینگنا ■ کیڑے دا رڑھن۔
(۲) سسکنا ■ روئی جان، یلھکن

جلتھن : ث. دلدل ■ کھویا، دھسان،
کھہن

جلھوڑا : جل مانس ■ جل مانہو :- آدم
خور، جناور، جلھوڑے، ناگ منسار
بلائی (ہا) - (ص) سخت مُست ■
جلتھڑ، جلتھا

جلی، جلتھی : آچھل کُود، اک درویشی
ناج [ج. جلیان] :- نہیں فقیری جلتھیاں
مارن مُستے لوک جگاون ہو (ہا)
جلیتی : گودڑی ■ ہرائی رضائی، رزائی :
سانو سجن سو ملے کل لک بایں،
ساڈے آتے جلیان آہنا آتے ناپیں
(اکھ)

جلیتیا : لمبا، توت
لتا توت

جلیتی سٹ : کُروٹیا
←

جَم (سن . یم) : ذ. عزرائیل، جم دوت
■ موت فرشتہ :- جہناں میرا شوہ
رجھایا رتھناں نہیں بھو جم دا

(شع) - (۲) پیدائش، جنم ■ جم بل -
(۳) جمنے :- جم نہ ڈلتا ہو یا ،
’سُنے آئی کہٹ (اکھ)

جم بل : ذ. پیدائش و پرورش ■ جمیا ہلپا
(۴) - (۲) جنم بھوم ■ جمن تھان
جمڈیاں ، جاندرو : ۴. پیدائشی ،
جبتلی :- جمڈیاں لے لئی شہزادی
(عم)

جمن : ۴. پیدا ہونا ، جنم لینا ■
جرمن :- جمے لال لے وندے کولے
(اکھ) - (۲) منجمد ہونا :- چوویں
مہیں جاویں دیں (اکھ) - (۳)
آگنا : تلی تے سرھوں نہیں جمی
(اکھ)

جمو : ذ. جامن ■ جامنو

جمور : ذ. زنبور ■ گول تے تکتھے مونہ
والی کل ہٹ سٹھی
جن : ذ. (ع. ظن). بدگمانی ■ بھرم ،
شک :- رجن نکل جاندا اے ہر
جن نہیں (اکھ) - {۴. جنتی =
وہی}

جنا : ۴. کڑیل جوان ، بہادر ، شخص ،
فرد واحد ■ گہرو ، اک جی ،
[ث. جی]

جنا کھنا (جیں تیں) : ۴. خاص و
عام ، هرکس و ناکس ■ یا شا ،
ہاری ساری ، ہر کوئی

رجنا : ۴. جس قدر ، رجنا [ث. رجنتی]
جنج : ث. تقریب شادی ، برات ■ جنیت :-
ڈینہ دی ’دھپ ، رات دی
’بھکھ ، جنج دا گھنا ہے (اکھ)

’بھتیا ’ڈوم جا یا جنجے (اکھ) -
(۲) براتی ■ جلیبی لوک :- جنج
جوڑ کے رائیھے تیار کیتی (وا)

جنڈ : ث. جان ، روح ، زندگی [نک].
جنڈی : بکرا رووے جنڈ
’نو ، کسائی رووے بجھ ’نو (اکھ)
جنڈر : ذ. چاول چھڑنے کی چکی ■ کھراٹ

جنڈرا : آ. کیاریاں
بنانے کا ہتھیار
:- پھڑ کے
جنڈرے ، کڈھ
دے کیارے ،

وج بیج دے چریاں - (لگ) - (۲)
تار باریک کرنے کی کل - (۳) قفل ،
تالا ■ جنڈا :- دے اللہ (ہو) ،
راتی جنڈے ’دھو (اکھ)

جنڈ : ذ. مشہور درخت :- آکٹ ڈھکے
کیریر جنڈ بیریاں ، [نک. جنڈی]
بوتا ہتھ جنڈیاں دی چھاویں [لگ]
’جنڈ ، ’جنڈلا : ذ. ’جھنڈ ، گروہ ، جماعت ■
’جنڈی ، ڈھانی ، ٹولا

’جنڈے ، ’جنڈیاں : ج. سر کے لمبے بال
■ لٹان ، جٹان ، ’جوندے :- آہدے
وڈھ نکڑے ، کھوہ ’جنڈیاں ’نو
... (وا)

جننگم : ذ. سادھو (اک فرقہ) :- نہ میں
جوگی نہ میں جننگم ، نہ میں رچلہ
کہایا ’ہو (با)

جننگھ : ث. ران ، ستر ■ ہٹ ، لت ،
تیر :- جنج پرانی احق نچن ،
جنگھوں نچکے ویلان گھن (اکھ)

جنگھی: ث. دستہ، ٹھہیا، ہتھی۔ ہلے دا
کی واہن، پھر جنگھی ڈمکا تاہن
(اکھ)

جوانی: ذ. داماد :- دھی موئی جوانی چور
جوہن، جوہتا: ذ. شباب، جوانی :-
کیجیے ایڈ ہنکار نہ جوہیے دا... (وا)
جوت: ث. جٹوا، جٹولا (ہنجالی دا)

جوتو: ذ. رسا، ہنجالی وج چم دی ہٹی۔
(۲) ہل چلائے والے بیل :- کجھ
ہالی ڈھٹلے، کجھ جوتو ڈھٹلے (اکھ)
جوترا، جوتا: ہل کا چلانا، ہل دا
کیڑا :- کدے جوترا مول نہ واپا
ای (وا) :- جھٹو پوچھوں پھر آٹھایا،
آہیے جوترا کدوں لایا؟ (اکھ)

جوتنا: ث. جوت، اکھیاں دی لو۔
چانن، نور
جوتا: جفت، نر و مادہ، جوڑا،
[م. کلتی]

جوتھ: ث. پس خوردہ، جھوٹا کھانا
چنلایا ہویا، چکھیا / چھڈیا ہویا
کھانا :- جھوٹھ مارے یا جوتھ
مارے (اکھ) - (م) کمینہ، چٹول
(اک کال) :- وڈی جوتھ بھیرا
کسے تھانوں دا ای (وا)

جوتھا: م. جھوٹا (کھانا)، جٹھاریا
ہویا کھانا یا بھانڈا :- احمق آوتان
تون وی جوتھا منگے (اکھ)
جوڑ: ذ. اتفاق، سلوک، ایک برابری:
ماوان پتران دا جوڑ (اکھ)

جوڑا، جاڑا: م. توام، جڑواں بچہ
آجیڈا سکا بھرا، اک وار دے جم
جوڑا: گول ہشتے والا

”کھجور کے پتوں“ کی
جھاڑو، نک۔ [جوڑی]۔

(۲) سر کے پیچھے لیٹے

ہونے گرہ دار ہال، چٹونڈا ↑

جتن: م. جنم دینا، جنم، جان :-
جہناں جنیاں، رتھان بنیاں (اکھ)

جتنی: نا. ث. زچہ، جچتاں، جتن
والی

جتنی: م. ذ. [ث. جتن]، بدگمان، وہمی
شکی، آشناک

جٹیا: ذ. جنم، جتن، جن دی حالت
جنت: ث. برات، جنج، {م. حنتی /
جنتیر = براتی}

جوار: ث. مکئی کی اک۔
قسم :- وچھا کھا
کیا جوار (ل ک)
جواری، جواریا: ذ.
جوئے باز، تار باز
جوان، جوانی: م.

نئی روح پھونکنا، جیٹوندا کرن :-
مویان ٹو چا جوائیں... (عم)

جوانترا: داماد، جوانی :- سوہرے گھر
جوانترا، کتنے دی بنیست (اکھ)

جوانہ، جواہان: ذ. جواں، اک بوٹا
:- درتے نہیں جوانہ نان باغ شاہ - /
آٹھ کنگل چھوڑے وت جواہان کھا
(اکھ)

جواہرا: ذ. ایک قسم کا ہودا، اک بوٹا
:- جوانی جواہرے دی چھان، نہ
بٹھے کٹتا نہ بٹھے کان (اکھ)

جوگہ گئی ، چوہراں دے جم ہئی
(اکھ) /- موڈے ہلڑا تے ہتہ ہرائی
اگے جوگہ ڈمکیاں دی (لگ)

جوگا : ص. (کے) لائق ، قابل ، ٹھیک
گٹن والا ، گوچرا ، وس دا : - گوری دا
ماس چوہنڈیاں جوگا (اکھ)

جوگیٹا ، جوگیڑا : نک. جوگی ، بیراکی : -
دقی عقل ہزار جوگیٹا وے ! (وا) /-
راجپھا جوگیڑا بن آیا (ہلٹھا)

جولا : جولا پنجاہی دا آتلا ڈنڈا

جوں : ذ. (Barley) ، جو : اک مشہور اناج
جوں : ث. جنم ، شکل ، زاد ، آوا گوان
چراسی ، شکل / حالت

جونڈا : ذ. 'جولا' چوٹا (والاں دا)
جوه : ث. سبزہ زار چراگہ ، مرغزار
چراند ، گھاہ والی پٹی ، رکتہ پیلا
(۲) دیس ، ٹکانا : [- چھٹا]

جوهن ، جُہن : مص. (ف. جوئیدن)
ڈھونڈنا ، ہرکھنا : چاچن ، کاکھن

جویں ، جویں : ح. جیسے ، جس طرح
جیکوں ، جیوں ، جتداں

جوتین : ث. اجوائن : اک گرم دوا
(بی) : - توتی گلان دی جوتین ، فی مروڑ
بھٹکا مار (لگ)

جہا : ص. جیسا : جہوجہا ، [ص. رہتا]

جہا کھا : ص. ہرکس و ناکس : جین
تیں ، جناکھنا ، سبھ کوئی : -
جہا کھا نیت نہ سکے (ہا)

جہدا : ص. جس کا : جس دا ، جیندا

جوڑن : م. جوڑنا ، تخلیق کرنا (قصہ)
کولوں بنان ، رچ دین : - قصہ عجب بہار
دا جوڑیا اے (وا)

جوڑن : مص. جکڑنا ، کس کر باندھنا
کڑ لین ، رسی بٹھن ، 'جوڑ پان

جوڑو : ص. ف. کنجوس ، ذخیرہ اندوز
شوم سنجھوڑا ، ات کیرسی

جوڑی : میان بیوی : دوئے جی : - رب
ملائی جوڑی /- مل گئی تے جوڑی
نہیں تے بھورے دی مروڑی (اکھ) -
(۲) جفت ، دو : جوڑ ، جوٹا ،
جوڑا : - اوتھے ہرناں دی جوڑی
(اکھ)

جوڑی : آ. گتھی (سن) /
سکڑے دی
کھجور کے پتوں
کی جھاڑو : کھجور دی نیکڑی
↑
بوہکر

جوگ : ث. جونک
پانی دا اک رت
'چوس' کیڑا : لوکان نو لوکان دی ،
ککڑی نو جوکان دی (اکھ)

جوگتھا : ف. تولا : جھوکا : - جوکھے
دی جُکھائی ... (اکھ)

جوگٹھن : م. وزن کرنا ، تولن [لا. جُکھن]

جوگ : ذ. بیراگ : جوگی پٹا ، جوگی گٹن - (ص.)
لائق : جوگا - (ث.) ہل چلانے کے
لیے جُتتے ہوئے پیل : جوڑی : [بلدان
دی جوگ] : - واہنڈیاں دی

جیو : ذ. دل ■ جی :- تے دومان دا
جیو ول گیا می جی (وا) - / نالے
مارنی این ، جیو ساڑنی این (وا)
جیور : ث. آنول ، مشیمہ ■ جیر ، اول
جیسورن : مص. جذب ہونا ■ رچن ، دھسن ،
مرن (ہانی دا)

جیون : ح. متھ. جوں ، جیسے ■ جویں
جیون : لا. [ص. فا. جیوندا ، متھ. جوالن /
جوان] زندہ رہنا ■ جین :- نام
فقیر تہاں دا باہو قبر جہناں دے
جیوے ہو (با)

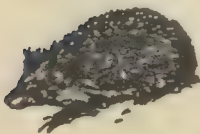
جیونی : ث. سواغ حیات ■ ہڈ ورق
(نص.) زندہ پائندہ ■ ، جیون والی
(جھ)

جھاؤ، جھبؤ : ذ. منہ باندھنے کا چھینکا ■
جھبؤ ، چھکا ، چھکلی

جھات ، جھاتی : ث. جھانک ، طائرانہ
نظر ■ آڈا دھیان ، تکت [مار] :-
اکتے شہو نے جھات نہ پائی ، اویں
کیا سنگار (۹)

جھائٹا : عورت کے (پریشان) بال ■ کھنڈیا
سر / وال ، [ص. جھائٹو] :- ہتر
وٹے ہون گے ، مائی دا جھائٹا
کھوین گے (لک) - / اک آتے اک
جھائٹے (اکھ)

جھاڑ : ذ. جنگل - (۲) فصل کا پھل ■ دانے :
جھاڑ کولے ہون تے گیدڑ ہی کھا
جان (اکھ) - (۳) ڈانٹ ڈھٹ ■ جھاڑ
جھسب ، جھڑک [مص. جھاڑن]

جھاڑ چوہا : خار ہشت
■ کنڈیلا - کنڈیرنا

جہدہر : ظ. جدھر ■ جہڑے ہاے
{جہدروں = جدھر سے}

جہڑا : ص. (اسم موصول) جونسا ■ جو
جہن (جن) : جس نے ■ جہنے

جی : ذ. دل، روح - (۲) اجی ■ جناب، ہوریں،
(۳) فرد ، جاندار :- کیڑی رتب
دا جی (لک) - (۴) ہاں ، ہاں جی -
(۵) جان

جی آیاں : ث. خوش آمدید ■ جم جم آؤ !
سو/ مت بسم اللہ آیاں نو

جیا جنت : ذ. اہل و عیال ، کنبہ ■
نُبر نور ، بال بچتے ، پروار

جیا جُون : ث. مخلوقات ، خلقت ، لوک
لوکاں :- جیا جون نگہ وچ آہدی
پر ہتر پر ڈالی (عم)

جیہہ ، جیہہا : ث. زبان ■ جیہہ ، کوئی
:- جج جج کے جیہہا کھندی اے
(بلہا) - ایس پریم دی جھوک دا سبہ
قصہ سُہنی جیہہا نال ستائے جی
(وا)

جیٹو : فا. ذ. فاتح ■ جتن والا

جیٹھ : ذ. ۱۵ مئی تا ۱۵ جون - (۲) خاوند
کا بڑا بھائی ، [ث. جٹھانی]

جیٹھا : ص. اولین ، سب سے بڑا ،
پلوٹھی کا ■ پھیرا ، پلٹھا ، پلوٹھا -
(۲) اصیل (گھوڑا)

جیدار : ص. بہادر ، دلیر ■ ہمتال ، وریام

جیڈ ، جیڈا : ص. جتنا بڑا ■ جنا وڈا :-
جدا جیڈا قد ہووے آجیڈی سٹوڑ
بیجے (اکھ)

جھتب: متف. فوراً جھب دے، جھٹ،
چھتی

جھٹن: مص. ہانی اچھالنا، کھنگالنا
کھچولن، کھٹھتا ہتھ مارن

جھٹو: ذ. جالی جھکا، ڈنکر دے موند
دی جھکلی/جھکی

جھولا: ریاض چشم جھٹا (اکھ دا)

جھٹ، جھٹھ: ذ. جھٹا جھٹنا، جھٹ
پرواز میں عدم توازن آڈیاں تھلے
ڈکن: [کھا]

جھٹا: کانوں کے آگے آ جانے والا پردہ
جھٹن: مص. دبوچنا، آچک کر پکڑنا
جھون، بوجن

جھٹ: ذ. ہل جھٹ دیر: جھٹ کو
ٹھونکا لا لین دے (پیلو)۔ (۲) جلدی
جھب، چھتی

جھٹ: ذ. حملہ جھٹا - (۲) چنگال/
جھٹا، جھٹ، جھٹ، جھٹنا، (۳)
چھٹا پنچہ: شینہ چترے رہن نہ
ماس باجھوں جھٹ نال راہ رزق شو
کھان میان (وا)

جھٹا: آبپاشی کا ایک طریق رسیاں
بتھ کے نہر، چھٹریا دریا دے کنڈھے
ٹوکریاں وغیرہ نال ہانی لان/کڈھن
[مص. جھٹن]: جھٹنے دا کی
جھٹن، کھڑے گریڈا گھٹن (اکھ)
جھٹن: مص. پنچہ مارنا جھٹ مارن۔
(۲) خوب کلم کرنا جھٹن لان
جھٹنی: ہر زور کوشش، کام کا زور
کم دا ہٹلا، زور، جھٹ

جھاڑا جھاڑا: منتر، ٹونا = (دم جھاڑا)
جھاگ: ٹ. جھلک، نظارہ جھٹ، درشن،
جھاتی، تاک، تاڑ: لوڑھے لٹیاں
نٹیاں دی جھاگ دیکھے/جھٹ تریمتان
دی جھاگ، ہو جوگی (وا)۔ (۲) توقع
آس۔ (۳) غٹھ، دھوکا جھاڑا
جھاگ: جھانک۔ (۲) شک، جھجک
جھج، آہرایکی

جھاگن: مص. جھانکنا، لچا کر دیکھنا
تاڑن، جھانکنا مارن
جھاگنی: منظر، نظارہ، سین جھاگ
جھاگڑو (جھگڑیل): جھگڑالو، کپتا،
لڑاکا: بدھا چور، چھٹنا جھاگڑو
(اکھ)

جھاگن: مص. جھٹنا، سہنا سہارن:
بھٹکے ننگ نو جھاگ کے پنڈھ کر
کے (وا)

جھال: ٹ. [مص. جھالن]، سختی -
(۲) تاب، ملمع، آس، پان، آب (گھنے
دی)۔ (۳) آبشار پانی دی ٹھوپکر
جھامب: آ. ٹ. کسی کی ایک قسم چوڑی
کھی (کھوہ کڈھن لئی)
جھامب: پھل جھاڑنے کی لکڑی / بانس

جھانجا: طوفان بادو باراں (سرما میں)
وامینہ دا زور (سیال وج)۔ (۲)
جھکڑا جھڑا

جھاگج: ٹ. پاؤں کا چھنکنگن جھکے،
چھکے، پھیاں: نند کور تھیا جاندی،
آہنے آہریں جھانجراں پائیاں (ل گ)
جھاواں: آ. جھاما، سنگ پاشو
کھنکرائی پکٹی ہوئی لٹ (میل لائن
لئی)۔ (۴) بے عقل، بدھو

جھس : ذ. چسکا ، لپکا ، علت □ کیجھ
سواد ، بھس : [- بے]

جھسسا : ظ. جھٹ پٹا □ گھس مسا
جھسن : مص. تلی سے ملنا ، □ مالش کرن
تیل رچان ، رگڑن (تلیاں) : - لے
چتل سائو ماہیا - بھاویں تلیاں
جھسائیں وے (لگ) - (۲) کلیجہ
نکلا □ کالجا کڈھن [حم. جھسا]

جھسی : جھجک □ شرم ، سنگ □ بھاج ،
کھسک ، بھت (کھا)

جھکن : مص. جھجکنا ، ہچکچانا □ جھکا
آؤن ، سنکن ، ٹھمبرن [مت. جھکان]
جھکولن : مص. کھنگلنا (ہاتھ سے) □
جھتلن ، گھچولن

جھکھڑ ذ. سرما کا طوفان ، جھکھ
مٹی گھٹے دا طوفان

جھگ : ث. جھاگ ، پھین □ نکڑیاں بلبلیاں

جھگا : دیسی کرتا ، [نک. جھگی] : - سارے
سامے آؤن گے ، جھکا چتی لیاؤن
گے (لگ) - / جھکا چکیاں ڈھڈنکا
(اکھ)

جھگا : جھونپڑا ، گھر ، [نک. جھگی] -
زال باجھوں جھکا کیہا - / رل کے
جھکا وسدا اے - / دو جھکے مہتان
دے ناں خیر پُر (اکھ)

جھکان : مص. جھاگ لانا ، دانت پسنا ،
دودھ دہی بلونا □ جھک لیان -
جھکلان ، جھتولن

جھکڑیل : ص. جھکڑاؤ □ لڑاکا ، کپتا

جھٹھان : مص. جھٹلانا □ جھٹھالن ،
جھوٹھا ہوان : - اک کڑی ٹو
جھٹھایا ، آوٹھ مکر لایا (لگ)

جھجھر ، جھجری : ث. سوچہ ، مٹکی نکا گھڑا
جھجھوڑن : مص. جھنجھوڑنا □ ہلون ، زور
نال ہلان : - اک پتا جھجھوڑاں گے
سارے ڈاہن ہلن گے (لگ)

جھڈو : ص. بے وقار (خاوند) □ جھو ،
پانکھا : - جھڈو اگر آگراوے (اکھ)
جھر جھرا : ص. باریک □ مہین ، بریک
[- لیڑا ، کپڑا]

جھرڑی : جھری □ ودھر ، ماس دا وٹ
جھرک : ص. لالچی ، کمیٹہ □ لالچی :
جھرک بھکھڑے دیس دا راہ
جوگی (وا)

جھوکن : مص. چاہنا ، آرزو کرنا ،
پچھانا □ تانکھن ، سکن ، جھرن ،
: - جھڑی خیر دیندی ہئی جھرکدی
اے (او)

جھرن (جھورن) : مص. پچھانا ، شم
کھانا [حمص. جھورا] - (۰) جھولنا □
ڈکھو ڈولے کھان : - جھردی ڈولی
آئی وراکا (لگ)

جھریٹ : ث. خراش □ جھسیٹ ، گھسر
جھریٹن : مص. تیز / بد خط لکھنا □
جھسین ، جھریٹاں واہن

جھڑ : ذ. ابر - گھٹا □ بتدل وائی ، بدلاں
دی چھاں : - دھپ چڑھی تان
جھڑ کر بدلا! (لگ)

جھڑک : ث. جھاڑ ، ڈانٹ ڈھٹ □ جھڑکی
جھاڑ جھپ ، دہکا

جھلکن : مص. آگ میں جھونکا ■
جھوکن ، ڈان

جھلن : مص. جھیلنا ، سہنا ■ سہارن -
(۲) پنکھا ہلانا ■ مکھیاں آڈان ،
جھل مارن :- میں تان موٹی پنگھارے
نال میں جو جھٹلو پکھیاں نال (ل گ)
(ذ) کنوئیں کا شہیر ■ کھوہ دی لٹو
دا پٹڑ والا ہاسا جھلن والی شہ -

جھلن : مص. جھولنا ■ جھلارن ، لکن (۲)
چلنا (ہوا کا) ■ جھل وگن [وا] :-
عشق انھری جان سر جھل (غ ر) /
جھل واکرم دی (عم)

جھلنی : آ. کھجور کی ٹہنی ، مکھیاں
اڑانے کی چھڑی ■ مکھیاں جھلنی
جھلیانی : ظ. باورچی خانہ ■ سیات ،
جھلانی ، چلے چونکے والی تھان
جھم ، جھمب : ث. ہوا کے زور سے آنے
والی بارش ، ہوجھاڑ ■ مینہ دی
پھنڈ ، واجھڑ

جھم ، جھمب : ذ. چادر وغیرہ کا
کندھوں سمیت سر پر اوڑھ کر پیچھے

لٹکالینا ■ سر سنے بکٹل

[مار] :- لیف دا

جھم مار کے چھلیاں

روچوں جا (اکھ) - (۲)

گھنگور گھٹا ■ کلی گھٹ

جھکا : حم. ٹکنکی، تاڑ ■ تک، تاڑی - (۲)

لمعہ ■ ہل ، ہلکرا - (۳) متواتر

جھپکنا ■ اکسار اکٹھاں جھپکن دی

حالت ، جھمکا

جھمین : مص. چھڑی سے جھاڑنا ، پیشنا ■

جھنی نال کٹن ، پھنڈن ← [جھمن]

جھٹل : ذ. مصنوعی ہوا ■ پکھنے دی وا
:- سستی ہی نو جھٹل مارے
(ل گ) - (۲) جوش ، جنون ، دیوانگی
■ سدا ، کمل - (۳) دریا کنارے گھٹا
جنگل ■ کاپاں دا جھٹک ، یلا :- جس
واسطے پھریں تون وچ جھلان
جٹھے باگہ بگھیلے تے شینہ پھڑے
(وا)

جھٹل : ث. جھول
کمل ، جٹلا
(گھوڑے یا بلد دا)

جھٹلا : ص. دیوانہ
■ کمل ، سدا

جھلار (جھرال) : ث. آبپاشی کا مخصوص
طریقہ ، نالے وغیرہ کے کنارے کا رپٹ
■ دریا / نالے دے کندھے لایا ہویا
ہلٹ :- کھوہ دا پورا جھلار دا
ادعا پڑ دا چوتھا (اکھ)

جھلارن : مص. سستی میں آنا ، جھومنا ■
لہراں لین :- نشے نال جھلاردا
مست جوگی - / سٹیاں نال جھلاردی
روچ سستی (وا)

جھلانگا : تڑکا ، صبح سویرا ■ ساجھرا ،
فجر ، سویل سار

جھلکا : پورا ایندھن ■ جھٹیا ، اک وار
دا بالن - (۲) دلی دکھ ■ پھٹک دی
جھنجھنی یا سک :- [ڈھل وچ جھلکا
پھرن (مح)] :- پیل نظر نہ آیا سینے
وچ پھردے جھلکے (ل گ)

جھلکار : ذ. نظارہ ■ جھاک ، جھلک

جہنم : ذ. جہومر ■ تنہے دا گھنا - (۲)
 لاج جو گھبرا باندھ کر ناچا جاتا ہے ■
 جہنم نہ تازی آجائی مونہ ۲ داڑھی
 (اکھ) گھنہ - (۲) جگھٹا :- جان
 ہوئی پھٹان ۲ آئی جہنم پے کیا
 رتیں دا (بیجہ)

جھمکا : کان کا ایک زبور کٹان
 دا مشہور گھنا ←
 :- تیرے جھمکے کین
 ملارے پینگھان جھوٹ دیے
 (ل ک)

جھمکن : مص. جھمکنا ■ جھنیاں ہلان - (۲)
 خیرہ ہونا ■ چنھا چھا ہو جان ،
 [حم. جھکا ، جھکا] :- فی جھمکتے
 دہندی نتہ (ل ک)

جھن (جھن) : مص. چھڑی سے پٹنا ،
 گرد نکالنا ، پھل گرانا ■ جھنی نال
 کٹن ، گھٹا جھاڑن ، پھل لاهن
جھنی : آ. کھاس وغیرہ جھاڑنے کی
 خمدار لکڑی ■ جھنی ، سوئی
جھنی : ہلک ■ پینی (اکھ دی)
جھنی : سرخ و سرمے دوپٹا ■ وہی
 دی رتی جتی

جھن : ث. معمولی مشابہت ■ کجھ ،
 مہاندرا ، شکل

جھنان : نا. چناب ■ پنجاب دا اک مشہور
 دریا

جھنجھناٹ : ذ. جھنجھناٹ ، سنسناٹ
 جھنجھنی ، جھنٹ ، جھنٹ

جھنڈ : ث. نوزائیدہ کے سر کے بال ■
 (۲) سردے جاندار وال : [- لاہ] -
 (۲) کھل کا سر جو تھوڑی سے بٹھایا
 جاتا ہے ■ کل / ربٹ دی ٹوپی جھڑی

کٹ کٹ کے بھائی جاندی اے
جھنڈ : ذ. گروہ (۲) جھنٹا (مکھیلا، دا) -
 (۲) گھرا گھنٹک ■ گھنڈ ،
 جھنٹل مانا : [- کڈھ]

جھنگ : ذ. جنگل ، ذخیرہ - (۲) یلا ،
 درختان دا گڑھ - [نکر. چھنگ] ،
 جھاڑیاں :- جھنگیلے چور وڑیا
 (بیجہ) ایک پنجاب کا مشہور شہر
 جہاں پیر کا مزار ہے -

جھنگ (جھنگا) : ذ. مفت ■ گامک دا انعام
 :- پک وھا جی لون یا کسٹوری
 جھنگ چوبی (فر)

جھنگا : جھنگا (بھی) ←
جھنگار : ذ. ربٹ کا شور

برٹ وگن دی واج [مص. جھنگارن]
جھنگڑ : ذ. کانپوں کا جنگل ■ جھاڑ، جھٹل
جھنگل : ذ. گھرا گھنٹک ■ جھنگل مانا ،
 وڈا گھنڈ : [- مار]

جھنگی : چھوٹا جنگل ، ذخیرہ ■ رکتہ ، یلا
جھولپن : مص. دبوچنا ، کیچ کرنا ■
 بونچن ، جھوپن ، جھنن :- آتوں
 ستان کی مکھائے ، کڑیاں جھوپ
 جھوپ کھانے (ل ک)

جھوٹا : نوجوان بھینسا (اڑھائی برس کا)
 ■ مہا :- جھوٹے نو گہ

(اکھ) - (ص.) موٹا آدمی ■ جھوٹڑ
جھوٹا : جھولا ، لطف (پینگھ یا نیند کا)
 ■ ہونٹا ، ملارا - (۲) جھوک ، سواد
جھوٹن : جھولنا ■ ہونٹے لین = پینگھن
 [مخ. جھالان]

جھوٹی : جھ. نو عمر بھینس ■ بھر جوان
 کٹی - (ص.) موٹی

جھوٹ : ذ. جھوٹ ■ کڑوڑ - [ض. سچ]

جہومری : ذ۔ ”جہتر“ ناچ کا ماہر
رقاص ■ ناچا۔ ”جہتر گہت“
جہون : مص۔ بیٹا، چلانا: [چکی -] گڑن
:- سے میں تھکی، چھل چرخہ
جہو چکتی (اکھ) - (۲) چکر لگانا
:- بلی وانگن کرے لشکارے سر
دے آتوں جہوندی ہو (با)
جہون (جہون جان) : مص۔ کلانا،
بڑا مردہ ہو جانا ■ کُرمٰن، سُکتن
لستا ہو جانا

جھوٹا : ذ۔ چھلکوں والے چاول ■ مونی،
ان چھلے چاول :- کنک ڈگے کمبخت
دی، جھوٹا ڈگے بختاور دا (اکھ)
جھوٹا : حذ۔ جھنجھوڑنا ■ جھجھوڑا، ہلونا
جھنکا (پھل جھاڑن لئی)
جھوٹکا : خرید پر انعام ■ جھنگ،
جھنکا :- مل بکری آٹھ جھونکا (اکھ)
جھوٹن : مص۔ خوب ہلانا، درخت جھنجھوڑنا
■ ہلونن (پھل رکتہ)
جھٹی : غصہ ■ کچیجی

جھیت : ث۔ درز، دو طرفہ دراڑ، جس
میں سے کچھ کچھ دکھائی دے سکے
دھاسی دج، تریڑ (ہوے دی)
جھیت : ث۔ مزاح، غول ■ ٹچکر، بولی
ٹھٹھولی، مشکری

جھیرا : لڑائی، جھگڑا مص۔ [جھیرن]
جھیک : ث۔ غٹاٹ پینا ■ ڈیک، اکتو
ساہے پین دی کار، [لا]

جھیکھ (جھیک) : م۔ بڑا پتلا (گٹا یا
آدمی) ■ لستا، کانے ورکا، دھاگر جھا
جھینا: م۔ کمزور ■ مارا، لستا - (۲) غرب

جہور، جہیر : ث۔ خارش، سوزش، غصہ
■ کھڑک، جہوی، جھنجھنی،
کھجہ، کیچیجی

جھورا : حذ۔ فکر، اندیشہ، غم ■ وچار،
جھیریوان
جھورن (جھرن) : مص۔ حسرت کھانا،
پھٹانا ■ پھٹان، رچت جھورے پان
:- تیر ویکھ جیوں جھوردا سور
چے جی (وا)

جھوک : ث۔ اونگھ، نشہ، مستی کی لہر
■ آنکھلاٹ، نیندو دا جھوٹا - (۲)
معمولی ہستی ■ جھکی، ہستی،
کلتیاں، نکڑا پنڈ (دریا لاگے) -
(۲) مویشی خانہ ■ کڑہ - (۲) جھکڑ،
میلان ■ رچتی، دھیان

جھوٹا : فا۔ ایندھن جھونکنے والا ■ اک
جھوکن (ڈاہن) والا (مزدور)
جھولا : بڑی جھولی ■ لکھوان تھیلا

جھولا : مذمہ جھونکا ■ مٹھا پٹلا - (۲)
لرزہ ■ انگ ماریا جان دا روگ
جھولا : دھندلی شکل، غیر شفاف جھلک،
فریب نظر ■ جھلکی، اکھ دا
بھلیکھا (جھاؤلا) - (۲) دھندلا ■
گھٹسا، گہر

جھولن : مص۔ لہرانا ■ جھلن (ہاتھی
دا)، جھلارن

جھوٹن، جھٹن : مص۔ مائع چیز میں
ہاتھ مارنا، کھٹکنا ■ کھٹھا پتہ مار
کے ہلان، مکھن کٹھا کرن لئی دودھ
جھٹن :- مکھن چھاہ توں سچرا
جھولدی اے (وا)

(ج)

چا : ذ. شوق ، چاڑ ، ریوہ ، چاہ ، شوق (لو)
 — سائو کھیلنے دا چا ، فی کھلاوے
 دا چا (لک) - (۲) کلمہ قاکید ، جیسے :
 [چا کھل ا یا چا لکھ ا] = چا

چاٹو : ص. چبانے کے قابل ، (ف. چوبیدنی)
 چٹن جوگے ، ہورے ہکے (ستے)
 — باجرا تان ساڈا ہو گیا چاٹو
 مونگی آوندی پھلدی (لک)

چاٹڑ : ذ. مٹی کی ریتیا - (۲) ہڑاوے
 [آوے] با غلہ دان [بھڑولے] کا ڈھکنا
 چاٹر : ص. چتر ، چالاک ، عیار ■ چلاک
 کل باتیا

چاٹ ، چالک : ث. لہکا ■ چسکا :-
 چاٹ برہوں دی رانجھے نو زور
 لک (مق) - (۲) طائفہ ■ چنڈ ، چٹو کا

چاٹی : دودھ دہی بلونے کے
 لیے / گھڑے جیسی بڑی
 ہنڈیا / دودھ / دیہی

روڑکن لئی ہانڈی ورکا تے جھتھر
 چیدا کچا بھانڈا :- پٹیاں چائیاں روج
 مدھانیاں نیں (وا)

چارن : مع. چرانا ■ کھاہ کھوانا ، وگت
 چھیرن - (۲) ہتھو ہٹانا ■ ٹرکان
 چارو : نا. چرواہا ■ آجڑی ، چھیرو

چاڑھا : طیفانی ■ کانگ ، ہڑ - (۲) دھاوا
 ■ مٹلا - (۳) چڑھائی ■ چڑھتل - (نا)
 کھجوریں توڑنے والا ■ رکتیں
 چڑھن والا (مزدور) :- یار اسادا
 کھتجیں دا چاڑھا (لک)

چاڑھن : مت. چڑھانا ، [لا. چڑھن]

چاک ، چراک : ذ. ربوڑ چرانے والا ،
 خدمتگار ■ چاکر ، چارو ، وائی - (۲)
 رانجھا :- نشروچ جہان دے گل
 ہوئی ، میر دوستی چاک دے فال
 ہوئی (وا)

چاکلی : مٹی سمیت نکالا

ہوا ہوا ، چاکی ■

کچی (بٹوے دی) ←

چاکی : بڑی ریتیا ■

ٹکی (صاین دی) ،

کچی :- ہتھ ہتی

دھواں چاکی تلے کیا کان (لک) -

(ذ. تیلی، کوھٹو والا :- چاکی داند

ونجایا ، ول ول گولے رکتا (اکھ)

چاٹلا : حذ. طریق ، چلن ، ہالسی ■ ڈھنگ

ڈھب ، ٹورا - واری = مہیٹی

چالو : ص. جاری ، رانج ■ روان ، چلدا

پرچلت - (۲) راہی ، مسافر ■ چلن

والا ، ہاندھی :- اتھا مہری لایا

قافلے دے ، لٹوایا مو ساتھ دے

چالوآن نو (وا)

چالی : چالیں = م. - (۲) عادت ، چال ■

ٹور :- جیوں بازار دی چالی ہو (با)

چالیا (چاہلیا) : ذ. چہلم ■ چلیسواں -

(ص. چالباز ■ چھلیا ، چلاک

چام چٹھ : ث. چمکادڑ ■ چم پڑکت

چاملن ، چامبلن : مع. چلنا ، بے ادب /

گستاخ ہونا ■ چٹنے (چہرے) چڑھن ،

چھترن ، {حمہ چامل ، چاملی =

شوخی ، گستاخی}

چان : ذ. نیل کٹھ (ہرندہ) ■ لارن

چان / چاون : مع. اتھانا ■ چکتن

[ث. چنبی]: - 'ہونہی چنبی مرن
ویلے ہووے یا سوال کرن ویلے
(اکھ) -/ اکھ کوارے ! سانگ
کیوں لاہونی ایں، چنبے ہونٹہ کیوں
ہئی بناونی ایں ؟ (وا)

چباکھی : آلو کی ایک
قسم ■ کھکھوٹا -
بل بتوڑی ←

چباؤ : ص. چبانے کے قابل ■ چبن جوگ ،
چاؤ - (ذ.) چبن دی چیز، خوراک ،
چینا

چبڑ : ص. آہرا پیکا، بد شکل ، بد وضع ■
چتبان والا کوجھا (کوجھی)، بہیڑ
'موہا ، (ذ.) چبھڑ ، جنگلی خر'بوز

چبیل : ص. احمق ، کمینہ ■ چبول
چبن : مت. [لا. چبین] . چبانا ■ سعت
ستے چتھن ، مڑکن - [حم. چاب]
:- 'چوپے گتے چبتے ستے ، راکھی
کھیت دی کردی (لگ)

'چبولا : چھچھا ■ 'بلارا ، 'رولا ، کھپ
چبھڑ : ذ. جنگلی خر'بوزہ ■ چبڑ
'چنبھک : ث. 'چبن ، 'رئیس ، کسک
'چبھویں ریز ، رزک (اکھ دی)

'چبھن : مع. 'چبھنا ■ 'پڑن ، [مت. چوبھن]
'چبھولا : آنکھ کا درد ، چوٹ - (۲) چٹا
'چبھی : حم. غوطہ ■ 'ٹھٹی :- مارن
'چبھیاں ، کڈھن موق ... (با)

'چپ : ث. خاموشی - (ص) خاموش
'چپ چان ، چانگ : ث. خاموشی ،
آداسی ، 'چپ گڑپ ، [خ. 'رولا] :-

چانگ ، چانگر ، چانگھ : ث. تیز چینگ
■ چیانک ، چیک :- اک 'سجیاں
بہر دیاں دین چانگھاں (وا) -/ 'سندر
رو رو چانگان مارے ، کوئی نہ میرا
دردی (لگ)

چائن : ذ. تجلی ، روشنی ، آجالا ،
بینائی ■ 'نور ، لو ، چاننا - (۲) ایک
جلدی مرض ■ انہیر چانن

چائننا : ص. روشن ■ چانن والا - (ذ.)
آجالا ■ چائن ، لو

چائنسی : چاندنی ■ چنبن ، چن دا چانن -
(ص) چاند والی ، چاندنی (رات) ■ چانن
والی [رات]

چاؤڑ : ث. بد مزاجی ، گستاخی ■
خرمستی :- نال چاؤڑاں کرن فضول
حرکت (وا) - (۲) ناز و ادا ■ غرہ ،
:- کریں چاؤڑاں چکتھراں نال
مستی (وا)

چاھوان ، چاوان : فا. ص. آرزومند ،
خواہش مند ■ لوڑوند ، 'لڑبٹا

چاھیدا : ح. ص. چاہیے ، ضروری ■ لوڑیدا
'لڑبندا

چائی : پنجے کا ناخن (ضرب) ■ توھندر
(بلٹونکڑے دی)

چائی چائی : مت. بصد شوق و اشتیاق
■ ریمھاں / چاوان نال

چٹب : ذ. ٹیڑھا پن ، آہر پچک جانا
(دھات/برتن کا) ■ ونگ ، دندے
چٹبا : ص. آہرا پچکا ٹیڑھا میڑھا ■ چبیاں
والا ، ونکا ٹیڑھا - (۲) کج ہا ■ ٹھبا

چٹ : ذ. دل ، دھیان ، یاد ، خیال
جی ، چیتا :- نوین نویں مت فی
ہوائے کھدے چت فی (اکھ)

چٹا : چیتا ■ چترا - (۲) چترا مترا
چتران ، چتان : مصر. یاد/دھیان کرنا -
(۲) یاد دہانی کرانا ■ چتے لیان :
آہ مت شرم کری اج میتھیں جان
اعمال چترے (غ ر) - (۳) ورد /
ذکر کرنا ■ چپ کرن :- موبوں
رَب ہی رَب چتر دا آئے (عم)
چتر : ص. چالاک ، باتونی ■ چتر، لُتر :-
نالے چور نالے چتر (اکھ)

چترا ، چتا : ص.
چتکبرا ■ چترا
متر ، چیتا ،
چیتمالا - (۲)

چیتا ■ مشہور ہارو جانور ↑

چترائی : دانائی ، چالاکی :- جہوں چترائی
ستجہ دا گھانا (اکھ) - (۲) شوخی
انکھیلی ■ چلاکی :- ساون کرے
چترائیاں بھادوں جھڑیاں لائیاں (اکھ)
چترن ، چتنن : مصر. تصویر (منظر)
کھینچنا ■ کھوتر کھوتر کے رنگ
بھرن ، {فا. چترا = بُت تراش}

چٹھن : مت. چبانا (غذا) ■ چٹن :-
چٹہ کھائے سچہ لائے خطا نہ
کھائے (اکھ) ، [لا. چٹھین]

چٹ : ذ. مٹا یا بکڑا ہوا لفظ ، دبا
ہونچھا

چٹا : ص. سفید ■ بٹکا ، گورا - (۲) آنکھ
کا بھولا ■ ڈبٹے آئے آجان والی
رجھٹی ، اک بٹج - (۲) سفیدی ■ چٹن

روچ سیالان دے چپ چانگ ہوئی
اے خوشی ہو بھر دے نیں سب
کھڑے (وا)

چٹپ چپاتی : ص. چپ چاپ ، خاموش
گم چپ :- اک ہسڈیاں کھیدیاں
کاوندیاں نیں ، اک بیٹھیاں چپ
چپاتیاں نیں (وا)

چٹپ : ث. تاؤ ■ غصہ - (۲) چپچاپٹ
(گرمی کی) ■ لیس . چپ چپ
چٹا : چار انگلی یا اتنی مقدار ■ آنکلاں
(جوڑا) - چپے چپے تلا (لک) - (۲) $\frac{1}{4}$
حصہ - (۳) ایک چوتھائی (روٹی)
[$\frac{1}{4}$ = کھٹھا]

چپاک : ذ. چوسے ہوئے گنے کے چھلکے
بھوک - (فا.) بہت چوسنے والا
چوسن / چوبن والا ، چساک

چپٹ : مت. اچانک ■ فٹ، تڑک - (۲)
کھلا ■ اکا کھٹھا ، چوڑ چپٹ
چپچپا : ص. لیسار ■ گلیچیا ہویا ،
لیلا جہا

چپن : ذ. ہڈیا کا ڈھکنا ، سرپوش ■ وڈی
چھوہی ، ہانڈی لٹی مٹی دا ڈھکن
چپٹی : نک. منکے کا ڈھکنا ■ نکا چہا
چپن ، چھوٹی - (۲) ایک ترکاری ،
کول / گھیا چپٹی - (۳) کھٹے کے
جوڑ کی ہڈی ■ چھوٹی

چپو لیا : فا. مانجھی ، ملاح ■ چپو چلان
والا ، مہانا

چپھال : مت. ص. چاروں شانے چٹ
آقانا ، رتسل - (۲) چورس

چپٹی : کشکول ■
کچکول ، سادھوان
دا مشہور پیالا

چٹورا: ص. حریص ■ لالچی، چسکے خورا ،
سوداں پٹا ، "ملائی کھا"
کھاؤ ، چٹو

چٹورا: آ. بڑی چائی ■ دُردہ رڑکن
لٹی کھا بھانڈا :- تن چٹورا ، من
مدھانی ... (۱۶)

چٹوکا: ہلکی چپٹ ■ مٹھی چپڑ ، چٹاکا
چٹسی: جرمانہ ، تاوان ■ ڈن :- چٹی
ہنی سہرے ، سہر گھٹی شہرے
(اکھ)

چٹین: ث. سفیدی ■ بکتوں، چٹیاں، چٹپن
چٹھ: ث. نئی عمارت کی رسم افتتاح اور
کھانا ■ نویں آساری دی مہورت/
کٹھ تے کھانا ، [- کر] - (۲)
بری ■ ہڈکاری - (۳) کنجوس (جی)
:- ڈبئی ہرے دے نال دی چٹھ
چے فی (وا)

چٹھی: رگڑ سے آتری ہوئی کھال
■ چٹھ ، ماس - (۲) خط :-
کاغذ دا رگڑ آ گیا چٹھی اک
نہ دُرد دی آئی (ل گ)

چٹج: ذ. دانائی ، عقل ، شعور ، سلیقہ ،
طریق ■ سبھ ، ڈھب ، گُن ،
[- آ] - (۲) چنگی حالت

چٹج: ذ. چنڈھا پن، تنگ چشمی ■ اکھان
دی کمزوری ، چٹھ

چٹجا: ص. چنڈھا سا ، تنگ چشم ■
چینڈل - چٹھا چھا ، سپن اکٹھا
چٹج: ذ. جھکڑا ■ فساد ، ہواڑا - (۲)
نفرہ ، ادا - اپنا :- وے تیں کہے
چٹج چائے ؟ (ل گ)

چٹج: ذ. چٹری ■ جم چٹج ، اک
کڑا - (۲) قسم آتشیازی ، تڑ تڑ
چٹن والی مشہور آتشیازی

چٹاک: ذ. سفید سا نشان ■ چٹا داغ
چٹاکسی: طائفہ ، تھپڑ ■ چنڈ - (۲) چام
کا ٹکڑا ■ جم دی چپڑ ، چٹوکا -
(۳) زخم (۴) چٹاخا ■ کڑاکا

چٹبدر: ث. چٹیل جگہ ■ رڑا میدان ،
پٹی روڑ

چٹکا: سفید نشان ■ چٹاک - (۲) دھوپ کا
چھٹا ■ چھان وچلا "چور" (دھب
دا نشان)

چٹکڑیا: ص. سفید پوش ■ چٹے
کپڑے ہان والا ، بھلا مانس ،
بیا

چٹکنی: آ. چٹخی ■ بوبا
بند کرن لٹی کلتی /
کٹدی

چٹکی: چٹکی ■ دونہ آنکلاں دا رگڑ کھان
کر کے تیجی انگل نال ٹکران آتے خلا
دی واج - (۲) ہل - (۳) آئے وغیرہ
کی قلیل مقدار ■ چوہندی

چٹن: ص. چٹا ، کھانا ■ لکٹن
(کٹتے دا) جیہ نال کھان :- کٹتا
راج بھالیا چکتی چٹن جا (اکھ) -
(۲) چٹم کرنا ■ کھا چٹ جان :-
مکر لک کے دوقی نو چٹ ستان
(وا)

چٹن: ص. نشانے ہر مارنا ■ بھٹن

چٹو، چٹھو: ذ. آ. ہاون

■ اکھلی (لکڑ دی)،

چٹو - (۲) بھنور کا

مرکز ■ گٹھن

گھبر دا ٹونگو

چروک : ث. دیر ■ اوپر ، چر

چروکا : ص. (Late) ، بدیر ■ چر لاکے آؤں
والا ، پھینتا

چروکن : ص. چر چر بولنا (کمزور چارہائی
کا) ■ منجے دا چیکن - (۲) بکنا
:- وانگ ویسا دے ہئی چرکدی
اے (وا)

چروگو : ص. خوب چرنے والا (موبشی)
■ چروکا ، چرنا ، (ص.) کھاؤ (ڈنکر)

چروکھل : ذ. کھرا گھاؤ ، زخم ، جلنے یا
گھائل ہونے پر نظر آنے والا سفید
سفید گوشت ■ پھٹ دی چربی
[- نکل]

چرولان : ص. چینگ چینگ کر رونا ،
چٹلانا ■ کٹرانا ، چیکن [حذ. چرلاٹ]

چرون : ص. کھانا- (۲) تیل کا پھیلنا- (۲)
کسک پیدا کرنا ■ ہانی لگن - (ذ.)
قدم ■ پیر

چرونا : ذ. آ. ظ. آخور ■ کھہری

چرونی : ص. خوش خور ■ راج کے کھان والی :-
چرونی گھوڑی من چر جوئے کھڑے
بھتاور دے ہوئے (اکھ) - (آ.) کھہری

چرووال : ذ. چرواہا ■ چارو ، آجڑی

چروالکی ، چروائی : شبانی ■ بکتروانی
چھوڑو دا کتم / پیشہ

چروٹل : ذ. ایک گھاس ■ اک گھاء دا نان

چروٹکا ، چروکنا : ص. مدت کا ، دیرینہ ■

واریان دا [ث. چروکی] : اہ چروکی اک

دلاں دی مار پھپھائی ساری (غ ر)

چچلان : ص. مینا کا ، چھچھانا ■

چوہکن ، بولن (شارک دا) :-
جدوں لالڑیاں آن چچلانیان فی (وا)

چھٹا : ث. آگ ■ آگ :- چنتا چھٹا برابر
(اکھ) - (۲) ارتھی

چٹدا : ریشے کی گٹھلی ، لکڑی کی
گولی ■ کالجا ، ریشہ

چڈھرائی : ث. چوڈھرائن ، ہر دھان عورت ■
ساڈائی [ذ. چوڈھری / چوڈھری]

:- کل ہونی ہرائی ، بکتل مار
جی چڈھرائی (اکھ)

چر : ث. تاریک گوشہ ■ چرہ ،
کٹھونجا ، ٹنکر - (ذ.) زمین دوز
چولہا ■ کھٹا ، گتھا پٹلیا

چر : ذ. دیر ، عرصہ ، مدت ، [ص. چروکا]
چرال : ذ. ایک گھاس ■ گھاء دی قسم

چراند : ث. چراگہ ■ چوہ :- چراند
چرے نہ چرے ، ترنی بھرے (اکھ)

چربکھرا : ص. موٹا ■ چریلا (ڈنکر)

چرخ : ذ. ایک شکاری
جانور ■ لکڑ
بگڑ ، اک مشہور
ہاڑو جانور

:- نہیں کھیٹنے چرخے باز میان (وا)

چرخڑا : نک. چرخہ :- چھچھ چرخڑا رلے
ہے سڑن جوکا (ل ک)

چرخی (چروکھی) :
نک. چرخہ ■

نکا جہا چرخا -
(۲) بھونی ■ چرخی (کٹھوہ دی) ،
بھونی

چڑھدا : ظ. مشرق ، پورب ، سچہ آبھار :-
چڑھدیوں آئی بدلی لہندیوں ساون
مینہ (لگ) - (م) آبھرتا :- چڑھدا
نہیں تیا ے لہندا کے تہسی؟ (لگ)

چڑھندڑا : م. اعلیٰ ، برتر ■ چڑھوان ،
ودھیا :- سبتھے اک تہیں اک
چڑھندڑے نی (وا)

چڑی : مشہور پنجھی ، کوئی نکا پکھی کھنم
[آ. چڑا] - (۲)

بالوں کا انداز ■
وال واہن/بان دا
ڈھنگ [- کڈھ]

چڑیاہن : ث. چڑا جلنے کی بدبو ، تیل
کی بدبو ■ چیاہن ، ٹوس، سڑیاہن :-

چس : ث. کاٹ، تیزی - (۲) حُسن ■ سہین
(۳) لطف ■ سواد

چساک : فا. بہت چوسنے والا ■ چپاک

چسک : ث. کسک ، ٹیس ■ چبھک ،
چیس ، رڑک ، چوبہ

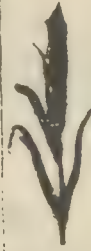
چسکا : چاٹ ، مزہ ، لہکا ■ سواد

چسکن : م. چبھنا ، رڑکنا ■ ٹیساں
مارن

چقل : ث. چھوٹا کھانا ■ جوٹھ - چھاڈ
{ م. چقلن = چٹھارن }

چقل : ڈ. غاز ، چغلخور ■ لوق
لاوڑا :- چقل مارے چقلی (اکھ)

چنیرا : ظ. چوگردہ ■ چاسا ، آلا دوالا
[منہ. چنیرے]

چرھی : جوار کا چارہ ، قسم باجرہ ■
اک اناج ، باجری :- روج
بیج دے چرھیاں (لگ)

چریتا : چرائٹا ، نئے خواوندی ■
اک رت نکھار کوڑی بوئی

چریں وچٹھنا : م. مدت کا پچھڑا ہوا ■
چروکنا وچھڑیا :- بھلا ویکھ بان
چریں وچھٹیاں نو کدوں رب سچا
گھریں آوندا اے (وا)

چڑ : ث. شاخ ناخن ■ نونہ دی چڑہ
چڑ : ث. کڑھن ، آزدگی ■ چھیڑ
کھجھ ، چڑ

چڑا (چڑوا) : کنجشک ، چڑا [ث. چڑی] :
کوٹھے آتے چڑوا ، چیں چیں کر دارگہ

چڑان : م. چیرن کھیانہ

چڑاند ، چڑتن : ث. (width) چوڑائی ،
وسعت ■ چوڑا پاسا ، بر

چڑگھگ : م. دوگلا ■ دُئسلا ، بے دت
بے نسا = چڑگھگ دوغلا

چڑکن : م. بھوڑے کا ٹیس مارنا ■
چرن ، رڑکن ، ڈول پین

چڑن : م. تندخو ہونا ■ چڑیا گرمی
کھان ، [مت. چیرن]

چڑنگ : ث. چنگاری ■ چنگنگ ، چنگیازی

چڑونگا ، چڑونگوا : چڑیا کا بچہ ■
آڈار بوٹ (چڑی دا)

چڑھ ، چڑھتل : ث. ترقی ، عروج ، غرور ،
چڑھت ، وادھا ، جت وڈت -

چکریل : ص. آوارہ ■ بہروتنل ، بہرُتو
چکڑ : ذ. کیچڑ ■ گلرا ، مٹی وچ ہانی
رلن نال بن والی تلکن ■ (۲) دلدل ■
کھوپا

چکڑی : اک 'وکتہ' - (۲) چکڑی :-
مترِ ہساوے چکڑیاں (لک)
چکڑی : کھگل ■ ہسکا ، مٹی دی
گھانی - (۲) شمشاد

چگل : ث. رھٹ کا پپا - (۲) لاٹو

چکلا : روٹی چوڑی کرنے کی گول
لکڑی / سل - (ص) چاند کی طرح
گول ■ چکڑکا :- چن جہا چکلا ،
ہان جہا پتلا (مُجھ)

چکلی : رھٹ کا پپا [غ. ڈھول] ■
برٹ دا دندیاں والا چکا جھنوکتا
ڈکڈا اے - (۲) کپڑے دی قسم

چکن : ص. اٹھانا ■ چان :- کہا
موٹے یا 'چک' موٹے (اکھ) - (۲)
آکسانا ■ 'چک' دین

'چکنا' : ص. چوکنا ، چوکس ■ 'سجاک' ،
سجیت ، ہشیار

چکوا : سرخاب ■ اک 'ملکھنا' ہنچھی -
[ث. چکوی]

چکوزی : نک. چکی ، آسیا ■

بتہ چکی :- جے تر
چلیوں وے ، میں
چکوزی جھونی آن

سس ہساوے چکوزیاں (لک)

چکت : ذ. کسہار کا
چاک - (۲) کنوئیں
کا گول فریم ←
■ پپا :- 'مٹنا' ہو
گیایارا کھوہ دے

چک وانگو (لک) - (۲) دانتوں
کی کلک ■ دندی - [وڈ ، مار]
(۳) گاؤں کی متعلقہ زمین ■ پنڈ دا
کھیر :- چکتوں نکلی 'چوڑھیاں جوگی
(اکھ) - (۳) چکر ■ کُنڈل :- زلف
ناگ وانگو چک گھت بیٹھی (وا)

'چکت' : ث. کمر کا بل ■ (اک روک) لکت
دی کٹل - (۲) شد ، اشتعال ،
اکساوٹ ■ آلارا ، 'چکنا' (ث.)

چکا : اینٹوں کا چوکور ڈھیر ■ چٹھا - (۲)
گاڑا دہی ■ گاڑہ 'بھتی' ، دہی دا
چکا - (۲) پپا ■ چک

'چکاٹھ' : ث. چوکھٹا ، فریم ■ 'چکاٹھ'

چکاو : ہرنوٹا ، غزال ، برن
دی قسم - (۲) اک ساز -
(۳) چیخ شور ■ کُکرا

چکچالی : ص. مکارہ ، فساد ،
بدکمر ، چکر باز ■ چنڈال ، چلاکو

چکچور : ص. چور چور ، 'چکنا' چور -
(ذ) چکی میں رہ جانے والا آٹا ■ چکی
دا 'چور' ، رہند کھوبند

چکچوہندر : ث. چھوہندر
چکچوہندر

چکڑ : ذ. گردش ، فریب ■ کیڑ ، ول ، چھل
چکڑ : ح. تک ■ چر ، تیک ، تکر

چکیر : ث. چوہے کے ریل کی مٹی ■ رُڈ
دی مٹی، کیر

چکھرا : (ص.) گھیلا ، چوڑا چکلا [ث.
چکھری] ■ پلایا ہویا :- مدھریاں نے
چکھریاں متھے جہناں دے وٹ (اکھ)
چلانا : کُوج ، [- کر - مذ. آتارا]

چلائی : جولائی ■ مشہور ساگ
چلاواں (چلاؤ) : ص. عارضی ■ کم چلاؤ
چلتو : ذ. فریب، مکر رن ■ رتانا دے
مکر

چلکن : ممر. چلکن جسم کا چمکنا ■
(چلک مارن) ، آجلا ہون ، سُتھرا
ہون ، [حم. چلکوا]

چلن : ممر. چلنا - (۲) کیڑے بڑنا ■
سُنڈی بین :- وگی ہڑے دی وا
نے کچرے چل گئے ، میت نہ رہیا
کوئی نے ویلے چھل گئے (اکھ)
چلوئے : جذ. بیٹ کے ننھے ننھے کیڑے ،
کدو دانے ■ چٹوئے

چلوںگڑا : نک. چڑیا کا بچہ ■ جڑونکا ،
بوٹ

چلہ : ث. [وڈا چلتھا] ، دیکدان ،
چولہا :- اک دا اڈا :- چلہ پھیر
ہردیس (اکھ)

چلہا : چوہہ پکا آلو (کھوہ دا) :- چلہ
ج ہانی ایوں گرے جیوں بہن تھالی
کھیر (ل گ)

چلی : چلو ■ لپ (ہانی دی) :- چلی
رجمن چول کڑے (اکھ)

چکھندر : ث.

چکھندر چوہے دی

قسم ، وڈی گھس ←
(۲) قسم آتبازی ■ اک استبازی

چکتی : آسیا ■ گھراٹ ،

خراس :- چھڈ چکی

چرخا جھو (اکھ) -

(۲) دُئیے کی دُم ■

دُئیے دی بھاری چکلی ہوچہ

چکیرھا ، چکی راہا : ہڈ ہڈ ■ مشہور
سُہنا پنچھی - (۲) چکی کا پاٹ تیز
کرنے والا ■ چکیاں راہن والا :-
میلے وچ چکیرا ہے دی کون سُندا
اے ؟ (اکھ)

چکیمہانی : ظ. چکی بیسنے کی جگہ ■
چکیاں دی تھان

چکٹھا : کُڑ بنانے والے کا روزینہ ■
کوڑی دی دھاڑی - (۲) چکھنے کی
چیز ■ چکھن دی شے ، ونکی

چکھنی : طعمہ ، خوراک ■ سواد ، چسکا ،
چاٹ ، [- لا]

چکالی : جکالی ■ آکال
چکان : ممر. کھلانا ، چرانا ، [لا. چکن]

چکن (چکھن) : کنوانا (گل -) ■
چفلن ، یئیں یئوں کرن

چکن : ہرندے کا چکنا ■ چُنن :- آؤ
فی سہلیو کپاہ چکن چلے (ل گ)

چگوان ص. مُستخب - چیدہ ■ چونوان :-
کہا چگوان ٹھک جہان دا

اے (وا)

چٹا : ذ. حد ■ چٹا دیوار (رہٹ کی)
 ■ کھوہ دی کلین نکا رکھن دا تھم :-
 بیڑی چٹے دے آہلے آہلے کیوں
 کھڑی ؟ (ل گ)

چٹا تھی : چوب مندل ■ چن دی
 لکڑی :- ال چٹا تھی پاڑی ، جیہ
 دے ناؤں چاڑھی (اکھ)

چٹت ، چٹائی ، چٹتی : انتخاب ■ چون
 چٹتا : فکر ، کھٹکا ■ سوچ وچار ، جھورا :-
 چٹتا چٹتا برابر (اکھ)

چنچہ : ت. چوچ - نوک (پنچھی دے
 'مونہ دی) :- 'مونہ ہلتے 'چنچہ نوئی
 میرا وید حکیم نہ کوئی (اکھ) - (۲)
 'نکتر (سرے دی)

چنچو : م. چنچل ■ کھیکھن ہاری

چنچل ہاری : چنچل ، شوخ شنگ ، نہایت
 چالاک ■ چاتر :- ناریاں چنچل
 ہاریاں چنچل کم کرن (ل گ)

چند : ذ. چاند = (چن) :- چند 'چھٹا
 ہرواروں (مق) - (۲) سر کا زیور -
 (نک. چندوڑی) :- کدے چند تے بند
 منا ! پھندا ستیں - / نیلا گھوڑا
 ویکھے بنا دیاں بھیناں 'نو چند
 (ل گ)

چندرا : م. بد نصیب ، کنجوس ، منحوس
 :- چندرا گوانڈہ نہ ہووے ، لائی لگ
 نہ ہووے گھر والا (اکھ) ■ شوم نہش
 :- آیس دیس دا چندرا ہائی چندری
 جیہ لہ تھان (ل گ) - (۲) ہاتھ کا
 پھوڑا ■ انگل دا پھوڑا ، چندری

چم : ذ. چمڑا - کھال ■ کھل ، ماس :-
 ساڈے چم دیاں جتیاں کرے کوئی
 (وا) :- تیرا چم نہ کسے دے کم آوے
 ہسواں دے ہڈ وکدے (ل گ)

چم چڑک ، چمگدڑ : ث.
 چمگدڑ ■ چام
 چٹو :- چم چڑک
 دے لئی سچو لٹکان (عم)

چمبا : چنبیلی ■ اک پھل ، روہل :- نالے
 چمبائے گلاب (ل گ) - (۲) درخت پر
 بیٹھی چڑیوں کا ٹولا اور کھنی چوں
 چوں چڑیاں دا 'جھنڈ / 'جھم :- ساڈا
 چڑیاں دا چمبا وے بابلا اسان آڈ ہے
 جانا (ل گ)

'چمبا : کٹر بنانے کا بھٹا ■ کڑ دی بھٹی
 چمبا کلی ، چمبا کلی : گلے کا زیور ■
 گل دا ہار

چمڑن ، چمڑن : م. چٹنا ، لپٹا ،
 [م. چمڑن]

چمکتھ : م. نازک بدن ■ ہڈ رکتھ ،
 ماڑ کو ، سوہل جی - (۲) چام کا جامہ
 ■ چم دا انگر کھا

چمرنگ : نا ذ دباغ ■ چمڑا ونگن والا
 چمکارن : م. جانور کو پھکارنا ■ بچ
 بچ کرن

'چمن : م. 'چوہنا ، بوسہ دینا

چمولا : پھٹ کا کیڑا ■ چلونا

چمیلی : چنبیلی ، یاسمین ■ روہل پھل

چن (چند) : ذ چاند :- چٹا وے !
 تیری چاننی (ل گ) - / چڑہ چنا
 وے 'تون کر 'وشنائیاں ... (با)

چنگڑ : ذ. ایک خانہ بدوش قوم ■ [ث. چنگڑی ، چنگڑی] - (ص) چنگا

چنگڑ بوٹ : ذ. چنگا بوٹی نہیے منے بحر [چنگڑ -] ■ بیج کج

چنگی : چھلانگ ، چوگرڑی ■ چھال چنگیاڑی : چنگاری ■ چنگ ، چڑنگی

چنگیر : ث. ٹوگری - (بھول / روٹی رکھنے کی) ■ چھابا ، بھٹلاں بھری چنگی

چنگھن : مص. چوسنا (تھن) چچوڑنا ■ تھن توں بہن

چٹن : ذ. چندن ، صندل :- اوس چٹن رُکھ دا سایہ دے (لگ) سد ترخان دا بیٹرا چٹن رُکھ چرایا (لگ)

چٹن ہار : ذ. چندن ہار ■ گل دا ودھیا ہار چٹن : مص. چٹنا ، شکن ڈالنا ■ چون (چٹت) ہان

چٹھا : ص. اخفش چندھا چوندھلا ، خیرہ چشم ■ ٹوٹیاں اکٹھاں والا ، چچا ، بے ہلکا ، چٹنڈل

چٹھک : ث. طعنہ ، طنز ، چندھک چٹھن : مص. چبھونا - طعنے دینا ، چوبھن ، چوبھک چٹھنا لان [حمص. چٹھنا بھکر ٹوک ٹکور]

چٹی : چٹری ، چٹریا ■ رنگلا دہتا / نکا دوہتا

چٹن : ث. چانڈی ■ چن دی چانٹی

چو : ذ. جلی ہونی لکڑی کا و بقیہ حصہ بلدی لکڑ - [نک. کڈھتی / بھولتی]

چندھک : ث. ایڑ ، چبھتی بات ، طنز ■ چٹھنا ، چٹھک ، چوبہ [- لا]

چنڈ : ت تھپڑ ■ چپڑ - (۲) تیشے یا گھڑے کا بھل ■ رمیے / تیسے دا بھل - (۳) تیزی ■ تکھیانی

چنڈ : ث. زاویہ ، کونہ ■ نکر (کھر کھیت دا)

چنڈال : ص. کمینہ ، گھٹیا ، چالاک :- ہیر آکھدی میرا چنڈال چاچا پتھیں لاؤندا پیریں بھھاؤندا اے - (وا)

چنڈن : مص. تیز کرنا ، خوب مارنا ، مکھانا ■ عقل و دھیان تکھیاں منڈا لے رہا چنڈیا چنگا

چنڈن : مص. نشانے پر مارنا ■ بھنڈن ، چٹن

چنڈور : ذ. چنڈول ■ اک پنچھی

چنڈی : سخت چھالا ، بھوری ، اٹن

چنگن : مص. چبج کر بولنا ، باریک اور تیز بولنا ■ ٹکٹھا بولن - {حذ.

چنگٹ = تیز چبج}

چنگ : ث. ٹکڑا - نمونہ - کنجہ حصہ / بھاڑا

چنگ ، چنگ : ث. چنگاڑی ، شرارہ ■ چنگیاڑی :- کستی نو چنگ لک ٹھہنے تھیں لڑے - (اکھ)

چنگا : ص. بھلا ، اچھا [ص. مندا ث. چنگی] :- چنگا نہیں جے سردا ، مندا وی نہ کر (اکھ)

’چوتھی : (Pivot). دروازے کی ’چول ،
کھلی : جس میں کواڑ بھرتا ہے
■ تکھی نوک ، ’چول

چوٹک (چوٹ) : طنز ■ ٹوک ، ٹپکر
چوٹی ، چوڑی : چور ، چورنی :- چوٹی
کُتھی ، جلیبان دی راکھی (اکھ)
چوج ، چوج : ذ. غرہ ، چوچلا :- سندا
چوج گردنا (اکھ)

’چوچا : نک. ’چوزہ ■ کُکڑی دا بچہ
’چودھرائی ، ’چودھر (چوہدر) : چودھراہٹ ،
پنجایت کی صدارت ■ چوہدرہنی :-
وارث شاہ رنجہٹڑے ، رہبر پیچھے
چودھرائیاں سبہ آجاڑیاں فی (وا)

’چودھری (چوہدری) : ذ. صدر مجلس ،
سر پنج ■ پنج

چور : ذ. بھنس کی دُم کا سفید سرا ■ کالی
رنکلی شے وچلا چٹاک : [سہندی
داچور]

’چورا : برادہ ■ ’چور ’بھور ، گئے دے رس
دا نکلیا ہویا بریک بریک/بتلا بتلا بھوک
’چورما : ’چوری کی قسم :- مویاں کُٹن
’چورمے جیوندیاں نال ویر اہینی
گلیں ’ستھریا کدی نہ ’ہندی خیر
(ستھ)

’چوری ، ’چور : ذ. مورچھل ■ مور دے
کھمبہ دا پکھتا ، مورچھڑ ، ٹہل ،
خوشامد

’چوڑ : ذ. تباہی ، جنگ دے چوڑ (شہا) - (۲)
خراب ، تباہ :- تان میں ’چوڑ ہوئی میٹو
’چوڑا سو (وا) (ٹ). فخر :- وڈی چوڑ

چوا : ذ. ناز و غرہ - (چا چوا) : گھراہنے
چا چوا کر کے آکھ ناگنی وانک
کیوں ’موکئی ایس (وا)

چوآ : ذ. قطرہ ، ’بوند :- چوآ چوآ پیلا
بھردا اے (اکھ)

چوآئی ، چوآڑی : شرارہ (چنگ) -
(۲) جلتی ہوئی ہلی لکڑی ■ نکا
چو :- سڑ گئی ہے جان ہدایت اللہ
کھی عشق چوآڑی لایا نیں (بد)

چوآڑا : سلائی جلی لکڑی ■ چو ، بلدے
سرے والی لکڑی ، چوآڑی :-
ملن دوزخون تا چوآڑیاں فی (وا)

چوآئی : چوآئی ■ ’ہولی پُڑھیلی ، ’ہولا
چوہتر : صد. فرید ■ چربیلہ ، ’پٹو ، لالچی
چوبہ ، چوبھک : ٹ. خلش ، نیش زنی ، کچوکا
چھید ، طنز ■ ٹپکر ، چوبھویں کل
’چٹھنا ، چٹھک :- ’برہوں چوبھک
لاوے (غر)

چوبھٹا : فا. غوطہ خور || ٹوبھا
چوبھڑ : ٹ. ’سوئی کی نوک ■ چوسھڑ
چوبہ ، چوبھڑ

چوبٹھن : مم. نوک چبھونا ■ ہوڑن ،
چوبہ لان

چوہڑن : مم. ’چبڑنا ■ گھو لان :- نالے
چوہڑیاں نالے دو دو (اکھ)

چوہٹن : مم. ’چوسنا :- چوہے کئے جتے
دانے راکھی کھیت دی کردی (لک)

’چوہنی : آ. نپٹل ■ ’چوسنی - (۲) بالان
۱۰۱ اکھ ، مٹھاڑ

ایمانو راہ ہڈوں (شہا) - (۲) چوڑا
 چوڑا ، چوڑا ، [م. لٹم] (۴) چوڑا
 چانن ، آوارہ

چوڑا : ذ. ایک ہاتھ کی بہت سی
 چوڑیوں کا مجموعہ / سیٹ (پوری
 کلائی کے لیے) [سپ دی لمی
 ولایس چوڑی :- چوڑے والی دی
 بانہ چوڑے والی بھڑدی اے (اکھ)
 اندر جاواں باہر جاواں لال چوڑا
 چھنکدا (لگ)

چوڑھا : م. آتھلا [گھٹ ڈونگھا، چھپرا
 (کھوہ) :- دس دا چنگا ، ہانی
 دا چوڑھا (اکھ)

چوڑھا : بھنگی ، خاکروب [صفائی کرن
 والا

چوڑی : بیچ دا آہار ←
 (۲) ونک

چوڑیا : چوڑیدار ہاجاسہ

چوکا : کچوکا ، چھومنا [چنتھنا ، چنگا
 چوکڑی ، چونکڑی : دھرنا ، آتی ہالٹی [چ
 ہتھلا ، وپڑے وچ راہ چوکڑی مار
 بیٹھا (وا)

چوکن : بھونکنا ، چلانا [ٹونکن :- فی (وا) -
 (۲) چلانا :- وانگ کتیاں اسان تے
 چوک ایں فی (وا)

چوکن ، چوکن : مص. چھچھانا :- چڑی
 چوہکدی نال جان ٹرے پاندھی پیتاں
 ددھان دے وچ مدھانیاں فی (او)
 چوکن ، چوکلا ، چولا : کھولہ :-
 بھڈ دا بھجنا چوکن ، نہ کسے
 رونا کسے کھوکن (اکھ)

چوکھٹا : م. بہت مارا ، تندہست ،
 امیر :- دھمتی ویلے متلا کرے
 ہکار یا رب کوئی چوکھٹا مال ،
 چتھوں آواں داند لدائی (لگ)

چوکھڑ : ذ. چار پایہ [ڈنگر چار کھڑا
 چوکھنے : چار ٹکڑے ، قربان (۲) وارے ،
 صدقے

چوک : ٹ. خوراک ، دانہ [چگن دی
 چیز :- چوک نکھٹی نانکا ... (نا)

چوکا : چوک :- اتھی ککڑی خشخ دا
 چوکا (اکھ)

چوکا : چار دانت والا (جانور) [چودندا

چول : م. رذیل کمینہ ، یسودہ ،
 چیل ، چوٹھ ، لہنج ، کمینہ

چول : ٹ. چول ، تیکھا سرا (لکڑی کا)
 بوہے باہی دا سرا

چولا : کولہا ← (چوکن)

چولی ، چولن : مص. منہ مارنا [مونہ
 چلان - (مونہ چولن) خوشی تے

چولی : سینہ بند کُرتا گل
 دا پھناوا ، کڑتی
 جھکی ← (۲) انگی
 (۲) غلاف ، جزدان
 آچھاڑ

چولتی : م. ہر طرف کی ، چوٹھ [چولتی
 چپاسی

چوسہڑ : نیش [سونی دی چوسہڑ]
 چوبہ

چوسپ : ٹ. خواہش ، شوق :- لگی دی
 چوسپ چنگیری اے (لگ)

چُونکا : بڑی چونک۔ (۲) چولہے کی جگہ ■
 چونترا، چٹلہا چونکا، جھلاتی دا فرش
 :۔ چونکے بہکے کھا میریا ماہیا وے
 (لگ) - (۲) مستطیل شکل ■
 چورس تھان جوگی کی نشست /
 دائرہ، عبادت کی جگہ - (۱)
 سنے جتیاں چونکے وچ آ وڑیوں
 ساڈا دھرم تے نیم تین پٹیا ای
 (وا) - (۲) جوگی لیک گھتی پھیر
 وچ چونکے (وا) - (۳) چونکے ہا کے
 سنکھ وجاوند اے ای (وا)

چُونکڑی : دھرنا ، چہار زانو نشست
چُونگھ : ٹ. گہرا گڑھا ■ ٹویا ، ڈونگھ
 (ہانی دا)

چُونواں : ص. رچیدہ [ٹ. جونویں]

چولہ : چاروں ■ چوآن

چونی : ٹ. کپاس چنگنے والی (مزدور
 عورت) ■ کپاہ چُننی ، کپاہ چکن
 مگروں کپاہ چکن والیان دی مزدوری

چوٹی : نکینہ ، چھوٹا موٹی

چوہا : چشمہ ■ سوما

چوہا : آ. گہرا گڑھا کھودنے کا
 لمبا کھڑپا - (۲) ناک کی خشک
 رطوبت ■ جیجٹو

چوہدری : ڈ. مکھیا ، سُرخیل ، صدر ■
 بردہاں ، آگٹو

چوہکن : چہچہانا (چڑیا کا) ■ چونکن ،
 چوں چوں کرن

چوہلی : ڈ. خوش کُٹن ■ غولیا -

چون : ح. (روچٹوں) کا غفت ■ اندروں

چون : مص. دہنا ■ دھار کڈھن :۔

چوئیں مہی ، چائیں دیں (اکھ) - (۲)
 ٹپکنا ■ وگنا

چون : ٹ. انتخاب ، چنائی ، چناؤ ■ چنا
 (۲) شکن ، چنت ، چنتی - (۳) کپاس کا چنتا

چوئترا : چوترا ، پنچایت کا پنچال ■ (پریا
 دا تھڑا) :۔ متیا چوئترے تے سردار
 آما (وا)

چوئٹن (چوئٹ لین) : مص. چوسنا ■
 چوسن ، چوین

چوئڈا : بالوں کا چوڑا ■ چوئڈا ، چوڑا
چوئڈن : مص. چھوڑنا منہ سے چوس لینا ،
 دانتوں سے توڑ کھانا ■ (چوئڈ لین)
 کھا لین ، چوس لین

چوئڈے : جنہ لڑکی کے سر کے بال -
 [ص. چھتے] پٹے ، چھتے چوئڈا چوڑا
چوئڈی : لٹ ، زلف ، [ج. چوئڈیاں]
 مینڈھی / مہڈیاں / میڈھیاں

چوئڈھی : چنک ■ اُنکلاں دی کاٹ یا
 پکڑ - (۲) ہونی دا حصہ :۔ چھاویں
 بہ کے کتن لگی میری چوئڈھی لے
 گیا کان (لگ) - (۳) آنکھ گلے کی دوا
 ■ "سُجتی چوئڈی"

چوئسا : چار سَو تار عرض کا کپڑا -
 (۲) رباعی - (۳) آم کی قسم

چوئک : چورہا - (۲) سر کا زیور :۔ بیٹا
 چوئک گھڑایا ، گھڑا کھٹے پایا
 (لگ) - (۲) بھونکنا ■ بھونک ، ٹونک

چیری : باندی ، کنیز ■ نوکرانی ، گولی
:- دل جان تھیں چیری تیری ہاں
میں (وا)

چیری : چٹھی، خط :- لکھ لکھ چیریاں
پیارے 'نو بھیجاں (شح) - / بہ
برجھاویں تیں چیری واپٹاں (لگ)۔
(۲) پروانہ، سند ، اعمال نامہ :- روز
حشر دے پیر دے طالبان 'نو ہتھ
سجڑے ملن ، گیاں چیریاں فی (وا)
چیڑ : ٹ . چھیڑ ، چڑ ، کُٹناں

چیڑن : مص . چھیڑنا چھاڑنا ، دق کرنا ،
ستانا ■ چھیڑن ، چیڑ دوان

چیس : : ٹ . ٹیس ■ چبھک

چیک : ٹ . چمخ ، کٹوک ■ چانگر
'کوکر

چیک چھاڑا (جھپاڑا) : چمخ ہکار ، واویلا ،
شور و غوغا ■ کھپ رولا

چیکڑی (چکڑی) : کھگل ، کیچڑ ■
چکڑ ، بھسکا

چیکن (چیک مارن) : مص . چیننا

چیکنا : م . چکنا ، لیسدار ، چکناٹ والا
■ تھندائے نرم [ٹ . چیکنی] :- ہڈی
تیری چیکنی ، میں کھدے اگے
ہاوان (لگ)

چیگھ : ٹ . نوک جھوک ■ ٹوک ٹکور ،
چیڑ

چیلکی : ذٹ . کمر کا زیور ، تیڑ / لک دا
کھنا ، چاندی دہان زنجیریاں

'چوپنکار : ذ . چہکار ، چھچھا ■ چچلاوا :-
وج پکھیاں دے چوپنکار وے (غہ)

'چوپے دندلی : نوکیلے دندانوں والا
ایک زیور ■ پٹنجی دی قسم

'چوپے کٹی : آذان الفار ■ اک 'بونی
'چوہی : حید چوہیا ، [ذ . چوہا]

چویا (چوا) : ذ . قطرہ ، تُبکا پانی دا

چھبک : ذ . نرم گنے کی قسم - (۲) دریائی
کابی (کاہ)

چیانکن : مص . چمخ چمخ کر رونا ■ گدڑ
دا رون ، چانگرن

چیہو : ذ . ایک کالا پہاڑی پرندہ -
(۲) جوڑ ، ٹکڑی

چیٹا : حافظہ ، یاد داشت ، یاد دہانی ■
رِجت دھیان

چیٹ ، چٹیک : ٹ . چاٹ (-لا) :- عشق
دی چاٹ انوکھڑی اے (محم)

چیج 'وہنی : بیر 'بونی ■ اک کیڑا

چیچی (چھچھی) : 'چھنگلی ■ ہتھ دی
'چھیری انگلی

چیر : ذ . زخم ■ بھٹ ، کلٹ - (۲) مانگ
■ سوندا ، سواندا ، چیرمی

چیرا : فصد ، نشتر کی کلٹ ، زخم ، اپریشن -
(۲) رنگدار (سرخ) پگڑی ، سُوپے
چیرے والیا (لگ)

چیرن : مٹ . چاک کرنا - (۲) ہار کرن :-
ویر ہووے آپنا ندیاں چیر ملے
(لگ) ، [لا . چرن]

چینا : ذ. ارزن ■ مائد جوار باجرے ورکا
مشہور اناج :- چینا خیر دینا بُرا
جورگیاں نو (وا) - /- چینی دھگڑکی
ہکے مُدھ ہرالی (اکھ)

چینا : ص. چنکبرا، چترا، مترا (کبوتر،
گھوڑا) :- میرے پیر دے کبوتر
چینے، ندیاں توں پار چکدے (لگ) - /-
چینی کٹکڑی چینی پیر (بجھ)
چینگھ : ث. رسی باندھنے کا نشان ■ لاس
چیسوڑا : ص. تنگدل، مُسک ■ چندرا، چیرھا
جی - (۲) لیسار ■ لیسلا

چیل، چیل : ث. ال - (۲) چیر ■ مشہور
رُکھ = [چیرہ]

چیلک : ث. کان کا چاند نما زیور ■
ڈنڈی (کواریاں کڑیاں دا گہنا)

(چہ)

چہا : آ. توشہ دان - سادی چنگیر - (۲) ترازو
کا پلڑا : [کسے چہا بے بُرا نہ ہوں
(مح) -] (۳) خوانچہ ■ چہا پڑا :- بہارا
چہا بے نیوا ہوندا اے (اکھ)

چہا بُو : ذ. آ. مُنہ باندھنے کا چھینکا ■
چھٹکا

چہاپ : ث. انگشتری، انگٹھئی ■ مُندری
:- پتھیں آہدے چھلتے چہاپاں
باہیں آہدے چوڑا (لگ) - /- ہستوں
گھڑی، گھڑیوں چہاپ، مُن چہاپوں
وی جواب (اکھ)

چہاپا : حذ. مُسر، ٹہپا - (۲) چہاپ،
طباعت ■ چہاپی - (۳) خاردار شاخ
(کیکر کی)، چہاڑی ■ ڈھینگری -

(۳) غیر متوقع حملہ ■ لکواں پتلا

چھاٹ : ث. ہالی کی چھڑی ■ ہرائی

چھاچی : فذ. اناج پھنکنے والا ■ چھن
پھنکن والا، آڈاوا

چھاڈ : نص. مُطْلَقہ ■ چھٹڑ، تیاکڑ

چھاڑا : فا. (چاول) چھڑنے والا ■ چھڑن والا

چھاٹ : ث. چھلانگ ■ ٹھوسی، پلائی

چھاٹ : ث. چھاٹوں، سایہ ■ رُکھ وغیرہ
دا ہرچھاواں :- ہرچھاواں باجھ نہ
چھاواں (لگ)

چھاٹ : ذ. بھوسی ■ بھوک (چھاٹے ہوئے
آئے دا)، بُورا

چھاٹا : ث. چابک ■ ہرائی، چھاٹ

چھاٹا : چھٹائی کرنے والا ■ چھٹن
والا

چھاٹنگ : ث. کٹی ہوئی ٹہیاں ■ وڈھاٹنگ،
وڈھیاں ہوئیاں ٹہیاں، کٹے آئے ٹہیتے
ہوئے ہتے = چھوئی

چھاٹنگا : ص. چھنگلیا ■ چھاٹنگلا - (۲) گنے کے
چھلکے "چھوئی" - (فا.) چھاٹنگن والا

چھاٹنگن : ص. چھاٹنا (درخت) ■ چھوئی لہن
چھاٹنا : آ. بڑی چھلنی ■ وڈی چھاتی

چھاٹن : مت. سائے میں ■ چھاٹ کرن - (۲) چھاٹانا
چھاویں : مت. سائے میں ■ چھاٹ وچ

چھاہ : ث. چھاچھ، تسی، مکھن نکلا
دودھ / دیریں - فی کھارا کھاندا

روٹیاں، کٹورا پیندا چھاہ (لگ)

چھاہ ویلا : ذ. غ. ناشتے کا وقت، ناشتہ ■
چھا پھر / ڈنگ، سوہریا تسی ہائی ویلا

جہالی: ث. خاکستر ■ سواہ - (۲) سیاہی
■ (توے) / ہانڈی دے تھلے دی
کالک ، شاہی
جہایلا: ذ. بکریوں کا کلدہ ■ اجڑ - (۲) بکروٹا،
جھیل - کٹھے جھیلے بہت کسائیاں
دے (وا)

جھب: ث. وضع ، روپ ، حسن صورت
گیٹ اپ ■ شکل ، سہتہن ، (ص. جھیل)
جھبا: (ز. عو.) چنور ، سر (چوٹی) کا زیور ■
گت دا گہنا ، [ج. چھتہ]
جھبو: ذ. آ. منہ بند ■ چیکلی ، چھا'بو،
جھبو
جھتی: انگلیوں کا طنزیہ اور حقارت آمیز
اشارہ ■ کچچی وٹ کے ول ہتہ
کر کے مہنا دینا
جھیل: ص. طرحدار ■ سہنا ، بانکا

جھیا کی: جلدی بیماری ■ دھتھر ، چھپاک
جھیر: ذ. [نک. چھیری] گھاس بھونس اور
سر کنڈے/بانس کی جھت - اوٹھان نو
ر کھنے چھیر چھانے (اکھ) - (۲) پردہ چشم
■ پلک - (۲) ہاتھ / پاؤں کی ہشت
ہتہ/پیر دا آٹلا پاسا

جھیر: ذ. جوڑ ■ گندا تلا [نک. چھیری]
- چھیری سٹک گئی ڈیڈر مر
گئی (اکھ)

جھین جھین: مص. جھینا، غروب ہونا ■ لکن
چھتر: ذ. چتر، چھاتا (بادشاہ کا) ■ چھتری،
چھایا: [چھتر چھاویں] (۲) ۳/۴ برس
کا اونٹ ■ جوان اونٹ

جھتر: ذ. جوئے کا ایک پاؤں ■ ہولا
- ماس تتر دا ملنا متردا ، لہنا
جھتر دا (اکھ)

چھترا: ج. مینڈھا (سینکوں
والا) ■ سنگلا بھڈو -

چھترال/چھترول: ث. جوتوں کی مار پیٹ
■ چھتران دی مار

چھتل: ص. چھت والا - (۲) سر پر آیا ہوا
پتنگ وغیرہ

چھتن: مص. چھت ڈالنا ■ چھت پان ،
کوٹھا آسارن

چھٹو: ذ. ص. تکت مزاج ■ چھتا، چھتھا
چھتے: ج. سر کے لمبے بال زلفیں ■ زنانے وال
- تیرے سر چھتے ، یار اساکوں
مس پئی لہندی (ل گ)

چھتھا، چھتتا: ص. نیز مزاج ، الرجک ■
کھروا آویڑا ، سڑیل ، تتا کاہلا

چھٹ: ث. گون ■
'دھری گونی ،
پورا

چھٹ: ح. علاوہ ■ اڈ ، وکتہ - (ث.)

استنا، ■ کھٹو ، چھتی

چھٹ: ب. چھینٹ، {چھٹان (ج.)} = پلک
بارش ، چھینٹے ، بوندیں ، قطرے

چھٹا: چھڑکاؤ ■ ترونکا - (۲) 'نغمہ ہاشی'
'مٹھیں ورھایا ہویا بی - پورا شاہ
کیرا وزیر چھٹا فقیر (اکھ) - (۲)
آڑان ، مقابلہ ■ آڈاری - ذات دی
ہندی چھٹا بازار نال (اکھ)

چھٹو: عو. ث. طلاق یافتہ ، مطلقہ
■ تیاگڑ ، طلاقن، طلاق والی -

چھڑا: بڑی چھلانگ (جس میں دونوں چاروں پاؤں بیک وقت اٹھیں)، کٹود (بھینس یا آدمی کی) بڑھتا، شڑھتا

چھڑکن: لا. قبض کا ٹوٹنا (حی.) جلاب لکن **چھڑن:** مٹ. چھڑنا، اناج صاف کرنا :- چول چھڑیاں ہی چٹے ددے نیں (اکھ) [لا. چھڑین] :- جینا ج چھڑیندا (لگ) (۲) مویشیوں کا لات مارنا چھڑ مارن **چھڑیلی:** ٹم. لاتیں مارنے والی (گائے بھینس)

■ پھٹنڈو، چھڑ مار لویری

چھک: ث. دلہن کے لیے تنہیال کے تحفے ■ نانکی چھک

چھک: ث. کشش ■ کھچ - (۲)

چھینک ■ نچتہ

چھکا: آ. چھینکا ■ چھکٹو: بلی دے بھاگیں چھکا ٹٹا (اکھ) -

(۲) ریکٹ (Racket) -

(۳) چوپائے کمنہ باندھنے

کی جال ■ چھکی

چھکن: مص. کھانا ■ کھاون

[آن جل چھکن]

چھکن: مص. کھینچنا ■ کھچن: چھکیاں

دوران ... (با)

چھکٹو: ذ. آ. چھکا - (۲) -

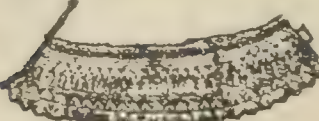
[بھروٹا]

چھکا: مص. چھے دانتوں والا چھے برس

کا اُونٹ ■ چھسالا (اُونٹ وغیرہ)

چھگلا، سگلا: ز. ذ. جھانچھر کی قسم، بازیب،

■ پنجیب، سگلا، [ج. چھگلے]

چھل: ذ. دھوکا ■ دھوکھا :- سب نس

جائے چھل مار جائے (وا)

چھکارا: نجات، خلاصی ■ چھٹ، چھٹی

چھٹن: مص. غلہ صاف کرنا، چھانٹنا ■ پھٹا

لان، چھج نال صاف کرن :- باوا

کنک ٹو چھٹے کا (لگ) - (۲) پٹخنا

■ پٹڑے آتے مارن :- چھڑا دھوی

وانگن چھٹے ہو (با) - (۲) بدنام کرنا -

(ذ) اناج کی پھٹکن - (۳) پھٹکے ہوئے

اناج کا کوڑا، آخوری بھوق، ناکارہ اناج

■ کوڑا - (۵) بُری عورت ■ چھٹی بھوکی

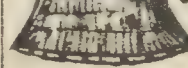
چھٹن: مص. چھوٹنا، خلاصی پانا ■ آزاد ہو

جان :- بھلا ہویا میری مالا ٹٹی،

میں نام چین توں چھٹنی (اکھ)

چھٹی: ۶ تاریخ، پیدائش کا چھٹا دن ■

چمن دی اک رسم :- [نہا]

چھج: ذ. آ. چھجلی، چج

چھاج - (۲) ہاتھی

کا کان ■ ہاتھی کتن

چھجا: مکان وغیرہ کا چھجا /

سائبان ■ چھارے اٹے ودھا،

وادھڑا :- لوری دینی

آن چڑے کے چھجے (لگ)

چھجلی: آ. بڑا چھاج ■ چھیلی -

(۲) چھوٹا چھج - (۳) پھن :- آدمیاں نو

ڈنکن کارن چھجلی نت کھلارے (معم)

چھڈن: مص. چھوڑنا، جانے دینا ■ چھوڑن

چھڑ: ث. مویشی کی ٹانگ کی ضرب ■

لت، پھنڈا، پھنڈ :- بھید دی چھڑ

گوڈے تائیں (اکھ) - (۲) درختوں کے پتے

جھاڑے یا پتلی شاخیں کاٹنے کا پھیار جو عام

طور پر جرواہر کہتے ہیں ■ ر کھان دے

نہن پتر لاہن لئی گول پھل والا وانس

چھڑا: ص. بھتر، کنوارا، اکیلا ■

کنوارا، سگلا سہرا

چھلتا : نکہ۔ چھلاوا ■ بھوتنا

چھمب، **چھمبہ** : ث۔ چھیل ■ (۲) سیم دا علاقہ ، دلدل ، ات وڈیرا ربی تلا

چھمبڑ، **چھمبڑ** : ٹڈ۔ ایک کھاس ■ گول بھٹلاں والا اک جنگلی کھاس

چھمک : ث۔ کھاس / شہتوت کی ٹہنی ، چھڑی ، قمچی ■ چھوچھک ، سوئی :- نیکا چھا مُندا سائو مارے چھمکان (ل گ)

چھمکن : مت۔ چھونکنا ، بگھانا ■ تڑکن ، تیل وچ تلن

چھمکی : چھڑی ■ پتلی چھمک

چھن : ث۔ جھونپڑی ■ چھند ، ککتھان دی کتلی

چھنّا، [نک۔ چھنی] : کانسی ... دھات کا پیالہ ■ منگر :- آگ لاگتی جھانگیراں والی ، لین آتی پانی دا چھنّا -/

دُددہ دا چھنّا پیال دیو (ل گ)

چھنّا (چھندا) : م۔ لاڈلا ، ناز پروردہ ■ لاڈلا ، چھپر چھنّا

چھنّا کا : حذ۔ کھنکھنے کی تیز آواز ■ ٹھنکا

چھنچ : ث۔ ث۔ مقابلہ ■ ٹاکرا ، کھول :- ... کٹسٹان ، لاہیں جے کویر دی چھنچ رنے (وا)

چھنچ ، **چھنچہ** : ث۔ جھگڑا ، کشتی ، مسابقت ■ کھول ، مقابلہ - (۲) اکھاڑا

چھنچہر : ذ۔ سنبھر ■ ہفتہ (وار)

چھنچھوری : نص۔ اوجھی ، چھچھوری ہوجھی :- اوتھے اک چھنچھورڑی

جھی بیٹھی... (وا)

چھل : ث۔ سیل ، طغیانی ■ لہر ، لہجہ کانک

چھل : ت۔ چھال ، کھال ■ چھڑی ، پتلا چھلڑ

چھلا : ز۔ انگوٹھی ■ مندری :- ہتھیں آہدے چھلتے چھاپاں ، باہیں آہدے چھوڑا -/ چچی والا چھلا پیا ساتھیوں منکیندا (ل گ)

چھلا : چلہ ، سوتک ■ بال جمن مکروں چالی دن دی مدت

چھلتر : ث۔ بھانس ■ چھلت ، لکڑ / وان دی تکتھی تار

چھلڑ : ذ۔ چھلکا - (۲) روپیا ■ رُپتا (لو) :- پورے دو سو چھلڑ گن کے لیاوے میرے کولے (ل گ)

چھلکن : مص۔ چھلکنا ■ چھلکا یا آچھالا مارنا ، پانی آچھلن [حمز۔ چھلاکا]

چھلن : مص۔ چھل / دھوکا دینا ■ ول چھل کرن :- رن رن چھلے

آہتوں خدا ڈوے (م)

چھلن : مص۔ چھیلنا ■ چھلڑ لاہن - [حمز۔ چھلی]

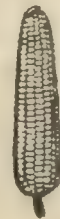
چھلوٹا : نکہ۔ ایک برس کا بکرا ■ پٹھا [ث۔ کھراپ]

چھلی : مکئی کا بھٹا ■ سٹا - (۲) شہد کا چھتا ■ مکھیر - (۲)

کیلے کی پھلی - (۲) سوت کی چھلی ■ سوتر دی گلوٹی :- آگے تے

کتنی ساں میں دو چار چھلیاں (ل گ) -/ نہ میں کتیا نہ

میں کتیا نہ میں لاہی چھلی (شح)

چھوٹ: ث. بخش، استنا، چھٹ، معافی۔ (۲)
 کھلیاں پر بھنگی کے لیے چھوڑا ہوا اناج
 گاہن دے پڑ گئے چوہڑیاں لٹی حصہ
 چھوٹ: ث. نہایت تیز دوڑ، دڑی،
 چھوہکر، شوٹ، [وٹ/بٹہ]
 چھوچھک: ث. تمچی، کینٹ/توت دی
 سوئی، چھمک

چھوڑا: چھوڑا، پر خجا، سک (بالن دا)
 [لاہ]۔ (۲) دنداسا: مل لے دندان
 نو چھوڑا میرے ہاں دے (ل گ)

چھوڑ: ذ. مرض چشم، پھولا (جالا)،
 اکھیاں دا اک روک

چھوڑن: مص. چھوڑنا، تیاگن: روپر مان
 پو چھڑے، چھوڑیا گھر بار (ل گ)
 چھوڑی: چمڑا، لٹر: جتن بیوت
 تے دیو دی عقل جاوے جدوں ملو کے
 آٹھے چھوڑیاں فی (وا)

چھولے: جذ. چنے، غود، چھولیا

چھولیا: ذ. سبز چنا، ہرا بوٹ
 چھولیاں دا بوٹا

چھوئی: سرپوش، چپتی

چھوہ: ث. لس: چھوہنا، ہاتھ سے مس کرنا
 چھوہ: ث. چھوت۔ (۲) ترک تعلق
 بالان دا سجنائی توڑ کین [کر]

چھوہر (چھہر): ذ. لڑکا، چھوہرا،
 جاتک، [ث. چھہر، چھہری]

چھوہکر: ث. فرار، دوڑ، چھوٹ

چھوہلا: مص. تیز، رواں، مستعد (ہاتھ)
 کاپلا، چھہلا، تکیٹا (بٹہ)

چھوہن: مص. شروع کرنا، رہن
 ہاتھ لگانا، بٹہ لان۔ (۲) (مف. چھتھا)

چھند: ذ. سٹھنی کے جواب میں ترکی
 بہ ترکی بول، (شادی کے گیت) دلہا
 کی حاضر جوابی سٹھنی دے نا کرے
 دے گیت، لاڑا، ڈھکن ویلے جھڑے
 بول سالیان/میلان نو سناندا اے

چھنڈن: مص. سوارنا، آراستہ کرنا، چوڑا
 کرنا (روٹی)، جھٹکنا، جھاڑ کر صاف کرنا
 : پٹڈا چھنڈ کے آرسی نال ویکھے (وا)

چھنکن: مص. کینکھنا، چھن چھن
 کھڑکن، چھنچھنان

چھنکن: مت. چھڑکانا، چھڑکاؤ کرنا
 چھنکا کرن، تروکن

چھنکنا: آ. گھنکھرو دار کھلونا
 چھنچھنا (کھلونا)

چھنکنکن: ذ. ز. کھنکھنے والے قیمتی کنکن
 گھنکریاں والے کنکن

چھنکن: مت. آڑنا، ٹانگنا، اوغما کرنا
 آچا کرن، ٹنکن

چھتی: ث. چنچل چھو کری: چھیل
 چھدے چھتی چھہری فی (وا)

چھنیٹی: نا. رقاصہ، ناچی: تے نیاریاں
 ہو چھنیٹیاں نیں (وا)

چھوپ: ث. روٹی کا کالا، ہونیاں دا گھڑا۔
 (۲) باہم بلکر سوت کاتنے کا عمل

بھورا، رل کے چرخے کتن:۔
 جتھے بھٹیاں چھوپ رل پاؤندیاں
 نیں (ل گ)

چھوپا: ذ. چار ہونیاں (کٹھیاں کتن لٹی)

جھون: مت. مص. جھونا [تھلان] مذ. [چھوٹا]
 جھوی، جھوہی: گنداسی جیسی برچھی
 مشہور تھیار: ہکتے پہلے لڑائیاں
 ہوئیاں، چھوٹیاں دے کل ٹٹ گئے (لک)
 چھہ: ث. تاک، گھات [تاڑ، دا] - (۲) شہ - (۲)
 معمولی درہ [لک] - (۲) سہارا
 چھہاڑو: ذ. چھاچھ [بتلی لستی] (گھو دی)
 چھہتر: ث. جھڑی، موسلا دھار بارش
 -: روپ دی چھہر
 لائیں (لک) -:
 وارث شاہ میاں
 نیتان حیر دیاں نے وانگ بدلاں
 چھہراں لائیاں نیں (وا)
 چھہرا، چھہری: ذ. لڑکا [مندا، جاتک]
 چھہری: ث. ص. شوخ دلریا، صیاد
 عورت [شکارن] -: چھیل چھدرے
 چھہٹے چھہریے فی (وا)
 چھہلا: ص. تیز رو، سبک، مستند
 کاہلا
 چھہن: مص. دھک/چھپ کر بیٹھنا، گھات
 لگانا [چھہ (دا) لان]
 چھہی: آماجگاہ، کمین گاہ، گھات [لک، آہلا، دا]
 چھہیرا: ص. آتھلا [گھٹ ڈونگھا] (کھوہ)
 چھہٹون: مص. پامال کرنا، جوتوں تلے
 روندنا [مٹدن، مڈھاڑن، چھٹرون]
 چھہتی، چھہتی: ث. تعجیل، جلدی [کاہلی،
 (متذ.) جلد، عنقریب [چھٹ، فٹ]
 چھہٹ: ث. چھہٹ [یک میل راکھڑا]
 چھاپا، ابری

چھہٹکا: ص. چھہرا [اکھری دی داہر
 پھرتیلا [ث. چھہٹکا]: اک نار ایسی
 چھہٹکی چھہ ٹنکل اک پوچھکی (بجھ)
 چھہج: ث. سیج، بستر [بسترا، سوت]
 چھہر: ث. لمبا سا سوراخ، دو دانتوں کا
 درمیانی فاصلہ [ورل] -: بٹڈھا ہویوں
 شاہ حسینا دیندیں چھہراں پٹیاں (شح)
 چھہڑ: ذ. مال مویشی [وگے، چونا] (ث.)
 چھہڑ خانی، بوا نام، بوی ریت [چھڑ
 (۲) مصروف عمل [کامیاں دا
 ٹولا (نہر صاف کرن ائی)
 چھہڑن: مص. تحریک کرنا [نہن - (۲)
 چرانا، چرانے کے لیے ہانکنا [چارن
 چھہڑو: نا. چرواہا [ڈانگری، چھہڑا:۔
 چھہڑو چھہڑ نو جیوں سبھاں دا اے
 (وا)
 چھہک: ذ. چھید، سوراخ [موری،
 [ص. چھیکل، چھیکلا]
 چھہکڑ: آخر [اؤڑک]
 چھہکڑلا: ص. آخری [اخیرلا
 چھہکل: ص. سوراخدار [چھہک والا
 (پسا) - (ص.) "چھیکو چھہک"
 چھہکتن: مص. چھیدنا۔ نکل باہر کرنا،
 حقہ پانی بند کرنا [باہر کڈھن،
 ردن] -: چھہک دتے قرآن نے آہدے
 اکلے دفتر سارے (محم)
 چھہل: ص. طرحدار، بانکا، خوب رو [چھہلا
 (کھڑو)
 چھہلا: نا. گئے چھیلنے والا [چھہلی ہان/
 کرن والا، چھلتن ہار

(خ)

خرادن : مص. خراد سے سنوارنا ■ خرادے
چازمن

خرچن : مص. خرچ کرنا ■ ورتن
خرخستن : مص. ہنسی مذاق کرنا ■ ٹھٹھا
کرن :- کواری کڑی دے نال
خرخسیہ کیوں ؟ (وا)

خررود : ذ. افرا تفری ، فساد ، ضد ،
خرابی
خرزانہ بار : ث. نا. شور کوٹ کا علاقہ ■
ہنجاب دا اک جنگل

خمیر : ذ. سبھاؤ ■ سبھا - (۲) گندے آئے
کا رکھ چھوڑنا اور آس کی ترشی ■
کُجھے آئے دا آبال - [ض. پتیر]
خمیرا : ص. خمیر والا - [ض. پتیرا]

خوار خجتل : ص. خجل خوار ، ہریشان ،
آوارہ :- خوار خجلان رُلدیاں
بہردیاں نیں (وا)

خوارن : مص. خوار کرنا :- گنہگار 'نو
'پتج خواردے نیں (شہا)

خواری : خواری ، بے عزتی خرابی :- ویکھ
عشق نے لائیاں خواریاں نیں (وا)

خورے : ح. شاید کہ ■ کی پتا ، خبرے
'خونی : ذ. قاتل ، ظالم ■ خون کرن
والا ، مریدا :- رِزلباش جتلاد ،
اسوار خونی ... (وا)

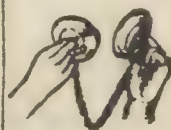
خیالتن : مص. خیال کرنا ■ سوچن

خیر : ث. خیریت ■ خیر مسہر - (۲. ذ.)
بھیک ، خیرات ■ بھکتہ :- اج
کھڑیاں نے خیر پایا ای (وا)

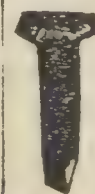
چھپلا : نک. ایک ہرس کا بکرا ■ جوان
پٹھا ، میمنّا (ص) چھیل ، چھب والا -
(۲) بکریوں کا گلد ■ چھایلا

چھٹلی : ث. ننھی بکری - (۲) کھاد کی
چھلائی ■ گنے چھٹن دی کار -
(۳) ← [چھجلی]

چھمبا : فا. دھوبی - (ص) سانپ کی ایک
قسم ■ دھوبی سٹپ

چھین : مص. دبکنا ■ چھین
چھینے : جذ. مشہور ساز ■
'تھالیاں' ←

چھینی : آ. لوہا کاٹنے کا ایک اوزار
■ لوہ کٹ آزار ←

چھیسو : ث. مویشی کو ہانی ہلانے
کی آواز ■ گان بھو 'نو ہانی بیان
لٹی واج :- چھیسو کیتیاں کوئی
ہانی نہیں پیندا (اکھ)

(ح)

حکمین : متذ. 'حکما' زبردستی ■ زور نال ،
'حکم نال

حلالن : مص. ذبح کرنا ■ کوهن :- چھریاں
دے 'مونہ آون کُکڑو آپے جان
حلالے (عم)

حمیل : ث. حائل ■ گل دا اک مشہور گھنا
:- کی 'توں ہاویں ہار حمیلان کی
ہاویں تھ 'چوڑا (ل گ)

حیا : نذ. آبرو ، لحاظ :- ہیرے تیرا حیا
ہے بہت مینو (وا)

(د)

دا : (ح. اضا) کا (ف. را) - (۲) دہاؤ ۱۱ وار :-

دا 'پت' تے مینہ روز روز نہیں

ورہدے (اکھ) - (۳) حربہ ، موقع

[لگ] - (۴) حرفِ مستقبل 'کا' 'آوے

دا (آسی) = آئے گا] - [ث. دی]

داب : حشہ جو کھٹے کی بالائی لکڑی ۱۱

مٹھیر - (۲) دباؤ ۱۱ دبا - (۳) رُعب ،

اثر - (۴) دفن کی ہوئی چیز ۱۱ دبی ہوئی

شے - (۵) سہاگہ پھری زمین - (۶) شکنجہ

دابّا : ح. دھمکی ، دباؤ ، رُعب ، دیدہ

دھاک ، سطوت ، ڈانٹ ڈپٹ ، تہدید ۱۱

دبکا ، دبا ، ڈراوا ، گھبرکی ، جھوٹ

جھمب :- آپ 'ہتی' اپنی دایاں

جھاسیاں تے (وا)

دابّو : ص. دباؤ ۱۱ اگے نیوی ہوئی گئی /

ٹانکا وغیرہ - [ض. آلا]

دات : ث. عطیہ ۱۱ داد و دہش ۱۱ دت

دات ، داج ، دین : [رب دی دات]

داتو ، دات ، دوات : ذ. آ. خاص قسم کی بڑی

دراستی ، چھری نما دراستی جو لکڑی کے

اٹے / مٹینڈ پر جڑی ہوتی ہے ۱۱ ساگ لئی

اٹے والی وڈی بے دندی داتری

داتری ، داتی : آ. داس ، دراستی ۱۱ واڈھی

کرن دا ہتھیار :- داتری 'نو دندے

یک ہاسے (اکھ) - / - ہمت 'ہرے بندیاں

کھیاں کاسی 'ہرے دی داتی (لگ)

داج : ذ. جہیز ۱۱ دت دات :- دھیاں دا

داج پنکھوڑیوں (اکھ)

داجّیل : ص. داج (جہیز) کے وقت ویل

(نیگ) کے طور پر دیا جانے والا کھٹیا

کھڑا داجڑ - (ص. جہیز کا ۱۱ داج دا

داد ہیوت : ث. شادی و غم کی شرکت ،

آبائی تعلقات ۱۱ 'دکھ' 'سکھ' دی سانجھ ،

پیو دادے دے وارے دی سجاتی]

دادکا : ص. پردی ۱۱ پیو دادے دا - (۲)

ددهیال ۱۱ دادے باجے دا گھر [ض. نانکا]

دادکے (دادک) : جذ. ددهیال ، آباواجداد

۱۱ پیو دادے (دا گھر) - [ض. نانکے

(نانک)]

دارا (دیرا) : ظ. دائرہ ، عام لوگوں کی نشستگاہ ،

چوپال ۱۱ ڈیرا ، عام لوکل دا اڈا ،

ہا شا دی بیٹھک

دارُو (دارُوو) : ذ. علاج ۱۱ دوا دارُو :-

درد ہووے دارُوو ہوو کر دے (وا) -

(۲) شراب (لو.)

داری : چاکری ، تواضع ۱۱ نوکری ،

چاکری ، ادھینکی :- 'دکن' سوکھی

داری اوکھی (اکھ)

داڑھن : ص. کھانا ، چبانا ۱۱ دندیں

ریہن ، چتھن ، لالچ نال کھان

داڑھی : ڈاڑھی 'ٹھوڈی' تے گلٹھان دے وال

:- کُچھڑ بکے داڑھی کھوین (مع)

داکھ ، دراکھ : ث. دیسی انگور :-

داکھے پتہ نہ اپڑے ، آکھے 'تھوہ

کٹوڑی (اکھ) - / - توئے 'ہور' 'نک

'نک جان وے داکھان 'ہوریاں

(لگ)

داکھڑا : ص. مل. بے اوکھا [ض. ساکھڑا]

:- کھاوون ساکھڑا ، پھاوون داکھڑا

(اکھ)

دان : ذ. خیرات ، سخاوت ، عطیہ ، دین

دہکا : حمہ۔ جھڑکی، گھڑکی، دھمکی، بہت
زور دینا □ جھڑک، دایا [مصر۔ دہکن]

دہکے : متہ۔ خوب، دبا کر □ رجکے۔
(۲) گھٹے کے :- دہکے واہ... (اکھ)

دہکن : مصر۔ کثرت سے استعمال کرنا □
'کتورتن' - (۲) خراب کرنا - (۳) مارنا
□ دب جاڑہنی - (۴) دھسکانا □ دڑکان،
دہکان :- مگر لک کے قاضی دے،
ماہیاں نے سگوں رھیو 'نو وده
دہلیا اے (وا)

دہیڑن : مصر۔ پیچھے دھکیلنا، کھدیڑنا، بوجھ
تلیے رکھنا □ پچھہاں دھکن، دہکن

دہہ : ث۔ 'دوب' □ ایک مشہور گھاہ؛
جہدیاں بتوہکراں بندیاں نیں :- دہہ
دا کانا کاد نہ ہووے، چاہے رے
اکھ وچ کھڑوتا - / پڈھیاں ڈھکیاں
دی واپسی، آگے دہہ تے کھی (اکھ)

'دہیارِ شیا' : مترجم □ دوئہ بولیاں دا جانو
'دہتر'، 'دہٹ' : ث۔ پراٹھا، دوستی روٹی :-
اڈہواں گی ہکواں گی 'دہراں' (لک)

'دہیار' (دہیارا) : ص۔ غیر عزیزان ہیارا،
'ہیرا :- راج ہیارے راجیاں ویر
'دہیارے (اکھ) - / 'یوسف ساڈا دل
دا نکڑا کد سا'نو 'دہیارا؟ (غ و)

'دہپاہ' ('دہپاک) : ص۔ دوپارہ، دو
'نکڑے □ دو ڈک :- آرے نال راہ
چیر 'دہپاہ ہویا - / نال 'نکلی جن
'دہپاک کیتا (وا)

'دہیڑا : حد۔ نفاق، 'دشمنی، فساد □
وگاڑ، وچھوڑا، [مصر۔ 'دہیڑن]

داند : ذ۔ ہل جو کے قابل ہیل □ واپسی کرن
جوگا جوان ڈھکا :- داند ہرائے مالی
ہور - / جہدے دو داند کدی نہ
ہووے درماند (اکھ)

داندو/داندی : ذ۔ بڑے بھدے دانتوں
والا □ وڈے تے کوچھے دندان والا
= دندلو

دانگی : کڑاھی دی قسم :- دانگی دا
تلا تے نان روشن خاتون - / چنا
جو دانگی وچ ٹپدا اے آپنا ہی سر
بہندا اے (اکھ)

دانو : ص۔ نسیال □ انار (دائے دار)
داؤن : ث۔ پچھاڑی، ہانتی □ ہیند، دوین

داؤنی : ث۔ دامنی، سر کا طلال
زبور □ شنکر پنی والا
'ٹکا، 'دونی :- 'توں 'ٹکا
تے میں داؤنی... (لک)

دانی : ث۔ دایہ :- دانی
کولوں 'دھڈ 'لکنا (مع) -

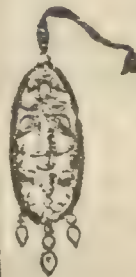
(۲) منزل، حد (کھینڈ
'وج) - (۳) 'سنگر، قریبی □ 'دا مار'

دالیا، دایا : ذ۔ خواہش، ارادہ □ چاہ، نیت
:- لنگا نٹو لہور دا دالیا (اکھ)

دب : ٹڈ۔ نشیبی زمین □ 'نوان، 'جتھے
'مینہ دا پانی اکٹھا ہو جائے :- 'جہدا
'دب 'آہدا رب' (اکھ)

دبا دب : متہ۔ جلد از جلد □ فافٹ

دہاڑن، دہیڑن : مصر۔ دہانا، دھکیلنا
□ دہکن، دھکن

درس: ذ. درشن □ جھاک، دیدار:۔ تیرے
درس دی پیاسی ... (ل گ)

درس پرس: ث. شکل و صورت □ مکھ
سہاندرا، چپ، چہرہ، مہرہ:۔ درس
پرس چنگی اچھے ہے جاتک (وا ۹)

درسال: مل. ث. دہلیز کی پٹیاں □ باہیاں
دُرکارن: مص. دھتکارنا □ دُدکارن،
دُر دُر کرن

دروہی، دھروہی: ث. ح. پناہ، فریاد، قسم □
دہائی دھروہ، دھروئی - (ص) شریہ
دُرے (-دُرے): کتنے کو دھتکارنے کا
کلمہ، دھت تیری □ دُر دُر

دروی: ث. دیور زادی □ دیور دی دھی
[ذ. دریآ]:۔ فی دُرے ہوئے ہو،
فی جٹھے ہوئے نو (ل گ)

دریائی: ث. کپڑے دا ناں:۔ اے پٹ دریائی
دا ویر دی ودھائی دا (ل گ) (ص)
دریا والا

دُریتے: ص. ظ. بہت دُرور
دُریت: ث. دباؤ، کدھونس □ زور، دبا
دُریتا: زور دار بارش □ اک سار ورہن
والا زور دا مینہ

دُر: ث. چپ □ خاموشی:۔ دُر وٹ،
زمانہ کٹ بھلے دِن آون گے (اکھ)

دُر: ذ. مخلوط اناج □ رستا، رلیا ملیا
[۔ میل] - (۲) دونو ہاتھوں کی
مشترک ضرب □ بچھی دہتھڑ

دُرپ: ث. رچنا دواب جیسی زمین □
بارانی زمین دی اک قسم:۔ پیٹ والی
وسٹو یا دُرپ والی (اکھ)

دَت دات: ث. جہیز، انعام و اکرام □
داج دہج

دَتا: مذ. دیا، داد - [ض. لتا، مص. دین]
دَتھا: بولا □ تہتا - (۲) گٹھوں کا گٹھا □
مٹھا، بھری - (۲) چارہ: [پٹھا -]

دُرچتا: ص. متذبذب □ دُرپتا، دُہر دھیانا
دَد، دَدور: ذ. (Ring worm)، داد □
دعدری

دَدرا: ص. نیم پختہ □ ادھ پکا، کجکجا
دَدھ: ذ. (Milk)، دودھ □ کھیر
(ذ. مل):۔ دودھ آتے دُدھ (اکھ)

دَدھالی: آ. دودھ کاڑھنے کی کڑاھی یا
پنڈیا □ کاڑھنی، دُدھ کاڑھن یا دِہن
جان دی ہاندی

دُدھوانا: ص. شیر خوار (بچہ) □ دُدھ
پیندا، کھیرا (ص)

دُر: ذ. کلن کا ایک زیور □ کٹان دا
موتیاں والا گھٹا:۔ مامے
کنیہ دُر، بھنیوان آکڑ
آکڑ مَر (اکھ) - (۲) دھتکار
□ دُرے، دُرکار:۔ دُر کٹا کٹائیاں
دا آپنیاں ٹوکوئی لے جاوے راکھا
بھرے پرائیاں دا (اکھ)

دُرڈا: ص. بعید، فاصلے پر واقع □ دُور دا،
پریرے

دُرہل: ث. گاڑھی کیچڑ □ سنگھنا چکڑ
دُرڈ (بھڑڈ): ص. موٹا پسا (آٹا وغیرہ) □
کوچھا دلوان، [مص. دُرڈن]

دُرڈھ، دُرڈھ، دُرڈھ: ٹڈ. حوصلہ، خٹنگ،
عوم، استقامت □ سڈا، خبیث، ارادہ
[مص. دُرڈھن]

دُکھاؤ : ص. نذ. مُوذی □ دُکھدیا
دُکھنوتا ، دُکھنوترا ، دُکھوترا :
ذ. احتیاس البول □ مُوتر دا لک لک
کے آؤن :- تنّا کھائے مرے
دُکھوترے (اکھ)

دُکھیار ، دُکھیارا : ص. دُکھیا ، دُکھی □
ستیا ہویا ، درد رنجانا
دُگاڑا : ذ. دونالی بندوق - (۲) دُہرا فائر □
دو گولیاں

دُگتن : لا. ڈھول کا بچنا □ ڈغا وچن
دُگتن : مص. چھید کرنا □ چھیکن - (۲)
مباشرت کرنا

دُگھن : مص. دغنا ، زور زور سے بچنا □
کھڑکن ، وچن :- سُم بک دے
کھڑکدے جیوں لوہے پٹے دُگھن
(پٹو)

دل : ذ. لشکر ، فوج □ کٹک :- راجا
دلیں ! کھیتی ملیں (اکھ)

دُلانگھا : ذ. بڑی چھلانگ □ دُلانگھ
دِلدر : ذ. غریبی ، سُستی - کُڑا □ نیستی ،
جلو پٹنا - گند :- سُکھیں دِلدر ؛
کشتیں بھاگ (اکھ) ، [ص. دلداری]

دُلکن (دُڑکن) : مص. دُنکی دوڑنا □
دُڑک لان ، تکتھا نسن

دِلیج : ث. دہلیز ، چوکھٹ □ چُکائو
دی تھلویں لکڑ ، سردل

دم : ذ. سانس □ ساء ، پھوک : (دم درود) -
(۲) بھاپ کا اثر □ ہواڑ ، بھڑاس

دم : ذ. (نک. دمڑا) . دام ، دولت □
ہیسے :- دم لگن بادشاہاں دے ؟

دُڑک : ث. دُلکن ، تیز دُور □ دُلکن ، دُڑک ،
دُڑکی ، [مص. دُڑکن ، دُھرکن] :-
دُڑک دُڑک موئی پکے نہ اہڑی (اکھ)

دُڑکا : سہم - (۲) کڑکا ، [مص. دُڑکن]
دُڑلا : ذ. موسلا دھار بارش □ دھڑلا
دُڑلکا : ذ. بھاگتے وقت کی چھلانگ □
اچّا ہڑپا :- اک مار دُڑنکیاں ملھے
نٹین ... (وا)

دُسن : حش. خبر ، اطلاع □ دستن دی کار
دُسایا (دُسال) : ص. ایک بار فیل ہونے
والا □ دوریں ورہیں پاس ہون والا
دُسا'نگڑ : ث. دوشاخہ لکڑی ، غلیل ہما
لکڑی □ دُسانکی

دُساور : نذ. نمونہ □ وکن / دسن دی چیز
ونکی - (۲) بدیسی منڈی

دُستی : ث. پُہنچی □ اک گھنا
دُستر : نذ. آرہار : [تیر] - (۲) دوہرم
□ دُہر - (۲) دو سَراں (تاش وچ)
دُسن : مص. بتانا □ آکھن ، دُسن پان -
(۲) ہڑھانا ، ظاہر کرنا ، دُکھانا
□ وکھان

دُسن ، دُسن : لا. دُکھائی دینا ، نظر آنا □
دُیین ، {مت. دسان / وکھان = دُکھانا}
دُسوٹھ : ث. آج سے دسواں دن □ دہوتھ
دُسیرا ، دُسیری : ۱۰ سیر □ دہ سیرا وٹا
دُغولیا : ذ. دغا باز □ چھلیا

دُکھ : ذ. لُطف ، ظاہری حُسن □ چھب ،
سواد

دُکھ : ذ. تکلیف ، بیماری :- تیرا دُور
ہووے دُکھ تاپ میاں (وا)

دندروہڑ: ذ. [ریڑ] ←

دندئی: ث. رتوں کا بُنا ہوا حصہ جو پائنتی کی طرف بڑے اور جس کے سہارے چار ہائی کی بُنائی قائم رہے۔ منجی دی پواندی دا مُدھ۔ (۲) باریک دانتوں کی کاٹ۔ نکتے / بال دا دند

دندریو/دندریکو: ث. طیش میں آنا، غصے / ریڑ نال دند کریجی، دندیڑک، دندڑ:۔ نک چاڑھ دندریکڑاں وٹ روئے (وا)

دندیللا: ذ. خلال۔ دندیں پھیرن لئی تہیلا، چھنگ

دنگل: ذ. کُشتی گھ۔ اکھاڑا - (۲) جمع۔ ریڑ

دوآ: ص. دوسرا، ثانی، دوجا، یا، پور دوآبہ، دآپا: ذ. دوآبہ۔ دو دریاواں دے وچکارلا علاقہ - (۲) نا علاقہ یاس۔ ستلج، امرتسرے لاہور دا خاص علاقہ:۔ چھڈ کے دیس دوآبہ امبیان نو ترسیں گی (ل گ)

دواک، دوک: ص. ہڈ، ۵ سالہ اونٹ۔ دوندا (۲) ۳½ سالہ گھوڑا / گھوڑی

دواکتھا، دواکا: آ. چراغدان، طاق۔ دیوٹ، دیوے دا اڈا، آلا {نک. دواکھی = دیے کا سینڈ}

دوال: ث. رکاب، پٹی۔ رستی، ورہی۔ دوال: ث. [ف. دیوار] چار دیواری، فصیل۔ کندھ۔ (۲) دیال۔ دین والا دوالا: ذ. آسپاس، ماحول، احاطہ، گرد و نواح۔ دالا، چنیرا، چپاسا، دوہاسا،

سُبون گراں دا نال - / دم سوارن کٹم (اکھ)

دماڑا: نک. آ. دماہ۔ دھونسا:۔ دھان دھان دماڑا عشق والا... (عج) دماہلا: ص. دہرے رھٹ کا کتواں۔ دہلا، دہرٹا کھوہ

دبیا: ذ. دُنبہ۔ چکیدار "لیلا"، دُستا، دُمُوسا: زمین ہموار کرنے کا آلہ۔ روڑی نہیں / زمین کُشتن لئی مشہور ہتھیار، دموبلا

دمکڑا: نک. چام کی لکیا جس میں چرخے کے تکلے کا سرا ہوتا ہے۔ گول کاٹواں چم/چھٹلا

دُموہی: نص. دو مُنہوں والی - (۲) سانپ کی ایک قسم:۔ اک دُموہی آہدا کالا رنگ (بجھ)

دن: ذ. ڈھیر (جوار دے ٹانڈیاں دا)

دند: ذ. دانت۔ داڑھ، بُنو [نک. دندی] دندا: دندانہ، دنتا۔ دندا (کنگھی دا) - (۲) کٹاؤ۔ وڈھا (چھری دا) - (۳) ریت دا ڈھیر - (۴) کٹارا۔ کڈھا

دنداسا: ذ. اخروٹ کا چھلکا۔ یمسی، سک سکڑا (دند نکھارن لئی چھوڑا) دندال: ذ. آ. کیاریاں بنانے والا آلہ۔ جندرے دی قسم

دندوڑکا، دنداڑکا، دندوڑکا: سردی سے دانت بچنے کی کیفیت۔ ہالا لکن ہاروں دند و جتن

دندن: ث. غشی، بے ہوشی۔ دندل، مورچھا، ات دُکھ غم ویلے دندان دا آہو وچ جُڑ جان

دندوڑ: ذ. بڑا لبا دانت۔ وڈا/لما دند:۔ کالا کور، چھی ٹنگاں دو دندوڑو (بجھ)

دوکھا: ذ. حسد - دکھ ، مرض □ روگ
:- ہر دوکھے دا دارو اے (اکھ)

دوکھتی: ص. ذ. دشمن ، بدخواہ ، حاسد
بداندیش □ ویری ، بُرا منگن والا
دوگھڑ: ث. سر پر رکھے ہوئے پانی کے
دو گھڑے □ بیٹھ آتے رکتے ہوئے
گھڑیاں دی جوڑی

دولا (مولا): ص. ایک فقیر = شاہ دولے شاہ
(گجراتی) - (۲) غافل ، بے پرواہ □
کھلا رمل ، سائیں لوک

دولی: ص. دوسرے نمبر پر (کھیل میں) □
دوچے تھان ، [ض. میری] :- کوئی
میری کوئی دولی ... (شح)

دون ، دوین: ث. پائنٹی □ ہواندی ، منجی
پیڑھی کتسن لئی پیراں ول دی رسی
دونی: ث. ز. داسی □ متھے دا تکرے ورکا اک
گھنا ، داؤنی

دوہ (ڈوہ، دہ): ذ. دوش ، الزام □ دوس ،
دوکھ

دہ (دینہ): ذ. دن ، سورج □ دہو

دہاجڑ، دہاجو: ص. دوسرا خاوند یا بیوی
□ ماچو :- دہا جو رن پاری (اکھ)

دہاڑا: ذ. دن ، روز □ دینہ :- کوئی دہاڑا
خیر دا لکھے (لک)

دہاڑی: ث. دن □ دہاڑ - (۲) ایک دن کی
محنت / مزدوری ، [ص. دہاڑیدار]
دہاڑا : ذ. دہائی □ دھاکھ ، دھاکھا
دھانوی: ح. دودھ دہنے کی مزدوری
□ چوانی ، [ص. دھاواں = چواواں]

(۲) نقصان ، دیوالیا □ قرضی ہو
جان :- دال روٹی کھاتے تے دوالا
نہیں نکلتا (اکھ)

دوالے: بلا. ارد گرد ، چوگرد ، گرد □
گردے ، چغیرے ، آدالے - مگر :-
[ہو]

دوالی: (Strap) ، پٹی ، رسی □ بدھری ،
ودھری ، تسہا ، تنی ، پٹی

دوہدو: ستف. روبرو □ آمنے سامنے ، مُوند تے
دوتی: ذ. چنلخور ، دشمن □ چفل ، ویری :-
مگر لک کے دوتی مُوچٹ سٹاں (وا)

دوج: ث. دوسری باری □ دوجا نمبر
[ض. پھل] - (۲) بیگانگی ، غیریت ،
فرق □ پھوڑ ، دہیڑا ، دجایگی ، دُک
تَرِک (ص. دوجا)

دوجتھی: ذ. ف. دودھ دہنے والا □ دوہا
[ث. دوجھن]

دودھک: ث. گھاس کی ایک قسم □ اک
مُوئی دا نان

دودھی: ذ. خاص قسم کا تر مشروب □

دودھ خشخاش مغزاں تے بداماں دا

گھوٹا (شربت) ، سردائی - (فد) دودھ

کا کاروبار کرنے والا □ دودھ وہاری

دورا: آ. سردائی وغیرہ گھوٹنے کے لیے کھلے مُنہ

کا برتن □ گول کھل ، وڈی کھونڈی

دوڑا: فذ. ہرکارہ ، ڈاکیا □ گائیڈ □ دوڑاہا ،

دوڑ دوڑ کے راہ دسٹن والا یا مُنیسی

دوڑاک: ظ. ص. تیز بھاگنے والا ، تیز رو

□ دوڑا ، دوڑو ، دُڑا کل

دوس: ذ. الزام ، دوش □ دوہ ، دوکھ

[مض. دوسن]

دھت - دھاکا

دھت : ذ. بیٹی کی اولاد □ دوعت [ض. ہوت]
دبٹھڑ : ث. دونوں ہاتھوں کی ہم آہنگ
ضرب □ دہرا دھتھا/چیر

دہر : ث. دوہرا پن ، دوسری دفعہ کا عمل
یا کام □ دہرم - (۲) دہری شال - (۲)
دوبارہ ہل □ دوجی سیں : [- لا]

دہسرا : (لو.ص) دس - روں والا - (نا) دھنور
:- گھر دے بیٹی دہسرا ماریا (اکھ)

دہل : ث. دھلیز □ بوہاٹھ مہاٹھ ،
سردل - (۲) شادی کے موقع پر برہمنوں
کو دی جانے والی مٹھائی □ داد (ث.)

دھنگڑ : ذ. ڈھولوں کی بھرپور آواز □ اکٹھے
ڈھول و جن دی واج ، گڑگج
دھو (دھوں) : ذ. سورج ، دن □ دینہ
:- دھو لہے ! باجرا گھے (اکھ)

دھبی : ث. جسے جھٹ : [سوئے ورگی دبی =
سیمین (زرین بدن) :- جن دھبی آب گوا
لئی کھٹنگھاں دے نال کھہکے (لگ)

دھبجڑ : ص. جھیز کا □ داج دا ، داجل
دھبکی : دسواں حصہ □ دہواں انگ
دھبلا : ص. تکلیف میں □ دھکی :- ساتیاں
باجھوں مال دھبلا (اکھ)

دھبین : ث. دبی ، جفراٹ □ جایا ہویا ددھ
:- کورے ڈولے دیں جایا (لگ)

دھبرا : ذ. دائرہ ، ڈیرا □ عام لوکاں
دی بیشک :- چھڈ مہ جڈاں : دیریاں
وج وڑدی ... (وا)

دھس و جھٹنا : ص. غریب الوطن □ دھسوں
باہر / وچھڑیا ، پردہسی

دھوا : آ.ذ. دیا □ چراغ

دھوٹ ، دیوڑی : ث. چراغدان ، دواکھی
دھوے دا اڈا :- دیوٹ کھیو دی
بتی ! گھر آوے مہتی کھتی (لگ)

دیور (دیر) : ذ. دیور □ خاوند دا چھوٹا
بھائی :- چھٹی دے دو دیور آئے تہجا
آیا جٹھ (لگ)

دیوڑا : نک. دبا □ دیوا :- دیوٹ دیوڑا
بلے : ستر سو بلا ٹلے (لگ)

دھین (دمن) : بص. نظر آن :- نا آکھے
کوئی نہ دیدا سورما جھڑا سینو بتہ
کرے (پیلو)

(دھ)

دھاڑ : ث. ڈاکوؤں کا جتھا □ ڈاکوآں
دی ٹولی ، ڈھانی :- پھنی دھاڑ جلاہیاں /
کراڑاں تے (اکھ) / - یوسف شو
لے گٹیاں جان تے 'لٹ' غضب
دیاں دھاڑاں (غ ر) - (۲) ڈاکا ،
حملہ ، یلغار □ دھاڑا ، ہٹلا :- راہ
جو گھیرا نہیں جے دھاڑ کڑی (وا) /
پھندی دھاڑوں ملدے ہڈاروں
جھے (اکھ)

دھاڑوی : ذ. چور ، ٹیرا :- اتے دھاڑوی
سرکدا کانگ کولوں ... (وا)

دھاسا : ح.ذ. سخت دھونس ، دباؤ □
تڑھی ، دایا :- آپ مہتی این دایاں
دھاسیاں تے (وا)

دھاکا : ذ. دھانی □ دھاکا ، دھاکھا ، دھ

دُھر : ث. آخری سرا ، منزل مقصود :- دُھر نہ اپڑی رن صاحبان میری ٹٹئی وچالیوں لان - (ل گ) انتہائی سرا ، عین : [دھر آتلا - دُھر کوٹھا۔ / دُھر درگا]

دُھر : ٹڈ. ٹولی، فریق :- دُھر دُھر دا دینا ناں لہنا سنگھ (اکھ) : {دوئے دُھر = طرفین، فریقین} **دھراہٹن :** معص. سیر کرنا (حیہ) رجان (ڈنکر نو)

دھراوا : ص. دستگیر سہارو : [جی دھراوا] - (۲) عوض میں دھرانے کا عمل **دھرائی :** (۳) {تلی دھراوا}

دھروڑا ، دھروڑا : نک. چھوٹا سا ٹیلا ، آونجی جگہ ، ڈھیری ، ٹیلا ، ٹیٹا **دھرت :** ث. دھرتی ، زمین ، بھوس ، بھوس **دھرتھ :** ص. ڈھیٹ ، ضدل ، ہتھی ، ڈھیٹھ

دھرکوتا : ڈ. بکائن کا پھل ، ڈاکاٹو ترکھوٹا ، دھکونا

دھرگ : ح. لعنت، ٹف ، دُور ، پھٹ :- دھرگ تیناں جیونا ، جہناں وڈائی آس (فر)

دھوگڑ : ث. ہرائی سرائی رضائی - (۲) [دھوگڑ] **دھولی :** بھاگتے ہوئے مویشی کے سر کا دھکا / ضرب ، ڈھل : [مار]

دھرن : مت. [لا. دھرن ، مت. دھران] ربن رکھنا ، گھنے ہان :- وہاں دا ہر دھریا پنجان وچ ویکھ پٹو دے کاہے (ل گ) - (ڈ. دھرن لڑ دھروڑ . ٹڈ. گروی ، مرہون - (۲) امانت

دھامبڑن : مص. مارنا ، پھٹنا ، ہتھی مارن کٹن ، دھیں پٹاس کرن [حشہ دھامبڑ]

دھاسن : ڈ. گھاس کی قسم اک ودھیا گھاہ

دھان : ث. {ج. دھاناں} چاول ، دھانج ، موچی :- دھاناں دے آسرے ڈیلیاں

ٹو وی پانی مل جاندا اے (اکھ) -

(مص.) حملہ کرنا - (۲. مص.) نہانا

نہان - (۳) 'بھنے' (بھج) دانے [آجوں

دھاوانی : ث. دھاوا - (نص.) دھاوا / ہڈ

بولنے والی ، ہلے مار زانی

دھائی : ث. دھان چولاں دی فصل :-

دھائیں والا پنڈ پراالیوں پچھانیدا

اے (اکھ)

دُھپ : ث. دُھوپ ، سورج دی لو / چمک - [ض. جھان]

دھتھ ، دھتھا : ڈ. دھپا، تھپڑا، دھچکا ، تھاپ - (۲) کھڈی کا ایک حصہ - (۳) چپڑ

دھتھڑ : ڈ. سخت سُرخ چھالا ، چھیر وغیرہ لڑن نال ماس دا لال ہو کے پھل جان ، دھر پھڑ

دھتورا : ڈ. تاتورہ ، اک کنڈیلی تے زہریلی بوٹی ، {دھتورن}

دھج : ث. سج دھج ، ٹوبر ، ٹھکا

دھچل : ص. بے عقل ، بے وقوف ، جھڈو، جھاواں (آدمی) بغلول، بھلول

دھڈ : ث. بھینس کا گوبر ، چوکھا بھوس

دھڈر : ڈ. (Ring worm) ، داد ، ماس (چمڑی) دا اک روک = (دھڈر)

دھڈل : ث. دھول، مٹی ، دھوڑ، مینا کھٹا

دھوڑ دھانی (لگ)۔ / کُور دے مونہ
دھوڑ (اکھ)

دھوڑا : سفوف، بریک پاؤڈر ■ ہوڈر

دھوڑن : چھڑکنا ، لگانا ■ بھٹکن ،
بھون ، دھورن

دھوسن : ٹھونسنا ■ ٹھوسن، نپن ، ننتن

دھوپ (دھوپ) : ث. بیلوں کی پنجالی آواز
کر انھیں ہوا لگوانا ■ سادہ دوان

دھوکھ : ث. جلن ، دل کا غبار ■ ساڑ ،
دل دا دھوان

دھوکھا (دھوپا) : ذ. دھوکہ ■ چیل
قریب

دھول (دھروں) : گندی پر مارا ہوا ہاتھ
■ دھون آتے ماریا دھپتا

دھولکر : محل، ماڑی : [ستی دے دھولکر]

دھولو : ص. سفید بیل ■ چنا ڈھک (۲)
چٹا "دیسی کھاد"

دھون : ٹڈ. (Smoke)، دود ■ دھوان

دھون : ذ. استعمال شدہ پانی ■ جس پانی
وچ کوئی شے دھوتی جائے ، گند ،
چھتن (ص.) ردی آدمی = جوٹھ

دھون : ث. گردن ■ گجٹی ، گانا

دھون (دھرون) : ص. دہنا، خمیدہ ہونا ■
لٹنا ، دھون جانا

دھوہ : ث. پیٹ درد ، دردِ جگر ■ کالجے
دی پیڑ ۔ میرے دھوہ کلیجڑے
ہی جی (وا) - (۲) کھینچ ■ کھچ ،
دھوبن دی کار ، [ص. دھوبن / دھروہن]

دھن : ح. شایاش ، آفریں ، کلمہ تحسین
چم خوش ■ شاوا ، اشکے :- دھن
پر بھانیاں رجھڑیاں سربانے ددھ
رکھ سوندیاں نیں - / دھن گن دا جایا
رجھن سارا دیس وسایا (اکھ)

دھناپ : ث. پہلی بار بیانے والی ■ بھر
جوان (ڈھکتی وچھی)، گبتھن

دھنتھا : ص. زرست ، دولتمند مال مست

دھنگاڑے : متف. خواہ مخواہ ■ دھگے - (۲)
کندھوں پر ■ کندھاڑے :- دھنگاڑے
نی امتاں چڑھ ہو کندھاڑے (اکھ)

دھنیجن : لا. جنتی ہو جانا ■ لکتن (گان
مسی دا)

دھو : حذ. [ص. دھون]۔ شوب ، دھلائی
تطہیر ■ دھوانی ، صفائی

دھوآن دھاری : ث. دھوان دھار ■ دھوئیں
دے بدل :- تے پانی توپان دھوان
دھاری (غبا)

دھوانک : ث. دودکش ■ چمنی :- بھٹناک
چڑی دھوانک آھلنا (اکھ)

دھوانکھن : ص. دھوئیں سے خراب ہونا ■
دھوانکھیا جان ، دھوئیں دا لکنا / لانا

دھوپ (دھوپ) : ث. ہوا لگوانے کا عمل
■ ہل پنجالی والا جو لالہ - (۲)
دھوپ :- نہا دھو کے جٹی نو
دھوپ دینا - / ہتھ پھیر کے دھوپ
تے کراں جھاڑا (وا)

دھوتی : تہذ ■ لاجا - (مف. ث. دھوتی)

دھوڑ : ث. دھول ، گرد ■ مٹی ، گھٹنا
دھڈل :- پٹھانان دیاں گھوڑیاں

دھی : ث. بیٹی ■ جائی : (دھی دھیانی) -
(۲) - دھیری

دھیان : ذ. شادی کے موقع کی ایک مشہور
رسم ■ رائٹھا چاری - (۲) خیال، وچار
دھیانن : تازنا، وچارنا، سغور کرنا

دھیر : ث. دھیرج، صبر و استقلال -
استقامت ■ ہکیانی :- ندی کنارے
رُکھڑا کچرک ہتھے دھیر؟ (اکھ)
دھیری، دھیوی : آنکھ کی پُتلی ■ کاکی
دھیک : ث. بکائن ■ دھریک :- میرے ہان
دیاں دھیکان پھلیاں؛ کچرک رہاں من
ماری ؟ (ل گ)

دھیلا : ذ. دھیلا، پُ پسا (ہر)
دھیلی : پُ روپیہ، اٹھنی ■ اٹھانی :- میلا
میلیاں دا تہولے دھیلاں دا (ل گ)

دھیوڑی : نک. بیٹی ■ دھی :- پو دے
گھر دو دھیوڑیاں آہ وی سوغرے
تُر گکیاں (ل گ)

دھیں پٹاس : ث. مار کٹائی ■ دھامبڑ، کٹ
(ڈ)

ڈاہا : ہلاکت خیز / گہرا بہنور ■ ڈاہڈا
گھن گھیر (؟) :- اس ڈاہے کئی
بیڑے ڈبتے ... (مجم)

ڈاہو : ذ. حیرانی، زاری، نکر ■ منت
ترلا : [- لے]

ڈاچتی : ح. سانڈھنی ■ جوان اوٹھنی
(پہلے سوئے) :- ڈاچی کیتا ویہ کوہ
نوڈی کیتا تید کوہ (اکھ)

ڈاڈ : ث. درد کی لہر، چیخ ■ کوک
[ج. ڈاڈاں، - مار/نکل]

ڈاڈہ : ص. عزم، ارادہ، تحمل، نیت ■
رستدا، درڑہ، سوچ دی ہکیانی

ڈاڈھا (ڈاڈڈا) : ص. زور آور، جابر،
سخت، سنگین، کڑا، شدید،
مشکل ■ خدی، ڈھٹھ، کڑڈا، ہڈا،
زبردست، سخت، ڈھڈا :- ڈاڈھے دا
ستیں وہیں سو (اکھ)

ڈار : ث. قطار ■ پال، آڈار : [کوچان /
برٹان یا سلا دی ٹولی]

ڈاری : ث. نصِ خدی، مگڑہ، شوخ، چالاک
بدکار عورت :- مُنس دے ڈارے
فی ! (وا)

ڈاکن : ص. قے کرنا ■ اگلجٹھن، { حشہ
ڈاکی : ہضم }

ڈاگڑ : ث. موٹی قسم کی گندم ■ وڈانک
ڈال : ث. ٹہنی، شاخ ■ ڈالی، ڈبئی - (۲)
حرف : "ڈ"

ڈانجھ : ث. پیاس ■ تیرہ (تیرہ)، بھڑکی
ڈانگ : ث. [نک. ڈنگوری]. لائٹی :-
چوراں دے کپڑے ڈانگل دے گز
(اکھ)

ڈانگری : ذ. مویشی پالنے/چرانے والا ■
واکی، ڈانگراں والا :- بھٹھ غلامان
دوستی؛ ڈوم ڈانگری تے ہوستی
(اکھ) - ڈوم ڈانگری نیوی دانا
ہندے (وا)

ڈانور : مُل. ث. مکڑی :-
ڈانور وانگ سبھو کم
فریب دا (اکھ)

ڈاہ : ذ. کینہ، حسد، رشک ■ خار، ساڑا -
(۲) خبر ■ دس، لادہ :- ڈاہ
دقتا چور نہیں مردا (اکھ) - (۳)
تھم، تُل، تھتی

ڈٹن : لا. ڈوٹا ڈٹن ، غرق
[مٹ ڈوین]

ڈٹو : ذ. ص. ڈٹو کٹا
ڈب کھڑتا / ڈبا کٹا

ڈبوتیا : فا. غوطہ خور ڈبوتیا ، چوبھا ، ٹوبھا ،
چبھی مار ، کھوہ صاف کرن والا

ڈبیکا : غوطہ ڈبھی - (۲) تازہ [سجرا]
ہانی

ڈٹن : لا. دوڑنا ڈٹکن (گھوڑا) -
[مٹ ڈٹن]

ڈپٹہ : ذ. دف ڈھول دی قسم ،
[نک ڈپٹری]

ڈٹا : ص. بٹا کٹا ، ٹکڑا ، بٹوان - (۲)
مورکھ ، مٹٹا - (۲) کارک ، ڈاٹ
بوتل دا ڈھکن ، ڈکا - (۳) نڑی دا گٹا

ڈٹھ : ٹ. نظر ، نگاہ ڈٹک ، تار :
چور ڈٹھ آئے (اکھ)

ڈٹٹھا : مٹ. دیکھا ، ویکھا : میں لیل
پُر ڈٹٹھا (لگ) - / سٹیا ڈٹٹھا رجھا
نہ مول ہوندا ... (وا)

ڈٹھن : لا. بچھنا وچھن (ڈٹن) [منجی -]
: دن لٹھا ، چرخا ڈٹٹھا (اکھ)

ڈڈ : ٹ. مینڈی ، (ذ. ڈڈو) : ڈڈ ٹپ
کنگنی ، ڈانگو ڈانگ کپاہ (اکھ)

ڈڈ : ٹ. بل ڈچوے دی کھڈ ، رڈ
(ذ. پاؤں کی کجی ، ٹیڑھا پن
ڈڈیاں ہون دی حالت ، ڈڈپن

ڈڈا : اناج ، چنوں کی پھلی ڈاک ہولہ ہولہ
(ٹ. پھلی ، سکنی دا ہرا دانہ)

ڈاھن : مٹ. [لا. ڈہن ، ڈٹھن] دھرنا ، بچھانا
اگر رکھن (کھوان بیانٹی) ، وچھان
: گوڈے گوڈے کٹوڑا ، ڈاھ بیٹھی
موڑا (اکھ) - (۲) مصروف رکھنا
ڈجھان : [کھیں ڈاھن] - (۲)
پھیلانا ڈاھن : بیجا نہ واہیا ،
کاھٹو پٹلا ڈاھیا ؟ (اکھ) - (۳)
بڑی ٹہنی ڈٹھنا ، ٹہن (ذ.)

ڈاھوں : ح. ہرگز مولوں ، ڈھوں

ڈاھی : ح. خبر ڈاھ - (۲) پکڑائی
پھڑائی ، ڈاھن داکم / عمل : [کاپن تون
کاپی نے واہن تون واہی]

ڈب : ذ. نشان ، بدناما ڈھٹا ڈبھٹا
ہویا داغ - (۲) تھمد کا پٹو ، کیسہ
دھوق / لنگی دا ٹنگوان / بٹھوان پٹلا ،
رجس وچ کوئی شے رکھی / لکھی جا
سکے : سیرا یار مٹکی دا راکھا
ڈب وچ لیاوے چھیاں (لگ)

ڈب کھڑتا ، ڈبکھڑتا : ص. بد رنگ - چنکبرا
ڈٹان والا : ماں ماں ڈبی دے ڈبٹی
ڈب کھڑتی دے ! (لگ)

ڈبٹا : ص. ڈبٹا وڈی ڈبی ، پیا وغیرہ -
(۲) ڈب کھڑتا - (۲) ڈبٹو :
ڈبٹا کٹتا میرے ویر دا (لگ) - / رن
بھیڑی نے داند ڈبٹا ، کی رکتو ای
ڈبٹیا رہتا ! (اکھ)

ڈبکن : مٹ. ڈبکیاں لینا
ڈوبے کھان

ڈبکو : ذ. ہانی کا ایک
پرندہ

ڈڈا : ص. پہلدا ، کچا ۱۱ پڑا

نہتا ، ڈنگیرا ←

ڈڈرا : ص. ادھکا (گندم وغیرہ کا سٹا) ۱۱ آبتھو (سٹا)

ڈڈو : ذ. مٹھ ۱۱ مینک

پانی دا مشہور ، جی [نک. ڈڈ، ڈڈی،

ڈیڈر] — کرن گڑیں گڑیں دے

ڈڈیان : ص. خوف سے چھنا ۱۱ باں باں کرن، چپکن، ڈاڈان نکن - (۲) ٹرانا ۱۱ ڈڈو دا بولن

ڈراکل : ص. بزدل ، ڈریوک ۱۱ ڈرو

ڈرکن : ص. روکنا ۱۱ ڈکن : میرا بیڑا اڑیا وچ کسیراں دے جتنے مجھے نہ جانے ڈرے! (با؟)

ڈکن : ص. سکنا ۱۱ ڈکوں ڈکوں کرنا ماہ کھچ کھچ کے رون [حذ. ڈسکرا، ڈسکورا، ڈسکنا] :- 'بن ڈسکنا کٹنو لایا ای (وا)

ڈغا : ذ. ڈنکا ، دف کی چھڑی ۱۱ ڈھول دی سوئی چھڑی کی ضرب :- اکتو ڈغے بند متکنا (عم)

ڈک : ذ. ٹکرا شلغم کا بیج ۱۱ ڈکرا ، لکڑ دا ٹوٹا

ڈکا : رکاوٹ ، ڈاک ، بند (ہانی روکنے کا) ۱۱ روک ، بٹو

ڈکڈولا ، ڈکو ڈولا : ہلچل ، ڈانواں ڈول ہونا ۱۱ محتاجی ، ڈاٹو، ڈکڈول ڈاکر : نکڑا ۱۱ پیرا ، ٹوٹا، ڈک - (ص.) پیرا ، چالاک

ڈکن : ص. بند کرنا ، روکنا ، بند لگانا

۱۱ ڈکا لان ، باز رکھنا ، ڈرکنا ، ڈکا

لان ، روکن ، ٹھاکن ، ہٹکن ، ہوڑن

ڈکن : ص. نشانہ لگانا ۱۱ پھنڈن ، چٹن ، ٹیک آڈان

ڈکن : ص. مخصوص طریق سے کھلاڑیوں کے دو فریق بانٹنا ۱۱ مڈھکن ، رڈکن

ڈکا ، ڈغا : ذ. ڈنکا ۱۱ ڈھول دی سوئی

ڈکڈول : ٹ. ڈگمگٹھ ۱۱ پیر ڈولن - ڈول ، تھڑک

ڈکن : لا. [مت. ڈیکن]. گیرنا ۱۱ ڈھٹھن ڈھین :- ڈگ ڈگ کے سوار ہوئیڈا اے (اکھ)

ڈگتھ : ذ. چھڑی کا موٹا سرا ڈگھن ، دگھن : لا. دغدغہ بچنا ۱۱ کھڑکن : وجن :- سُم بکی دے

کھڑکدے جیویں لوہے پئے ڈگھن (پیلو) ڈل : ٹ. ویران کنواں ۱۱ ڈھٹھا کھوہ، اتھی کھوہی ، آجڑیا ہویا کھوہ ڈلاہ : ذ. مغرب ۱۱ لہندا (پاسا)

ڈلکن ، ڈلھکن : لا. شعاعیں چھوڑنا ۱۱ چمکن ، [حش. ڈلک]

ڈلھن : لا. [مت. ڈولھن]. جہنا ۱۱ رڑھن (۲) گیر پڑنا ۱۱ کیر جان :- جرمیں جاندی تیلان ے ، ڈلتھ جانا ، ساسبہ ساسبہ بک بھردی : (ل گ) - (م) فریقہ ہونا ۱۱ ریجھن

ڈلی : چھوٹا ڈلا ۱۱ ڈھلی ، نکڑی :- 'دده آہناں دا پھوں متھا جیوں کھیو مصری دیاں ڈلیاں /- فی 'توں مشری کر کے جانیں متراں دے لٹون دی ڈلی (ل گ)

of

CLASSICAL & CURRENT PANJABI LANGUAGE

★ Panjabi to Urdu & Panjabi ★

VOL. 1.

Compiled & Edited By

I. A. Panjabi

پنجابی دیاں اُچّیاں سُچّیاں کتاباں

پنجابی دے اکھاں : انگریزی ترجمہ : ملے شاہ : انگریزی مع
 پنجابی دے اکھاں : انگریزی ترجمہ : انگریز سہ سی این اُسبورن
 پنجابی دے اکھاں : پنجابی مع : پنجابی لوک گیتے اکھاں
 پنجابی گیت : پنجابی مع : انگریزی ترجمہ : سی این اُسبورن
 پنجابی اکھاں دے چارٹ : پنجابی گرامر : گرامر سہیلی
 پنجابی گرامر : نقیثین آرہی بیچ : انگریزی پنجابی نوکشنری
 پنجابی بُجھارتاں : ارشاد احمد پنجابی : پنجابی قاعدہ
 پنجابی مُہاورے : ارشاد احمد پنجابی : پنجابی عروض :
 پنجابی اکھاں : ڈبیر پی ہیرز : پنجابی لوک گیت :
 پنجابی / پنجابی لغت : ارشاد احمد پنجابی : اُردو / پنجابی لغت

ساڈی پنجابی اکیڈمی لہور

Publishers :

Saaddi Panjabi Academy

30/8 Usmania Street